

UNIUNEA EUROPEANĂ

Elaboratori: Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szócs Mónika, Moroșan Petronela Otilia

**Ghid metodologic pentru dezvoltarea competențelor de
comunicare în limba română, pentru cadrele didactice care au
înscriși în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din
comunitatea etnică poloneză din România**

**elaborat în baza CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIA
TIMPURIE, aprobat prin ordinul ministrului educației naționale
nr. 4.694/02.08.2019**

Validatori: Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Otilia

PREFAȚĂ

Acest ghid metodologic este elaborat în cadrul proiectului „Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România” cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, fiind destinat cadrelor didactice pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare preșcolari din etnii diferite.

Obiectivul general al proiectului este prevenirea și reducerea părăsirii timpurii a școlii pentru elevi din învățământul preuniversitar obligatoriu, aparținând minorităților naționale din România, asigurând accesul la un învățământ de calitate, prin formarea/dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română pe baza unor resurse de învățare moderne/attractive și a asigurării formării continue unitare și specifice a personalului didactic, printr-un conținut motivant și practic.

Se consideră că învățarea limbilor nematerne din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare a acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi.

Debutul învățării limbii române ca limbă străină¹ se realizează prin exprimare orală. Aceasta presupune formarea deprinderilor de pronunțare corectă, de adaptare a aparatului audio-fonator cu sunetele, tonalitatea, intonația și fluxul noii limbi, de acomodare generală cu însuși noul demers. Acest obiectiv vizează două laturi ale procesului: cel auditiv și cel articulator.

Limba² este aspectul social al limbajului, elementul esențial al acestuia. Ea este formată dintr-un sistem lexical și unul gramatical, iar limbajul reprezintă aspectul individual al limbii, facultatea vorbirii, care depinde de voința individului și se caracterizează prin libertatea îmbinărilor. În viziunea, U. Șchiopu „limbajul³, reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea.”

Limba română, abordată ca limbă maternă sau limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea

¹Gălușcă, L. (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău p.235)

²Turcu, F., Turcu, A. (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*. Editura, All Educational, București

³Șchiopu, U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București

cadrlui didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, profesorul obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

ARGUMENT

Prezentul ghid se adresează educatorilor/profesorilor pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare grupe cu predare în limba română și au în componența grupelor copii aparținând minorităților naționale. Ghidul este menit să faciliteze și să susțină demersul didactic de predare-învățare-evaluare și să răspundă nevoilor specifice ale copiilor de la 3 la 6 ani. Totodată, ghidul vine în ajutorul cadrelor didactice cu noțiuni de bază în ceea ce privește limba, cultura și tradițiile minorităților naționale pentru a sprijini cadrele didactice să depășească barierele lingvistice și culturale. De asemenea, se dorește sprijinirea copiilor care provin din comunități etnice, care intrând la o grupă cu predare în altă limbă decât cea maternă, întâmpină dificultăți de înțelegere și de exprimare.

Unul dintre obiectivele specifice ale proiectului, în realizarea acestui ghid, este promovarea unui proces instructiv-educativ centrat pe competențe, prin elaborarea unor resurse educaționale, necesare cadrelor didactice care predau la grupe de nivel preșcolar, resurse care contribuie direct sau indirect la dezvoltarea unor competențe de comunicare și înțelegere a limbii române de către copiii aparținând minorităților naționale.

Sistemul educațional din România, precum și al celorlalte țări din Europa, promovează diversitatea. Pe fondul globalizării, al evoluțiilor din domeniul tehnologiei informației și comunicării și, mai ales, al fenomenelor de migrație, diversitatea presupune multiplicarea limbilor de școlarizare, recunoașterea și valorificarea în învățare a identității și a moștenirii culturale ale fiecărui elev, integrarea socială și pe piața muncii, pregătirea elevului pentru o societate incluzivă. *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național cadrul de referință al curriculumului național* vizează promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare, în acord cu nivelul de dezvoltare/caracteristicile de vârstă, cu interesele și aptitudinile elevilor, cu respectarea diversității (etno-culturale, lingvistice, religioase etc.), drept garanție a egalității de șanse în educație.

Având un sistem educațional care își propune formarea și dezvoltarea de competențe, în care învățarea este centrată pe elev, pe dezvoltarea abilităților de gândire și rezolvarea de probleme, una dintre principalele caracteristici ale resurselor educaționale de calitate este diversitatea.

Ghidurile vor veni în sprijinul creșterii calității procesului instructiv-educativ, ca instrument de proiectare a activității didactice și de selecție a celor mai eficiente metode de predare-

învățare pentru profesorii care predau în învățământul preșcolar și care au înscrisi în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din comunitățile etnice. Obiectivul proiectului este de a reduce și preveni abandonul școlar timpuriu, eliminând barierele lingvistice și culturale dintre cadre didactice și copii, facilitând prin aceasta crearea unui mediu de învățare incluziv și adaptat la nevoile copiilor.

În Ghid se prezintă în **Capitolul I** informații generale care țin de Curriculumul pentru educație timpurie, specificul activităților la nivel preșcolar, aplicarea planului de învățământ. Se continuă cu abordarea domeniului *Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii*, cu precădere a subdomeniului *Dezvoltarea limbajului și a comunicării*; formarea competenței de receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de formarea unei atitudini pozitive față de limba română ca limbă nematernă. **Capitolul II** prezintă Proiectarea didactică și punerea în practică a noțiunilor teoretice abordate. În **Capitolul III** sunt prezentate tipurile de evaluare, modele și instrumente de aplicare. **Capitolul IV** cuprinde activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar. În **Capitolul V** sunt abordate aspecte de educație interculturală. Ghidul se încheie cu prezentarea Bibliografiei și a Anexelor.

Cuprins

CAPITOLUL 1.....	6
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICULULUI PENTRU EDUCAȚIE	
TIMPURIE	6
1.1 Curriculum pentru educație timpurie	6
1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar	6
1.1.2. Planul de învățământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia	7
1.1.3. Domeniile de dezvoltare	9
1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Limba română ca limbă nematernă	10
1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral	14
1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală	20
1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne	22
1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală	24
CAPITOLUL 2.....	28
PROIECTAREA DIDACTICĂ.....	28
2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale	28
2.2. Proiectarea activităților de învățare	31
2.2.1. Planificarea calendaristică	40
2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice	40
Planificarea proiectelor tematice (cu aspecte specifice grupei de preșcolari care au ca limbă maternă altă limbă decât limba română).	46
2.2.1.2. Planificarea săptămânală	50
2.2.1.3. Planificarea activităților integrate	54
2.2.1.5. Proiectul didactic	59
2.2.2. Organizarea activităților de învățare	61
2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale	61
2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)	66
2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală	71
2.2.2.4. Activități opționale	77
2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază	79
2.2.3. Fișe de lucru	81

2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice	100
2.4. Exemple de bune practici.	107
CAPITOLUL 3.....	134
EVALUAREA	134
3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)	140
3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)	159
3.3. Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar; Caietul de observații	173
CAPITOLUL 4.....	180
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR.....	180
4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar	180
4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar	181
4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar	189
CAPITOLUL 5.....	Error! Bookmark not defined.
EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ	
5.1. Premise teoretice	
5.1.1. Conceptul de educație interculturală.....	208
5.1.2. Cultură și identitate.....	208
5.1.3. Identitatea culturală a minorității poloneze din România.....	211
5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse.....	215
5.1.5. Minoritatea polonă din România în contextul diversității lingvistice- specificul limbii polone.....	217
5.2. Să ne cunoaștem reciproc - activități axate pe educația interculturală	
5.2.1. Sărbători de toamnă, iarnă și primăvară și nuanțele interculturale.....	220
5.2.2. Elemente interculturale în folclorul copiilor.....	227
5.2.3. Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor.....	230
5.3. Să ne înțelegem reciproc- provocări întâmpinate în achiziția limbii române	
5.3.1. Bune practice în achiziția elementelor de natură fonetică.....	235
5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului.....	241
5.3.3. Învățăm să ne exprimăm corect gramatical.....	250
Bibliografie.....	260
Anexe.....	266

CAPITOLUL 1.

CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICULULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

1.1 Curriculum pentru educație timpurie

1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculumului pentru educația timpurie, documentul de față susține un curriculum bazat pe o declarație de principii și valori care recunosc drepturile copilului ca ființă umană și respectul față de părinți, ca primii educatori ai copilului și un curriculum care încurajează personalul să lucreze în mod colegial și să-și evalueze în permanență practicile, prin observare și documentarea experiențelor de învățare ale copiilor (prin implicarea părinților ca parteneri egali), astfel încât să răspundă nevoilor și potențialului tuturor copiilor.

Principiile didactice reprezintă norme care stau la baza organizării și desfășurării procesului instructiv-educativ. Atunci când proiectăm activitățile trebuie să ținem cont de aceste principii, având în vedere că la grupele pe care le coordonăm avem preșcolari care nu vorbesc limba română.

În relație cu valorile promovate de acest curriculum, practica/opțiunile metodologice ale educatorilor vor fi orientate de următoarele ***principii ale aplicării Curriculumului pentru educația timpurie*** cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar:

- ***Principiul individualizării*** - acest principiu reprezintă centrarea procesului educațional asupra copilului. Cunoașterea limbii române, diferă de la un preșcolar la altul, iar organizarea activităților trebuie să se realizeze ținându-se cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile și interesele sale, asigurându-se libertatea copiilor de a alege activitățile în funcție de interesele și nevoile lor. Individualitatea presupune adaptarea activității didactice la particularitățile individuale ale copilului. Fiecare ființă umană se naște și se dezvoltă astfel încât ajunge să dețină particularități psiho-fizice relativ comune, dar și anume particularități individuale în funcție de zestrea genetică, experiența de viață, mediul familial și social din care provine, accesul la sursele de informare, situația materială.
- ***Principiul învățării bazate pe joc*** - jocul este activitatea fundamentală în grădiniță și se regăsește în toate domeniile de activitate, realizând procesul de învățare într-un mod atractiv, prin care copilul se dezvoltă natural, motiv pentru care jocul trebuie să constituie baza conceperii activităților didactice. Pentru copil, jocul este o formă de activitate cu multiple implicații psihologice și pedagogice care contribuie la informarea și formarea lui

ca om, jocul pune în mișcare toată ființa copilului, îi activează gândirea, îi reliefează voința, îi înaripează fantezia și îi ascute inteligența.

- *Principiul diversității* contextelor și situațiilor de învățare - contextele de învățare în perioada timpurie sprijină și stimulează învățarea și dezvoltarea copiilor. Pentru preșcolari este necesar crearea, în mediul educațional, a diverselor contexte și situații de învățare, care să solicite implicarea copilului din punct de vedere: cognitiv, emoțional, social, motric. Diversitatea, ca principiu, reprezintă dezideratul flexibilității și toleranței față de diferențele fizice, socioculturale, lingvistice, psihologice existente între copii. Rolul grădiniței este acela de a oferi tuturor copiilor posibilitatea de a dezvolta/învăța în funcție de ritmul, capacitățile și nevoile proprii și de a se exprima conform trăsăturilor individuale de personalitate.
- *Principiul alternării formelor de organizare a activității* - abordarea activităților educaționale din instituțiile de educație timpurie sub diferite forme: frontal, în grupuri mici, în perechi și individual, precum și utilizarea diferitelor strategii de învățare.
- *Principiul parteneriatului cu familia și cu comunitatea* - este necesar ca între cadrul didactic și familie să se stabilească relații de parteneriat care să asigure continuitate și coerență în demersul educațional. Doar un parteneriat strâns și susținut între familie, grădiniță și comunitate poate pune în aplicare procesul de educare a copilului. Pentru a oferi un mediu prietenos de educare a copilului și servicii de calitate, unitatea de învățământ are nevoie de sprijinul familiei și a comunității locale.

•

1.1.2. Planul de învățământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia

Planul de învățământ pentru educația timpurie⁴ prezintă o imagine de ansamblu al structurării activităților de învățare la nivel preșcolar.

Tabelul 1. Planul de învățământ pentru educația timpurie

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/ tură	Numărul total de ore de activități de învățare/ săptămână
37 – 60 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	2 h	10 h
	Activități pe domenii experiențiale	1 h	5 h
	TOTAL		25 h
61 – 72/84 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare	1 ½ h	7 ½ h

⁴ Curriculum pentru învățământul preșcolar –prezentare și explicitări, DPH, București 2009

	personală		
	Activități pe domenii experiențiale	1 ½ h	7 ½ h
	TOTAL		25 h

Vom avea în vedere doar informațiile referitoare la nivel preșcolar. În Tabelul 1 sunt prezentate intervalele de vârstă la care ne raportăm, tipurile de activități de învățare, numărul de ore aferente fiecărui tip de activitate pe zi sau tură și numărul total de ore pe săptămână.

Activitățile de învățare sunt prezentate [4] ca ansamblu de acțiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate și conduse de cadrul didactic, care conduc la atingerea așteptărilor pe care adulții le au de la copii. Desfășurarea acestora necesită coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri ai procesului de predare-învățare-evaluare, respectiv: cadre didactice, părinți, copii. Activitatea de bază pe care se sprijină activitățile de învățare este jocul - activitatea fundamentală a copilului. La nivel preșcolar activitățile de învățare sunt de trei tipuri: Jocuri și activități liber-alese, Activități pentru dezvoltare personală și Activități pe domenii experiențiale (care pot fi activități integrate sau pe discipline).

Jocurile și activitățile liber-alese - ALA⁵ „sunt cele pe care, de regulă, copiii și le aleg și care îi ajută să socializeze în mod progresiv”. Activitățile pe domenii experiențiale - ADE „sunt activități integrate sau pe discipline, desfășurate cu copiii în cadrul unor proiecte tematice sau în cadrul săptămânilor independente”. Activitățile pentru dezvoltare personală - ADP „de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile, o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.”

Activitățile de învățare se pot desfășura cu întreaga grupă de copii, cu grupuri mici sau activități individuale.

Durata, modul de desfășurare și conținutul activităților de învățare este dependent de modul în care reacționează copiii, grupul de copii sau indivizii la activitate. Durata unei activități poate să fie, la început, doar de 5-10 minute, crescând până la 35 de minute, în funcție de particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor și specificul situațiilor educative. Timpul rămas de la o activitate se recomandă să fie alocat celorlalte activități. În cazul în care se derulează o activitate integrată, durata activităților poate depăși timpul recomandat, în condițiile în care în cadrul acestor activități se integrează rutine și tranziții.

Pentru realizarea programului anual de studiu se va ține cont de cele șase mari teme: Cine

⁵ Curriculum pentru învățământul preșcolar –prezentare și explicitări, DPH, București 2009

sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim? și Ce și cum vrem să fim?. Pentru nivelul 3-5 ani trebuie cuprinse cel puțin 4 teme anuale, iar pentru copii de 5-6 ani se recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu. Pornind de la aceste teme, anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activitățile tematice care urmează a se derula cu copiii⁶. Aceste proiecte tematice se pot realiza într-un număr maxim de 7 proiecte pe an cu o durată de maxim 5 săptămâni, sau, precum est recomandat, mai multe proiect de o mai mică amploare - între 1 – 3 săptămâni.

Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este de 5 ore pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână. Activitatea personalului didactic de predare este completată zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodică-științifică.⁷

În metodologia de aplicare a planului pentru învățământ preșcolar este amintit proiectul național *Să citim pentru mileniul III*. În cadrul acestui proiect se va desfășura, în mod obligatoriu, activitatea ***Momentul poveștilor***, timp de 10-15 minute/zi. Acest proiect, ne aduce mai aproape în atingerea scopului prezentului ghid, având posibilitatea să punem în aplicare într-un regim zilnic demersurile formării de premise ale competențelor de limbă română ca limbă nematernă.

1.1.3. Domeniile de dezvoltare

Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010) reflectă așteptările privind ceea ce ar trebui copiii să știe și să fie capabili să facă la finalizarea ciclului preșcolar. Aceste așteptări sunt definite pentru a sprijini creșterea și dezvoltarea normală și deplină a copiilor de la naștere până la intrarea în școală. Conform documentului menționat, finalitățile educației timpurii au în vedere o abordare holistică, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului.

Trebuie acordată atenție tuturor domeniilor deoarece dezvoltarea copiilor se petrece traversând simultan toate domeniile de dezvoltare. Între domenii există dependențe și interdependențe. Fiecare achiziție a copilului dintr-un domeniu influențează progresele copilului în celelalte domenii. Când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul Dezvoltarea limbajului și a comunicării, dar copilul este implicat și socio-emoțional, pentru că urmărește reacțiile celorlalți și învață semnificația acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mișcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viață organizată în mediul din grădiniță, instrumente pedagogice esențiale

⁶ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.11

⁷ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.8

pentru a realiza individualizarea educației și a învățării, dând posibilitatea educatorilor să identifice atât predispozițiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele” sale sau, mai bine spus, domeniile, secvențele, aspectele sau elementele mediului social și natural de care este atras și față de care își manifestă curiozitatea, precum și dificultățile pe care la întâmpină fiecare în parte pe parcursul dezvoltării timpurii⁸.

Cele cinci domenii de dezvoltare și subdomeniile⁹ acestora sunt:

A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

A.1. Subdomeniul: Dezvoltarea fizică

A.2. Subdomeniul: Sănătate și igienă personală

B. Dezvoltarea socio-emoțională

B.1. Subdomeniul: Dezvoltare socială

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

C. Capacități și atitudini față de învățare

C.1. Subdomeniul: Curiozitate și interes

C.2. Subdomeniul: Inițiativă

C.3. Subdomeniul: Persistență

C.4. Subdomeniul: Creativitate

D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

D.1. Subdomeniul: Dezvoltarea limbajului și a comunicării

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii

E.1. Subdomeniul: Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Limba română ca limbă nematernă

„Cuvântul este sunet și culoare, e mesagerul gândului uman.” Tudor Vianu

Limbajul reprezintă funcția utilizată cel mai frecvent de către oameni în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informații cu privire la mediul extern.

⁸ Curriculum pentru educația timpurie -2019, p.16

⁹ Ionescu, M. și colab. (2010), *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemond, p. 3

„Dezvoltarea limbajului¹⁰ în perioada preșcolară se caracterizează prin evoluția pronunției și a structurilor gramaticale, trecerea de la limbajul situativ la cel contextual; vorbirea este tot mai clară. Fiind principalul mijloc de comunicare interumană, limbajul este în același timp și factor de dezvoltare spirirtuală și de progres social. Prin urmare, limbajul are un rol determinant în dezvoltarea personalității umane”.

Prin intermediul activităților desfășurate în grădiniță, activități de dezvoltare personală, activități liber alese, activități pe domenii experiențiale, preșcolarii își dezvoltă capacitatea de a comunica verbal și nonverbal.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române limbajul reprezintă:

- Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele.
- Limba unei comunități umane istoricește constituită.
- Mod specific de exprimare a sentimentelor și a gândurilor în cadrul limbii comune sau naționale.
- Mod de folosire a unei limbi, în special a lexicului, specific anumitor profesii, grupuri sociale.

Se consideră că învățarea limbilor străine din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare al acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi. Aceasta este motivația principală aflată la baza diverselor inițiative ale Comisiei Europene menite să promoveze învățarea limbilor străine încă din educația timpurie și să sprijine cercetările în acest domeniu. Vorbind despre importanța comunicării într-o limbă străină, nu trebuie să neglijăm faptul că aceasta este una din competențele-cheie stabilite de Comisia Europeană. Acum câțiva ani, un eveniment a schimbat radical atitudinea față de limbile străine din lume, în primul rând în Europa. Este vorba de apariția Cadrului¹¹ European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare și a Portofoliului European al Limbilor: ghid pentru profesori și formatori ai cadrelor didactice. Aceste două documente au revoluționat concepția studierii limbilor străine, propunând o scară de eșalonare a cunoștințelor și mai ales a competențelor în domeniul predării-învățării limbilor.

¹⁰ Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

¹¹ Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi (CECRL) descrie în întregime ce trebuie să cunoască persoanele care studiază o limbă, pentru a o utiliza în scopuri comunicative; el enumeră cunoștințele și deprinderile pe care acestea trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru a avea un comportament lingvistic eficace. Descrierea¹² înglobează, de asemenea, contextul cultural, care constituie suportul unei limbi. Prin urmare, Cadrul de referință definește nivelurile de competență, care permit măsurarea progresului copilului la fiecare etapă a procesului de învățare și în orice moment al vieții. Documentul a fost conceput pentru a depăși dificultățile de comunicare, pe care le întâmpină profesioniștii din domeniul limbilor moderne, dificultăți datorate diferențelor existente între sistemele educative. Prin oferirea unei baze comune, care cuprinde un șir de descrieri explicite ale obiectivelor, conținutului și metodelor de predare-învățare, Cadrul de Referință a contribuit la ameliorarea transparenței cursurilor, la armonizarea programelor și calificărilor, favorizând astfel cooperarea internațională în domeniul limbilor moderne. Punerea la dispoziție a unor criterii obiective de descriere a competenței comunicative a condus la recunoașterea reciprocă a calificărilor obținute în diversele contexte de învățare și a contribuit la extinderea mobilității în Europa.

Limbajul¹³- potrivit lui Stan C. este un „Sistem de comunicare interumană, axat pe elemente de limbă, pe articularea unor semne și simboluri, conducând la schimb de idei și informații ce stau la baza cunoașterii umane; formele limbajului permit înțelegerea și accesarea diverselor informații din toate domeniile științifice, determinând decodificarea elementelor complexe ale realității”.

Ionescu M. susține: „Un rol extrem de important îl are limbajul¹⁴ ca mijloc de comunicare, ce ne ajută să trăim, să profesăm, să relaționăm într-o lume comună, a dialogului între oameni, cunoștințe, idei, valori arte și culturi. Limbajul este imersat, încorporat în cultură, dar, în același timp, este și vehicul al acesteia, comunicând valorile care contribuie la modelarea personalităților. Prin intermediul comunicării cu ajutorul limbajului universal al culturii, educația capătă un sens care îi depășește sfera de manifestare, devenind liant între diferitele identități culturale și etnice.”

În viziunea lui U. Șchiopu, „limbajul¹⁵, reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea”.

¹² Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextual provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației

¹³ Stan C. (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 422

¹⁴ Ionescu M. (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 324-325

¹⁵ Șchiopu U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel, p.229

„Prin dezvoltarea limbajului¹⁶ și evoluția psihică generală, copilul își însușește noi modele de conduită verbală care contribuie nemijlocit la acumularea experienței sociale. Astfel, devine mai accesibilă înțelegerea „sistemului deschis” al limbajului, care se conservă prin fluxul continuu de schimburi cu mediul, și aceasta, desigur, în cadrul ambianței sociale.”

Pentru formarea și dezvoltarea copilului, limbajul are o importanță deosebită. Limbajul este în același timp și un mijloc de comunicare, și un mijloc de cunoaștere. Prin limbaj copilul comunică, prin diferite forme, cu cei din jur, își prezintă gândurile, formulează întrebări, construiește răspunsuri, își manifestă sentimentele. Prin limbaj copilul acumulează cunoștințe, învață să le folosească în diferite situații, relaționează cu cei din jur, se integrează în grupuri de copii.

Dezvoltarea limbajului¹⁷ are loc odată cu dezvoltarea funcției de comunicare, a funcției de fixare a experienței cognitive și funcția de organizare a activității. Limbajul copilului se conturează afectiv în jurul vârstei de 4-5 ani, dar se dezvoltă și procesul de formare al vorbirii interioare. Important este să introducem în vocabularul copiilor cuvinte cu o pronunție corectă și cu un înțeles clar și care treptat vor constitui baza unei exprimări coerente și expresive.

Se cunoaște că vorbirea se dezvoltă începând de la naștere și continuă pe tot parcursul vieții și că părinții sunt primii profesori ai copiilor lor, iar mai apoi ei devin partenerii principali ai unităților de învățământ. În acest context, este necesară stabilirea unui parteneriat real între grădiniță și părinți. Familiile copiilor trebuie să fie în mod constant informate cu privire la toate aspectele legate de dezvoltarea propriului copil, inclusiv de aspectele principale ce vizează formarea și dezvoltarea comunicării la vârsta preșcolară.

Competența de citire și scriere se constituie ca două competențe: una de receptare și alta de producere. Învățarea citit-scrisului se bazează pe deprinderi de operare cu limbajul oral dobândite în prealabil (recunoașterea sunetelor și a literelor specifice limbii române și pronunțarea corectă a sunetelor) și constituie baza pentru dezvoltarea ulterioară a unor competențe de operare cu textul scris, care vor fi dezvoltate pe parcurs. Familiarizarea cu sunetele limbii române are în vedere receptarea sunetelor, articularea lor, accentul și intonația. Capacitatea de a recepta sunetele vorbirii se poate forma prin exerciții de discriminare fonetică, în care copilul sesizează sunetele din componența unui cuvânt și poziția acestora în cuvânt. Capacitatea de accentuare corectă a cuvintelor se poate stimula prin audiții de poezii, prin lectura expresivă realizată de educatoare sau prin exerciții focalizate direct asupra articulării cuvintelor.

Limba română, abordată ca limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de

¹⁶ Verza E. (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas, p. 47-48

¹⁷ <https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>

învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, cadrul didactic obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral

Receptarea corectă a unui mesaj oral depinde de identificarea corectă a situației de comunicare și a parametrilor acesteia: emițător, receptor, mesaj, limbaj paraverbal (intonație, ritmul vorbirii, pauze în vorbire etc), limbajul nonverbal (mimică, gesturi).

Comunicarea orală este forma comună, naturală a comunicării și unul dintre cele mai complexe și eficiente procese de transmitere a informației. Aceasta implică participarea unui vorbitor și a unui ascultător în schimbul de mesaje simple și complexe, gânduri, opinii sau idei.

Comunicarea orală reprezintă, ca și comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat și mai complex, datorită factorilor extra și paralingvistici și a influenței decisive a cadrului situațional.

Comunicarea orală se dezvoltă ca o competență inconștientă a copilului de la naștere. Cu timpul, devenim conștienți de valoarea competenței de comunicare orală pentru a ne face înțeleși și a obține ce ne dorim.

Competența de comunicare¹⁸ orală reprezintă un ansamblu de cunoștințe, comportamente și atitudini, mobilizate pentru a realiza diferite forme de comunicare, care se detaliază în: participarea la o discuție, adresarea de întrebări (luarea interviului), răspunsul la întrebări (oferirea interviului), relatarea unor experiențe, reproducerea de texte, generalizarea unor idei și prezentarea în public, realizarea a diverse comentarii etc.

Comunicarea orală¹⁹ este partajată de emițător și receptor. În comunicarea bilaterală, în dialog, emițătorul și receptorul își schimbă alternativ pozițiile/rolurile. Receptorul este destinația mesajului, sarcina receptorului fiind aceea de a interpreta mesajul expeditorului, atât verbal, cât și nonverbal, procesul de interpretare a mesajului este cunoscut sub numele de decodare. Receptorul poate fi, de asemenea, un individ, o instituție sau un grup de mai multe persoane recunoscute ca participante la comunicare și care formează auditoriul.

¹⁸ Goraș-Postică, V. (2015), *Psihopedagogia comunicării*. Suport de curs, Chișinău: CEP USM, p.148

¹⁹ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral se realizează în activități ce au în vedere audierea de text, audiere și memorare de poezii scurte, repetarea de către educatoare a unor structuri sintactice (formule de salut, propoziții care exprimă acțiuni zilnice), receptarea unor întrebări simple, joc de rol de tipul vorbitor-ascultător. Mesajele ascultate trebuie să fie scurte, simple, cu subiecte de interes pentru copii.

Formarea competenței de comunicare orală la nivel preșcolar presupune dezvoltarea complexă a competenței de înțelegere la auz.

Prima abilitate de comunicare însușită de preșcolari este înțelegerea la auz, prin audiere/ascultare se învață limba maternă, iar, mai târziu, alte limbi, fie nematerne, fie străine.

*Ascultarea*²⁰ este o abilitate fundamentală în dobândirea deprinderilor intelectuale de bază: vorbire, citire, scriere. Pamfil A. afirmă „*Ascultarea*²¹ este o aptitudine învățată, nu o capacitate înăscută precum auzul. Așa cum suntem învățați să vorbim, trebuie să fim învățați să ascultăm – și să ascultăm eficient”. Ascultarea activă, ca parte a comunicării orale, este o capacitate ce definește un bun ascultător și se concretizează în a păstra tăcerea în timpul discursului susținut de partenerul de dialog, a focaliza atenția pe înțelegerea și clarificarea mesajului, a utiliza mijloacele paraverbale în procesul de receptare, a fi critic definind propriul punct de vedere cu privire la mesajul ascultat.

Ascultarea face parte din cele patru abilități lingvistice (citire, scriere, ascultare și vorbire) și, asemenea lecturii, este un proces de receptare. Procesul în sine este complex, presupunând primirea mesajelor orale, identificarea intenției vorbitorului, construirea sensului, identificarea și evaluarea situației de discurs, dar și o reacție la mesajele verbale și/sau nonverbale (după International Listening Association) la care vorbitorii sunt expuși. Faptul de a auzi este inclus în ascultare, dar se diferențiază, în mod clar, de aceasta. A auzi este doar o parte din procesul de ascultare și reprezintă, în principal, un proces fiziologic care se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului, o serie de asocieri auditive. Auzul este de natură fiziologică și reprezintă un proces pasiv, care apare chiar și atunci când suntem adormiți, în vreme ce ascultarea e de natură psihologică, este dinamică și reprezintă un proces interactiv, care îi implică atât pe vorbitori, cât și pe ascultători.

Auzul fonematic²² privește capacitatea de a identifica și diferenția sunetele limbii, de a face distincția între sunet și literă și a percepe corect sunetele. Existența tulburărilor auzului fonematic sau slaba dezvoltare a acestuia determină dificultăți nu numai la nivelul emisiei, dar și la cel al discriminării literelor și reprezentărilor în plan grafic. Cu alte cuvinte, auzul fonematic este

²⁰ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

²¹ Pamfil, A. (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art, p. 376

²² *Educarea și dezvoltarea auzului fonematic – Lecția de dicție* (dictie.ro)

caracteristica auzului fizic prin care sunetele vorbirii sunt diferențiate între ele. Chiar dacă auzul fizic nu este afectat este posibil ca auzul fonematic al copilului să prezinte tulburări. Acest fenomen este prezent mai ales la copii.

Audierea reprezintă un proces de receptare și decodificare a comunicării orale. Audierea este inclusă în ascultare, dar reprezintă doar o parte din procesul de ascultare și se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului și asocieri auditive. Scopul audierii este formarea competențelor de înțelegere despre ce se vorbește și de a reacționa adecvat la cele auzite.

Procesul de înțelegere a mesajului oral presupune două tipuri de cunoștințe: lingvistice (elemente de fonologie, lexic, morfologie și sintaxă) și nonlingvistice (despre subiect, despre context, cunoștințe generale despre lume etc.).

Pronunția, accentul, intonația și viteza de vorbire reprezintă câteva dintre elementele care influențează considerabil înțelegerea mesajului oral:

Pronunția - sunetele unei limbi variază în procesul de vorbire, iar, dacă vorbirea se precipită, ele se influențează între ele, iar cuvintele sunt mai greu de înțeles; în învățarea unei limbi străine, pronunția la care este expus copilul este foarte diferită de cea a vorbitorilor nativi ai limbii respective; spre deosebire de vorbitorii nativi, care înțeleg cuvintele chiar dacă acestea au suferit modificări fonologice, non-nativii au probleme în înțelegerea mesajului oral, dacă acesta a suferit astfel de modificări.

Accentul - variază în funcție de regiunea geografică, dar și în funcție de grupul social căruia îi aparține vorbitorul; accentuarea joacă un rol important în perceperea mesajului oral, deoarece, de obicei, într-o propoziție sunt accentuate cuvintele pe care mizează vorbitorul pentru a transmite sensul.

Intonația - poate fi ascendentă și descendentă și variază de la un grup de limbi la altul; ea poate avea funcție emoțională, gramaticală, informațională, textuală, psihologică, dar și indexicală.

Viteza de vorbire - constituie una dintre cele mai spinoase probleme ale ascultătorilor unei limbi nematerne care, de multe ori, nu înțeleg ceea ce aud, din cauză că li se pare că se vorbește mult prea repede; ascultătorul trebuie să proceseze mesajul audiat, aproape în mod automat; cu cât viteza de vorbire este mai mare, cu atât este mai afectată comprehensiunea mesajului ascultat (fapt datorat lipsei automatismului în procesarea informației ascultate).

Ilica, A. afirmă că în cazul comunicării orale²³ sunt vizate patru scopuri principale: să fim receptați (auziți), să fim înțeleși, să fim acceptați, să provocăm o reacție (o schimbare de comportament sau de atitudine). În vederea realizării unei veritabile interacțiuni, este de necontestat

²³ Ilica, A. (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu, p. 111

necesitatea dezvoltării permanente a capacității de exprimare orală, în funcție, desigur, de contextul învățării, atât pentru limba maternă, cât și pentru o limbă nematernă.

Ion Ovidiu Pânișoară identifică o serie de principii²⁴ ale comunicării orale: „presupune un mesaj, iar mesajul implică elemente de structură, implică oferirea unor suporturi multiple de înțelegere a mesajului, este circulară și permisivă, este puternic influențată de situație și ocazie, este puternic influențată de caracteristicile individuale ale emițătorului, posedă atributele necesității, aleatorului și nelimitării.”

Receptarea corectă a mesajului oral²⁵ depinde de înțelegerea cuvintelor care compun mesajul. Receptarea cuvintelor (spuse sau scrise) se realizează prin: receptarea formei cuvântului (vorbitorul recunoaște sunetele/literele cu care compun cuvântul), înțelegerea semnificației cuvântului (vorbitorul cunoaște sensul cuvântului) și sesizarea legăturii dintre cuvinte (vorbitorul înțelege cum se combină un cuvânt cu alte cuvinte pentru a forma sintagme grupuri sintactice și enunțuri). Ascultătorul poate deduce sensul unor cuvinte din context. De exemplu, în propoziția: *Eu mănânc...X* (cuvânt necunoscut), cuvântul necunoscut indică (cu condiția cunoașterii celorlalte cuvinte) ceva care se mănâncă, iar sensul „ceva care se mănâncă” poate fi dedus din context chiar dacă ascultătorul nu cunoaște sensul exact al cuvântului.

Educatorul poate aplica anumite strategii pentru a facilita receptarea cuvintelor. Aceste strategii sunt:

Strategia referențială, bazată pe relația cuvântului cu referentul său (obiectul din realitate pe care acesta îl denumeste). De exemplu educatoarea rostește un cuvânt și arată obiectul din realitatea pe care cuvântul îl denumeste. Se poate apela de dicționare ilustrate, desene, imagini.

Strategia semantică, bazată pe relația de sens dintre anumite cuvinte, pe crearea unor asocieri între cuvinte pe ordonarea și clasificarea unor cuvinte după criterii intuitive sau date. De exemplu, explicarea cuvântului *câine* în relație cu *animal*; *mărul* în relație cu *fructul* etc.

Strategia morfologică bazată pe structura cuvântului. De exemplu exercițiile de „alintare a cuvintelor” care au în vedere receptarea diminutivelor (căsuță, umbreluță, mașinuță etc).

Receptarea mesajului oral depinde de strategiile de ascultare și de comportamentul de ascultător eficient. Strategiile și comportamentul se învață la grădiniță, dar se exersează și în afara ei. Comportamentul de ascultător eficient se realizează atunci când preșcolarul este atent pe parcursul activităților, răspunde la indicațiile educatoarei, este interesat să înțeleagă sensul unui mesaj ascultat, are capacitatea de a da răspunsuri adecvate într-o conversație.

Pentru a le forma copiilor competența de receptare a unui mesaj oral, educatorul organizează activități de receptare. Aceste activități au caracter integrat, ceea ce înseamnă că

²⁴ Pânișoară, I. O. (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p. 75

²⁵ <https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de>

activitățile au în vedere dezvoltarea comunicării în relație cu anumite domenii experiențiale: științe, artă, societate, etc.).

Exemplu de activitate²⁶ - *Lectura după imagini*

Lectura după imagini este o activitate de educare a limbajului specifică învățământului preșcolar. Această activitate are două componente de bază: observarea dirijată a imaginilor și dezvoltarea capacităților de receptare și de exprimare a mesajelor. Prima componentă a activității se realizează prin perceperea organizată și dirijată de către educatoare a imaginilor pe baza analizei, sintezei și a generalizării datelor din imagine. Perceperea se realizează prin metoda conversației, pornind de la elementele cunoscute de copii, de la experiența lor cognitivă.

Componenta verbală a activității se realizează concomitent cu perceperea imaginilor: copiii trebuie să analizeze imaginile, să le descrie, să le interpreteze și să le compare, folosind un limbaj propriu. Materialul intuitiv are un conținut variat și duce la dezvoltarea gândirii copiilor.

Activitatea de lectură pe bază de imagini are următoarele sarcini:

- dezvoltarea capacităților intelectuale;
- dezvoltarea proceselor psihice;
- exersarea și îmbunătățirea deprinderilor de exprimare corectă și fluentă;
- dezvoltarea unor trăiri afective, morale și estetice.

Metodica lecturii pe bază de imagini este determinată de particularitățile de vârstă ale copiilor, printre care trebuie să amintim:

- atenție de scurtă durată;
- percepție nesistematică, izolată a unor elemente nesemnificative;
- incapacitatea de a recepta esențialul, de aceea este nevoie de activitatea de dirijare a educatoarei;
- experiența de viață redusă.

Materialul intuitiv trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

a. Sub aspect tematic:

- să corespundă programei, fiind accesibil și interesant;
- să asigure realizarea obiectivelor cognitive și afective;
- să îndeplinească cerințe didactice: claritate, vizibilitate, accesibilitate, atractivitate;
- să aibă valoare estetică.

b. Din perspectiva scopului didactic:

- să asigure unele reprezentări corecte;

²⁶ Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

- să contribuie la exersarea capacității de comunicare orală prin prezentarea unor acțiuni, prin prezentarea unor relații dintre personaje;
- să aibă dimensiuni corespunzătoare pentru a permite analiza și compararea elementelor componente, să permită perceperea fără dificultate a imaginii.

La activitățile de lectură după imagini nu este indicat să utilizăm foarte multe imagini pentru a nu dispersa atenția copiilor. Ilustrațiile trebuie să fie studiate în prealabil de către educatoare pentru a alcătui un plan de întrebări și planul de idei la care vrea să se ajungă. Planul de întrebări trebuie să dirijeze atenția copiilor spre perceperea elementelor semnificative. Întrebările trebuie formulate în așa fel, încât să conducă la concluzii parțiale și finale. Ele trebuie să creeze situații-problemă, să aibă funcții cognitive și educativ-formative și trebuie să fie: clare, precise, accesibile, să nu sugereze răspunsul prin „da” sau „nu”. Răspunsurile copiilor trebuie să fie, de asemenea: clare, precise, corecte, concise, să fie o formulare conștientă bazată pe înțelegerea aspectelor principale ale ilustrației.

Structura activității pe bază de imagini:

Această activitate cu preșcolarii presupune:

1. Organizarea activității

- pregătirea sălii: aerisire, așezarea mobilierului ca ilustrațiile să fie vizibile pentru fiecare copil;
- pregătirea și așezarea materialului intuitiv în mod corespunzător;
- așezarea copiilor în mod optim.

2. Desfășurarea activității conține următoarele secvențe:

a. Introducerea în activitate se realizează prin anunțarea temei, prezentarea imaginilor și pregătirea pentru perceperea acestora. În această secvență se pot folosi mai multe procedee pentru captarea și menținerea atenției copiilor. Este recomandat să se folosească elemente-surpriză, ca: imagini aflate pe stativ/tablă acoperite sau întoarse, dezvăluindu-se treptat la momentul potrivit. Se poate iniția o convorbire, se pot utiliza poezii sau ghicitori. Folosirea unor păpuși creează dispoziții afective optime pentru desfășurarea activității, determină motivația copiilor în cazul unor participări active, se pot juca cu jucăriile respective.

b. Perceperea/intuirea ilustrațiilor – prin analiza, descrierea, compararea și interpretarea acestora, prin discuțiile dintre educatoare și copii și prin prezentarea concluziilor parțiale la care se ajunge. După acest prim contact cu imaginea, educatoarea dirijează perceperea tabloului către planul central, apoi către planul secundar. În perceperea fiecărui plan copiii trebuie să recunoască (să identifice) componentele, să le denumească, să enumere, să relateze acțiuni, să descopere relații, cauze și efecte, să evalueze, până se ajunge la concluzia finală.

c. *Fixarea conținutului principal al imaginilor și sinteza finală* - cea mai frecventă și mai plăcută formă de concluzionare este povestirea prin care se relevă semnificația ansamblului. După sinteza finală se poate cere copiilor să dea un titlu semnificativ pentru fiecare ilustrație.

3. Încheierea activității – constă în integrarea noilor cunoștințe în sistemul celor asimilate anterior și asigurarea retenției.

1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală

Conceptul de competență comunicativă, introdus de Dell Hymes, este mult mai cuprinzător, desemnând „ansamblul cunoștințelor lingvistice, interacționale și culturale, internalizate de vorbitorul nativ al unei limbi, care îi permite să se manifeste adecvat în contexte comunicative specifice”.

Conform Pamfil, comunicarea²⁷- dimensiune umană fundamentală a fost definită ca „schimb interacțional între cel puțin doi indivizi situați social, schimb care se realizează prin utilizare de semne verbale și nonverbale, fiecare individ putând fi, pe rând sau exclusiv, producător sau consumator al mesajului”. Competența de comunicare „este ansamblul cunoștințelor (savoirs) și capacităților (savoir-faire) pe care subiectul le mobilizează în situația de comprehensiune sau de producere a limbajului”.

Competența de comunicare cuprinde un ansamblu de cunoștințe (informații factuale), capacități (informațiile procedurale, abilitățile) și atitudini comunicative pe care un vorbitor le mobilizează pentru a recepta sau a produce mesaje în diverse situații de comunicare. De exemplu: repetarea unei informații dintr-un dialog ascultat, recunoașterea și utilizarea vocabularului specific într-un context dat, accentuarea corectă a cuvintelor, înțelegerea modului în care se desfășoară o conversație. Cunoștințele procedurale reprezintă modele și practici de conversație, sesizarea semnificației unui mesaj în funcție de intonația cu care este rostit și în funcție de gesturile de care este însoțit, exprimarea opiniei față de subiectul discutat. Atitudinile cuprind interesul pentru ascultarea mesajului, respect pentru interlocutor, inițiativă în comunicarea orală. Competența de comunicare este foarte complexă și are în alcătuire mai multe componente: componenta verbală, componenta cognitivă, componenta enciclopedică, componenta ideologică, componenta literară și componenta socio-afectivă.

Potrivit lui Iosifescu Ș. termenul de „competență”²⁸ este considerat drept un întreg structurat și emergent de cunoștințe și modele de gândire, de atitudini, stări afective, valori și reprezentări de

²⁷ Pamfil, A. (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 219

²⁸ Iosifescu, Ș. (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*. Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București, p.49

comportamente, seturi acționale și deprinderi care determină capacitatea unei persoane de a juca anumite roluri și de a realiza anumite sarcini profesionale specifice, la nivelul superior de performanță, în situații și contexte profesionale diverse.”

Prin exprimare orală se urmărește formarea și dezvoltarea competenței de receptare și formarea capacității de exprimare orală.

Curriculumul pentru educație timpurie pune un accent deosebit pe dezvoltarea limbajului și a comunicării (ascultare în vederea înțelegerii mesajului, comunicare și exprimare orală corectă, interes pentru scris și citit, discriminare fonetică, conștientizarea mesajului scris etc.).

Conform Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi, „*competența*²⁹ de *comunicare lingvistică* se definește prin relația a trei componente specifice: componenta lingvistică, componenta sociolingvistică și componenta pragmatică, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între cunoștințe, aptitudini și deprinderi”. Cele trei componente sunt descifrate după cum urmează:

- *componenta lingvistică* vizează formarea deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice;
- *componenta sociolingvistică* valorifică parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii;
- *componenta pragmatică* se concretizează în utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcțiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacționale.

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Formarea competenței lingvistice duce la o bună formare a competenței de comunicare, ea nu se tratează independent ci în legătură cu toate competențele necesare comunicării: competența fonetică, lexicală și gramaticală³⁰

Competența fonetică presupune capacitatea de a percepe, a reproduce și a distinge sunetele, cunoașterea trăsăturilor fonetice care disting fonemele, componenta fonetică a cuvintelor, fonetica frazei.

Pentru a dezvolta auzul fonematic și pronunțarea corectă a sunetelor din alfabetul limbii române (în special a celor cu pronunțarea dificilă), se recomandă să realizăm cu preșcolarii jocuri didactice de consolidare a competenței fonologice. Este nevoie de exerciții de repetare și fixare a sistemului fonologic (literele și sunetele, accentul și intonația).

²⁹ *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

³⁰ Gălușcă, L. (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, lector universitar, UPS Ion Creangă, Chișinău

Înșușirea de către preșcolari a sistemului fonetico-fonologic se întemeiază pe exersarea vocalelor, consoanelor și dezvoltarea abilității de diferențiere a sunetelor după caracteristici de articulare și acustice. În activitatea de familiarizare a preșcolarilor cu conținuturi de fonetico-fonologie se vor realiza următoarele: imitarea sunetului/grupului de sunete, ascultarea și receptarea, imitarea, repetarea în cor. Abilități de pronunțare a sunetelor: recepționarea și producerea sunetelor și îmbinărilor de sunete; accentuarea corectă a cuvintelor; abilități de ritm și intonație; folosirea tempoului respectând pronunția corectă; pronunțarea corectă a propozițiilor, cu respectarea tipurilor de intonație în limba română (ridicată, coborâtă, lentă, accent logic și frastic).

Competența lexicală demonstrează dexteritatea unei persoane de a utiliza vocabularul unei limbi în situații stabilite. Se știe că predarea-învățarea vocabularului se face gradual, este corelată cu vârsta și cu nevoile comunicaționale ale grupului țintă. Numărul de cuvinte asimilate la o activitate depinde de vârsta preșcolarului. La determinarea cuvintelor noi propuse spre însușire copiilor vom ține cont de următoarele criterii: frecvența, necesitatea, capacitatea combinatorie, puterea derivațională, sfera semnatică.

Competența gramaticală presupune cunoașterea resurselor gramaticale ale limbii și capacitatea de a le utiliza. Formarea competenței gramaticale la preșcolari prevede asimilarea conceptelor morfologice și a modalităților de aplicare a acestora în procesul de comunicare. Predarea-învățarea formelor gramaticale se face din perspectivă funcțională, iar abordarea acestora în cadrul activităților se realizează după un algoritm stabilit, știut și respectat de cadrele didactice. Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele.

1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Potrivit lui Chomsky A. competența lingvistică³¹ este „capacitatea unui vorbitor ideal de a stăpâni un sistem abstract de reguli generative de vorbire”.

În viziunea recomandării Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, competența³² este „capacitatea unei persoane sau a unui grup de a realiza sarcini majore de învățare (profesionale, sociale), la un nivel de performanță corespunzător unui criteriu sau standard, într-un context determinat. Într-o perspectivă apropiată, competența este un ansamblu structurat de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care permit dezvoltarea de probleme în situații noi”.

³¹ Chomsky, A. N. (2006), *Language and Mind*, ediția a III-a, Cambridge University Press, p.4

³² Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press

Competența trebuie dezvoltată până la finalizarea educației obligatorii și urmează să acționeze ca un fundament pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Competența de comunicare³³ în limba nematernă/străină nu presupune doar reproducerea unor mesaje memorate, ci demonstrarea unor abilități creative, ce țin de valoarea elementelor lingvistice într-un context. Formarea/dezvoltarea competenței lingvistice în procesul de predare-învățare a limbii române în grădiniță trebuie să fie axată pe dezvoltarea în ansamblu a celor patru deprinderi integratoare: audierea, vorbirea și preachiziții pentru citit-scris.

La nivel preșcolar nu putem vorbi de competențe. Educația timpurie formează și dezvoltă comportamente care se constituie în premise ale competențelor cheie, decisive la următoarele niveluri de învățământ, pentru carieră și integrare socială.

Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale³⁴ care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele. Așadar, procesul de formare/dezvoltare a competenței lingvistice trebuie organizat din perspectiva celor patru deprinderi integratoare, iar activitățile, strategiile didactice, propuse în cadrul activității, trebuie neapărat să fie axate pe cele 4 componente: fonologică, ortoepică, lexicală și gramaticală.

Doar un astfel de scenariu al activității ne poate garanta succesul, iar la evaluarea finală, vom putea determina performanța lingvistică a preșcolarilor, oferind probe ce ar evalua toate aspectele dezvoltării comunicării și a premiselor citit-scrierii.

Scopul educației lingvistice³⁵ este formarea unui vorbitor cult de limbă română, conștient, capabil să înțeleagă și să producă autonom mesaje orale în diverse domenii ale vieții, în vederea integrării socio-culturale. Educația lingvistică presupune diverse acțiuni și un conținut relevant cu referire la activitatea copilului în procesul și practica de a-și însuși o limbă. Obiectivele educației lingvistice vizează formarea competenței de comunicare (cunoștințe, capacități, atitudini), pe care preșcolarii urmează să le formeze/dezvolte pe parcursul frecventării grădiniței, fiind ghidați de educatoare.

Preșcolarii trebuie să fie încurajați, stimulați să asimileze informația audiată, deoarece în timpul audierii se aprofundează competențele lexicale și gramaticale, orice cuvânt auzit în context este memorat mai ușor împreună cu sensul și cu forma lui gramaticală.

Limbajul copilului în limba română ca limbă nematernă, drept instrument al comunicării, trebuie format, nuanțat în funcție de specificul comunicării pentru ca prin intermediul lui să se poată

³³ *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studiarea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg, p.16-17

³⁴ Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință

³⁵ *Ghid de implementare a curriculumului* (2019), Chișinău

transmite idei, gânduri, sentimente, atitudini și să se poată realiza diferite comportamente comunicative.

1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală

Evaluarea premiselor de comunicare a preșcolarilor se realizează prin strategii care să motiveze copiii pentru învățare și să îmbunătățească capacitatea de receptare și producere de mesaje orale.

Evaluarea³⁶ preșcolară reprezintă un „ansamblu de activități dependente de anumite intenții. Acestea transcend datele imediate și contingente, raportându-se la o serie de funcții și scopuri bine determinate. Scopul evaluării nu este de a colecta anumite date, ci de a perfecționa procesul educativ. Raportat la derularea unei secvențe de învățare sau prin relaționare la un ansamblu structurat de activități de formare, se desprind funcții ale evaluării specifice dimensiunii normative (constatativă, diagnostică, prognostică), respectiv funcții specifice dimensiunii formative (motivațională, decizională, informațională).

Privite din punctul de vedere al educatorului, funcțiile evaluării vizează:

- culegerea de informații cu privire la măsura în care au fost realizate obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii strategiei adecvate grupei sau indivizilor din grupă;
- descoperirea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual);
- anticiparea, proiectarea, organizarea și conducerea științifică, eficientă a următoarelor secvențe de instruire.

Pentru preșcolar, funcțiile specifice ale evaluării sunt:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- să-i mărească încrederea în forțele proprii și să-i descurajeze comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere stimulându-i și dirijându-i învățarea;
- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia.

Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică. Ele apar și se actualizează diferențiat, prin prevalența uneia față de alta la un moment dat. O probă evaluativă oarecare nu îndeplinește toate funcțiile posibile în aceeași măsură. Toate funcțiile se pot întrezări, mai mult sau mai puțin, în toate situațiile de evaluare”.

³⁶ *Evaluarea în învățământul preșcolar – EDICT*

Din perspectiva educatoarei, evaluarea reprezintă un feed-back asupra eficienței activității didactice desfășurate, atât pentru întreg colectivul de copii, cât și pentru fiecare preșcolar în parte.

Realizarea acestor funcții³⁷ ale actului evaluativ poate avea loc numai în condițiile regândirii strategiilor de evaluare din perspectiva următoarelor exigențe:

- extinderea acțiunii de evaluare de la verificarea și aprecierea rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la aceste rezultate; evaluarea nu numai a preșcolarilor, ci și a conținutului, metodelor, obiectivelor, situației de învățare, a evaluării;
- luarea în calcul a unor indicatori diferiți de achizițiile cognitive, cum ar fi: conduita, personalitatea copiilor, atitudinile, gradul de încorporare a unor valori;
- diversificarea tehnicilor de evaluare, adecvarea acestora la situațiile didactice concrete;
- deschiderea evaluării spre mai multe rezultate ale spațiului școlar (competențe relaționale, comunicarea educatoare - copil);
- scurtarea feed-back-ului, a drumului de la diagnosticare la ameliorare;
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative;
- transformarea preșcolarului într-un partener autentic a educatoarei prin evaluare, interevaluare, evaluare controlată.

Evaluarea³⁸ nu se prezintă decât în strânsă interrelaționare cu predarea și învățarea, ea fiind chiar o modalitate de a asigura achiziții temeinice și o coerență continuă în întregul demers educațional. „Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării”.

În accepțiunea lui Bontaș I. „Evaluarea³⁹ este actul didactic complex, integrat întregului proces de învățământ, și care asigură evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor, care prevede valoarea (nivelul, performanțele și eficiența) acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare-învățare.”

Evaluarea face posibilă aprecierea rezultatelor, în comparație cu obiectivele propuse, oferind posibilitatea de a culege datele necesare cu privire la dezvoltarea globală a copilului preșcolar, precum și date despre progresul individual al copilului. Se urmărește prin aceasta, să se realizeze însușirea tematicii, sistematizarea și consolidarea celor învățate anterior. În urma rezultatelor obținute, se impune stabilirea unui plan de dezvoltare individuală pentru cei cu rezultate foarte bune și programe de recuperare pentru cei cu rezultate mai puțin bune.

³⁷ Cucoș, C. (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p.370

³⁸ Ausubel, P.D. (1981), *Pedagogia secolului XX. Învățarea în școală*, București, Editura Didactică și Pedagogică

³⁹ Bontaș, I., (2008) „*Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL, p.252

Buna cunoaștere a particularităților de vârstă e importantă în preșcolaritate cu atât mai mult cu cât la această vârstă, evoluția e foarte rapidă și diversificată, iar educatoarea trebuie să-și adapteze procesul de educare-învățare la particularitățile copiilor.

În activitatea din grădiniță, actul de evaluare are drept scop măsurarea și aprecierea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor dobândite de copii în cadrul actului educațional.

În opinia lui Ausubel, evaluarea este punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii pași:

- Stabilirea scopurilor pedagogice, prin prisma comportamentului dezirabil al copiilor;
- Proiectarea și executarea programului de realizare a scopurilor propuse;
- Măsurarea rezultatelor aplicării programei;
- Evaluarea rezultatelor.

Aplicând teoria acestui pedagog la cerințele educației timpurii, putem deduce că educatoarea stabilește premisele activității ce se vor regăsi în puncte atinse, a căror cuantificare va reda măsura în care demersul educativ a avut eficiența dorită. Așadar, cadrul didactic proiectează scopul educațional, adaptează resursele și activitățile la nivelul de dezvoltare al copiilor, planifică și măsoară fiecare progres, organizând demersul următor în funcție de rezultat și are capacitatea de a stabili rezultatul intervenției sale asupra preșcolarului prin evaluare.

Evaluarea orală⁴⁰ implică abilitatea de a transmite verbal mesajele, de a le recepta, de a formula întrebări și răspunsuri, de a dialoga, a identifica sensul cuvintelor prin raportare la context, de a integra cuvinte noi învățate în enunțuri proprii, de a povesti, de a avea o pronunție clară și corectă.

Evaluarea orală se realizează în multiple forme, astfel, în grădiniță sunt utilizate următoarele modalități de apreciere a rezultatelor preșcolarilor:

- Aprecieră verbală;
- Aprecieră prin culori (buline colorate);
- Lauda;
- Recompensa;
- Încurajarea.

Aprecieră verbală deține un rol deosebit pentru stimularea copiilor și cultivarea motivației afective, pozitive. Este o metodă foarte utilă în cazul copiilor timizi, retrași care au mereu nevoie de confirmarea acțiunilor pe care le realizează. Ea urmărește să acorde încredere copilului, să-l impulsioneze să dea totul, pentru ca la activitatea următoare să aibă rezultate și mai bune. Astfel, în sala de grupă se creează o atmosferă de prietenie, destinsă în care copiii se simt bine unii cu ceilalți. Grădinița nu se lansează într-o competiție, unde fiecare luptă pentru podium, ci într-un spațiu de socializare, un loc unde adulții ajută copiii să se dezvolte.

⁴⁰ Chiriac, M. (n.d.), *Evaluarea - ghid al activității din grădiniță* - studiu științific

Aprecierea prin culori este foarte utilizată în grădiniță. Prin utilizarea unor buline de culori diferite, copiii devin mai motivați în sarcina solicitată. Metoda bulinelor vine în ajutorul copiilor, arătându-le exact unde se află în drumul lor spre atingerea scopurilor educaționale. Astfel, ei trec mai ușor prin perioada de așteptare și rămân concentrați asupra scopului final. Această metodă dezvoltă autocontrolul copiilor, adunând bulinuțe copilul învață să aibă răbdare și să devină perseverent în urmărirea scopului său. Pentru ca această metodă să funcționeze, trebuie stabilit de la început care sunt comportamentele pentru care vor primi bulina roșie, cea neagră sau cele pentru care vor fi retrase bulinele roșii.

Laudele - accentuarea activității prin laudă este cea mai puternică unealtă pe care o are la îndemână cadrul didactic. Această acțiune de sprijin/întărire a activității preșcolarilor ajută la realizarea obiectivelor și îmbunătățește următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine. Copiii trebuie lăudați de fiecare dată când merită. De asemenea, copilul trebuie lăudat pentru o realizare personală, nu de grup și nici prin compararea cu alt copil.

Recompensele pot fi considerate o confirmare minunată a efortului și talentului copilului. Ele pot constitui stimulente foarte eficiente, dacă copiii au decis că merită să muncească pentru a le primi. Însă recompensele primite pot genera și aspecte neplăcute, copilul se poate obișnui să întrebe: „Dacă fac ceea ce-mi ceri, ce primesc în schimb?”. Așadar, recompensele sub formă de dulciuri sau alte obiecte atractive trebuie oferite cu măsură și doar pentru a încuraja comportamente dezirabile.

Încurajarea este considerată necesară pentru schimbarea comportamentului copilului preșcolar. Încurajările sunt spuse înainte și în timpul activităților, nu doar atunci când se află în fața unui eșec. În urma încurajărilor, copiii au libertatea de a alege dacă sunt sau nu mulțumiți de rezultatele lor. Standardele sunt stabilite de comun acord, împreună cu părinții și educatorii.

Toți copiii pot fi încurajați pentru lucruri pe care le-au încercat sau pentru lucruri față de care arată un progres. După suficient de multe încurajări, copiii pot progresa.

Toate modalitățile de apreciere au rolul de a îmbunătăți următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine.

CAPITOLUL 2

PROIECTAREA DIDACTICĂ

2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale.

Proiectarea didactică este o activitate complexă de anticipare a ceea ce dorește cadrul didactic să realizeze împreună cu preșcolarii în cadrul unei activități de învățare.

Potrivit lui Vlăsceanu L. activitatea de **proiectare pedagogică**⁴¹ valorifică acțiunile și „operațiile de definire anticipativă a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor învățării, probelor de evaluare și mai ales a relațiilor dintre acestea, în condițiile unui mod de organizare a procesului de învățământ”.

În concepția lui Ionescu **proiectarea activității didactice**⁴² este „ansamblul de procese și operații deliberative de anticipare a acesteia, de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației și a relațiilor dintre aceștia, la nivel macro (respectiv la nivelul general al procesului de învățământ) și micro (la nivelul specific/intermediar - al unităților de învățare/capitolelor/temelor și operațional - al activităților didactice concrete.

La **nivel macro**, *proiectarea pedagogică* a procesului de învățământ reprezintă un demers de anticipare a acțiunilor specifice, realizate în cadrul activităților instructiv-educative, pentru realizarea funcționalității procesului, la nivel strategic și managerial.

La **nivel micro**, vorbim de *proiectarea didactică*, care presupune interrelaționarea dintre elementele structurale fundamentale (finalități, strategii de (auto)instruire, strategii de (auto)evaluare), precum și întocmirea unor documente sau instrumente de lucru utile deopotrivă cadrului didactic și elevului în desfășurarea activității instructiv-educative.”

Proiectarea didactică⁴³ reprezintă ansamblul operațiilor de anticipare a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor didactice și strategiilor de evaluare precum și a relațiilor dintre acestea. Proiectarea demersului didactic se referă la ansamblul de procese și operații de anticipare, de fixare mentală a pașilor care urmează a fi parcurși la nivelul procesului de învățământ, cât și la nivelul unităților de învățare sau al unităților tematice și al activităților didactice concrete.

În accepțiunea lui Cristea S. **proiectarea didactică**⁴⁴ este „activitatea de structurare a acțiunilor care asigură funcționalitatea sistemului și procesului de învățământ la nivel general, specific/intermediar și concret/operațional conform finalităților elaborate în termeni de politică a

⁴¹ Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.249

⁴² Ionescu, M. (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL

⁴³ Albușescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.241

⁴⁴ Cristea, S. (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom

educației.”

Proiectarea didactică⁴⁵ este definită ca o acțiune „de anticipare a demersurilor educaționale, necesare planificării, organizării și desfășurării procesului de învățământ.”

În viziunea lui Constantin Cucoș, **proiectarea didactică**⁴⁶ reprezintă o anticipare cât mai precisă a demersului activității, prin definirea clară a scopului, a obiectivelor, a modului de organizare, a etapelor activității, a metodelor și mijloacelor de realizare, etc.

„Proiectarea didactică⁴⁷ reprezintă procesul deliberativ de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instrucției și educației.”

Proiectarea didactică trebuie să cuprindă toate procesele și operațiile gândirii anticipative care privesc întreaga activitate didactică indiferent de amploarea și complexitatea acesteia. Proiectarea este o acțiune sistematică, continuă care vizează toate demersurile didactice și se concretizează într-un ansamblu de operații care se desfășoară într-o succesiune specifică.

Pentru o proiectare didactică de calitate, trebuie avut în vedere ca:

- scopul și obiectivele să fie clar definite;
- identificarea și selectarea conținuturilor, care conduc la atingerea scopului și obiectivelor, să fie precisă;
- organizarea spațiului educațional să faciliteze atingerea scopului propus;
- resursele educaționale folosite să fie atent selecționate;
- interacțiunea componentelor din procesul educațional trebuie să fie anticipată;
- prevenirea apariției factorilor perturbatori și eliminarea acțiunilor inutile și/sau necontrolate.

Se disting două variante ale proiectării, în funcție de perioada de timp luată ca referință și anume: proiectarea globală, ce are ca referință o perioadă mai îndelungată de timp și operează cu obiective, conținuturi mai largi; proiectarea eșalonată, ce vizează o disciplină sau un grup de discipline, pe 1 an, un modul sau o oră școlară/activitate de învățare.

În cadrul activităților didactice, proiectarea didactică descrie modul în care structurile care definesc actele didactice se raportează între ele: competențe specifice, conținut, strategii didactice și strategii de evaluare. Acest design include, de asemenea, elaborarea de documente și instrumente de lucru pentru a ajuta profesorii/educatorii să desfășoare activități la clasă/grupă.

R.M.Gagne și L.J.Briggs apud (Ezechil & Lăzărescu) consideră că pentru desfășurarea unei activități didactice⁴⁸ eficiente este necesar: să se precizeze cât mai clar rezultatele așteptate (obiectivele educaționale urmărite); să se stabilească ce conținuturi și ce capacități de învățare vor fi

⁴⁵ Stoica, M. (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru, p.169.

⁴⁶ Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.108.

⁴⁷ Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.119.

⁴⁸ Ezechil, L. & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral, p.168

necesare pentru realizarea obiectivelor; să fie elaborate strategii didactice coerente cu ajutorul cărora vor fi realizate obiectivele stabilite; să se stabilească modalități de verificare a nivelului de realizare a obiectivelor, prin compararea rezultatelor așteptate cu cele obținute.

Proiectarea didactică⁴⁹ îndeplinește următoarele funcții: funcția de anticipare, funcția de orientare, funcția de organizare, funcția de dirijare, funcția de reglare și autoreglare, funcția de decizie și funcția de inovare.

Funcția de anticipare a etapelor care urmează a fi realizate se referă la prefigurarea unui set de operații pe care cadrul didactic trebuie să le aibă în vedere și care, într-un anumit punct, să se generalizeze, conferind un sens ascendent activităților desfășurate în grupă. În această etapă, cadrul didactic stabilește tema și conținutul, concepe și pregătește activitățile de învățare, alege modalitățile și metodele de realizare a acestora.

Funcția de orientare țintește atingerea obiectivelor propuse prin identificarea resurselor didactice, de timp și materiale pe care cadrul didactic le utilizează în proiectare și care dau sens și direcționează activitatea didactică. Funcția de orientare are rolul de a stimula și motiva învățarea, de a dezvolta competențele, aptitudinile, creativitatea, inteligența și gândirea critică a preșcolarilor.

Funcția de organizare cuprinde organizarea întregii activități educaționale prin amenajarea spațiului educațional (centrul tematic, ariile de stimulare, sala de grupă etc.), alegerea materialului didactic, stabilirea strategiilor de învățare, a metodelor de evaluare, în mod concret, face referire la modul în care cadrul didactic reușește să îmbine resursele didactice pentru a desfășura optim activitatea și pentru a eficientiza demersul didactic; proiectarea este fundamentul activității instructiv-educative.

Funcția de dirijare se referă la îndrumarea, orientarea demersului didactic în funcție de finalități, la modul cum alege educatoarea să se deruleze activitățile de învățare.

Funcția de reglare și autoreglare este funcția în care cadrul didactic stabilește un set de măsuri de ameliorare sau de eficientizare după caz, în urma evaluării sau prin feedback.

Funcția de decizie și funcția de inovare se referă la faptul că proiectarea legiferează întreaga activitate didactică și asigură și regenerează actul didactic, în situațiile în care acest lucru este necesar. Așadar, educatoarea optează pentru cele mai eficiente variante de acțiuni în funcție de etapele proiectării didactice, care pot fi: în timpul instruirii, în perioada de evaluare a rezultatelor, în elaborarea programelor, în alegerea metodelor de predare. Funcția de inovare presupune o activitate de creare și recreare permanentă care să optimizeze procesul didactic și să faciliteze inovarea în activitatea cadrului didactic.

Eficiența procesului instructiv educativ este maximă dacă proiectarea didactică respectă *principalele etape ale unei proiectări didactice*⁵⁰ corecte și complete așa cum au fost sintetizate de

⁴⁹ Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.984

către I. Jinga și I. Negruț într-o lucrare care, din punctul de vedere al practicianului, prezintă o mare valoare aplicativă. Aceste etape sunt orientate pe întrebări specifice, respectiv:

- „Ce voi face?” (trebuie să precizez obiectivele educaționale urmărite);
- „Cu ce voi face?” (trebuie să analizez resursele educaționale disponibile);
- „Cum voi face?” (trebuie să elaborez strategiile didactice adecvate);
- „Cum voi ști dacă ceea ce am făcut este bine făcut?” (trebuie să evaluez eficiența activității didactice desfășurate).

Etapele⁵¹ proiectării didactice se derulează eșalonat pe diferite intervale de timp. La nivelul învățământului preșcolar, proiectarea activităților didactice are în vedere respectarea următoarelor etape:

- ✓ lectura curriculumului pentru învățământul preșcolar din România;
- ✓ lectura planului de învățământ și a metodologiei de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani;
- ✓ elaborarea planificării calendaristice anuale;
- ✓ elaborarea planificării semestriale/pe module de învățare;
- ✓ elaborarea planificării săptămânale;
- ✓ elaborarea proiectelor de activitate didactică.

Primele două etape au rolul de a îndruma și pregăti proiectarea didactică, celelalte etape prezintă elementele de proiectare și elaborare a materialelor necesare organizării și desfășurării activităților pedagogice și educaționale din grădiniță.

2.2. Proiectarea activităților de învățare

Proiectarea activităților de învățare reprezintă o subcategorie particulară a proiectării didactice, care se axează pe moduri de derulare a activităților educaționale. La nivelul învățământului preșcolar, modul de organizare și desfășurare al activităților este unul specific, având următoarele elemente: planificarea calendaristică, planificarea săptămânală, proiectarea tematică și proiectarea didactică de la grupă (proiectul didactic).

În elaborarea acestor activități, cadrele didactice trebuie să țină cont de particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor, de resursele temporale, de interesul copiilor pentru o temă specifică, de formarea unor aptitudini, deprinderi, abilități și a unor cunoștințe utile în dezvoltarea

⁵⁰ Jinga, I., Negruț, I. (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis, p.168

⁵¹ Albușescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.242

armonioasă necesară pregătirii pentru viață, de specificul cultural și etnic de proveniență al copiilor sosiți în mediul de învățare.

Pentru o proiectare eficientă a activităților de învățare, educatoarea trebuie să aibă în vedere anumite documente școlare oficiale, precum: Curriculum pentru Educație Timpurie 2019, Repere fundamentale în dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Scrisoarea Metodică, cât și consultarea unor ghiduri de bune practici. Idealul educațional al societății actuale este reprezentat de dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative.

Proiectarea constituie parte indispensabilă a activității cadrului didactic: aceasta îndeamnă la reflectarea asupra obiectivelor și concepțiilor sale, obligă gândurile și noțiunile a se regulariza într-un sistem logic, coordonează condițiile subiective și cele obiective necesare pentru eficiența activității instructiv-educative.

Proiectarea didactică necesită parcurgerea unor etape: stabilirea obiectivelor clare, a resurselor educaționale, identificarea metodelor și tehnicilor optime în vederea realizării obiectivelor, verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective, dar, în primul rând, este necesară cunoașterea copilului, înțelegerea funcționării individuale a acestuia.

Luând în considerare factorii anteriori, rămâne să ne rezumăm la patru segmente în proiectarea eficientă care va duce la tratarea holistică a întregului proces de învățare și anume:

1. Segmentul de identificare a obiectivelor potrivite ce urmează a fi realizate în activitatea de învățare.

Prin obiectiv educațional se înțelege proiectarea anticipată a rezultatelor învățării, a cărui scop definitoriu constă în influențarea conduitei individului. „Obiectivul educațional⁵² este ipostaza cea mai „concretă” a finalităților și desemnează tipul de schimbări pe care procesul de învățământ sau cel din alt sistem educativ îl așteaptă și/sau îl realizează. Se referă la achiziții de încorporat, redate în termeni de comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile.”

La stabilirea obiectivului⁵³ trebuie să avem în vedere următorul model: formulăm obiectivul activității, proiectăm rezultatul așteptat. Conștientizarea obiectivelor face posibilă planificarea activității, organizarea acestuia și punerea în practică. Obiectivul deci are și o funcție de reglare în cazul în care nu avem rezultatele așteptate, analizăm detaliile activității, concluzionăm cauzele nereușitei.

⁵² Cucoș., C. (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p. 191

¹³ Barabási T., Birta-Székelly N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

Conform Curriculumului pentru educația timpurie⁵⁴ bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Punctul de pornire în planificare pentru cadrul didactic îl constituie domeniile de dezvoltare. Pornind de la acestea cadrul didactic alege dimensiunile de dezvoltare, la care adaptează formele de comportament pe care dorește să le prioritizeze. Operaționalizarea sarcinilor include atribuirea dimensiunilor de dezvoltare la domeniile de dezvoltare, divizarea formelor de comportament și elaborarea acestora pe nivele de formare, redactarea conținutului adecvat în formă operaționalizată, aplicarea și folosirea operațională a metodelor și mijloacelor și abia la sfârșit operaționalizarea sarcinilor realizabile.

Sarcinile operaționale⁵⁵ au două segmente: de formă și de conținut. Segmentul de formă stabilește sarcina de învățare pentru copil, cea de conținut poartă informația care urmează a fi însușită.

Potrivit lui Szabó-Thalmeiner⁵⁶, Bocoș-Jucan⁵⁷, Mogonea,⁵⁸ criteriile și așteptările generale de formulare a obiectivelor operaționale sunt:

- sarcina operațională se formulează pentru materialul ce urmează a fi predat;
- sarcina operațională necesită a fi formulată cu referire la performanța care urmează a fi atinsă de preșcolar, nu ne referim la activitatea cadrului didactic: exemplu-preșcolarul să denumească caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (corect)/cadrul didactic să facă cunoscut caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (incorect);
- sarcina trebuie formulată cu ajutorul unor verbe care exprimă acțiuni concrete ușor de observat și verificat în comportamentul copiilor. Se recomandă a fi evitate formulările schematice și unilaterale ca: preșcolarul să știe, să cunoască.

Este necesar să proiectăm mijloacele, metodele și instrumentele variate a căii care duce la rezultat și să delimităm sistemul de strategii care ne vor călăuzi la rezultat. Schimbările de comportament ale preșcolarului necesită a fi formulate concret, în vederea evaluării permanente. În literatura de specialitate întâlnim o serie de verbe care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale. Astfel găsim verbe pentru sfera psihomotrică (de exemplu: să observe, să recunoască,

⁵⁴ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.14

⁵⁵ Pavelea, C. (2005), *Psihopedagogie aplicată în activitățile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru

⁵⁶ Dr.Szabó Thalmainer N. (2001), *Tanulásmódszertan- Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*

⁵⁷ Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45

⁵⁸ Mogonea, F. R. (2014), *Metodica activităților instructiv-educative în grădinița de copii: abordări teoretice actuale, în vederea pregătirii pentru examenele de definitivat și de gradul II*, Pitești, Editura Paralela 45

să compare, să dorească, să încerce, să aplice, să răspundă, să execute corect fără efort, etc.). Verbe de acțiune care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale în sfera cognitivă sunt de exemplu: să-și aducă aminte de..., să recunoască, să evoce, să stabilească, să transforme, să facă diferența între, să concludă, să folosească expresii proprii, să reformuleze, să grupeze, să facă abstracție, să planifice, să stabilească reguli, să decidă, etc. Printre verbele care pot fi utilizate cu scopul formulării obiectivelor operaționale în sfera afectivă se numără: să facă diferența, să distingă, să separe, să aleagă, să se acomodeze, să discute, să aplice, să ajute, să-și corecteze performanța, să nege, să apere, să încurajeze, să justifice, să formuleze, să reinterpreteze, să completeze, să evite, să controleze. Prin operaționalizarea sarcinilor cât mai clare ajungem la atingerea obiectivelor propuse.

2. Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor necesare în vederea realizării obiectivelor formulate.

Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor în vederea realizării obiectivelor formulate se referă la conturarea conținuturilor învățării, a resurselor umane și materiale, cât și a timpului disponibil de activitate. La stabilirea conținuturilor de asemenea trebuie să luăm în considerare faptul că preșcolarul de altă etnie nu intră în contact cu limba română, ca limbă maternă numai la activitățile pe domenii experiențiale din domeniul limbă și comunicare, ci și la celelalte activități care se desfășoară pe parcursul zilei în grădiniță. Accentul se pune pe procesul prin care ajunge de la preasculare-ascultare la producere și în ce măsură evoluează producerea vorbirii de la nivelul de bază (pre A1 la A1 și mai departe).

Potrivit Curriculumului pentru educația timpurie⁵⁹ din 2019, conținutul temelor anuale de studiu se conturează în jurul a șase teme integrate după cum urmează:

CINE SUNT/SUNTEM?

Descrierea temei: O explorare a naturii umane, a convingerilor și valorilor personale, a corpului uman, a stării de sănătate proprii și a familiei, a grupului de prieteni, a comunității de apartenență, a culturilor cu care venim în contact, a drepturilor și a responsabilităților proprii, a ceea ce înseamnă să fii om.

- Cine sunt eu? (numele, denumirea părților corpului, caracteristici fizice, morale, etc.)
- Sistemul senzorial (Ce văd? Ce aud?, mirosul, simțul tactil, gustul)
- Eu și tu (diferențe de limbă, rasă, de religie, de cultură; prietenie, acceptare, relații interpersonale)
- Ce doresc să devin? (ocupațiile, meseriile: medicul, polițistul, pompierii, poștașul, etc.)

⁵⁹ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

- Știu, doresc să știu, să cunosc, sunt capabil de...(mâncatul, îmbrăcatul, respectarea curățeniei în grupă, autoservirea, îngrijirea plantelor, etc.)
- Să sărbătorim împreună! (Ziua Națională, Ziua Copilului, zilele de naștere, etc.)
- Obiceiurile (Ziua Sfântului Martin, Moș Nicolae, colindatul, umblatul cu sorcova, etc.)

CÂND/CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Descrierea temei: O explorare a lumii fizice și materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relației cauză-efect, a fenomenelor naturale și a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului științei și tehnologiei.

- Anotimpurile (fenomene ale naturii, vremea, plante, animale, păsări, găze, obiceiurile animalelor în funcție de anotimp, lucrări, sporturi, recolte, alte activități specifice).
- Zile cu semnificație importantă (Ziua Mondială a Animalelor, Ziua Recoltei, Ziua Națională, Sfântul Nicolae, Crăciunul, Carnavalul, Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Ziua Mamei, Paștele, Ziua Mondială a Păsărilor și Arborilor, Rusaliile, Ziua Copilului, etc.).
- Astre, planete (planete, astre, călătoria în spațiu).
- Lumină și umbră (surse naturale și artificiale de lumină).
- Ocrotirea naturii, a animalelor și plantelor (mici ecologiști, grădinița din pădure, adunarea și reciclarea deșeurilor)
- Stil de viață sănătos (alimentație sănătoasă, efectul nociv al unor alimente, mâncăruri pentru organism)
- Cine ce lucrează? (meserii, unelte, instrumente, produse)
- Unde și cu ce călătorim? (mijloace de transport și combustibili)
- Din ce se confecționează și la ce o/îl folosim? (transformarea diferitelor materiale, procese tehnologice)
- Experimente (circulația apei, formele apei, caracteristicile acestora; plantarea semințelor pentru răsaduri, plutire, scufundare, cădere).

CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?

Descrierea temei: O explorare a felurilor în care ne descoperim și ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile și valorile, atât în relațiile interpersonale, cât și prin limbaj și prin arte. O incursiune în lumea patrimoniului cultural național și universal.

- E bine împreună! Cum mi-am petrecut vacanța? (întâlnire după vacanță, povestirea amintirilor, etc.).
- Se apropie vacanța! (pregătire pentru vacanță, planuri, dorințe).
- Cerc, cerc, cerc vioi! (jocuri cu text și cântec, bucuria jocului comun).
- Ce frumoasă este grădinița noastră! (prezentare, sentimentul de a fi mândru de grădiniță).

- A fost odată ca niciodată...(audiție, povestire, joc cu elemente de dramă, teatru de păpuși, reprezentări).
- Dacă aș fi o zână aș...(jocuri cu elemente de dramă).
- Așa sunt eu...(pregătirea cărții de identitate, harta caracteristicilor, etc.).
- Prieteni, prieteni, un, doi, trei...(cine sunt eu? cine ești tu? relații de prietenie).
- Eu și familia mea (relațiile familiale, serbare de Ziua Mamei, la bunici, etc.).
- Ne pregătim de sărbătoare! (Moș Nicolae, Crăciunul).
- Fulgușor de nea (pregătirea unui om de zăpadă, bulgăreală, la săniuș).
- Să îngrijim plantele, păsările!
- Carnavalul (obiceiuri, confecționare de măști, bal mascat).
- Orașul nostru (monumente, clădiri, orașul/satul natal și împrejurimile acestuia, iubirea manifestată pentru plaiurile natale).
- Spune, ce simți! (religia mea, vizită la biserică, etc.).
- Peste tot în lume trăiesc copii (audiție, confecționare de albume, film educativ).

CUM ESTE/A FOST ȘI VA FI AICI PE PĂMÂNT?

Descrierea temei: O explorare a evoluției vieții pe Pământ, cu identificarea factorilor care întrețin viața, a problemelor lumii contemporane (poluarea, încălzirea globală, etc.). O explorare a orientării noastre în spațiu și timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei și geografiei din perspectivă locală și globală, a căminelor și a călătoriilor noastre, a descoperirilor, a contribuției oamenilor și civilizațiilor la evoluția noastră în timp și spațiu.

- Sistemul solar (Călătorie în spațiu, Soarele, Luna, stele, constelații, planete).
- Creaturi străvechi (dinozauri).
- De la primii oameni până în zilele noastre (Copacul familiei, Jocul cetății, Așa suntem noi).
- Să avem grijă de Pământ! (Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Poluarea, Viața de pe planetă în pericol!, Specii pe cale de dispariție, Arca lui Noe, etc.).
- Anotimpuri și obiceiuri populare (sărbătorile și obiceiurile legate de acestea).
- De la colibe până la zgârie- nori (cămine de azi și de odinioară- case, clădiri).
- Micii exploratori (de la copac la hârtie, de la nisip la sticlă).
- Aici locuiesc...(forme de relief, evenimentele culturale, istorice ale regiunii natale, moștenirea obiectivă, intelectuală).
- Suntem români! (poezii populare, cântece, dansuri populare, portul popular, etc.).
- Împreună în Europa (popoare europene și caracteristicile lor specifice).

CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?

Descrierea temei: O explorare a modalităților în care comunitatea/individul își planifică și își organizează activitățile, precum și a caracteristicilor produselor activității/muncii și, implicit, a modalităților prin care acestea sunt realizate. O incursiune în lumea sistemelor și a comunităților umane, a specificului activităților umane și a profesiilor/ocupațiilor, a rolului capacităților antreprenoriale.

- Sala noastră de grupă (reguli, jucării, colțuri de joacă, pavazare conform anotimpurilor, zilelor însemnate, catalogul grupei: semne, zile de naștere).
- La piață. În grădina noastră (sădire, plantare, strângerea recoltei, conservare).
- Pădădie, pădădie...(grădinița din pădure, excursii în natură, la grădina zoologică).
- Lumină, lumină dragă...(lampioane, lampioane din dovleac, lumânări, advent).
- Am plecat la târg, frumos (târg, organizarea de expoziții).
- Să planificăm, să construim! (igloo, yurt, cort, casă- planuri de construcție).
- Să ne ocrotim preferatele! (adăposturi pentru păsări, hrănirea păsărilor iarna, îngrijirea plantelor interioare, a animalelor de companie).
- Să adoptăm un râu (pârâu), un copac (organizarea activităților de ocrotire a mediului).
- Sunt de folos, sunt muncitor...(meserii de odinioară).

CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?

Descrierea temei: O explorare a drepturilor și a responsabilităților, a gândurilor și năzuințelor noastre de dezvoltare personală și profesională. O incursiune în universul jocului, învățării și al muncii, al naturii și al valorilor personale și sociale ale acestora. O incursiune în lumea profesiilor, a activității umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor și abilităților proprii, a propriei valori și a încurajării stimei de sine.

- Sunt mic, dar harnic! (sarcini în sala de grupă și în familie).
- Și eu am drepturi și obligații! (respectarea regulilor, normelor de comportament).
- Sunt sânguincios! (valorificarea, respectarea muncii, cunoașterea meseriilor, reguli de prevenire a accidentelor).
- Vreau să devin un profesionist...(întărirea capacităților și abilităților individuale, conștientizarea și consolidarea valorilor).
- Ce ar fi, dacă nu ar exista? (importanța ocupațiilor: medic, brutar, hornar, etc.).
- Ce ar fi, dacă aș putea să devin...? (coordonarea dorințelor și a capacităților).

3. Identificarea metodelor și tehnicilor optime de predare- învățare

Acest segment se referă la alegerea tehnicilor și metodelor eficiente care au în centru necesitățile copilului, precum și stabilirea formelor potrivite de organizare a învățării (individual, pe grupe, frontal) și îmbinarea acestora în vederea realizării unui proces de învățare focalizat pe copil.

Despre metodele de învățare⁶⁰ putem afirma că acestea pot fi aplicate și la grădiniță, cu condiția să le nuanțăm sub formă de joc și să le adaptăm particularităților de vârstă și principiilor de bază ale educației preșcolare de-a lungul procesului de predare-învățare. De preferabil este ca metodele și instrumentele de activizare să beneficieze de prioritate, precum și cele care se bazează pe demonstrație.

Conform sistemului stabilit de Papp Eszter și Makár Éva⁶¹ bazat pe sursa acumulării cunoștințelor, metodele procesului de predare-învățare din învățământul preșcolar pot fi împărțite în trei categorii:

- Metode care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.
- Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.
- Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

1. Metodele care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.

Jocul didactic este jocul pus în dispoziția unei sarcini de predare. Importanța acestuia constă în faptul că oferă modalitate de cunoaștere, de exersare a vorbirii și a operațiilor de gândire în funcție de necesitățile copilului. Regulile sunt parte indispensabilă a jocului didactic, respectarea acestora este esențială nu numai din perspectivă educațională, dar și din perspectiva educației morale, civice.

Activitățile în care se folosesc fișele de lucru, activează în același timp fiecare copil, îl obișnuiește cu munca individuală, îi dezvoltă cunoștințe, capacități și aptitudini. Prin aplicarea acestei metode, copilul, care se manifestă mai greu verbal, la fel beneficiază de senzația de succes, iar cadrul didactic poate primi un feedback despre evoluția fiecărui copil în parte.

Activitățile practice și experimentele simple oferă acumularea de noi cunoștințe și de asemenea aplicarea acestora în situații noi, copiii pot descoperi schimbări, și raporturi cauză - efect. Metoda oferă prilej copiilor de a reține mai durabil cele învățate. Activitățile practice pun de

⁶⁰ Barabási T. (2011), *Óvodakezdestől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas

⁶¹ Papp E.- Makár É. (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek*. Irodalmi szöveggyűjtemény, Szatmárnémeti

asemenea, bazele unor elemente de structură de caracter cum ar fi: răbdarea, punctualitatea, stăruirea.

2. Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.

Demonstrația este o metodă des aplicată în activitățile de la grădiniță, fiind în concordanță cu particularitățile de vârstă ale copiilor. Este necesar să avem în vedere faptul că demonstrația în sine, privirea, contemplarea spontană nu sunt de ajuns pentru înțelegere. Dezvoltarea capacității de observație, a conștiinței, a percepției nu se poate realiza fără o activitate conștientă și planificată.

În cadrul metodei observării copiii sunt cei care acumulează experiențe individual, pe baza criteriilor date. Aceasta se poate realiza de-al lungul unor plimbări, excursii, îngrijirea colțului viu din sala de grupă, etc. Pe parcursul acestor observări se formează capacitatea de a vedea lucrurile în dezvoltare, în schimbare. Astfel, vor ajunge să descopere relații de cauză-efect, care îi vor conduce la o viziune holistică asupra lumii.

3. Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

Povestirea este aplicată de obicei când cadrul didactic dorește să ofere copiilor cunoștințe despre care nu au experiențe. Metoda în sine înseamnă predarea plină de sentimente și prezentarea colorată a unor obiecte, persoane, fenomene, evenimente. Metoda este eficientă din perspectiva educației morale, a dezvoltării empatiei, a toleranței, copiii se bucură, plâng, împreună cu personajele, își fac griji pentru acestea, etc. Se dezvoltă, de asemenea, vocabularul preșcolarilor, aceștia primesc un model de comunicare de la cadrul didactic, iar, dacă le oferim prilejuri pentru descoperirea impresiilor proprii, și povestirea copiilor va deveni din ce în ce mai colorată și vie.

Explicația este o metodă eficientă dacă este formulată clar, concis și în termeni accesibili preșcolarilor. Această metodă trebuie legată de metoda conversației ori de câte ori este posibil acest lucru.

Metoda conversației îndeamnă copilul la tragerea concluziilor, stabilirea corelațiilor pe baza întrebărilor-răspunsurilor reciproce, desigur, sub îndrumarea educatoarei. Este deci benefică îmbinarea metodei clasice de conversație cu problematizarea, pentru ca preșcolarul să devină exploratorul activ al cunoștințelor. Este o metodă remarcabilă pentru activizarea rațiunii, deoarece ajută la identificarea esențialului și izolarea neesențialului.

Metoda conversației poate fi aplicată eficient, dacă: copiii au cunoștințe anterioare despre tema abordată; educatoarea cunoaște obiectivele, funcțiile întrebărilor pe care le adresează și conform acestora formulează întrebări bine gândite, conștiente; întrebările educatoarei sunt corecte și variate; întrebările adresate întregului colectiv stimulează gândirea fiecărui copil și educatoarea așteaptă și răspunsurile copiilor care au nevoie de mai mult timp de gândire; stimulează dorința

copiilor de a adresa întrebări. Conversațiile organizate corect stimulează copiii la reflexie și îi învață să-și expună gândurile, dar vor învăța, de asemenea, când este nevoie să aștepte în liniște momentul potrivit. Acest factor este esențial pentru o atitudine răbdătoare și politicoasă.

Metoda proiectelor este, de asemenea, o posibilitate, dar în același timp și o provocare a educației preșcolare. Această metodă oferă posibilitatea realizării eficiente a învățării integrate, a abordării comune a domeniilor experiențiale.

Verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective

Al patrulea segment din cadrul proiectării se referă la elaborarea unui sistem de evaluare, care apreciază progresul copilului. Metodele și tehnicile de evaluare trebuie alese în așa fel, încât să corespundă cu deprinderile ce urmează a fi formate, obiectivele țintite și particularitățile de vârstă. Din perspectiva funcției evaluării⁶² și a timpului la care aceasta se desfășoară în ordinea cronologică a procesului, aceasta poate fi:

- diagnostică - obiectivul acesteia este stabilirea nivelului la care se află copiii - condiția pedagogică a învățării;
- formativă - evaluare constantă - condiția psihologică a învățării;
- sumativă - evaluare sumativă- cerință socială.

Metodele cel mai des aplicate în procesul de evaluare a copilului preșcolar pot fi:

1. Metode tradiționale: evaluare/apreciere verbală, evaluare scrisă, probe practice;
2. Metode alternative: observarea regulată, sistematică a copiilor, metoda-proiectelor, portofoliu.

2.2.1. Planificarea calendaristică

2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice

Planificarea anuală este o proiectare eșalonată care reprezintă perspectiva întregului proces de predare-învățare a disciplinelor/activităților instructiv-educative și asigură corelarea optimă dintre planul-cadru și programa școlară. Aceasta se materializează prin planificarea proiectelor tematice și săptămânale pentru cele șase teme anuale de studiu și a conținuturilor acestora.

Stabilirea nivelului de dezvoltare cognitivă, fizică și emoțională a preșcolarilor este punctul de pornire al planificării anuale. În acest sens, educatoarea proiectează și aplică evaluarea inițială în primele două săptămâni de școală pentru fiecare domeniu de activitate. Evaluarea inițială se face prin raportare la finalitățile educaționale din anul școlar anterior prin desfășurarea unor activități,

⁶² Demeter K. (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*, Debrecen, Editura Kossuth, p.20-33

jocuri, fișe de lucru, observarea copiilor și/sau a produsului activității. Cunoașterea nivelului de pregătire a preșcolarilor este o condiție hotărâtoare pentru atingerea finalităților educaționale. Eficiența evaluării inițiale constă în elaborarea criteriilor de verificare, măsurare și apreciere a stadiului de pregătire a preșcolarilor. În urma analizei datelor obținute cadrul didactic stabilește modul de predare al conținutului programei, planifică și adoptă, dacă este cazul, un program de recuperare și sprijin pentru copiii care întâmpină dificultăți.

Proiectarea activității metodice are un rol important în cunoașterea și aplicarea metodicii predării-învățării unei discipline, contribuie la perfecționarea activității didactice prin schimbul de informații și exemple de bună practică în cadrul comisiilor pentru curriculum, cercurilor pedagogice ale cadrelor didactice. Pentru educatoarele care au la grupă preșcolari a căror limbă maternă este alta decât limba română, schimbul de experiență cu alte cadre didactice aflate în aceeași situație este mai mult decât necesar. Studiul individual, elaborarea și confecționarea materialului didactic pentru activitățile specifice copiilor cu altă limbă maternă decât cea română este complementar activității metodice a cadrelor didactice care nu sunt în această situație. Din activitatea metodică a educatoarei fac parte următoarele activități:

- Activități de mentorat;
- Amenajare spațiu educațional;
- Activitatea în diferite comisii: permanente la nivel de instituție (Comisia pentru curriculum CEAC, Comisia de securitate și sănătate în muncă și pentru situații de urgență, Comisia pentru controlul managerial intern etc.), alte comisii cu caracter temporar și ocazional, participare la cercurile pedagogice;
- Concepere fișe de lucru pentru activități didactice;
- Confecționare material didactic;
- Consemnare observații asupra copiilor în Caietul de observații;
- Consemnări în Fișa de apreciere a progresului individual al copilului;
- Consiliere parentală;
- Interasistențe;
- Organizarea portofoliilor copiilor;
- Organizarea portofoliului educatoarei;
- Organizarea unor expoziții cu lucrări ale copiilor;
- Participare la sesiuni de formare, cursuri de formare, conferințe, simpozioane;
- Pregătire/organizare activități voluntariat;
- Pregătirea consultațiilor cu părinții;
- Proiectare/realizare activități extrașcolare/extracurriculare;

- Proiectare/realizare/evaluare activități din cadrul proiectelor educaționale;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu alți factori educaționali/alte instituții, ONG-uri;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu familia;
- Proiectarea curriculară/Întocmire proiecte didactice/schițe de activitate/Pregătirea activităților zilnice;
- Studiu individual.

Graficul activității metodice se întocmește săptămânal, dar se regăsește în caietul educatoarei ca parte componentă a planificării anuale, un model orientativ este prezentat în tabelul 1.

Tabel.1. Model planificare activitate metodică

ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI 19.09.2022	13 - 16	Pregătirea materialului didactic pentru activități. Studiul individual „Curriculum pentru educație timpurie”.	
MARȚI 20.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților extrașcolare.	
MIERCURI 21.09.2022	13 - 16	Discutarea unor comportamente ale copiilor și a soluțiilor propuse pentru remedierea acestora	
JOI 22.09.2022	13 - 15	Activitate metodică la nivelul unității. Consfătuiri la nivel de Cerc Pedagogic , educație timpurie cu titlul „ JOC, RESPECT ȘI BUCURIE”. *(1 oră este dedicată pentru consilierea părinților)	
VINERI 23.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare și completarea în condica de evidență a cadrelor didactice din educația timpurie.	
		CONSILIEREA PĂRINȚILOR	
JOI 22.09.2022	15 - 16	„Ce învață copiii la grădiniță?”; Evaluarea inițială –prezentare dosar personal;	

Consilierea părinților este parte integrantă a planificării anuale și are rolul de a motiva părinții să se implice activ în educația preșcolarului în general, dar în mod special în a ajuta copiii care nu cunosc limba română. Consilierea părinților previne apariția problemelor legate de comunicare, facilitează integrarea acestor copii în colectivitate și accelerează procesul învățării limbii române prin continuarea unor activități, jocuri, comportamente și în cadrul familiei.

Planificarea anuală presupune o vedere de ansamblu a parcurgerii programei școlare, activităților opționale, proiectelor educative și extracurriculare. Planificarea activității metodice și consilierea părinților trebuie avute în vedere atunci când se elaborează planificarea anuală (vezi Figura 1).

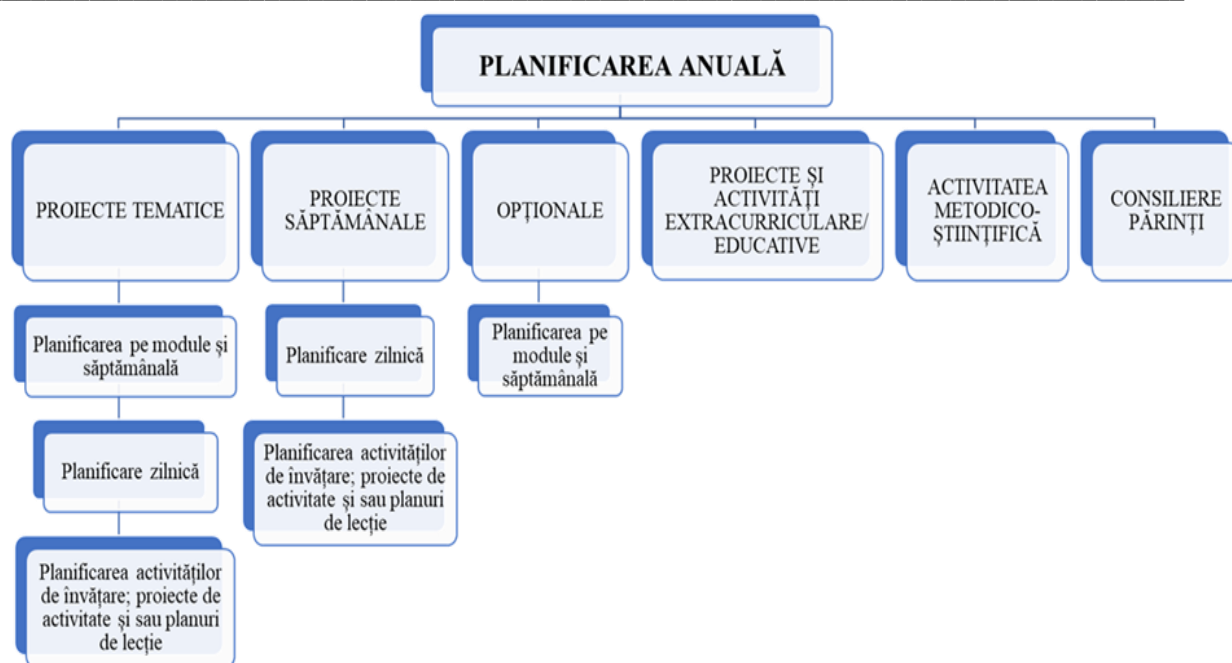

Fig. 1. Structura planificării anuale

Planificarea anuală pentru parcurgerea programei școlare se elaborează pe baza structurii anului școlar, pe nivel de vârstă și trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- Temele anuale de studiu: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim?, Ce și cum vreau să fiu?. Succesiunea acestor teme poate fi planificată în orice interval din anul școlar pentru o temă sau alta.
- Finalitățile educației⁶³ timpurii: dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltarea socio-emoțională; dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii; capacități și atitudini în învățare.
- Particularitățile de vârstă și nivelul de dezvoltare al copiilor. Din acest punct de vedere, temele anuale de studiu pot varia ca număr. Pentru nivelul antepreșcolar cât și pentru nivelul 3-5 ani pot fi planificate cel puțin 2 teme anuale de studiu, pentru nivelul preșcolar, în funcție de nivelul, grupei cel puțin 4 teme iar pentru nivelul de 5-6 ani se recomandă planificarea tuturor temelor anuale de studiu.
- Cunoștințele anterioare ale copiilor reprezintă un aspect important pentru planificarea anuală, se stabilește în urma evaluării inițiale și pe baza fișei progresului școlar al copiilor care au frecventat grădinița.
- Interesele pe care le manifestă majoritatea copiilor. Planificarea anuală este orientativă și poate

⁶³ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București p.3

fi adaptată pe parcursul anului școlar în funcție de oportunitățile, nevoile și interesele identificate la un moment dat.

- Resursele materiale sunt diferite, pot varia de la o unitate de învățământ la alta, așadar acest aspect trebuie luat în considerare pentru o planificare anuală eficientă.

Temele⁶⁴ anuale de studiu sunt parte a proiectării didactice globale, prevăzute și descrise în Curriculum pentru Educația Timpurie.

Planificarea anuală trebuie să conțină intervalul de timp (săptămâna), tema anuală de studiu, proiectul tematic cu subtemele acestuia, tema săptămânală. Planificarea anuală este orientativă, temele pot fi schimbate sau restructurate în funcție de necesități și/sau de oportunități. Un model orientativ este prezentat în tabelul 2.

Fig. 2. Planificarea anuală – model orientativ

NR. CRT.	DATA	TEMA ANUALĂ DE STUDIU	PROIECT TEMATIC	SUBTEMA	TEMA SĂPTĂMÂNALĂ INDEPENDENTĂ (TSI)
1.	05.09 – 09.09	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			DOR DE GRĂDINIȚĂ
2.	12.09 – 16.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACESTA/ACEASTA SUNT EU!	
3.	19.09 – 23.09	CINE SUNT, SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	EU ȘI CORPUL MEU	
4.	26.09 – 30.09	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACASĂ	
5.	03.10 – 07.10	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	AMICI, PRIETENI, COLEGI	
6.	10.10 – 14.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	TOAMNĂ BOGATĂ	
7.	17.10 – 21.10	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	PE CĂRĂRILE TOAMNEI	
	22.10 - 30.10.	V A C A N Ț Ă D E T O A M N Ă			
8.	31.10 – 04.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			FENOMENE METEO
9.	07.11 – 11.11	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	TIMPUL, PRIETENUL NOSTRU	
10.	14.11 – 18.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	AU FOST ȘI NU MAI SUNT	
11.	21.11 – 25.11	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	CUM VA FI MÂINE?	
12.	28.11 – 02.12	CINE SUNT/SUNTEM?			ROMÂNIA, ȚARĂ EUROPEANĂ
13.	05.12 – 09.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	DĂRUIND, VEI DOBÂNDI	
14.	12.12 – 16.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	COLINDE, COLINDE	
15.	19.12 – 22.12	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	MOȘ CRĂCIUN E UN OM BUN	

⁶⁴ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

	23.12. - 08.01	V A C A N Ț Ă D E I A R N Ă			
16.	09.01 – 13.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	ATÂT DE GEROASĂ, ATÂT DE FRUMOASĂ	
17.	16.01 – 20.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE DOMESTICE	
18.	23.01 – 27.01	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE SĂLBATICE	
19.	30.01 – 03.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	LA POLI	
20.	06.02 – 10.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIETUITOARELE PĂMÂNTULUI	ÎN APĂ	
21.	13.02 – 17.02	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			ATENȚIE LA NEATENȚIE!
	20-26.02.2023	V A C A N Ț Ă D E S C H I			
22.	27.02 – 03.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			GHIOCEI ȘI MĂRȚIȘOARE
23.	06.03 – 10.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			DRAGĂ MAMĂ
24.	13.03 – 17.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			CARTEA, PRIETENA NOASTRĂ
25.	20.03 – 24.03	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			SPUNEM POVEȘTI
26.	27.03 – 31.03	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOSILOR	PRIMĂVARA	
27.	03.04 – 06.04	Ș C O A L A A L T F E L			
	07.04 - 18.04.	V A C A N Ț Ă D E P R I M Ă V A R Ă			
28.	19.04 – 21.04	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	SĂ NE CUNOAȘTEM ȚARA!	PE MALURILE DUNĂRII	
29.	24.04 – 28.04	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			LUMINĂ DIN LUMINĂ
30.	02.05 – 05.05	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			INSECTE ȘI GÂZE
31.	08.05 – 12.05	CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?			CUM SE FACE?
32.	15.05 – 19.05	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			IMI ALEG O MESERIE
33.	22.05 – 26.05	S Ă P T Ă M Â N A V E R D E			
34.	29.05 – 02.06	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			ZĂMBETE DE COPII
35.	05.06 – 09.06	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			VOI FI ȘCOLAR
36.	12.06 – 16.06	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			LA REVEDERE, GRĂDINIȚĂ!

Planificarea proiectelor tematice (cu aspecte specifice grupei de preșcolari care au ca limbă maternă altă limbă decât limba română).

În terminologia științifică, termenul „limbaj” desemnează capacitatea de a învăța și de a folosi unul sau mai multe sisteme de semne verbale pentru a comunica cu semenii tăi, de a-ți reprezenta lumea. În concepția lui Jacques Piaget (1946) ființa umană este înzestrată cu puternice

capacități funcționale ce fac posibilă emergența unei funcții simbolice generale, din care limbajul nu ar fi decât un aspect.

Limbajul reprezintă funcția utilizată cel mai frecvent de către copii în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informații cu privire la mediul extern.

Orice manifestare a limbajului adresată copilului de către educatoare apare cu scopul de influențare, scopul de a-i schimba gândirea, de a-i îmbogăți orizontul intelectual, de a-i dirija comportamentul spre o anumită direcție.

Necesitatea nesatisfăcută de a spune ceva, de a vorbi într-un anturaj social necunoscut provoacă apariția sentimentului de incomoditate. În situația când copilul rămâne singur cu gândurile sale, limbajul se manifestă ca și dialog interior, deseori însoțit de sentimentul de frustrare, ceea ce se observă deseori în grupele cu preșcolari proveniți din altă etnie.

Educatoarea are nevoie de activități/acțiuni/teme ce reduc acest handicap de adaptare socială. În cele ce urmează, sugerăm astfel de adaptări curriculare cu scopul de a particulariza activitățile din grădinița cu preșcolari vorbitori de altă limbă maternă decât limba română, personalizând aceste activități încă din etapa proiectării didactice.

- **PROIECTUL TEMATIC - „EU ȘI LUMEA”**

- Temele săptămânii: „Familia”, „Localitatea mea”, „Corpul meu”, „Mâncăm sănătos!”

În cadrul activității „Familia mea”, într-un moment ales de educatoare, în grupa de preșcolari poate participa un membru al familiei (părinte, frate mai mare), vorbitor de limba română, care are rolul de facilitator în transmiterea mesajului.

În funcție de nivelul de vârstă al copiilor din grupa de grădiniță, acesta poate exercita diverse roluri:

- **povestitor:** redă, cu ajutorul imaginilor (în limba maternă) conținutul unei povești citite de educatoare;
- „citește” imagini care redau activități desfășurate în familie;
- explică în limba maternă regulile unui joc; explică sarcinile de lucru;
- folosește formulele de prezentare;
- numește lucruri, persoane din mediul apropiat preșcolarului;
- verbalizează, arată, mimează emoțiile pe care le poate simți copilul.

Participarea familiei în acest parteneriat, mai ales la debutul activității copilului în grădiniță, va facilita adaptarea rapidă și crearea unei senzații de mediu familial și familiar.

La Centrul Bibliotecă pot exista povești cu elemente culturale preelucrate din comunitatea etnicilor sau cu personaje pozitive din etnia minoritară, materiale scrise bilingv în română și limba maternă ilustratii care să refectione aspecte familiare copiilor etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „POVESTEA TOAMNEI”**

- Temele săptămânii: „Cum arată toamna?”, „Fructele toamnei”, „Legumele toamnei”, „Eu și toamna”

Monica Lespezeanu afirmă, în lucrarea „*Tradițional și modern în învățământul preșcolar*” (2007), că „*rolul activității practice se concretizează în dezvoltarea psiho-motorie, intelectuală, afectivă și estetică a copilului.*”

Curriculumul pentru educație timpurie (2019), prezintă o serie de posibile comportamente specifice acestui gen de activități ce pot fi atinse pe parcursul celor trei ani de grădiniță (3-6 ani), comportamente ce asigură premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Prin intermediul acestui tip de activitate, copiii își îmbogățesc cunoștințele prin analizarea modelelor prezentate, își formează deprinderea de a studia în detaliu elementele cu care intră în contact, de a le compara, de a evidenția calitățile acestora, utilitatea lor.

Dacă grădinița se află în mediul rural, în cadrul acestui proiect tematic, se vor desfășura activități/vizite în livada cu pomi fructiferi, grădina de legume, pădure. Se vor desfășura activități/vizite în grădina școlii, parc sau depozitul de legume și fructe dacă preșcolarii trăiesc în mediu urban.

Odată cu parcurgerea acestor activități practice, educatoarea va îndruma copiii să găsească utilitatea produselor obținute, să-și valorifice experiența dobândită în alte situații, să analizeze lucrările proprii și ale copiilor, motivându-și părerea. Cadrul didactic va avea în vedere să utilizeze distincte mijloace de realizare, în funcție de vârsta acestora și să ofere posibilitatea copiilor să lucreze cu materiale diverse, care să stimuleze imaginația acestora.

Totodată, copiii vor veni în contact cu populația majoritară și își vor dezvolta abilitatea de exprimare atât în limba maternă cât și în limba română.

La Centrul Știință se pot include obiecte, imagini ale animalelor sau plantelor legate de viața din prezent sau din trecutul recent a comunităților din care provin copiii, studierea unor procese asociate meseriilor tradiționale, dobândirea deprinderilor matematice fundamentale prin compararea, măsurarea, desenarea unor obiecte specifice legate de viața cotidiană a familiilor de etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „OBICEIURI ȘI TRADIȚII”**

- Temele săptămânii: „Suntem cețățeni români de naționalitate...”, „Moș Nicolae sau... (numele sărbătorii în limba maternă)”, „La colindat”, „De Crăciun....”

Educația interculturală se reliefează în toate disciplinele de învățământ, promovând toleranța, respectarea drepturilor omului și îndemnând la reflecția asupra problemelor contemporane legate de evenimente cotidiene.

Obiectivul esențial al educației este adaptarea și integrarea copiilor în societatea pluralistă, multiculturală. Procesul educațional presupune transmiterea de cunoștințe, iar aceste cunoștințe trebuie să ajute individul să trăiască și să interacționeze cu ceilalți.

Grădinița este principalul spațiu al învățării pluralității culturale prin prețuirea diversității, a notei distincte aduse de cultura fiecărui actor social participant. Grădinița trebuie să ofere șanse egale tuturor preșcolarilor indiferent de etnia, religia și cultura din care provin.

Prin activități adaptate nivelului de înțelegere al preșcolarului punem bazele și creionăm premisele competenței de sensibilizare și expresie culturală.

Prin temele abordate facem distincția între etnie și cetățenie, valorificăm zestrea culturală a etnicilor și descoperim ceea ce adaugă ei la zestrea culturală românească.⁶⁵

Interculturalitatea⁶⁶ este, înainte de orice, respectul diferențelor. Cadrele didactice sunt garanțiile acestor rigori ale spiritului care veghează asupra diferențelor

- ✓ pentru a învăța,
- ✓ a cunoaște și
- ✓ a înțelege ceea ce ne leagă, ceea ce ne face asemănători, ceea ce ne apropie.

Sărbătorile ar trebui să fie mai vocale, mai reliefate în tematica preșcolarilor. Sărbătorile au avut întotdeauna un rol important în viața oamenilor. Fiecare popor are cultura și sărbătorile lui, determinate de istorie, filosofia de viață, credință... În general, sărbătorile au un scop întreg, care motivează existența lor:

- Sărbătorile dau viață trecutului, oamenii trăiesc gloria unor evenimente conservate în memoria lor, încercând să le dea viață (în activitățile din grădiniță dăm viață, prin jocuri de rol, unor personaje din istoria românilor și etnicilor);
- Sărbătorile dau frumusețe prezentului, prin faptul că aduc o atmosferă de celebrare, ele pun împreună oamenii, creează emoție, bucurie, spărgând pentru o clipă învelișul plicticos (prin desene, obiecte confecționate cu prilejul sărbătorilor, serbările grupei care marchează o sărbătoare);
- Sărbătorile dau motivație viitorului, eroismul, sacrificiul, iubirea manifestate cândva de generațiile trecute, devin repere care obligă generația prezentă în viitor.

Sărbătorile pot fi naționale, sociale, religioase, familiale, etnice..., însă întotdeauna ele dau viață trecutului, bucurie prezentului și motivație viitorului.

Iarna este anotimpul magic al sărbătorilor unde obiceiurile și tradițiile transmise din generație în generație fac sărbătorile mai frumoase. Cultura tradițională a neamului nostru dar și a celor care trăiesc în România este marcată de autenticitatea acestor obiceiuri specifice fiecărei zone

⁶⁵ Cucoș, C. (2000), „Educația-Dimensiuni culturale și interculturale”, Iași, Editura Polirom

⁶⁶ Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint

geografice, fiecărei etnii. În special la sate, aceste datini sunt păstrate și respectate cu sfințenie, ele reprezentând izvorul bogăției noastre spirituale pe care trebuie să-l valorificăm de la cea mai fragedă vârstă

- **PROIECTUL TEMATIC- „Viețuitoarele pământului”**

- Temele săptămânii: „Animalele din pădure”, „Animale polare”, „Prietenii de lângă casă”

J.Piaget a considerat inteligența ca pe o formă de dezvoltare în interacțiunea cu mediul. Copilul, fiind activ, acționează continuu asupra mediului său, observând efectul pe care acesta îl are asupra sa.

Domeniul științe în învățământul preșcolar⁶⁷ este reprezentat de cele două categorii de activități: cunoașterea mediului și activitatea matematică. Ele pot fi abordate în forme variate în orice moment al zilei: ADP; ALA; ADE, monodisciplinar sau integrat.

Conținuturile ce vizează domeniul știință sunt vaste, diverse și alegerea lor rămâne la latitudinea educatoarei în funcție de nivelul de vârstă al copiilor, nivelul grupei, materialul didactic avut la dispoziție.

MIJLOACE⁶⁸ DE REALIZARE - CUNOAȘTEREA MEDIULUI:

- Observări, lecturi după imagini, convorbiri, jocuri didactice, memorizări, povestiri, plimbări, vizite, excursii.
- Observarea sistematică a mediului înconjurător, contribuie la înțelegerea adecvată a acestuia în sensul cauzalității și relațiilor existente între obiectele și fenomenele naturii, la formarea reprezentărilor, dezvoltarea spiritului de observație, atenției, gândirii și operațiilor ei, memoriei, limbajului.
- În activitățile de observare copiii învață tehnicile de investigație a unui obiect din natură ajungând să stăpânească în timp un algoritm de lucru. Stăpânind acest algoritm de observare a unui obiect el își dezvoltă o autonomie personală care îi va permite să exploreze tot ceea ce îl interesează. Se creează premisele micului cercetător.

Ce știu/vor ști copiii după aceste activități sau harta unui demers de observare/cercetare pe temele săptămânale? – **animale** (înfățișare, mediu de viață, hrană, adăpost, foloase, curiozități).

2.2.1.2. Planificarea săptămânală

Planificarea săptămânală se elaborează pe baza Planului de învățământ, a Planificării calendaristice anuale și pe baza Planificării pe module. Tematica activităților este elaborată în funcție de tipul programului grădiniței (normal, prelungit) și în funcție de particularitățile de vârstă.

⁶⁷ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

⁶⁸ *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*

Planificarea săptămânală a activității didactice de către fiecare educatoare este o necesitate obiectivă, determinată de complexitatea sarcinilor prevăzute în programa activităților instructiv-educative din grădiniță.

În întocmirea planificării săptămânale se corelează activitățile în funcție de formele de realizare, de tipul de activitate (pe discipline sau integrată), de modul de integrare a domeniilor de învățare și de strategiile didactice utilizate.

În vederea întocmirii planificării săptămânale trebuie să se ia în considerare o repartizare corectă a activităților de formare a deprinderilor de comportare civilizată, de ordine, de autoservire, de respectare a normelor de igienă etc, să se coreleze în mod echilibrat activitățile de predare cu cele de învățare și, respectiv, cu cele de consolidare și evaluare, jocurile didactice să fie îmbinate cu activitățile distractive.

Acest document curricular integrează săptămâna, tema anuală de studiu aferentă săptămânii respective, tema proiectului, subtema/tema săptămânală pentru care se realizează planificarea.

Tema/ideea se alege pornind de la interesul copiilor față de un subiect, de dorința educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaștere, viața socială, știința, literatura etc.

Tema va fi sugerată de descriptivul celor șase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viața copiilor, a societății sau de anumite tradiții și obiceiuri specifice. Este important ca temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăiește copilul, de preocupările lui și de nivelul de dezvoltare al acestuia.

Se recomandă ca între temele alese pe parcursul unui an să existe un echilibru în ceea ce privește domeniile abordate, o corelare a acestora cu calendarul evenimentelor (sociale sau ale naturii). Se va ține seama de faptul ca unele teme considerate de educatoare a fi potrivite pentru copii s-ar putea să nu fie adecvate. Pentru aplicarea la grupă a planificării un accent deosebit se va pune pe învățarea prin joc și activitățile pe grupuri mici și individuale, activități ce se desfășoară în afara celor frontale, cu întreaga grupă de copii. Pe parcursul desfășurării activităților se va ține seama de ritmul propriu al fiecărui copil, de posibilitățile lui de exprimare și de sugestiile sau întrebările acestuia.

Planificarea săptămânală se elaborează în echipă, pentru grupe omogene sau eterogene. Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă cât și de minoritatea din care fac parte.

Educatorea, în funcție de particularitățile psiho-individuale ale copiilor cu care lucrează, trebuie să ierarhizeze și coordoneze influențele pozitive care să determine participarea acestora la propria lor formare.

Copiii trebuie obișnuiți să se autocunoască, pentru ca într-o ambianță constructivă, modelatoare și automodelatoare să-și formeze conduita și comportamentul. Scopul principal pe care trebuie să-l urmărească educatoarea prin cunoașterea psihologică a copiilor cu care lucrează este acela de a descoperi imensul potențial al copilului, pentru a-l valorifica în opera de construcție a fiecărei personalități.

În același timp, descoperind copilul așa cum este el în realitate, educatoarea va putea stabili, cu ușurință, punți de legătură între copiii din grupă, realizând simultan sintalitatea (personalitatea) grupei respective.

Abordând problema cunoașterii personalității copilului de pe o asemenea poziție, educatoarea va descoperi, în permanență, modalități de transformare a copilului, transformându-se și pe sine, în virtutea bipolarității procesului pedagogic.

Condiția necesară diferențierii și individualizării este cunoașterea caracteristicilor individuale ale fiecărui copil, caracteristici care se manifestă ca particularități ale vârstei și ca particularități individuale. Acestea se referă, în special, la aspecte precum: dezvoltarea generală a organismului, nivelul de dezvoltare a diferitelor procese psihice, ritmul de dezvoltare, stilul de învățare, caracteristici personale (ce țin de personalitate: afectivitate, voință etc), experiența personală și amprenta mediului socio-cultural căruia îi aparține cât și limba vorbită.

De regulă, pentru educatoare, aceste caracteristici individuale se manifestă ca o cerință, în proiectarea și desfășurarea procesului de predare și învățare.

Întrucât predarea și învățarea se fac prin joc, acesta poate fi propus de către educatoare sau de către copil, în dependență de condițiile de joc pe care i le creează educatoarea. Jocul liber este modalitatea cea mai eficientă pentru dezvoltarea personalității copilului. Educatoarea pornește de la cunoașterea fiecărui copil în parte și se concentrează pe activități în care fiecare copil să fie antrenat, valorizat și evaluat. Deși copiii sunt de vârste apropiate sau de aceeași vârstă, între ei există numeroase diferențe. Aceste diferențe sunt caracteristici care dau identitatea fiecăruia și fac grupul mai bogat.

Atunci când copilul are o problemă de dezvoltare sau învățare, aceasta trebuie privită ca o particularitate individuală și ca un prilej de învățare. Cu alte cuvinte, fiecare problemă trebuie văzută ca o situație de învățare. Construind ocazii de joc pentru copii și adaptându-le nevoilor acestora, educatoarea reușește să individualizeze procesul învățării chiar și acolo unde există dificultăți. Copilul își va alege liber jocul dorit, iar rolul educatoarei nu este doar acela să informeze

	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” - activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”- pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC și DEC1 (a.i) : „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă (povestea educatoarei și desen) MM: „Ursul și iepurașii!” (joc de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor forma grupuri mici pentru a consolida cunoștințele copiilor nevorbitori de limbă română
M I E R C U R I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Dacă se rănește, iute o-ngrijesc!” (deprinderea de a îngriji animalele) ADP-ÎD: „Dacă aș fi un iepuraș, aș sări/Dacă aș fi un urs, aș mormăi...” T: „Căprioare sprinteioare” (joc de mișcare) ALA- Ș: „Ce fac animalele sălbatice iarna?” J.R: „Ursul păcălit de vulpe” J.M: „Ajută animalele să ajungă la adăpostul lor” (labirint) T: „Cumătra vulpe” (joc muzical) ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „Câte animale am văzut în pădure, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) MM: „Iepurașii isteți” (joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!” -Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	În cadrul întâlnirii de dimineață copiii care nu vorbesc limba română pot mima, pot folosi onomatopee sau mișcări sugestive pentru a transmite mesaje. Copiii vor fi ajutați să descrie imaginea și să o interpreteze folosind un limbaj propriu. Copiii nevorbitori de limbă română vor fi ajutați să facă asocierea prin prezentarea imaginii animalului respectiv. Vor fi antrenați mai des copiii care nu stăpânesc foarte bine limba română în repetarea versurilor din jocul de mișcare.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”-activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare/Deprinderi de autoservire ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „În pădure animale am văzut/Câte sunt, oare?” (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) MM: „Lupul și oile” (joc de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor oferi sugestii individuale
J O I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Fă-ți curaj, fiindcă îndată animalele ți se arată!” (deprinderea de a-și înfrânge teama) ADP-ÎD: „Cine mi-a ieșit în drum?” T: „Sărim ca veverițele, alergăm ca vulpile” (joc imitativ) ALA- N.A: „Vizuini și bârloguri”; B: „Ghicitori despre animale sălbatice”; J.M : „Animalele și hrana lor” T: „Ariciul” (joc cu text și cânt) ADE: DȘ2: „Ne jucăm cu numărul 8”-Joc exercițiu DPM: „Prin pădure” -mers și alergare cu ocolire și pășire peste obstacole-Parcurs aplicativ MM: „ Ghici pe cine am imitat?” (joc distractiv) ADP: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii vor reda diferite stări emoționale prin mimă, onomatopee și își însușesc denumirea acestor emoții în limba română. Educatoarea formulează propoziții scurte urmând ca preșcolarii să repete pe rând și să le rețină . Copiii vor recunoaște animalele după descriere și le vor denumi. La jocul de masă vor fi antrenați copiii nevorbitori de limbă română și se va repeta cu ei cuvinte și propoziții simple. Se va insista pe denumirea în limba română a cifrelor și pe asocierea cifrei corespunzătoare numărului și invers. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați prin sugerarea sunetului emis de animal, copilul urmând să decodifice mesajul și să mimeze animalul respectiv. Voi antrena și ceilalți copii în a-i ajuta să recunoască despre ce animal este vorba.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			

	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!”- activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE:DS2 și DPM (a.i): „Cursa animalelor din pădure” (joc exercițiu și parcurs aplicativ) MM: „Spune ce ai pipăit?” (joc senzorial) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da sugestii individuale Copiii vor ghici animalul din săculeț după textura blăniței, vor imita mișcările și glasul animalelor.
V I N E R I	8:00-8:30 8:30-9:00 9:00-11:30 11:30-13:00	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Și ele au suflet!” (deprinderea de a adopta un comportament adecvat față de necuvântătoare) ADP-ÎD: „Ce s-ar întâmpla dacă animalele sălbatice ar dispărea?” T: „Ce s-a schimbat?” ALA-C: „Rezervația de animale”; B: „Ce fac animalele ” (formulare de propoziții); A: „Măști de animale sălbatice” (decorare) T: „Ursul la miere” (joc de mișcare) ADE: DLC: „Jocul silabelor” DOS1: „De ce protejam animalele sălbatice?” (convorbire) MM: „Carnavalul măștilor” (parada măștilor) ADP: „Poftă bună, copii!”-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii care nu vorbesc limba română vor fi antrenați să formuleze propoziții cu ajutorul materialelor intuitive, imagini, planșe, mulaje. Jocul se va realiza prin bătaie din palme, prin identificarea numărului de silabe și repetarea cuvântului de mai multe ori. Copiii își prezintă măștile confecționate în cadrul paradei exprimându-se în propoziții simple.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 15:30-16:00 16:00-17:30 17:30-18:00	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” -activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC: „Jocul silabelor” DPM: „Și animalele pot fi prietenii noștri” (convorbire) MM: „Parola multiplă” (joc de atenție și de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da indicații individuale și pe grupuri mici
ZIUA DATA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI	13:00-16:00	Pregătirea materialului didactic pentru activități	
MARȚI	13:00-16:00	Activitate metodică la nivelul unității	
MIERCURI	13:00-16:00	Studiu individual; Consemnarea unor comportamente în caietul de observații	
JOI	13:00-15:00	Proiectarea activităților extrașcolare	
VINERI	13:00-16:00	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare	
ZIUA DATA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATE DE CONSILIERE A PĂRINȚILOR	SEMNĂTURA
JOI	15:00-16:00	Limbajul copiilor și mediul social	

2.2.1.3. Planificarea activităților integrate

În prezentarea caracteristicilor educaționale preșcolare ale activităților integrate⁶⁹ și a interdisciplinarității pornim de la conținutul învățării. Selecția curriculară și organizarea

⁶⁹ Manolescu, M. (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis, p.100

Fóris- Ferenczi R. (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelésmélet*, Cluj- Napoca, Editura Ábel, p.90

conținuturilor se realizează prin impunerea mai multor perspective. Specialiștii accentuează viziunea interdisciplinară, integrarea și organizarea modulară.

Baza viziunii interdisciplinare constă în organizarea conținuturilor învățării în jurul unor teme care aparțin deodată mai multor discipline sau sfere de cunoștință și nu în jurul unor discipline care urmăresc sistemul ordinii științifice. Interdisciplinaritatea constă deci în îmbinarea diferitelor discipline în care se trece de barierele tradiționale dintre științe și se combină tehnicile acestora în vederea realizării obiectivelor propuse.

Integrarea conținuturilor este în coerență cu abordarea interdisciplinară în sensul că se bazează pe tematici care ating mai multe domenii științifice. Obiectivele se raportează la o tematică unitară, care aparține nu numai unui singur domeniu, ci mai multor domenii experiențiale. Diferența constă în faptul că la baza conceptuală a interdisciplinarității stă îmbinarea conținuturilor, iar baza integrării o constituie un principiu fundamental, o idee care abordează și sistematizează cunoștințele dintr-o nouă perspectivă. Astfel se trece la eliminarea barierelor dintre discipline, cunoștințele sunt grupate în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, iar în procesul de cunoaștere sunt implicate de asemenea domeniile de dezvoltare a copilului: domeniul psiho-motric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional și domeniul cognitiv. Obiectivul îmbinării cunoștințelor din mai multe domenii cu eliminarea barierelor cu domeniile de dezvoltare este de a ajuta copilul în formarea unei viziuni holistice, uniforme despre realitate.

Proiectul integrat se bazează pe un ansamblu de acțiuni între care există relații de interdependență în funcție de componentele procesului de învățare: deprinderi, obiective, conținuturi, metode și procedee specifice educației limbajului și comunicării în limba română, la care se adaugă condiții optime de realizare. Printre aceste condiții menționăm: caracterul interesant și plăcut al activității, naturalețea acesteia, apropierea temei, relevanța acestuia pentru copil, se bazează pe cunoștințe anterioare, este provocativă, încurajatoare, activizantă, coerentă, senzorială și are un scop clar.

Potrivit lui Cant⁷⁰, în integrarea conținuturilor distingem următoarele niveluri:

1. Intradisciplinaritate (în interiorul domeniului de cunoaștere): - constă în reorganizarea conținuturilor unui domeniu de studiu sau al unei discipline, cu obiectivul aprofundării unei teme, a exersării unei abilități, etc. Caracteristica specifică este utilizarea instrumentelor domeniului sau al disciplinei, fără a trece barierele disciplinelor.
2. Interdisciplinaritate: (între/printre domeniile de cunoaștere): - în acest caz, conținuturile a două, sau mai multe discipline/domenii se intersectează pe un plan de cunoaștere și de

⁷⁰ Cant, A. (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint, p.45

interes comun. De asemenea se valorifică unele situații oferite de domenii de cunoaștere în vederea luării unor decizii sau proiectării unor acțiuni.

3. Transdisciplinaritate: (peste domeniile de cunoaștere): - reprezintă o abordare holistică, deplină a cunoașterii. Învățarea este centrată în jurul nevoilor și intereselor celui care învață. În cazul de față nu se limitează doar la deslușirea unei teme.

Caracteristicile activităților integrate⁷¹ din grădiniță:

- Dimensiunile dezvoltării activității integrate sunt selectate în funcție de domeniile de dezvoltare, iar obiectivele operaționale constituie o unitate formată din 4-5 obiective, cu referiri concrete la experiențele de învățare pe care le urmărim.
- Alegerea conținutului este în strânsă legătură cu nucleul de integrare curriculară.
- Fiecare dintre situațiile de învățare proiectate și desfășurate contribuie la analizarea, rezolvarea și clarificarea temei.
- Include valoarea de dezvoltare a integrării, adică relevanța abilităților de transfer (creează situații de comunicare, de colaborare, de descoperire, de luare a deciziilor pentru copii).
- Proiectul didactic al activității integrate include scenariul didactic integrat, fără a separa situațiile de învățare în funcție de domeniile experiențiale sau categoriile de activități.
- Printre obiectivele operaționale trebuie să apară, de asemenea, obiectivul integrativ care face legătura dintre ariile curriculare.

Posibilitățile de realizare a integrării

Pentru integrarea activităților în educația preșcolară⁷² dispunem de o multitudine de posibilități, modalitățile cele mai frecvente sunt:

- a. Activitate didactică individuală cu conținuturi integrate

Această formă a integrării îmbină armonios conținuturi care aparțin la două sau mai multe domenii experiențiale. De exemplu, o activitate didactică integrată cu tema Animale sălbatice îmbină Domeniul Științe, Domeniul Om și Societate. „Un iepure sălbatic are doi pui”. „Din grădina din apropiere aduce cinci morcovi, pe care dorește să îi mănânce cu puii lui”. „Cum va împărți morcovii?”. La derularea activității folosim materiale intuitive, copiii caută soluții individual, sau în grupuri mici- în cursul lucrului în echipă copiii vor dobândi deprinderi de ascultare, respectiv de producere a mesajului oral în limba nematernă, în cursul întregii activități li se va îmbogăți vocabularul pasiv și cel activ în limba nematernă. Toate soluțiile identificate de copii vor fi prezentate, ilustrate și discutate din perspectiva morală. (Glava, Pocol, Tătaru, 2009, 52).

⁷¹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.54

⁷² Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*. Pitești, Editura Paralela 45, p.52-54

b. Activitate integrată care cuprinde mai multe momente/evenimente didactice

Această formă de integrare creează situații de învățare ale căror conținuturi se conturează în jurul unui nucleu curricular integrat (din două sau mai multe domenii experiențiale, sau două sau mai multe categorii de activitate).

De exemplu: activitatea integrată cu tema Iepurașul are următoarele momente:

- Domeniul Limbă și Comunicare: Poveste despre iepuraș
- La un moment dat al poveștii la Domeniul Științe- observarea iepurelui
- Domeniul Estetic și Creativ: joc cu text și cântec despre iepure
- Revenire la finalul poveștii: Domeniul Limbă și Comunicare

c. Program de activitate integrată

În cadrul unui program de activitate integrată se integrează activitățile pe domenii experiențiale și cele la alegere.

Are două tipuri:

- cunoștințele interdisciplinare sunt legate armonios de-a lungul zilei cu jocurile și cu activitățile la alegere;
- cunoștințele interdisciplinare se centrează pe anumite activități pe domenii experiențiale, jocurile și activitățile la alegere se desfășoară pe lângă acestea.

Scenarii didactice de integrare:

Pentru asigurarea caracterului integrat al situațiilor de învățare din activitățile integrate trebuie elaborate scenarii didactice de integrare.

Scenariul integrat este un nucleu unitar și coerent în jurul căruia se centrează situațiile de învățare integrată.

Câteva posibilități de scenariu integrat⁷³:

I. Povestea ca nucleu de integrare

În această abordare elementul central al conținuturilor integrate este povestea, al cărei fir narativ leagă temele. De exemplu, începem o poveste: „Zâna Primăverii și-a pierdut vestitorii”. Fără aceștia primăvara nu va putea ajunge pe Pământ. Zâna cere ajutorul copiilor. Dacă ei vor reuși să treacă peste toate probele, vor deveni ajutoarele Zânei și astfel vor contribui la sosirea căldurii mângâietoare și trezirea naturii pe Pământ. Firul poveștii se va întrerupe la diferite stații care cuprind probele pe care copiii trebuie să le îndeplinească cu succes pentru a merge mai departe. La fiecare probă trecută cu succes, vor reuși să elibereze câte un vestitor. Astfel, după parcurgerea tuturor probelor vor ajunge la palatul Zânei Primăverii, unde vor realiza împreună un tablou/peisaj

⁷³ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.52

de primăvară cu ajutorul tuturor vestitorilor eliberați (Soarele, ghiocelul, rândunica, etc.). Povestea se încheie cu sosirea primăverii pe Pământ.

La secvențele unde se întrerupe povestea (stațiile probelor) se pot da sarcini copiilor în funcție de nivelul de vârstă și de obiectivele propuse, precum: să aleagă semințe, să formeze mulțimi, să opereze cu acestea/sau să pună în ordine fazele de dezvoltare ale unei plante de la sămânță până la recoltă (Domeniul Științe); să urmărească cu zornăitoare ritmul unui cântec de primăvară, să învețe un joc cu text și cântec de primăvară (Domeniul Estetic și Creativ); să enumere cât mai multe caracteristici (adjective) despre fotografiile ascunse în plicuri (Domeniul Limbă și Comunicare).

II. Problema ca nucleu de integrare

Problema, de asemenea, poate constitui nucleu de integrare. Iată câteva exemple:

- Să proiectăm un nou teren de joacă în curtea grădiniței! (îmbină domenii experiențiale ca Domeniul Științe, Domeniul Estetic și Creativ, Domeniul Om și Societate, Domeniul Psihomotric)
- Să planificăm o excursie!
- Micii exploratori: căutarea comorii, urmărirea hărții misterioase.

III. Concursul ca nucleu de integrare

Concursul ca nucleu de integrare poate fi aplicat cel mai eficient la activitățile de evaluare. Tema competiției este unitară (de exemplu: Ce știm despre anotimpuri?). De-a lungul competiției copiii vor primi sarcini care ating toate domeniile experiențiale. Activitatea, desigur, va fi urmată de diplome, câștiguri.

IV. Jocul didactic ca nucleu de integrare

Se aseamănă cu concursul, diferența constând într-o activitate de anvergură mai redusă. Pentru jocul didactic se alege o temă pentru realizarea căreia copiii vor trebui să aplice cunoștințe din mai multe domenii experiențiale. De exemplu: „Ce nu se potrivește în rând?” - de-a lungul jocului didactic copiii vor trebui să caracterizeze lucruri prin patru afirmații, dintre care una este falsă. Aceasta din urmă trebuie depistată de colegi.

V. Tema integratoare

Asigură un nivel crescut de unitate a conținuturilor. În Curriculumul pentru educația timpurie se fac sugestii pentru teme care au caracter integrativ în sine: Invenții și descoperiri, Colecții, Experimente. (Curriculum pentru educația timpurie, 2019).

Teme asemănătoare care presupun organizarea unor sisteme pot fi: organizarea unui eveniment, proiectarea unui oraș imaginar, proiectarea florei și faunei unei noi planete, etc.

Însumând cele dezbătute anterior, putem concluziona, că, în proiectarea activităților integrate în primul rând trebuie să ne bazăm pe învățarea experiențială, centrată pe concepția

studiului integrat al limbii. Activitățile integrate contribuie la învățarea limbii române prin utilizarea ei în cât mai diverse situații.

2.2.1.5. Proiectul didactic

Proiectarea demersului didactic reprezintă activitatea desfășurată de cadrul didactic, care constă în anticiparea etapelor și acțiunilor concrete de realizare a predării.

Prin elaborarea proiectului de activitate didactică, educatoarea își dovedește creativitatea în domeniul procesului de predare-învățare. Fiecare proiect de lecție se conturează în funcție de:

- particularitățile de vârstă și psihice individuale ale preșcolarilor din grupă;
- experiența și ritmul de învățare a preșcolarilor;
- conținutul de predare-învățare.

Proiectarea didactică⁷⁴ se finalizează cu elaborarea unor documente cu valoare de instrumente de lucru utile cadrului didactic: planificări calendaristice, proiecte ale unităților de învățare, proiecte tematice, proiecte de lecție/activitate didactică.

Proiectul didactic este un instrument de lucru și un ghid pentru cadrul didactic, el oferind o perspectivă de ansamblu, globală și complexă asupra activității. Scopul proiectului didactic este de a realiza transpunerea didactică a conținutului științific într-o manieră care să le permită preșcolarilor asimilarea lui, dar în același timp să îi determine să participe activ.

Proiectul didactic are caracter orientativ, având o structură flexibilă și cadrul didactic poate reconsidera demersul anticipat atunci când apar situații neprevăzute.

Proiectarea activității didactice⁷⁵ trebuie să constituie un pas în dezvoltarea personalității copilului.

Pentru aceasta este necesar să respectăm următoarele:

- a. Claritatea scopului urmărit** - cadrul didactic stabilește cu claritate și precizie scopul pe care dorește să-l realizeze. Alegerea metodelor și procedeele, alegerea conținutului activității și reliefaarea unor părți din acest conținut, structura activității și îmbinarea modului de muncă individuală cu cel colectiv depind de scopul urmărit prin activitate.
- b. Alegerea potrivită a conținutului activității** - pentru a realiza o activitate de calitate, educatoarea trebuie să aleagă pentru fiecare parte a activității materialul cel mai potrivit, care să asigure atingerea scopului urmărit.
- c. Alegerea metodelor și procedeele potrivite** - pentru realizarea sarcinilor urmărite în fiecare parte a activității. Fiecare sarcină didactică se realizează mai eficient prin utilizarea anumitor metode.
- d. Organizarea metodică a lecției** - diferitele activități care alcătuiesc lecția sunt desfășurate

⁷⁴ Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.119

⁷⁵ Colceriu, L. (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sinteza de material, p. 85-91

Într-o succesiune logică, spre a asigura realizarea scopului ei. O activitatea este organizată metodic când toate activitățile desfășurate constituie un tot unitar, servesc la atingerea scopului urmărit.

Potrivit lui Bocoș, M. și Jucan. D., algoritmul proiectării activității⁷⁶ didactice se realizează după cum urmează:

- Stabilirea formei de organizare a activității instructiv-educative și încadrarea ei în unități de învățare;
- Stabilirea obiectivelor operaționale;
- Stabilirea și prelucrarea conținutului științific;
- Elaborarea strategiei de instruire și autoinstruire;
- Stabilirea structurii procesuale a lecției/activității didactice;
- Cunoașterea și evaluarea randamentului școlar: stabilirea strategiei de evaluare și a strategiei de autoevaluare a elevilor.

În elaborarea proiectului didactic se recomandă următorii pași:

Pasul 1:

- stabilirea conținutului (subiectul lecției) activității;
- identificarea tipului de activitate pe care o organizează cadrul didactic;
- stabilirea nivelului de cunoștințe dobândite în care se menționează informațiile pe care le au preșcolarii în legătură cu activitatea proiectată, ca să se știe de unde pornește procesul de predare-învățare.

Pasul 2:

- stabilirea comportamentelor prevăzute de programa școlară pentru realizarea performanțelor preșcolarilor într-un an școlar; în funcție de comportamentele vizate se stabilesc obiectivele operaționale, care descriu priceperile și deprinderile preșcolarilor ce trebuie formate pe parcursul unei activități. Obiectivele operaționale se numerotează prin O1, O2, O3, ...,etc.;

Scopul și obiectivele:

Trebuie să menționăm că scopul este urmărit de către cadrul didactic, iar obiectivele reprezintă performanțele preșcolarilor la sfârșitul activității. De asemenea, numărul obiectivelor trebuie să fie în corelație cu durata activității (15, 25 sau 30 de minute în funcție de grupă) și cu ritmul de învățare al grupei.

Pasul 3:

⁷⁶ Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.123

- în funcție de obiectivele stabilite, de conținutul de transmis, se selectează metodele de învățare, mijloacele și materialele didactice, formele de organizare a activității și instrumentele de evaluare a cunoștințelor.

Pasul 4:

- în continuare se proiectează structura lecției.

2.2.2. Organizarea activităților de învățare

2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale

Activitatea preșcolară de învățare este totalitatea unor activități planificate, organizate, metodice, cu caracter intensiv, dirijate de cadrul didactic în vederea realizării obiectivelor propuse. Activitățile de învățare încearcă să așeze în prim plan inițiativa copilului, capacitatea individuală de luare a deciziilor, învățarea bazată pe experimentare și exersarea individuală⁷⁷.

Cadrul didactic trebuie să-și structureze activitățile în așa fel încât copiii să-și dezvolte creativitatea, să-și formeze deprinderi individuale de comportament. Astfel, aceste activități necesită o planificare conștientă, bine gândită, atât în stabilirea obiectivelor, cât și în alegerea conținuturilor și a modalităților de realizare în conformitate cu specificul grupei, respectiv cu particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor care vor participa la activități. În situațiile în care în cadrul acestor activități, participă copii a căror limbă maternă este alta decât limba română, activitățile dirijate necesită o planificare care să faciliteze înțelegerea, interacțiunea, exersarea limbii române, repetarea continuă a structurilor, învățarea durabilă a limbii. Cadrului didactic îi revine sarcina să structureze logic, să diferențieze și să individualizeze.

Cadrul temporal al activităților pe domenii experiențiale poate fi generat în mod flexibil de către cadrul didactic. Timpul consacrat acestor activități variază între 10-40 de minute: se ajunge la 35, maxim 40 de minute în cazul preșcolarilor de grupă mare, ținând cont constant de reacțiile grupei. Dacă din reacțiile copiilor reiese că activitatea a devenit obositoare, și nu le mai stârnește interesul, timpul activității trebuie redus. De asemenea, se recomandă o pauză de 10-15 minute între activitățile experiențiale, aceste pauze pot fi petrecute cu jocuri alese, jocuri de mișcare, exerciții de gimnastică, tranziții sau rutine⁷⁸.

Activitățile desfășurate în grădiniță au caracter ludic, ce se bazează pe interacțiune: se recită poezii scurte, se intonează cântece, se spun zicători, ale căror texte sunt ușor de reținut și de

⁷⁷ Frăsineanu, E.S. (2014), *Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*. In Mogonea, F.(coord): *Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii*, Pitești, Editura Paralela 45

⁷⁸ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

repetat. Aceste activități sunt, de asemenea, componente importante în procesul de învățare a limbii române de către copilul de altă naționalitate.

Dat fiind faptul că activitatea de bază a copilului preșcolar este jocul, cadrul didactic trebuie să găsească modalitățile prin care activitățile pe domenii experiențiale să fie inserate în joc. Prin toate activitățile desfășurate în grădiniță, copilul își dezvoltă vocabularul și limbajul.

Procesul de planificare conștientă a activităților va contribui la prelucrarea și consolidarea cunoștințelor, la formarea aptitudinilor, abilităților, capacităților, a formelor de conduită și de comportament.

Clasificarea activităților pe domenii experiențiale

Activitățile pe domenii experiențiale pot fi clasificate ținând cont de trei criterii esențiale: conținut, modalitatea de realizare, sarcina didactică⁷⁹.

- a. În abordarea tradițională conform criteriului de clasificare a activităților pe domenii experiențiale în funcție de conținutul învățării, aceste activități pot fi de: limba maternă, limba română, matematică, cunoașterea mediului, activitate artistico- plastică, activitate practică, activitate de educație fizică, educație pentru societate.
- b. Conform modalității de realizare activitățile pe domenii experiențiale pot fi de: observare, lectură după imagini, povestire (povestea educatoarei, repovestire, povestea copiilor), conversație, memorizare, joc didactic, manipulare cu material individual, exerciții de mișcare, jocuri muzicale și jocuri cu text și cântec.
- c. Din punctul de vedere al sarcinii didactice aceste activități pot fi de: dobândire a noilor cunoștințe, exersare-aplicare, sistematizare, evaluare, mixte.

Fiecare domeniu experiențial are modalități de realizare specifice⁸⁰:

- Domeniul Limbă și Comunicare (include activitățile de învățare de limba maternă și limba română) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: lectura după imagini, povestea educatoarei, jocul didactic, lectura literară, povestirea liberă, convorbirea, memorizarea, dramatizarea.
- Domeniul Științe (include activitățile de învățare de cunoașterea mediului și matematica)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: observarea, lectura după imagini, convorbirea, jocul didactic, povestirea/manipularea cu material individual, joc didactic, joc logic.
- Domeniul Om și Societate (include activitățile de învățare de educația pentru societate, activitatea practică)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt:

⁷⁹ Stark G. (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 62-63

⁸⁰ Stark G. (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 158-159

povestea educatoarei, lectura după imagini, jocul didactic, memorizare, convorbire, dramatizarea/înșirare, lipire, colaj, îndoire.

- Domeniul Estetic și Creativ (include activitățile de învățare de educația muzicală, educația artistico - plastică) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: învățarea cântecului nou, joc cu text și cântec, audiție, jocuri muzicale, jocuri euritmice/ desen, pictură, modelaj
- Domeniul Psihomotric - modalitățile de realizare ale activităților specifice acestui domeniu sunt: exerciții psihomotrice, jocuri de mișcare, dans.

Etapele activităților pe domenii experiențiale

Conform celor stabilite de R. Gagné și R. Briggs citați de Glava, Pocol și Tătaru,⁸¹ distingem următoarele etape ale activităților didactice pe domenii experiențiale: captarea atenției; anunțarea temei, a obiectivelor urmărite; reactualizarea cunoștințelor anterioare; prelucrarea temei dirijarea învățării; atingerea performanței; asigurarea feedbackului; asigurarea aprofundării și a transferului; evaluarea.

Ordinea acestora diferă în funcție de tipul de activitate.

În continuare vom urmări etapele activităților de învățare în funcție de modalitățile de realizare cele mai frecvente⁸².

Modalitatea de realizare	Variantă	Momentele/ evenimentele activității
Jocul didactic	- Joc didactic verbal - Jocuri didactice realizate cu materiale individuale	Captarea atenției: - introducere în joc cu ajutorul materialelor jocului, personajului din poveste, imaginii, sau convorbirii - elementul surpriză: prezentarea materialului didactic Anunțarea temei, a obiectivelor propuse: - anunțarea titlului, obiectivului jocului - specificări privind organizarea, cursul jocului Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - exersare sub formă de joc pentru reactualizarea cunoștințelor cu ajutorul materialului didactic; Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea regulilor de joc, a conținutului jocului/jocul prezentat de educatoare/jocul exercițiu- cu observații, precizări complementare, stabilirea criteriilor de reușită/ Aplicare: - jocul propriu-zis Asigurarea feedbackului: - complicarea jocului - una sau două variante, introducerea de noi reguli, noi obiective individual sau în micro grupuri

⁸¹ Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009). *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.37

⁸² Stark G. (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel, p.58-65

		Evaluare: - observații de apreciere în funcție de realizarea sarcinilor și de obiectivele propuse.
Povestirea povestea educatoarei	- povestea copiilor - repovestirea	Captarea atenției: - ghicitori, poezii scurte, marionetă, muzică, cărți ilustrate, cărți cu povești Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - consolidarea emoțională, crearea atmosferei (cu includerea eventualelor explicații ale cuvintelor noi) - includerea poveștii într-o succesiune a poveștilor, reactualizarea personajelor Anunțarea temei, a obiectivelor: - adaptat la nivelul de dezvoltare al copiilor (redus la titlul poveștii) Aplicare: - copiii povestesc cu intervenția educatoarei, de-a lungul firului narativ al poveștii Asigurarea feedbackului: - sistematizare: titlul poveștii, personajele, mesajul principal Evaluare: - observații de apreciere față de modul de urmărire al poveștii, al răspunsurilor date de copii la întrebările adresate.
Observarea	animale, plante, obiectele lumii înconjurătoare, alimente, materii prime, acțiuni	Captarea atenției: - ghicitori, poezioare, alte materiale Anunțarea temei, a obiectivelor: - element surpriză, care să trezească interesul copiilor, adaptat la nivelul de dezvoltare a acestora Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea materialului propus, experimentarea cu acesta se desfășoară cu implicarea a cât mai multe organe senzoriale - evocarea stării de spirit prielnice observării (pornim de la interesele copiilor) - în prima fază observarea se face nederijată, urmat de un sistem de întrebări care conduce de la fracții până la întreg, până la observarea întregului, urmat de elementele componente, de la analiza structurilor exterioare, la caracteristicile specifice și invers. Aplicare: - formularea de sinteze, generalități, concluzii simple. Asigurarea feedbackului: - fixarea cunoștințelor prin stabilirea funcției obiectului observat. Evaluare: - completarea fișelor de evaluare - observații în legătură cu felul în care au răspuns preșcolarii la întrebările adresate
Convorbirea	- însușirea de noi cunoștințe - sistematizarea cunoștințelor - fixarea cunoștințelor - evaluarea cunoștințelor	Captarea atenției: - imagine interesantă, ghicitoare, poezioară etc. menite să creeze o situație de vorbire Anunțarea temei, a obiectivelor: - să fie cât mai interesant, cât mai atrăgător pentru copii Dirijarea învățării: - realizăm una dintre cele patru variante pe baza unui plan de întrebări bine organizate - exerciții de vorbire Aplicare: - formularea unor rezumări și concluzii parțiale de cadrul didactic sau de copii

		- introducerea unor elemente de joc, clasificare, comparații. Asigurarea feedbackului: - rezumare generală, formularea și fixarea concluziilor Evaluarea: - observații referitoare la activitatea, implicarea copiilor
Memorizare	- învățarea unei poezii noi - fixarea, recapitularea poeziilor cunoscute - verificarea poeziilor învățate	Captarea atenției: - imagine, marionetă, element surpriză, ghicitoare, etc. - pregătirea copiilor pentru afinitatea de a fi receptivi la conținutul ce va fi transmis. Anunțarea temei, a obiectivelor: - titlul poeziei Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - pregătirea copiilor pentru receptarea noii poezii pe plan emoțional și intelectual (imagini, explicarea cuvintelor necunoscute) - clarificarea noțiunilor care aparțin poeziei Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - recitarea poeziei de către cadrul didactic- prezentare - recitare repetată - convorbire scurtă Aplicare: - exersarea poeziei: se exersează întreaga poezie de la început până la final. Dacă din pricina volumului cadrul didactic este nevoit să împartă poezia în fragmente, trebuie să țină cont de unitățile conceptuale ale acesteia. În cursul exersării partea nouă trebuie întotdeauna atașată la cea însușită. - la recapitulare se propune să recite în prima fază copilul care intonează clar și recită cu voce tare. Asigurarea feedbackului: - se realizează de către un copil care a reușit să memoreze poezia; - fixarea titlului, a autorului poeziei Evaluare: - finalizare emoțională: imitarea elementelor poeziei prin mișcări, onomatopee, reprezentare în desen, sau în spațiu cu ajutorul unor materiale din natură, materiale textile, studierea unor volume de poezii, audiție, euristică, etc. - apreciere individuală și în grup
Lectura după imagini		Captarea atenției: - introducerea elementului surpriză - pregătirea materialului intuitiv Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - copiii fac cunoștință cu tematica, conținutul imaginii- observare spontană Anunțarea temei, a obiectivelor: - într-un mod cât mai accesibil copiilor Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - analizarea, interpretarea imaginilor printr-o conversație între cadrul didactic și copii - concluzii parțiale, sinteze parțiale și generale, prin abordare narativă sau descriptivă Aplicare: - povestirea, argumentarea de către copii a impresiilor, atitudinilor, sentimentelor generate de imagine - alcătuirea sintezelor, formularea concluziilor, depistarea unui titlu corespunzător imaginii Asigurarea feedbackului: - reconstituirea imaginilor din elementele componente

		- evocarea cântecelor, poeziilor cu impresii similare Evaluare: - observații referitoare la manifestările verbale individuale ale copiilor legate de impresiile generate de imagine, sentimentele, informațiile transmise de aceasta.
--	--	---

Din perspectiva învățării limbii române de către copiii care provin din alte etnii, activitățile pe domenii experiențiale contribuie la formarea unei atitudini pozitive față de limba română, care va facilita procesul de învățare.

2.2.2.2- Activități liber alese (ALA)

În grădinița de copii, activitatea didactică zilnică se desfășoară pe trei mari segmente: **activități de dezvoltare personală, activitățile liber alese și activitățile pe domenii experiențiale.** Toate aceste activități urmăresc cu precădere dezvoltarea intelectuală, cognitivă, afectivă, emoțională și de relaționare a copilului. Copilul preșcolar este implicat în actul didactic, participând efectiv la tot ceea ce se numește activitate didactică.

Noul ⁸³curriculum prevede foarte clar că „activitatea din grădiniță este centrată pe copil și pe nevoile acestuia”. Jocul liber ales din grădiniță oferă educatoarei posibilitatea de a analiza foarte bine copilul, de a-l cunoaște și a-i dirija cu succes acțiunile.

Activitățile liber alese sunt foarte îndrăgite de copii, pentru că le oferă posibilitatea de a selecta centrul la care doresc să se joace. Activitățile liber alese pot fi organizate, conform curriculumului, atât în prima parte a zilei, cât și după-amiază. Ele nu sunt doar preferate de copii, ci și benefice pentru relaxarea acestora, urmărind scopuri diferite: socializare, exersarea interacțiunilor, a capacității de alegere și negociere, legarea de noi prietenii.

Cum activitatea didactică în grădiniță se bazează în totalitate pe joc, îmbinând echilibrat instruirea și jocul putem influența acumularea de noi cunoștințe.

Jocurile liber alese se pot desfășura atât individual cât și în grupuri mici. Trebuie avută în vedere tema săptămânii, schimbate sectoarele în fiecare zi în funcție de tema de studiu și să fie mereu într-un echilibru perfect cu domeniile experiențiale.

Organizată⁸⁴ pe zone, centre de interes, centre de activitate sau arii de stimulare (așa cum au fost denumite în timp și în funcție de specificul grupei) sala de grupă devine un cadru adecvat situațiilor de învățare și obținerii experienței. Prin felul în care este amenajată, ea oferă copilului ocazii să se simtă bine în intimitatea lui, stimulându-i interesul și invitându-l la învățare prin descoperire și explorare. Sala de grupă îi vorbește copilului prin ceea ce oferă ca posibilitate de

⁸³ Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

⁸⁴ *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin

acțiune și experiență. Aflat în fața mai multor posibilități, copilul este invitat să aleagă ceea ce i se potrivește, să decidă.

Pentru a-i ajuta pe copii să dobândească experiență în luarea deciziilor și pentru a-i determina să o facă ori de câte ori este nevoie, trebuie să le oferim cât mai multe situații în care decizia să le aparțină. Copiii trebuie să învețe să folosească materialele în mod corespunzător pentru a-și asigura reușita. Activitățile de liniște și de audiere trebuie urmate de activități interactive, de jocuri de mișcare și discuții. Copiii trebuie încurajați să-și planifice timpul. Cei care sunt educați în acest mediu vor putea să rezolve în mod creativ probleme și vor ști să ia decizii eficiente.

Totodată aceste activități au drept rol socializarea copiilor, dând posibilitatea micuților de a interacționa, de a se juca fără a exista bariere emoționale, de sex, religie, etnie, etc. În timpul jocurilor liber alese fiecare copil optează pentru un sector preferat deschis în acea zi. Ei au posibilitatea de a-și alege coechipierii, de a avea prioritate amiciția, prietenia.

Aceste activități se desfășoară atât în prima parte a zilei, cât și în mijlocul activităților sau la finalul programului, fiind împărțite pe sectoare de activitate: **Biblioteca, Construcții, Joc de rol, Știință, Joc de masă, Arte, Nisip și apă.**

Organizarea acestor centre/sectoare se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiul existent și de nivelul de vârstă al copiilor.

O atenție deosebită trebuie acordată grupelor de preșcolari care au în componența lor copii aparținând mai multor etnii sau copii cu CES. Aici ne putem confrunta cu primii „muguri ai discriminării”, manifestându-se prin respingerea de către grup a unui copil, cauza fiind barieră lingvistică, o anumită dizabilitate/handicap, o anumită conduită/comportament, etc.

Copiii⁸⁵ sunt curioși din naștere, învățând continuu prin intermediul interacțiunii sociale cu adulții și cu ceilalți copii și sunt adesea mult mai deschiși decât adulții la lucruri noi și neobișnuite. Copiii încă descoperă lumea. Copiii mici copiază copiii mai mari și adulții importanți pentru ei. De aceea, mesajele pe care adulții le transmit despre oameni care sunt de etnie diferită, care au o dizabilitate sau care vorbesc o limbă diferită sunt foarte importante.

De asemenea, este important, în cazul în care copiii se află într-o comunitate unde au ocazia să cunoască oameni de alte naționalități și culturi, oameni care au dizabilități sau care sunt deosebiți, altfel decât majoritatea, să li se ofere imagini, povestiri și informații despre tipuri diferite de oameni, astfel încât copiii să primească mesaje pozitive despre deosebiri încă din acest stadiu timpuriu de formare a opiniei.

Pentru a aborda subiecte despre diversitate încă din grădiniță, **cadrele didactice trebuie să înceapă cu examinarea propriilor atitudini și credințe.** Acesta este primul pas spre depășirea prejudecății și ajutarea copiilor aflați în grija noastră să facă astfel. Trebuie să avem un timp pentru

⁸⁵ Antonovici Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis

a ne gândi la discriminările și prezumțiile pe care poate că le-am acumulat în timpul copilăriei și la felul în care acestea ne pot afecta comportamentul la grupă.

Vă sugerăm câteva idei de cum se pot „personaliza” activitățile liber alese pentru a promova INCLUZIUNEA SOCIALĂ încă din perioada educației timpurii.

BIBLIOTECĂ

În cadrul sectorului Bibliotecă, preșcolarii își pun în valoare deprinderile de limbaj, prin lecturile după imagini, povestiri și repovestiri, prin jocuri didactice și concursurile de ghicitori, de recitare. Aici este locul în care copiii descoperă lumea magică a cărților învățând să le folosească.

La vârsta preșcolară, copiii încep să-și dezvolte abilitatea de a experimenta lucruri în mod indirect, prin substituie, de la a vedea lucruri la început din propria lor perspectivă până la a fi capabili să îndrăgească și să fie solidari cu felul în care alții s-ar putea simți.

Căutăm/creăm povești cu personaje pozitive care vorbesc sau încearcă să vorbească limba română, deși limba română nu este limba lor maternă, care sunt ajutați de copii să se joace și să comunice.

Pentru a valorifica abilitățile de utilizare a limbii materne și pentru a accepta experiența de a învăța într-o limbă diferită de cea vorbită acasă, poate fi invitat un vorbitor de limbă maternă (altă decât limba română) să desfășoare cu grupa diferite activități.

Învățarea se poate produce imitând personaje din povești inversând rolurile și limba în care se face comunicarea.

Vor fi expuse cărți și imagini care au cuvinte scrise în cele două limbi iar copiii vor fi încurajați să „citească” imaginile folosind cele două coduri semantice. Astfel acceptarea și incluziunea se vor produce înlăturând bariera lingvistică.

CONSTRUCȚII

Jocurile de construcție le dezvoltă personalitatea copiilor, făcându-i mai întreprinzători, cu multă imaginație și creativitate de pus în valoare. Copiilor li se oferă posibilitatea să-și aleagă materialele de construcții: piese lego, figuri geometrice, piese din diverse tipuri de materiale, care să fie ușor de manipulat, îmbinat și care să nu pună în pericol sănătatea și securitatea copilului în timpul jocului.

La sectorul Construcții copiii pot înțelege necesitatea unei camere de zi în fiecare locuință și vor construi, în echipă, o cameră de zi, folosindu-se atât de piesele lego, cât și de mobilierul de care dispunem, pentru a o utiliza. La utilizarea acestei camere în care primim musafiri, fiecare copil își aduce contribuția. Aici vor interveni elemente de etnocultură, fiecare familie personalizând propria locuință. Moment prielnic pentru a aprecia de către ceilalți membri ai echipei fiecare piesă și obiect pe care copilul îl alege pentru familia sa.

La fel se poate proceda cu decorarea unor obiecte-simbol (cum ar fi oul de Paște) pentru a se produce primele premise ale interculturalității.

JOC DE ROL

Centrul Joc de rol este unul dintre cele mai importante centre de interes din sala de grupă. Aici copiii refac locuri, evenimente, imită comportamentul părinților sau joacă roluri ale unor persoane cunoscute, reproduc lumea așa cum o înțeleg ei, repetă, reinterpretează, reproduc și re trăiesc experiențe. Jocul de rol îi ajută pe copii să-și exprime și să-și gestioneze emoțiile, să comunice cu ceilalți, să accepte diversitatea.

Jocurile ⁸⁶de rol sunt puternic influențate de mediul de proveniență, de rutinele, obiceiurile tradiționale și modalitățile de exprimare ale familiei. În jocul de rol, copiii trebuie lăsați să utilizeze limbajul adecvat și corect, care le este familiar. De exemplu, când se joacă „De-a familia”, copiii vor imita comportamentul și limbajul propriei familii. Educatoarea poate arăta și alte forme de comportament și de vorbire, utilizate în diferite situații: cum vorbește și se poartă un doctor sau conducătorul de tren, șoferul de autobuz, vânzătorul sau profesorul. Educatoarea poate interpreta o serie de situații care implică aceste personaje, fie jucându-le împreună cu copiii, fie utilizând păpuși sau imagini.

Scopul principal în dezvoltarea limbajului este de a-i ajuta pe copii să capete încredere în ei pentru a vorbi într-o situație de grup. Totodată, copiii sunt îndrumați pentru a învăța să asculte atunci când vorbesc alți membri ai grupului. Este o bună pregătire pentru o conversație reală, pentru dezvoltarea capacității de așteptare în schimbul de replici, depășindu-se astfel stadiul în care preșcolarii din grup vorbesc toți deodată.

Sunt identificate două variante de joc: jocurile cu subiecte alese din viața cotidiană (jocurile de conviețuire socială) și jocurile cu subiecte din basme și povești.

Jocurile cu subiecte din viața cotidiană reflectă prin conținut experiențele directe trăite de copil, dobândite prin observație sau relatare. Jocurile cu subiecte din povești implică crearea unei atmosfere speciale sau redarea unor trăsături ale personajelor.

Jocul de rol oferă o varietate de situații în care copiii primesc și transmit mesaje orale. Colțul căsuței, în care se desfășoară marea majoritate a jocurilor de rol, reprezintă mediul cel mai adecvat, iar telefonul de jucărie, cel mai potrivit instrument. Educatoarea propune un subiect iar personajul poate fi copilul, păpușa, cățelul, pisica, un vecin. Pentru a veni în ajutor personajului aflat într-o situație de viață, trebuie comunicat, astfel că există în mod logic o repetare a secvențelor de transmitere-recepționare-îndeplinire a mesajelor.

Aici putem introduce personaje care vorbesc limbi diferite iar copiii vor învăța formule de adresare, salut, numele obiectelor, atât în limba română cât și în limba maternă.

⁸⁶ Evseev I. (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior

Jocul de rol dezvoltă limbajul, exersează memoria, încurajează copiii să-și exprime singuri trăirile, ideile, chiar să utilizeze texte gata construite, urmărind socializarea, formarea spiritului de echipă, empatia.

ȘTIINȚĂ

La sectorul Știință, copiii descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul enciclopediilor, își satisfac curiozitățile observând comportamentul unor animale vii, observă succesiunea anotimpurilor și schimbările produse în natură. Mereu puși în situația de a da răspunsuri la întrebări de tipul „De ce se întâmplă?„Cine aduce...?„De unde vin...?„Ce se întâmplă dacă...? „De ce au nevoie....?”. Pentru a oferi răspunsuri adecvate, copiii explorează, experimentează, caută răspunsuri și în cele din urmă comunică concluziile lor.

Copiii ⁸⁷au deja câteva trăsături necesare pentru a se apropia de știință: curiozitate, entuziasm și, deseori, încăpățânarea de a obține un răspuns. Mai au nevoie de ajutorul adulților pentru ca aceste trăsături să nu fie înlocuite de indiferență, apatie și tendința de a renunța ușor. Iată cum putem încuraja copiii să se apropie de științe:

- Încurajăm întrebările copilului. Chiar dacă multe din curiozitățile copilului ni se par nerealiste, mereu putem găsi un răspuns, internetul, cărțile, televizorul și alte tipuri de surse ne pot fi de mare folos în a satisface curiozitățile copilului.
- Definim știința: observăm ceea ce se întâmplă, realizăm predicții, testăm ipoteze în condiții controlate, interpretăm observațiile. Observăm cum dintr-o sămânță apare o plantă care îmbobocește, înflorește, face semințe și apoi se ofilește (numim planta în limba română și limba maternă). Vorbim despre cum are loc fierberea sau arderea. Urmărim apa în clocot și temperatura la care a ajuns, cum anume ard lemnele și se transformă în cenușă (denumim fenomenele în limba română și limba maternă).
- Încurajăm activități cu un grad potrivit de dificultate. Dacă sunt prea dificile, copilul își va pierde curiozitatea și dorința de a participa, iar dacă e prea ușoară nu îi va aduce informații în plus. E important să găsim activități echilibrate și care pornesc de la interesele sale.
- Îl lăsăm să aleagă activitățile pe care vrea să le facă. Va fi mult mai interesat de activitate dacă a ales-o el. Îi putem propune mai multe idei, iar el va decide ce vrea să facă.

În jocurile lor, de multe ori copiii formulează ipoteze și le testează practic, răspunzându-și singuri la întrebarea „Ce se întâmplă dacă...?”.

JOC DE MASĂ

Jocurile de masă pun copiii în situații problematice, ducând spre o dezvoltare a atenției, a memoriei vizuale, a agilității și mai cu seamă a gândirii. Copiii au la dispoziție diferite jocuri de îmbinare, puzzle, mozaic, jocuri cu pioneze.

⁸⁷ Cucos, C. (2008), *Pedagogie, Ediția a II-a, rev.și adăug.*, Iași, Editura Polirom

Tot în cadrul jocurilor de masă putem vorbi de jocul dominoului, prin intermediul căruia copiii selectează piesa corespunzătoare șirului, fie că este una iconică, oferind o imagine, fie că este una deductivă, oferind copiilor grupe de buline, petale, etc. Acest joc dezvoltă spiritul de echipă, de competiție, munca în perechi și atenția.

În aceste activități/acțiuni copilul folosește pe lângă limbajul verbal, cel nonverbal, gesturi, mimică, oferindu-le posibilitatea să socializeze.

ARTE

În cadrul sectorului Arte, micuții își pun în valoare spiritul artistic, creativitatea și ingeniozitatea. Copiii modelează, colorează, desenează, pictează, decupează, realizând diferite lucrări la îndrumarea educatoarei sau la libera lor alegere.

Din plastilina modelează cuiburi cu păsărele, casa cățelului, pădurea toamna, fântâna, etc. Cu pensula crează un spațiu plastic nou, ce spune ceva despre copil, cât de introvertit sau dezinvolt este, cât de cooperant sau cât de limitat este, cât de iubitor sau egoist este.

NISIP ȘI APĂ

Este un centru ce dă posibilitatea copiilor să învețe, să se relaxeze și să-și reprezinte tridimensional realitatea. Poate fi în exterior, la nisiparul grădiniței sau în interior, la măsuță special dotată cu nisip și apă. Copiii au la dispoziție cutii cu nisip, lopățele sau alte forme de nisip, gălețușe cu apă și diferite recipiente specifice jocului cu nisip.

Aceste activități contribuie la dezvoltarea fizică a copilului, dezvoltă abilitățile motorii fine ale mâinii, precum și coordonarea vizuală și motorie, contribuie la dezvoltarea jocului de povestire și a competențelor de comunicare ale copilului, ușurarea tensiunii mentale, diminuează agresiunea, starea disconfortului intern la copii, fac să cunoască proprietățile diferitelor subiecte și materiale, repară reprezentările elementare despre forma, dimensiunea, culoarea obiectelor, - dezvoltă sensibilitate tactilă, extinde și îmbogățește vocabularul copiilor, dezvoltă procese cognitive (percepție, atenție, memorie, gândire).

Prin tot ceea ce facem în cadrul ALA, conducem preșcolarul pe treptele superioare ale dezvoltării lui, făcându-l competitiv, dornic de cunoaștere, curios și mai cu seamă creativ.

2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală

În învățământul pentru educație timpurie activitatea didactică este centrată pe preșcolar, se pliază pe nevoile copilului și se poate modela în funcție de cerințele grupei de copii sau individual. Activitățile de dezvoltare personală sunt pentru copii o sursă inepuizabilă de a descoperi lucruri noi, de a dobândi cunoștințe și deprinderi. Noul curriculum pentru educație timpurie include aceste activități în lista activităților de învățare, considerându-le la fel de importante și decisive ca și

activitățile pe domenii experiențiale sau jocurile liber alese pentru toate aspectele dezvoltării copilului.

Activitățile pentru dezvoltare personală⁸⁸ - ADP de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile (care se află și la nivelul antepreșcolar), o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.(figura 1)

Activități de dezvoltare personală (ADP)

A. Rutine	B. Tranziții	C. ALA (explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul)	D. Activități de dezvoltare a înclinațiilor personale/pre dispozițiilor/ aptitudinilor (activități de după-amiaza)	E. CDȘ (Activitățile opționale)	F. Activitățile extrașcolare
------------------	---------------------	---	---	---	-------------------------------------

Figura 1. Activități de dezvoltare personală

A. Conform noului Curriculum, „rutinele sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a unei zile. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestora.” Rutina focalizează atenția, liniștește și relaxează, conferă sentimentul de siguranță deoarece prin rutină copilul poate anticipa ce va urma, dezvoltă un comportament stabil prin organizarea activității zilnice. Pentru preșcolarii care nu vorbesc limba română ca limbă maternă, rutinele sunt activități care prin ritmicitatea și repetiția lor oferă copiilor posibilitatea de a-și însuși cuvinte și expresii în limba română corelate cu acțiunea sau momentul în care sunt utilizate. În cadrul acestor activități educatoarea își poate focaliza atenția asupra preșcolarilor cu dificultăți de vocabular sau de exprimare. Tipurile de activități care sunt incluse în rutinele zilnice din grădiniță sunt prezentate în figura 2.

⁸⁸Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

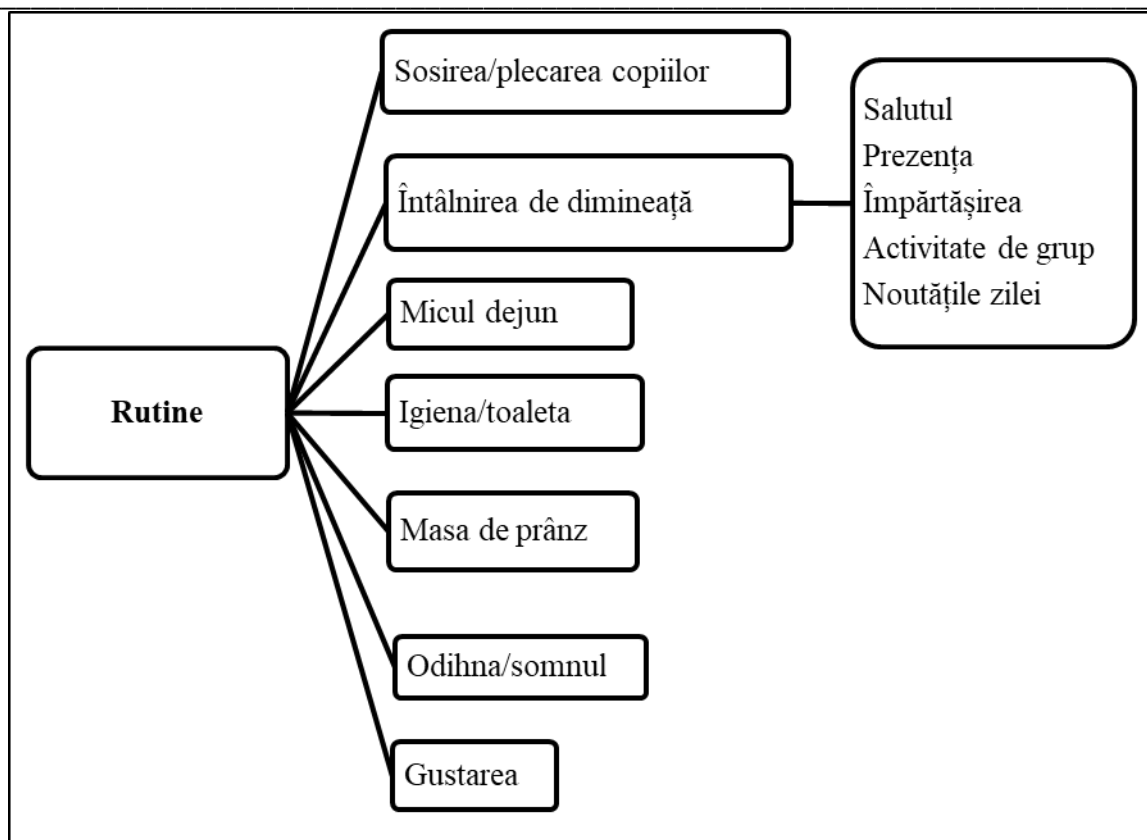

Figura 2. Activități rutine zilnice

Sosirea/plecarea copilului. Atmosfera cu care este întâmpinat copilul la sosirea în grădiniță este definitorie pentru succesul demersului didactic din ziua respectivă. Copilul va păși cu încredere într-un mediu educațional prietenos, ofertant și atractiv, de aceea este important ca sala de grupă să fie amenajată anterior, centrele tematice să fie dotate cu materiale didactice variate și interesante. Prezența educatoarei oferă copilului sentimentul de siguranță prin felul cum aceasta îl salută, îl îmbrățișează (când este cazul), îl încurajează, îi prezintă sala de grupă, activitățile viitoare și colegii. Acest moment al zilei este important pentru toți copiii dar în mod special pentru copiii care nu vorbesc limba română aceștia confruntându-se nu doar cu sentimentul de separare, ci și cu acela de neputință generat de dificultatea comunicării într-o limbă necunoscută. Repetarea zilnică a salutului, a descrierii sentimentelor, a verbalizării acțiunilor de îmbrăcare, a invitației către o locație sau activitate va contribui la însușirea mai rapidă a cuvintelor și expresiilor specifice acestui moment.

Întâlnirea de dimineață este o activitate bazată pe comunicare, fiecare copil fiind stimulat să aibă o prezență activă, comunicând și ascultând idei noi și diverse. Această activitate trebuie bine planificată și organizată, scopul acesteia este de a crea o atmosferă pozitivă care să ofere copilului sentimentul de apartenență la un grup și să stimuleze interesul pentru activitățile următoare. În general, timpul alocat întâlnirii de dimineață este de 20-25 de minute, timp în care copiii învață să asculte și să aibă grijă de cei din jur, au posibilitatea de a participa individual sau în grup, pot stabili

reguli și ritualuri dar mai ales dobândesc deprinderi importante cum ar fi: a asculta și înțelege, a rezolva probleme, a argumenta, a lua decizii, a urma indicații etc.

Aspecte care sunt necesare pentru o activitate de succes în cadrul întâlnirii de dimineață:

- Așezarea grupului de copii în cerc facilitează și dinamizează comunicarea, având avantajul că permite contactul vizual cu toți participanții, nu creează ierarhii sau tensiuni și minimizează autoritatea formală a educatoarei aceasta devenind doar un partener care știe regulile.
- Locul fiecărui copil în cadrul întâlnirii poate fi marcat prin utilizarea de simboluri pe scăunelele/pernițele așezate în cerc sau dacă grupa ne permite, fiecare copil își alege locul.
- Anunțarea începerii activității depinde de creativitatea cadrului didactic: un clopoțel, o melodie, o sonerie, o poezie scurtă etc.
- Negocierea și stabilirea unor reguli de comunicare care să încurajeze respectul reciproc și ascultarea activă (nu vorbim decât când suntem întrebați sau ne vine rândul, nu îi întrerupem pe ceilalți, nu râdem și nu facem remarci răutăcioase, putem alege să nu vorbim etc.)
- Pentru grupele de copii nou formate sau care sunt numeroase se poate apela la părinți care, pe rând, să joace rolul de facilitator. Acesta este poziționat în mijlocul grupei și are rolul de a oferi modele de comunicare, amintind dacă este cazul, cerințele și regulile activității.
- Marioneta este foarte utilă pentru desfășurarea organizată a comunicării prin respectarea regulii „pot vorbi când primesc marioneta”. Pentru copiii cu probleme de comunicare marioneta devine un prieten, aceștia fiind încurajați să vorbească marionetei prima dată.
- Emblemele, etichetele și imaginile cu simboluri motivante încurajează copiii să-și dezvăluie sentimentele și stările sufletești.
- Antrenarea tuturor copiilor în activitatea de comunicare se realizează prin intermediul runde de comunicare. În această situație educatoarea anunță subiectul comunicării și regula, de exemplu: „Acum vom vorbi despre ce înseamnă să fii harnic. Vom spune: să fii harnic înseamnă... . Fiecare dintre voi va spune ce crede că înseamnă să fii harnic. Încep eu și vom continua în direcția aceasta (se indică direcția).”

Activitatea întâlnirea de dimineață este o activitate planificată și structurată. Principalele elemente ale structurii acestei activități sunt salutul, prezența, împărtășirea, activitatea de grup și noutățile zilei.

Salutul este prima etapă a întâlnirii de dimineață în care preșcolarii și educatoarea se salută reciproc spunându-și numele pe un ton cald și prietenos. Pentru mulți copii frecventarea grădiniței este o experiență nouă, greu de gestionat și este foarte important ca preșcolarii să cunoască numele colegilor și a lucrurilor care îi înconjoară.

Prezența se poate efectua tot în cadrul întâlnirii de dimineață utilizând catalogul grupei și ecusoanele primite la început de an școlar prin participarea activă a copiilor. În prima zi de grădiniță copilul primește un ecuson/imagine/cartonaș cu un simbol personalizat și cu numele său pe care îl va plasa pe catalogul grupei în dreptul aceluiași simbol. În timp copiii își vor recunoaște numele și vor identifica simbolurile și chiar numele colegilor. Aceste simboluri se pot folosi și pentru a marca locul la vestiar, pătuț, trusele cu rechizite, portofoliul.

Împărtășirea sau schimbul de impresii dă posibilitatea copiilor de a genera subiecte de discuție, contribuie la socializarea preșcolarilor și îi ajută să se cunoască mai bine. Copiii își prezintă experiențele personale (ce s-a întâmplat, ce a visat, ce a simțit, ce emoții l-au cuprins etc.), ideile, gândurile. Pe parcursul săptămânii este recomandat ca toți copiii să treacă prin această experiență de împărtășire. Beneficiile acestei activități sunt multiple: înlăturarea barierelor timidității, mesajul lor ajunge la toată grupa, se creează un cadru propice dezvoltării empatiei, se conturează o atmosferă caldă și prietenoasă dar în mod special se dezvoltă capacitatea de ascultare activă de înțelegere a mesajului.

Activitatea de grup urmărește stimularea tuturor copiilor să participe activ la jocurile propuse pentru această activitate. Aceste jocuri nu sunt competitive, solicită cooperarea în funcție de nivelul de dezvoltare a preșcolarilor și interesele de moment. (Exemplu: Dacă în grup sunt copii nou-înscrși, în primele zile se vor organiza jocuri pentru cunoaștere. Copiii se adună în cerc și se așază pe scaunele. Educatoarea începe jocul, spunând: „Pe mine mă cheamă... și stau lângă...” (numind copilul din dreapta). Fiecare copil își spune numele și precizează numele copilului din dreapta pe care deja l-a auzit).

Noutățile zilei este activitatea care se desfășoară la finalul întâlnirii de dimineață prin care li se transmit copiilor informații despre programul zilei, activitățile ce vor urma și face trecerea de la experiența anterioară la noua informație. Transmiterea acestor informații va avea loc prin intermediul imaginilor (plasate la panoul întâlnirii de dimineață) care să stârnească curiozitatea celor mici. Calendarul naturii, starea vremii, schimbările care au loc în mediul înconjurător, ce s-a mai întâmplat sunt posibile teme de abordat în această etapă a întâlnirii de dimineață.

Micul dejun/masa de prânz/gustarea deși par activități banale, uzuale, acestea au un aport nu doar nutrițional ci mai cu seamă unul de dobândire de noi și variate cunoștințe și deprinderi. Implicarea preșcolarului în amenajarea locului de masă îl va determina să conștientizeze regulile de servire a mesei, să identifice denumirea și utilitatea tacâmurilor și a veselei. Servirea mesei într-un mod organizat modelează comportamentul social și etic al preșcolarului care va învăța să mănânce în liniște, curat, fără să facă risipă. Acesta își va stimula simțurile (văzul, mirosul, gustul, simțul tactil), va identifica și recunoaște alimentele găsite, își va exprima opinia față de un produs culinar, va deveni mai îndemânatic prin mănuierea tacâmurilor.

Igiena/toaleta sunt activități care formează deprinderi igienice, iar perioada antepreșcolară și preșcolară este cea mai potrivită pentru ca aceste deprinderi să devină ulterior obișnuințe. Acest proces de transformare a deprinderilor în obișnuințe este un proces de durată, cadrul didactic având sarcina de a planifica activitățile într-un număr cât mai mare și de a explica copiilor importanța igienei pentru sănătate deoarece aceste deprinderi nu decurg spontan din maturizarea copilului, ci sunt conduite sociale și ele se formează sub control social. La început, copiii învață mișcările prin imitație spontană, apoi prin imitație intenționată. Este important să explicăm copiilor de ce facem o anumită acțiune. Când copiii aud „Acum trebuie să mergem să ne spălăm pe mâini, ca să ne putem pregăti pentru a merge la masă!” copiii învață despre planificarea, organizarea corectă, consecvență și îndeplinirea sarcinilor.

Spălarea mâinilor este cea mai eficientă metodă de prevenire a bolilor infecțioase. Prin repetarea acestor activități copiii învață căspălulul mâinilor este obligatoriu înainte de masă și după masă, după folosirea toaletei precum și ori de câte ori își murdăresc mâinile.

B. Tranzițiile sunt momente de scurtă durată, fac trecerea de la un set de activități la altul, sunt pauze între activități. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copiilor, de contextul momentului și de creativitatea cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unui joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.

Pentru o tranziție ușoară fără evenimente neplăcute este indicat ca educatoarea:

- să anunțe copiii cu câteva minute înainte că este timpul să finalizeze activitatea începută;
- să-i obișnuiască să urmărească indicatoarele ceasului de pe perete;
- să utilizeze o clepsidră;
- să folosească un instrument muzical sau sonor pentru a anunța momentul încetării activității;
- să participe alături de copii la curățenie și la strângerea jucăriilor/materialului didactic;
- să implice preșcolarii care au finalizat activitatea într-o altă activitate plăcută pentru ca aceștia să nu se plictisească (cântec, joc de masă etc.).

Mijloacele prin care pot fi realizate tranzițiile sunt: jocuri cu text și cânt, recitative ritmice, jocuri de degete, numărători, frământări de limbă. Aceste texte și mișcări vor fi repede învățate de copii dacă sunt repetate frecvent și în același context.

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi

realizat sub forma unei flori, a unei cărți, ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervalul de ore, în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul zilnic se face în primele zile de grădiniță prin discuții cu grupa, dar și cu părinții, pentru a-i asigura că activitatea din grădiniță este bine planificată, iar acest lucru trebuie respectat.

2.2.2.4. Activități opționale

Disciplinele opționale⁸⁹ reprezintă o formă de materializare a curriculumului la decizia școlii numită curriculum elaborat în școală. Ele au apărut din necesitatea și din dorința adaptării programelor școlare la particularitățile comunității locale. Opționalul reprezintă o varietate de curriculum la decizia școlii ce constă într-o disciplină nouă, care presupune elaborarea în grădiniță a unei programe noi.

Opționalul la grădiniță este elaborat de către educatoare și presupune formularea unor obiective care nu sunt menționate în programa activităților. Pentru copii, opționalele reprezintă posibilitatea ca ei să aleagă în funcție de interesele și aptitudinile lor sau de domeniile în care doresc să-și dezvolte deprinderi și capacități.

Curriculum la decizia școlii⁹⁰ rezultă din oferta de discipline incluse în curriculum opțional. Acest tip de curriculum reprezintă o formă de flexibilizare a educației, prin care școala are dreptul să decidă asupra unui segment al curriculumului (30%) pentru a satisface preocupările specifice. El poate fi realizat prin una din următoarele trei variante:

- Curriculum aprofundat, acesta urmărește aprofundarea obiectivelor de referință ale curriculum-ului nucleu prin diversificarea activităților de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Importanța și utilitatea acestuia constă în caracterul de recuperare pentru elevii/preșcolarii care nu au reușit să dobândească achizițiile minimale prevăzute prin programă.
- Curriculum extins reprezintă noi obiective de referință și unități de conținut care se regăsesc în programa disciplinei dar sunt notate cu asterisc. Așadar, presupune parcurgerea programei în întregime, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline.
- Curriculum elaborat în școală, cu statut opțional, reprezintă introducerea unei noi discipline de învățământ, ceea ce presupune elaborarea, la nivelul școlii, a unei programe cu obiective și conținuturi noi, fiind diferită de cele existente în programele realizate la nivel național.

Identificăm multiple modalități de realizare a opționalelor:

⁸⁹ Mândruț, O. (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curriculumului*, București, ISE, p. 5-6

⁹⁰ Căpiță, L., Sarivan, L. (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia școlii*. Temă de cercetare, București, ISE

- *Opționalul la nivelul disciplinei* implică activități, proiecte care nu sunt incluse în programa școlară sau o nouă disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul cadru;
- *Opționalul la nivelul ariei curriculare* numit opționalul integrat sau interdisciplinar, presupune alegerea unei teme care implică cel puțin două discipline dintr-o arie curriculară iar stabilirea obiectivelor de referință din perspectiva temei pentru care s-a optat se realizează pornind de la obiectivele-cadru ale disciplinelor;
- *Opționalul la nivelul mai multor arii curriculare* sau transdisciplinar constă în implicarea a cel puțin două discipline aparținând unor arii curriculare diferite.

Elaborarea activităților opționale necesită *respectarea unor precizări metodologice* deoarece construirea de curriculum la decizia grădiniței trebuie să se integreze în strategia generală de dezvoltare instituțională care urmărește creșterea gradului de autonomie a unităților de învățământ, prin ameliorarea resurselor (umane și materiale) concomitent cu deschiderea grădiniței către factorii educaționali implicați în reformă.

Oferta curriculară încearcă adaptarea ofertei de învățare atât la nevoile și interesele copiilor, cât și la cele ale cadrelor didactice. Ea încearcă să țină seama de existența unor finalități clare la nivelul ciclurilor curriculare, dar și pentru întreaga treaptă de școlaritate având în vedere resursele umane și materiale de care dispune instituția de învățământ.

Dintre aspectele metodologice necesare a fi avute în vedere, prezentăm următoarele:

- Opționalele sunt indicate cu titlul orientativ de ME pentru fiecare arie curriculară, dar pot fi cuprinse în schema orară a unității de învățământ și opționale din oferta locală, cu aprobarea inspectoratelor școlare, a inspectorului de specialitate, cu condiția să nu depășească numărul maxim de ore/activități afectate prin planul cadru de învățământ;
- Activitățile opționale pot fi realizate pe parcursul unui semestru, modul, an școlar, sau ciclu curricular;
- Oferta de opționale a fiecărei școli va fi însoțită de precizarea privind durata, timpul care este afectat acestora;
- Oferta de opționale la nivelul școlii pentru anul școlar următor va fi comunicată părinților preșcolarilor în luna februarie a anului școlar în curs;
- Copiii/părinții vor comunica opțiunile lor Consiliului de administrație al școlii până în luna mai a anului școlar în curs;
- Odată exprimată opțiunea pentru o anumită disciplină aceasta devine obligatorie pe durata pentru care a fost proiectată;
- Pentru opționalele planificate, indiferent de durata acestora, trebuie să existe un bloc orar fix rezervat pentru desfășurarea acestora;

Așadar, elaborarea curriculum-ului solicită un demers planificat riguros și dinamic conceput pe următoarele etape sau pași:

1. diagnosticarea nevoilor - (oferta educațională a școlii);
2. formularea obiectivelor - (obiective operaționale);
3. selectarea conținuturilor - (lista conținuturilor);
4. organizarea conținutului - (elaborarea programei de opțional);
5. selectarea experiențelor de învățare - (activități de învățare);
6. organizarea experiențelor de învățare;
7. determinarea a ceea ce trebuie evaluat și a modurilor/mijloacelor de evaluare.

În avizarea proiectului de programă pentru opțional, inspectorul de specialitate folosește indicatori/criterii de evaluare în acord cu normele metodologice.

2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază

Activitatea didactică din grădinița de copii se desfășoară sub forma unor activități comune, activități alese, jocuri, activități opționale etc.

În cazul grădinițelor cu program prelungit, la aceste activități se adaugă activități recreative și de relaxare, activități de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități desfășurate în timpul programului de după-amiază.

Activitățile desfășurate în perioada după-amiezii (activități recuperatorii pe domenii de învățare, recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor) sunt tot activități de învățare.

Pentru organizarea și desfășurarea unor activități atractive și stimulative în perioada după-amiezii, se recomandă cadrelor didactice să aibă în vedere anumite aspecte precum: respectarea particularităților individuale și de vârstă ale copiilor; respectarea ritmului propriu de învățare al copilului și a aptitudinilor individuale ale acestuia; acordarea libertății de mișcare și de decizie a copilului; corelarea temelor și a conținutului acestora cu tema săptămânală/tema proiectului și cu celelalte activități din programul zilei; pregătirea, din timp, a materialelor necesare; stabilirea unor detalii despre modul în care urmează a fi organizat spațiul sau despre metodele utilizate și tipul de interacțiune (educatoare-copil) adecvat fiecăruia (fie că vorbim de un copil sau de un grup de copii).

În cadrul activităților de după-amiază, înainte de pregătirea pentru somn, educatoarea poate planifica împreună cu copiii un moment de lectură-**Momentul Poveștilor**, ca moment obligatoriu cu o durată de 10-15 minute. Această activitate nu se va opri doar la lecturarea unui text și la câteva întrebări și răspunsuri pe marginea acestuia, ci poate conține, și redarea conținutului textului citit, ca un exercițiu eficient de exprimare și comunicare, în care copilul face dovada înțelegerii textului, ordonează și formulează propoziții, operații în care antrenează și gândirea.

Pregătirea copiilor pentru somn/odihnă se poate realiza prin recitarea unor versuri: **„Ora 1 a sosit,/Noi ne punem la dormit,/Pijamaua o-mbrăcăm,/Hainele le ordonăm,/Capul pe pernă-l culcăm,/Pe Moș Ene îl chemăm”**, prin audierea unor cântece, prin jocuri cu degețelele: **„Ne jucăm cu degețelele...”**, care vor ajuta la stabilirea unei atmosfere liniștitoare. Pentru copiii care nu reușesc să doarmă sau care se trezesc mai devreme sunt stabilite (împreună cu ei) reguli despre ce au voie să facă dacă nu dorm: pot realiza, fără să-i deranjeze pe ceilalți, un puzzle, jocuri manipulative, să răsfoiască cărți, să deseneze.

Trezirea copiilor din somnul de după-amiază se poate realiza prin intonarea unor versuri: **„Ne-mbrăcăm, ne-mbrăcăm,/ Hainele de grabă pe noi le luăm/ Pijamaua jos o dăm,/ Plapuma o aranjăm”**, urmate de activități de dezvoltare personală (formarea deprinderilor de îmbrăcare/dezbrăcare: „Îmi așez hainele...”, „Facem curat la jucării...”, deprinderi de autoservire și igienă personală specifice programului de somn și gustare).

În continuare se pot purta discuții introductive despre activitățile desfășurate dimineața, după care se desfășoară activitățile pe domenii experiențiale, activități liber-alese precum și activități de exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități de relaxare și recreative.

Activitățile de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale le permite copiilor să-și valorifice cunoștințele, abilitățile și aptitudinile într-un domeniu anumit (aptitudinilor muzicale, de desen, sportive etc.). În timpul acestor activități, cadrul didactic va avea ocazia să propună acestor copii activități structurate pe aptitudinile ce trebuie dezvoltate (Educarea limbajului: „Cine știe să spună mai multe despre...”; joc cu rime: „Vânt- pământ, ploaie-oaie”; „Vântul și pălărioara”; joc cu diminutive- „vânt, vânticel, vântișor”; cuvinte opuse ; lectura după imagini; povești create de copii; teatru de umbre cu personaje create de copii; exerciții pentru memorie: „Reține cuvintele...”). Finalitățile ce țin de cultivarea performanțelor și de educația compensatorie sunt formulate de către educatoare preponderent în cadrul activităților pe centre de interese, iar prin diferențiere și individualizare și în activitățile comune.

Activitățile recuperatorii se organizează cu copiii care din diverse motive au lipsit o perioadă mai lungă de la grădiniță, care sunt înscriși mai târziu sau pentru copiii care fac parte dintr-o minoritate și a căror limbă maternă este alta decât limba română. Proiectarea vizează activitățile de recuperare (logopedie-frământări de limbă- „Copăcel-copăcel”, exerciții pentru fixarea pozițiilor spațiale: „Taie cu o linie copacii așezați în spate, în față, în dreapta, în stânga,etc”, formarea unor deprinderi de comportare în colectiv, desen, muzică, lucru manual etc.), sarcinile de lucru pentru copii, materialul utilizat, procedee de muncă individualizată.

Activitățile recreative⁹¹ și de relaxare au scopul activizării preșcolarilor, al trezirii interesului pentru cunoaștere și acțiune liberă, independentă. Acest lucru nu înseamnă că el este lăsat complet liber: regulile sociale ale grupei sunt în continuare respectate. Copilul este câteodată obligat să negocieze cu ceilalți pentru a organiza un joc colectiv sau pentru a împărți jucăriile grupei pe care vrea să le folosească. La început, cadrul didactic poate propune activități variate în cadrul plimbărilor cum ar fi: observări, experimente, jocuri în aer liber, munca în natură, jocuri libere etc.

Aceste activități trebuie să rămână deschise la orice propunere sau cerere venită din partea copiilor.

2.2.3. Fișe de lucru

FIȘĂ DE LUCRU NR. 1

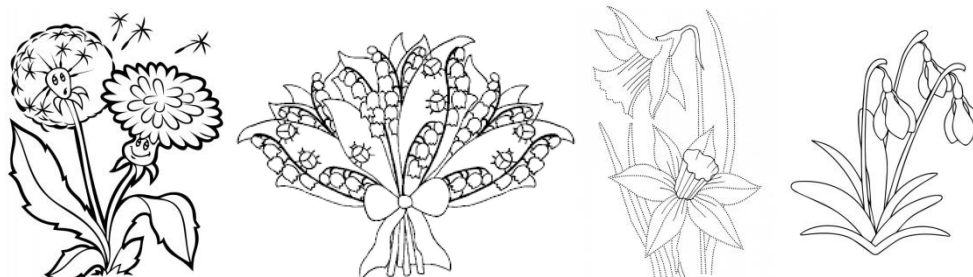
DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

(DLC+DȘ)

Dansul florilor de primăvară

Sarcină de lucru: Numește obiectele din imagine și caracteristicile acestora

Comportamente urmărite: Participă la activitățile de grup și pronunță corect sunetele specifice limbii române, în situații uzuale, în calitate de vorbitor. Înțelege mesaje simple.

- Eu sunt o pădure și am petale (se numește culoarea)

- Ghiocelul este vestitorul (se numește anotimpul)

- De 8 Martie voi dăruia un buchet de narcise (se numește persoana)

- Numește florile din al doilea buchet (se numesc florile)

⁹¹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

• **Indicatori:** .

(D) comprehensiune: răspunde la întrebări specifice legate de un material verbal.

- **exprimare:** numește categoriile sortate, utilizează pluralul substantivelor, vorbește cu intonație când descrie un obiect (se exprimă corect atât în limba română cât și în limba maternă).
- **abilități matematice:** localizează primul, al doilea, ultimul obiect dintr-un șir.

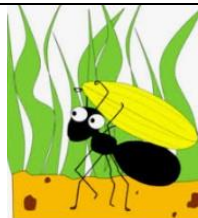
FIȘĂ DE LUCRU NR. 2

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

REALIZEAZĂ REPREZENTAREA GRAFICĂ A SILABELOR ȘI SUNETELOR

ÎNCERCUIEȘTE IMAGINEA UNDE SE REGĂSEȘTE SUNETUL I!

NUMEȘTE ÎN LIMBA MATERNĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ OBIECTELE DIN IMAGINI!

COLOREAZĂ CU ACEEAȘI CULOARE LITERA I!

UNA

MINA

MAI

ANI

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3.Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

- Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite: Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 3

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC+DȘ)

ÎMI ALEG O MESERIE

Fișa de evaluare (DȘ1)

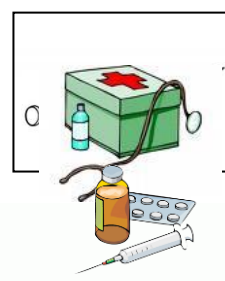
1. Ce profesii au oamenii din imagine? Denumeste meseriile în limba română.
2. Colorează diferit bulinele de deasupra imaginilor și încercuiește cu roșu bulina de deasupra pompierului!

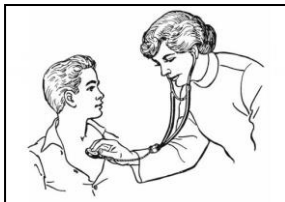

3. Denumeste obiectele și spune la ce și cum se folosește fiecare.

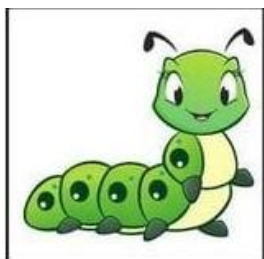
4. Unește cu o linie de la persoana la uneltele necesare meseriei sale. Numește uneltele !

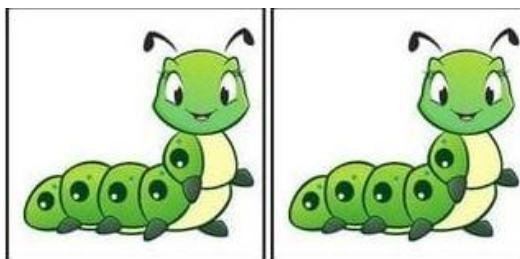

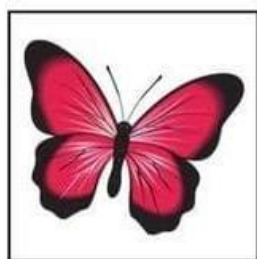

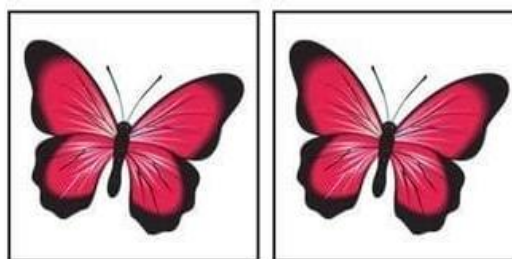
FIȘĂ DE LUCRU NR. 4
DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII
EU SPUN UNA, TU SPUI MULTE....

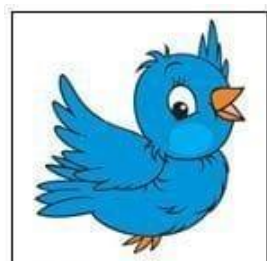
1. Denumește imaginile din stânga și apoi cele din dreapta!
2. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile și reprezintă grafic silabele!
3. Formulează propoziții cu acestea!

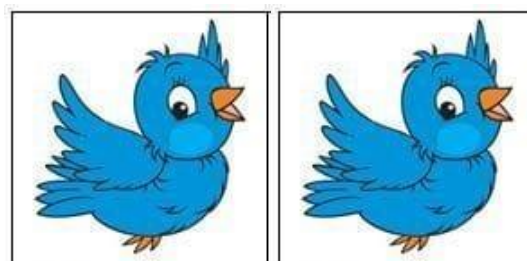

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic

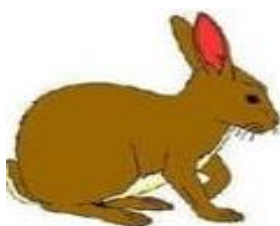
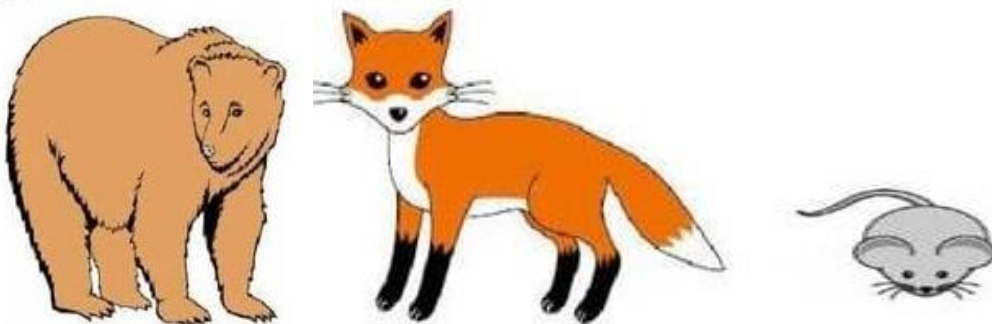
507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze

FIȘA DE LUCRU NR. 5

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Recunoaște personajele care fac parte din poveste și așază-le în oală!

2. Denumeste personajele din poveste și alintă-le!

3. Colorează cerculețul de sub obiectul din care animalele și-au făcut casuță!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. *Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.*

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

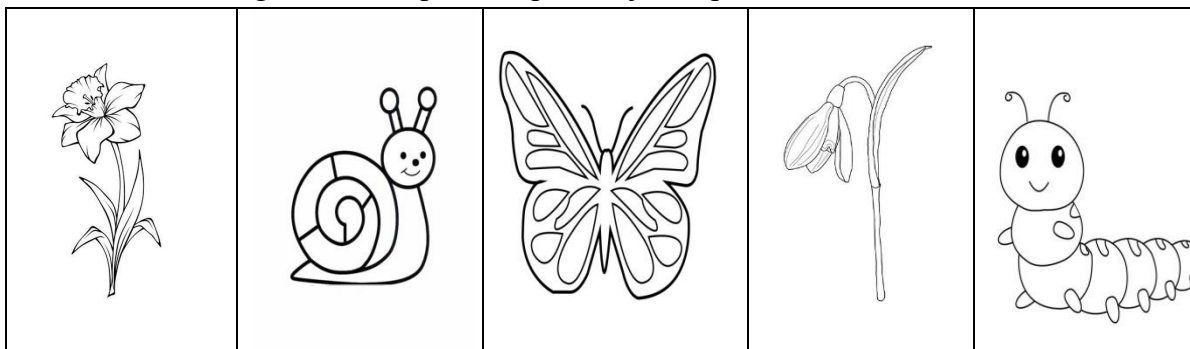
D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

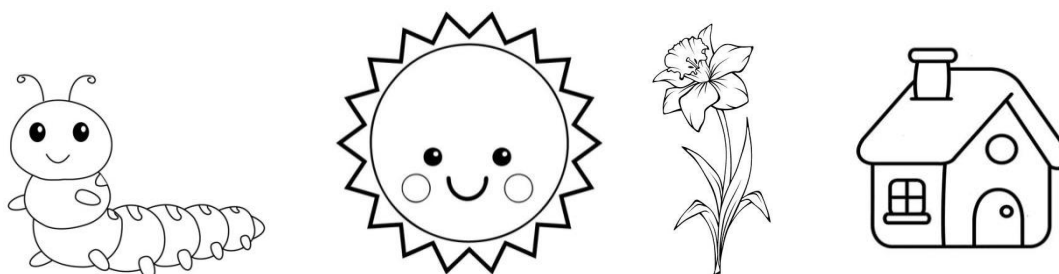
491. *Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată*

- Ascultă povestea *Cei trei fluturi* de Ana Lulinski!

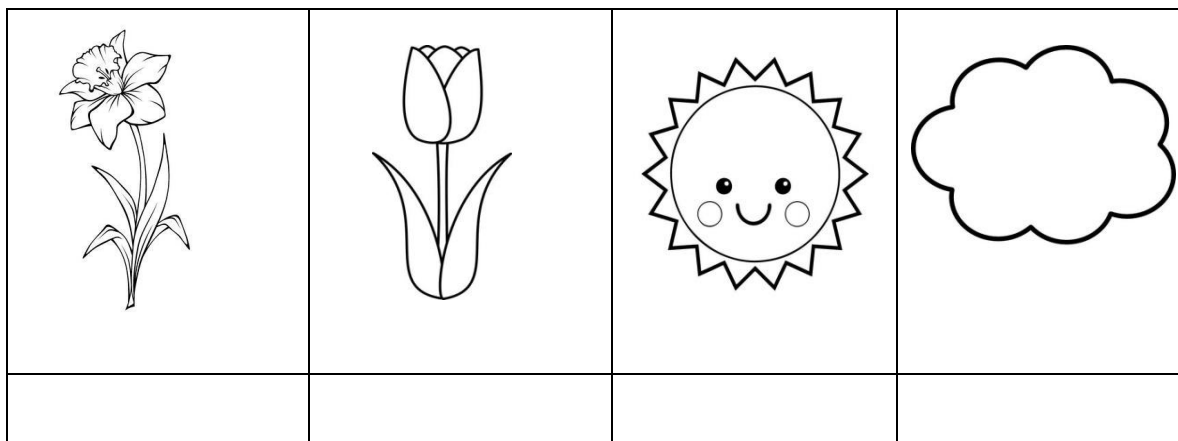
1. Colorează imaginile care reprezintă personaje din poveste!

2. Desenează o bulină galbenă deasupra imaginilor în numele cărora auzi sunetul ă!

3. Desenează atâtea buline roșii câte sunete are cuvântul!

4. Desenează personajul tău preferat! Povestește de ce l-ai ales tocmai pe el!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată.

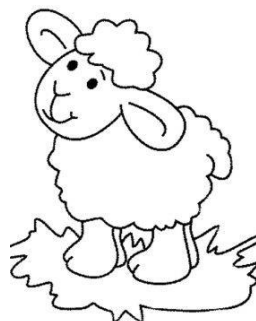
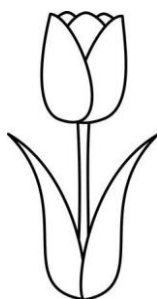
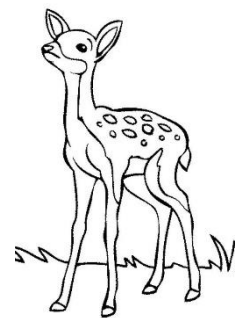
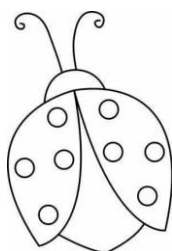
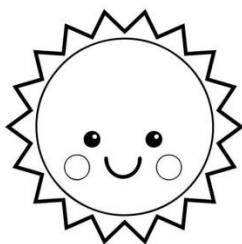
D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

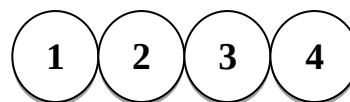
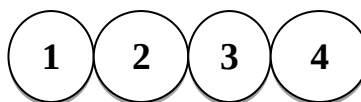
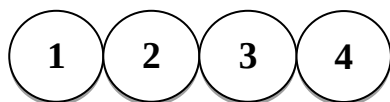
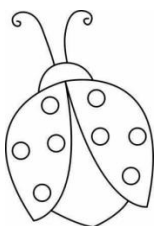
556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

D.3.4. Aspect specific: Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

1. Colorează imaginile în denumirea cărora auzi grupul de sunete oa!

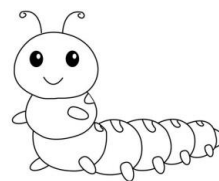

1. Câte silabe are fiecare cuvânt? Colorează bulina corespunzătoare!

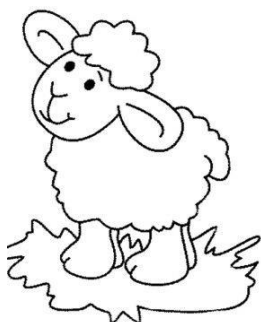
3. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos! Reprezintă-le grafic prin liniuțe orizontale!

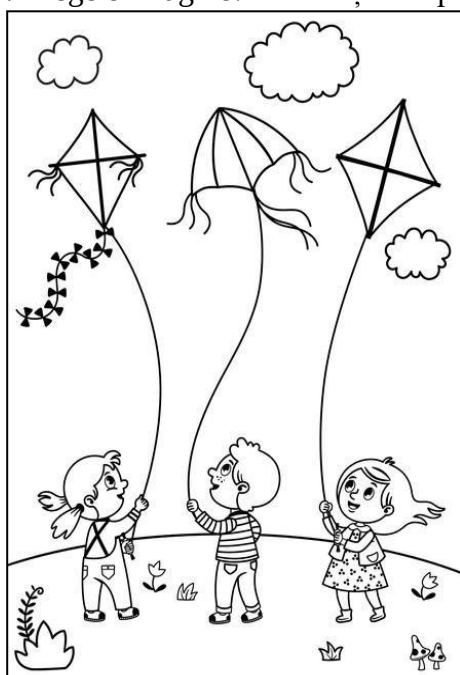

4. Alege o imagine! Povestește despre imaginea aleasă! Colorează-o!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor.

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic.

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 8

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DȘ+DLC+DOS)

De vorbă cu PINOCCHIO!

- Eu sunt Pinocchio, tu cine ești?
- Eu vin dintr-o poveste, tu ce poveste cunoști?
- Te rog să mă colorezi cu culorile tale preferate!
- Mie-mi plac merele, tu ce fructe preferate ai?
- Desenează 2 buline pe fiecare papucel și 3 pe pălăria mea!
- Pe tatăl meu îl cheamă Gepetto, dar pe părinții tăi?

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

B.2.1. Aspect specific: Dezvoltarea conceptului de sine

Indicatori:

265. *Folosește corect pronumele (nu mai folosește persoana a III-a pentru a se referi la sine);*
266. *Describe membrii familiei, asociindu-le corect statutul și spunându-le numele;*
268. *Impărtășește celorlalți informații despre sine.*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. *Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.*

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

Indicatori:

491. *Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată*

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. *Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

E.2.1. Aspect specific: Reprezentări elementare matematice (numere, reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)

Indicatori:

621. *Înțelege corespondența unu la unu (de ex. că numerele desemnează o cantitate)*

E.2.2. Aspect specific: Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, spațiul, metode științifice)

Indicatori:

693. Sortează ființele vii și plantele după mediul de viață sau caracteristicile lor (ființe terestre/marine sau legume/fructe/flori).

FIȘĂ DE LUCRU NR. 9

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DȘ+DLC+DOS)

- Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos și trasează în căsuța liberă tot atâtea liniuțe câte silabe are cuvântul:

- Încercuiește imaginile a căror denumire începe cu sunetul **R**:

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. *Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.*

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

- Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce sunet începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

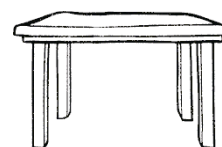
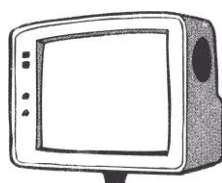
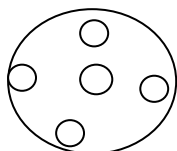
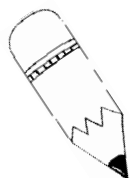
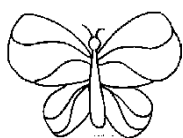
Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 10

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Desparte în silabe cuvintele ce denumesc imaginile!
2. Colorează imaginile a căror denumire au 2 silabe!
3. Înconjoară imaginile a căror denumire au ca sunet inițial, sunetul „M”!
4. Taie cu o linie imaginile a căror denumire au ca sunet final, sunetul „N”!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.2. Aspect specific: Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet – literă

Indicatori:

507. *Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.*

502. *Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.*

504. *Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.*

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. *Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior*

2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice

✓ Definiții și precizări conceptuale

Termenul „strategie” derivă din cuvântul antic grecesc *stratēgia* (στρατηγία) care înseamnă „arta liderului armatei”⁹². DEX-ul definește strategia⁹³ ca „parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare”. În prezent, noțiunea „strategie” este folosită în toate domeniile de activitate care parcurg un traseu evolutiv și au un scop final (strategia unui meci, strategia de marketing, strategia economică, strategia didactică etc.).

Strategia didactică este „modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să accedă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile; ea se constituie într-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării”⁹⁴.

Setul de acțiuni planificate și orientate pentru atingerea unor finalități educaționale reprezintă **strategia didactică**. Succesul strategiei depinde de eficiența **metodei** alese, eficiența care are la bază **mijloacele de învățământ** și **forma de organizare** a activității de predare-învățare.

✓ **Clasificarea strategiilor didactice**⁹⁵ se face în funcție de tipul de achiziții și rezultatele dorite și în funcție relația și tipul de interacțiune a subiectului cu materialul informațional nou.

1. După criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite

2. După criteriul relației și tipului de interacțiune a subiectului cu materialul informațional.

În funcție de criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite strategiile didactice pot fi:

- Strategii de dobândire de noi informații au un caracter informativ, care se bazează pe metode de predare învățare prin care preșcolarul este implicat în activități/jocuri de grup sau frontale iar educatoarea are rolul de coordonator de joc.

⁹² http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a

⁹³ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, p.1024

⁹⁴ Pânișoară, I.-O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare*, Material elaborate în cadrul proiectului *Cariera de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602

⁹⁵ Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive*, ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.55-62

- Strategii interactive de exersare/aplicare a noilor informații și de dezvoltare a abilităților practice adică predominant aplicative - se referă la organizarea unor activități practice care să stimuleze preșcolarii să aplice în practică ceea ce au învățat.
 - Strategii de evaluare – au ca scop stimularea copilului în procesul propriei evaluări.
- În **funcție de criteriul relației și tipului de interacțiune** a subiectului cu materialul informațional nou strategiile didactice se pot clasifica în:
- Strategii de transmitere și receptare a noului material informațional – educatoarea organizează, selectează adaptează noul material informațional astfel încât preșcolarii să poată recepta și înțelege cu ușurință informațiile. Rolul principal în procesul învățării prin transmiterea informațiilor îl deține educatoarea.
 - Strategii de căutare și confruntare cu noul material informațional - acestea presupun stimularea inițiativei copiilor de a merge către sursele de informare. Rolul educatoarei este de a crea aceste ocazii de învățare prin căutare, descoperire.
 - Strategii de acțiune și restructurare a noului material informațional - presupun activități prin care preșcolarului i se oferă posibilitatea de a completa informațiile primite, de a le particulariza sau generaliza și de a le găsi un corespondent în practică. Educatoarele îndrumă și încurajează acțiunile copiilor.
 - Strategii de inovare și creare de noi materiale informaționale - încurajează preșcolarii să creeze conținuturi noi pornind de la informațiile deja achiziționate. Educatoarea devine un membru al echipei creative, inițiativa aparținând copiilor.
- ❖ **Metoda didactică** reprezintă unul din instrumentele care stau la baza elaborării strategiei didactice, aceasta fiind calea sau modalitatea prin care se realizează procesul instructiv-educativ. Metodele didactice sunt mijloacele prin care se formează și se dezvoltă priceperi, deprinderi și formează caractere. Sistemul⁹⁶ de metode de predare-învățare poate fi sintetizat astfel: metode de comunicare, metode bazate pe acțiune, metode de explorare a realității și metode de raționalizare a învățării și predării.

a) **Metodele de comunicare:**

- orală:
 - ✓ expositive: povestirea, descrierea, explicația, prelegerea, instructajul, conferința, cursul;
 - ✓ conservative: conversația, discuția, dezbateră, brainstormingul, problematizarea.
- scrisă: lectura, studiul de text.

⁹⁶ Cerghit, I. (2006), *Metode de învățare*, Iași, Editura Polirom, p.114

- oral vizuală: instruirea prin filme, suporturi media.
- interioară: reflecția personală, experimentul mintal.

b) Metodele bazate pe acțiuni:

- acțiune reală: exercițiul, proiectul, lucrările practice, aplicații tehnice, activități creative.
- acțiune simulată: jocul didactic, jocul de rol, metoda dramatizării, învățarea pe simulatoare.

c) Metode de explorare a realității:

- directe: observarea, experimentul, ancheta, studiul de caz, învățare prin cercetare/descoperire.
- indirecte: demonstrația, modelarea.

d) Metode de raționalizare a învățării și predării: metoda fișelor de lucru, metode algoritmice de învățare, instruirea programată, e-learning.

Funcțiile pe care le îndeplinesc metodele didactice sunt: funcția cognitivă, funcția formativ-educativă, funcția motivațională, funcția instrumentală, funcția normativă (de optimizare). Modernizarea și adaptarea metodologiei didactice este necesară și trebuie făcută în funcție de schimbările sociale pentru a răspunde nevoilor individuale ale populației și vizează următoarele aspecte:

- diversificarea metodelor în funcție de varietatea situațiilor de instruire;
- utilizarea metodelor care valorifică potențialul intelectual și creativ al elevilor;
- folosirea metodelor ce combină munca individuală cu munca în grup;
- promovarea metodelor euristice, a metodelor bazate pe cercetare- acțiune- descoperire;
- operaționalizarea metodologiei didactice prin intermediul mijloacelor de învățământ.

❖ **Mijloacele de învățământ** sunt instrumentele materiale și tehnice, produsele, dispozitivele și aparatele cu ajutorul cărora se realizează obiectivele activității instructiv-educative. Mijloacele de învățământ sunt alese în funcție de metodele și procedeele didactice proiectate pentru activitatea de predare-învățare-evaluare, acestea având o funcționalitate precisă pentru realizarea obiectivelor propuse.

Clasificarea⁹⁷ acestora după funcția pedagogică este următoarea:

- a) mijloace informativ- demonstrative:
- materiale intuitiv naturale

⁹⁷ Cerghit, I. (1977), *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.79

- obiecte elaborate sau construite - substitute tridimensionale
- materiale reprezentări figurative - substitute bidimensionale
- reprezentări simbolice (grafice, desene)

- b) mijloace de exersare și formare a deprinderilor
- c) mijloace de raționalizare a timpului în cadrul lecțiilor
- d) mijloace de evaluare
- e) mijloace tehnice audio-vizuale

✓ Modalitatea prin care cadrul didactic alege metodele, instrumentele, mijloacele de învățământ și forma de organizare a activităților (frontal, pe grupe, în perechi sau individual) reprezintă **stilul didactic**.

Factorii care determină stilul didactic sunt personalitatea profesorului, concepția pedagogică personală, cultura și societatea contemporană, experiența didactică, dorința de inovare, pregătirea științifică, cunoștințele de psihopedagogie, atitudinea profesorului față de creativitatea și implicarea elevilor în procesul instructiv-educativ.

O strategie didactică eficientă trebuie să îndeplinească factorii care țin de profesor cu variabilele⁹⁸ care țin de:

- **colectivul de elevi** (particularitățile grupei de preșcolari, sintalitatea grupului, nevoile, cerințele dorințele și posibilitățile și experiențele cognitive, sociale și afectiv emoționale ale copiilor; mărimea colectivului, gradul de omogenitate, posibilitățile de grupare ori de lucru frontal sau individual, gradul de motivare al preșcolarilor și pregătirea pentru a lucra în grup, în perechi, colectiv sau individual, aptitudinile și nivelul de pregătire pentru un anumit domeniu);
- **de organizarea școlară** (timpul școlar avut la dispoziție în raport cu timpul solicitat de o anumită strategie didactică, spațiul școlar avut la dispoziție),
- **resurse materiale** (dotări, aparatură, echipamente disponibile etc. folosite în spațiul și în timpul disponibil);
- **de curriculum** (finalitățile macro-structurale și micro-structurale urmărite, gradul de accesibilitate și modalitățile de verificare a îndeplinirii acestora, natura obiectivelor și a conținutului pe care trebuie să-l învețe preșcolarii, relația cu achizițiile curente ale acestora, gradul de adaptabilitate, utilitatea și importanța acestuia pentru activitatea și viața

⁹⁸ Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive*, ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.34-35

elevilor, experiențele de învățare propuse copiilor, gradul de problematizare și nivelul de interactivitate solicitat).

❖ Planificarea și adaptarea strategiilor didactice pentru activitățile de învățare în învățământul preșcolar

În învățământul preșcolar strategia didactică este orientativă, flexibilă și provizorie, aceasta putând fi modificată, restructurată și adaptată pe tot parcursul procesului instructiv-educativ. Educatoarea va alege metodele de lucru și mijloacele de învățământ în funcție de caracteristicile colectivului de preșcolari, resursele materiale avute la dispoziție și de finalitățile educaționale țintite.

Principala metodă instructiv educativă folosită în grădiniță este **jocul**. Prin joc copilul dobândește comportamente sociale, se optimizează potențialul intelectual și fizic, motiv pentru care activitatea de joc poate fi extrem de solicitantă pentru copil. Așadar, educatoarea trebuie să știe cât îl poate solicita pe copil prin joc și în ce fel, transformând jocul într-o situație concretă de învățare. Jocul⁹⁹ devine „didactic” atunci când prin modul de formulare a sarcinii de învățare copilul este adus în situația de a-și utiliza energiile și potențialul psihofizic pentru a-și optimiza parametrii comportamentali. Clasificarea jocurilor se face pe baza funcțiilor didactice pe care acestea le îndeplinesc:

- jocul de construcție permite copiilor să exploreze materialele cu ajutorul cărora vor construi diferite obiecte având posibilitatea să compare diverse materiale. În cadrul acestui joc copiii vor observa diferite forme ale obiectelor și însușirile acestora;
- jocul cu reguli - prin intermediul acestui tip de joc copiii vor face cunoștință și se vor supune normelor care sunt mai presus decât propriile dorințe. Astfel preșcolarii află că nerespectarea regulilor aduce sancțiuni, cel mai adesea, prin excluderea din joc;
- jocul de rol aduce preșcolarii în situația să și asume diferite roluri sociale pe care mai întâi le imită. Aceste jocuri ne dezvăluie modul în care copiii percep împărțirea sarcinilor sociale și îndeplinirea lor.

Metodele intuitive sunt observația și demonstrația.

Observația este o metodă care poate fi provocată de educatoare (observarea dirijată) sau poate fi independentă în acest caz copilul observă particularitățile și/sau schimbările din mediul în care este integrat.

Observația, ca metodă, contribuie la dezvoltarea unor capacități cum ar fi:

- capacitatea de a investiga, cerceta un obiect sau un fenomen;

⁹⁹ Ezechil, L., Păiși-Lăzărescu, M. (2002), *Laborator preșcolar-* ghid metodologic, ediția a II-a revizuită, București, V&I Integral, p.123

- capacitatea de a urma un plan pe care, la început, îl stabilește cadrul didactic;
- capacitatea de a analiza, generaliza, sintetiza unele aspecte din realitatea imediată;
- dezvoltă spiritul de observație care este indicator esențial al inteligenței perceptive;
- capacitatea de stimulare și afirmare a curiozității de cunoaștere a copilului;
- dezvoltă atitudini active în raportul copilului cu mediul înconjurător.

Demonstrația oferă copilului prilejul de a asista la diverse acțiuni și chiar de a acționa în mod direct asupra unor obiecte pentru a constata anumite caracteristici, particularități, relații. Această metodă este modul cel mai firesc pentru desfășurarea activităților în grădiniță deoarece ea aduce suportul material sau imagistic necesar pentru observarea obiectelor, pentru înțelegerea unor procese și fenomene.

Demonstrația poate îmbrăca diferite forme în desfășurarea activităților cu preșcolarii:

- *exemplificarea* este o modalitate care demonstrează anumite fapte, situații, evenimente, adecvată pentru nivelul de înțelegere a preșcolarului;
- *demonstrarea pe viu* se realizează prin utilizarea plantelor, animalelor, păsărilor mai ales atunci când copiii nu au posibilitatea de a le cunoaște în mod direct;
- *demonstrația ca model* de acțiune în care educatoarea intenționează să inițieze copiii în executarea anumitor operațiuni, aceasta le demonstrează mai întâi cum să procedeze pentru ca mai târziu copiii să o poată imita.

Metode preponderent verbale

Povestirea prezintă unele informații sau redă alte situații într-o formă impresionistă, această metodă este integrată în majoritatea activităților organizate în învățământul preșcolar indiferent de aria de activitate abordată. Eficiența acestei metode depinde de limbajul utilizat, de cât de accesibil este acesta pentru preșcolari, de felul cum sunt adaptate conținuturile prezentate la nivelul de înțelegere al copilului, de resursele emoționale pe care le accesează atât din punctul de vedere al educatoarei care transmite acest mesaj dar și din punctul de vedere al copilului care urmează să recepteze acest mesaj.

Repovestirea este colaterală povestirii, această metodă presupune o focalizare a activității pe preșcolarul care urmează să re-elaboreze un subiect deja prezentat de către educatoare. Adus într-o astfel de situație preșcolarul este stimulat să-și dezvolte capacitățile de exprimare prin claritate, corectitudine și coerență în vorbire fiind supravegheat îndeaproape de către educatoare. Metoda repovestirii este destul de dificilă deoarece îl forțează pe copil să reconstruiască în mod propriu un subiect în funcție de vocabularul pe care îl stăpânește și îl aduce în situația de a genera propoziții.

Conversația este o metodă verbală activă deoarece îl plasează pe copil în poziția de partener de discuție cu adultul. Pentru că acest lucru să fie posibil este nevoie ca preșcolarul să dețină anumite abilități verbale iar educatoarea competențe de stimulare a dialogului interpersonal. În cadrul grădiniței conversația se poate purta cu întreaga grupă de preșcolari care pune întrebări iar copiii răspund în cor. Această formă de desfășurare a conversației prezintă avantajul că li se permite copiilor mai timizi un anumit anonimat. Această metodă contribuie la dezvoltarea capacităților de comunicare ale copilului dar mai ales la îmbunătățirea comportamentului social: de a intra cu ușurință în relație cu ceilalți, de a avea inițiativa dialogului, dar mai ales de a asculta activ (înțelegând ce spune interlocutorul și respectând ce dorește sau ce așteaptă de la el).

Explicația este o metodă absolut necesară având în vedere că experiențele de viață și de învățare ale preșcolarilor sunt foarte sărace. Prin intermediul explicației sarcinile de instruire sunt mai bine înțelese, mai bine conectate la ansamblul de cunoștințe anterioare pe care le deține preșcolarul. În acest sens explicația este o metodă de sine stătătoare dar poate deveni și un procedeu al altei metode, spre exemplu pentru metoda observației și a demonstrației se apelează la explicație ca procedeu.

Metode de exersare:

Exercițiul este metoda prin care preșcolarii sunt puși în situații în care vor acționa efectiv. Exersând, adică reluând anumite acțiuni până la realizarea lor cu un efort minim, copilul își dezvoltă abilități acționale de ordin fizic, mental, emoțional și dobândește deprinderi și comportamente.

Metode de simulare: jocul de rol și dramatizările. *Jocul de rol* este una din cele mai frecvente metode de simulare care se utilizează în învățământul preșcolar. Cu ajutorul acestei metode copilul este atras către transpunerea în diverse situații sociale pe care și le asumă sub forma jocului. Exersarea rolului ales îl solicită sub aspect imaginativ și creator. Principalele caracteristici ale jocului de rol sunt date de faptul că preșcolarul este motivat personal, participă activ, îi este solicitată gândirea, emoțiile și imaginația și i se permite să se exprime liber.

Dramatizarea tinde să fie confundată cu jocul de rol. Dramatizarea dezvoltă capacitatea de transpunere într-un rol dar în același timp se solicită și capacitatea de memorare a unor replici. Ca și în jocul de rol se stimulează dialogul, interacțiunea și comunicarea atât de necesare pentru optimizarea comportamentului social al copilului. Metoda jocului de rol și cea a dramatizării sunt foarte atrăgătoare pentru copii, deoarece le creează sentimentul apropierii de lumea adulților.

2.4 Exemple de bune practici.

EXEMPLUL 1

Grupa: Mare

Domeniul experiențial: Educarea limbajului

Unitatea de învățare: Magia sărbătorilor pascale

Tema zilei: „*Povestea iepurașului de Paște*”, adaptare după Andra Lupăescu (evaluare sumativă)

Comportamentul/comportamentele vizate: Stimularea imaginației creatoare, dezvoltarea exprimării orale, înțelegerea și utilizarea corectă a semnificațiilor structurilor verbale orale.

Exprimarea originalității, în scopul realizării sarcinilor propuse.

Obiective operaționale:

- Să denumească titlul poveștii;
- Să recunoască și să realizeze corespondența între personajele poveștii (în funcție de cerință);
- Să selecteze corect ilustrațiile din povestea cerută;
- Să participe la activitate, atât în calitate de vorbitor cât și în calitate de auditor (metoda RAI);
- Să completeze, într-un șir de ilustrații, imaginile lipsă (în ordinea cronologică a desfășurării evenimentelor);
- Să repovestească evenimentele desfășurate pe baza imaginilor expuse.

ITEMI OBIECTIVI: Alege răspunsul potrivit:

1. Alegere duală

Titlul este „Povestea iepurașului de Paște”

NU DA

Țup a ales oul albastru.

DA NU

2. Tip pereche

Care este perechea?

Sunt fixate două șiruri de imagini ale personajelor cunoscute de copii. Aceștia trebuie să marcheze legătura dintre un personaj (din primul șir) și „perechea” acestuia, din al doilea șir.

3. Cu alegere multiplă

Din aceeași familie cu iepurașul (se arată imaginea) face parte.....? (se expun imagini cu: o casă, un copac, o veveriță).

ITEMI SEMIOBIECTIVI

1. Cu întrebări structurate

a) Prin valorificarea metodei R.A.I pe baza unei imagini sugestive

R.A.I. este atât o metodă de evaluare cât și o strategie de învățare care îmbină cu succes competiția și colaborarea și permite realizarea unui feed-back rapid.

Copiii sunt așezați în cerc. Educatoarea rostogolește un ou pictat (ou-jucărie) unui copil formulând prima întrebare. Copilul care primește oul răspunde. Dacă nu cunoaște răspunsul, dă oul colegului din dreapta. Preșcolarul care răspunde corect, rostogolește oul înapoi.

Întrebările pot fi formulate și de către preșcolari, educatoarea arătând imagini sugestive din poveste (pe baza cărora se formulează întrebarea). La sfârșitul aplicării metodei, se poate face „returul”, acordându-se eventual „calificative” copilului (Bine, Foarte bine, Excelent).

b) Joc interactiv

Este nevoie de fișele cu „Povestea iepurașului de Paște”, un coșuleț cu întrebările printate:

1. Care sunt personajele poveștii ?
2. Câți frați avea Țup?
3. Ce mănâncă iepurașii?
4. Ce culoare are oul ales de Țup?
5. Unde trebuiau duse ouăle colorate?
6. Unde a ascuns Țup oul roșu?
7. Ce sărbătoare reprezintă iepurașul?

Putem introduce și întrebări **capcană** sau **haioase**, ca de exemplu:

1. Unde trăia băiețelul (Vlad)?
2. Ce a găsit Vlad în grădină?
3. În ce anotimp se petrece acțiunea din poveste?
4. Pisica i-a furat oul unui iepuraș?

2. Lacunar (de completare)

Preșcolarii trebuie să așeze la flanelograf imaginile care lipsesc din firul epic al poveștii.

ITEMI SUBIECTIVI

1. Tip rezolvare de probleme

Dacă în „Povestea iepurașului de Paște” ar fi anotimpul iarna ce s-ar întâmpla?

2. Eseu structurat

Pe baza expunerii la flanelograf a imaginilor din poveste, așezate în ordinea cronologică se poate realiza povestirea.

EXEMPLUL 2

„Există patru vârste în viața omului:

- cea în care crede în Moș Crăciun;
- cea în care nu mai crede în Moș Crăciun;
- cea în care este Moș Crăciun;
- cea în care seamănă cu Moș Crăciun.”

Nivel de vârstă/grupa: 5-6 ani, nivel II

Grupa: mare

Tema anuală de studiu: „Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

Tema proiectului/săptămânii: „Vine, vine Moș Crăciun!”

Tema activității: „Spiridușii lui Moș Crăciun”

Elemente componente ale activității integrate: ADP+ALA+ADE

ADE:

Domeniul Limbă și comunicare; Domeniul Psihomotric (Educație fizică)

Mijloc de realizare: **DLC:** lectura educatoarei: Povestea „Barba lui Moș Crăciun”

DPM: Consolidarea prin joc a unor mișcări și calități motrice de baza
(parcurs aplicativ) - „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității în condițiile în care jumătate dintre copiii grupei aparțin altei etnii;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Motricitate grosieră și motricitatea fină în contexte de viață familiare;
- Finalizarea sarcinilor-persistența în activități;
- Mesaje orale în diverse situații de comunicare;
- Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării;
- Competențe și deprinderi elementare în realizarea sarcinilor.

COMPORTAMENTE VIZATE:

- Explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când execută lucrările practice;
- Își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare;
- Exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate;
- Demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, de mișcare și practice, în conversații și povestiri creative;
- Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii;

- Execută mișcările poziționând corpul și membrele pentru a executa corect;
- Recunoaște și exprimă emoții de bază produse de texte literare, obiecte de artă create de ei;
- Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înțelegerii și receptării lui (comunicarea receptivă);
- Demonstrează familiarizarea cu informații despre greutate, înălțime, lungime, volum;
- Evidențiază caracteristicile unor obiecte localizate în spațiul înconjurător.

SCOPUL ACTIVITĂȚII: Dezvoltarea capacității de a înțelege un text narativ și de a exprima propriile emoții valorificând mesajul literar în redarea unor mișcări motrice; consolidarea și verificarea unor deprinderi practic-aplicative.

OBIECTIVE:

- O1 - Să formuleze minim două predicții de continuare a fiecărui fragment audiat valorificând imaginația de tip creator;
- O2 - Să redea corect mișcările motrice de bază însușite anterior la indicațiile educatoarei;
- O3 - Să formuleze cel puțin un enunț corect, o concluzie parțială referitoare la trăirile lui Moș Crăciun pe baza textului audiat;
- O4 - Să analizeze contextele în care se manifestă emoțional personajul remarcând că, de la un moment la altul, emoțiile trăite pot să se schimbe;
- O5 - Să-și dezvolte unele calități motrice în contextul emoțional al povestirii (rapiditate, atenție, îndemânare)
- O6 - Să manifeste independență și creativitate în realizarea unor lucrări practic-aplicative;
- O7 - Să participe la toate activitățile de grup manifestând empatie;

STRATEGII DIDACTICE:

Metode și procedee: povestirea, conversația, impulsul emoțional, participarea activă și afectivă, instrucțiunea verbală, exercițiul, jocul, problematizarea, expunerea, metoda predicțiilor, brainstormingul, metoda CLIL.

Resurse materiale: carte, brad artificial, clopoțel, diferite materiale din natură, materiale reciclate, creioane colorate, carioci, lipici, aracet, sfoară, paiete, sclipici, coli de hârtie, cutii de carton pentru asamblare, cuburi diferite, cub cu modele de grafisme, siluete de globulețe, reni confectionați din baghete de plută, coșuri, suluri de zăpadă, etc.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual

Durata estimată: ADE 40 - 45minute

ADP, ALA, R, T -3h

CATEGORII DE ACTIVITĂȚI:

ADP:

Întâlnirea de dimineață: „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Salutul, Prezența, Calendarul naturii.

Rutine: „Cu condei de argint el scrie, ce copil și ce purtare” (deprinderea de a se purta civilizat)

Tranziții: „Eu sunt renul lui Moș Crăciun” - cântec

ALA I Artă: „Podoabe pentru bradul de Crăciun”-confeccionare;

Construcții: „Orașul de Crăciun”- construire prin alăturarea, suprapunerea unor corpuri geometrice de dimensiuni diferite;

Biblioteca: „Globulețe”- decorare cu ajutorul unor grafisme

ADE: (DLC/DPM): „Barba lui Moș Crăciun!” și Joc : „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

(lectura educatoarei)

(parcurs aplicativ)

ALA II: „Împodobim bradul de Crăciun!”-joc liniștitor de comunicare și relaxare

„Pentru Moșul vom cânta și-mpreună vom dansa!”-cântece, dans, mișcare

OBIECTIVE OPERAȚIONALE: ALA I

Artă:

O1- să denumească corect materialele și instrumentele de lucru ;

O2- să confeccioneze podoabe pentru brad, folosind tehnici și materiale diferite;

O3- să colaboreze cu colegii pe tot parcursul activității;

Construcții:

O1 - să redea, prin alăturarea figurilor geometrice, forma unui brad ;

O2 - să realizeze diferite construcții, prin suprapunere după criterii date;

O3 - să colaboreze, în cadrul grupului de lucru, pentru a realiza tema dată.

Biblioteca:

O1- să traseze linii într-un spațiu limitat pentru realizarea unui desen decorativ;

O2- să verbalizeze corect acțiunile efectuate.

ALA II

O1 - să intoneze cântece pentru copii în legătură cu tema;

O2 - să aranjeze în brad podoabele confectionate conform indicațiilor primite;

O3 - să execute pașii de dans conform indicațiilor primite, dansul spiridușilor.

Material bibliografic:

Colecția-Revista învățământului preșcolar;

„Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani”

Dr.Mihaela Ionescu(coord.), Carmen Anghelescu, Cristiana Boca,ed.Vanemonde, București, 2010

*** Curriculum pentru educație timpurie 2019

I. Primirea copiilor și activități de explorare individuală a unor materiale noi.

Convorbiri individuale .

Activitatea zilei debutează cu **Întâlnirea de dimineață**: „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Copiii sunt așezați în semicerc.

Salutul: „Dimineața a venit/Toți copiii au sosit/În semicerc să ne-adunăm/Cu toți să ne salutăm.”

Fiecare copil salută, prezentându-se și precizând de ce îl așteaptă pe Moș Crăciun. Ultimul copil va saluta educatoarea care, la rândul ei va saluta copiii , „Bună dimineața,copii! ”.

Activitatea de grup - (Joc de spargere a gheții) - Educatoarea poartă cu copiii o conversație scurtă referitoare la mult așteptatele sărbători de iarnă și le propune o călătorie în „Țara lui Moș Crăciun”. Ajunși în „Țara lui Moș Crăciun”, copiii nu cunosc limba și sunt nevoiți să se descurce mimând diverse activități legate de activitatea lui Moș Crăciun. Se joacă un joc de mimă „Ghicește ce face sau cine face așa ?”, care-i bine dispune pe copii și reactualizează diverse reprezentări (este mimat mersul lui Moș Crăciun, aspectul, activități de citire a scrisorilor, vorbitul la telefon, mânatul renilor, fluieratul).

Prezența - pentru a vedea câți copii merg în călătorie se va completa panoul de prezență prin plasarea simbolurilor individuale. Cine nu este prezent astăzi? O fată numără băieții și un băiat numără fetele.

Calendarul naturii - Se vor stabili împreună cu copiii data, ziua, luna și anul în care ne aflăm, apoi aspectele vremii din această dimineață, îmbrăcămintea adecvată pentru această zi.

Noutatea zilei o reprezintă scrisoarea trimisă de Moș Crăciun în care le scrie copiilor că le-a trimis foarte multe materiale cu care vor lucra astăzi și le mai spune că va veni foarte curând să vadă ce au lucrat și să le aducă cadouri. Îi roagă pe copii să îl ajute să facă pregătirile pentru seara cea mare, fiind transformați printr-o vrajă:

„Hocus - Pocus, copilași măricei,/Astăzi vă transform în spiridușii mei!”

Mesajul zilei se stabilește împreună cu copiii: „SUNTEM SPIRIDUȘII LUI MOȘ CRĂCIUN!”

Tranziții: „Bradul ne așteaptă

Să-l împodobim.

Nu mai stăm pe gânduri

Spre centre pornim!”

ALA I

În continuare copiii își desfășoară activitatea în centrele de interes deschise. Aceștia vizitează centrele, unde le sunt prezentate materialele cu care vor lucra și li se explică ce sarcini de lucru au fost stabilite și cum le pot realiza. În continuare, copiii își aleg centrul în care vor să lucreze. Pe parcursul desfășurării activităților din centre se intervine cu explicații suplimentare sau se oferă

ajutor doar când este cazul. La finalul activității se analizează produsele obținute în fiecare centru (turul galeriei), sunt realizate expoziții în sala de grupă, copiii sunt recompensați cu surprize dulci.

Tranziții: „Noi pe centre am lucrat

Podoabe am decorat
Orașul de Crăciun e pregătit
Numai că Moș Crăciun nu a venit!
Rândul iute îl formăm
Pe mânuțe ne spălăm
Este timpul să mâncăm
Și pe Moș să-l ajutăm!”

Copiii vor reveni în clasă intonând versurile:

Tranziții: „Da, da, da, i-adevărat

Noi muncim neîncetat
Suntem spiriduși vestiți
Meșteri foarte iscusiți
Decupăm și sculptăm,
Îmbinăm și asamblăm
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc!” (pe melodia „În pădurea cu alune”)

ADE: (DLC/DPM): „Barba lui Moș Crăciun!” + Joc: „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”

(lectura educatoarei și parcurs aplicativ)

SCENARIUL ACTIVITĂȚILOR ZILEI:

Pentru crearea unui cadru prietenos, destins, copiii vor fi așezați pe pernuțe în cerc în jurul educatoarei. Clasa va fi decorată de sărbătoare.

Captarea atenției se realizează prin prezentarea bradului adus în sala de grupă de către Moș Crăciun, brad care trebuie împodobit de spiridușii lui. Dar până la sosirea spiridușilor vor asculta împreună povestea unei întâmplări trăite de Moș Crăciun înainte să ajungă la ei, vor afla de unde vine el, cine este și de ce este atât de iubit de copii.

Pornind de la prezumția că lor le plac poveștile atât să le asculte, cât și să le creeze, să se identifice cu eroii poveștilor, educatoarea cere copiilor să-și amintească poveștile pe care le cunosc și să argumenteze de ce le-au plăcut anumite povești.

Anunță copiii că le va citi povestea „Barba lui Moș Crăciun” iar, dacă va fi nevoie, vor fi invitați să participe și ei: Cine știe ce surprize vor fi.... (este creat momentul de suspans, care-i va motiva să asculte cu atenție)

-Știe cineva câți reni avea moșul și cum îi chema ?

Este inițiată o scurtă conversație.

Barba lui Moș Crăciun

A fost odată ca niciodată, undeva departe, la Polul Nord, un loc special și magic. Se spune că doar cei care cred cu adevărat pot să vadă casa fermecată a lui Moș Crăciun. Ei bine, acolo sus, deasupra zăpezilor, în casa celor 7 reni și a spiridușilor moșului, există un atelier în care sunt făcute toate cadourile pe care moșul le lasă copiilor cuminți de Crăciun. Venise iarna, dar ei nu aveau calendar să știe câte zile au mai rămas până la Crăciun. Într-o dimineață s-a auzit un glas:

- Moș Crăciun!!! strigă șeful spiridușilor deschizând ușa camerei unde dormea bătrânul domn. Treziți-vă, suntem la mijlocul lunii decembrie. Trebuie să începem să ne pregătim...

- Ce? Deja? se ridică Moș Crăciun, somnoros și nedumerit. Deja trebuie să pornim la drum?

- Haideți, haideți, insistă spiridușul, altfel nu o să fiți gata la timp să faceți turul hornurilor. Gândiți-vă, trebuie curățată mantia cea mare, lustruite cizmele, pregătiți renii, deschise toate scrisorile copiilor care v-au scris, ambalate cadourile, încărcată sania.....

- Hohoho... spuse Moș Crăciun, ridicându-se în cele din urmă din pat. Ce de muncă.....

- Curaj, Moș Crăciun! V-am adus un ceai cald.

Moșul bău repede ceaiul, pe urmă se îndreptă către dulapul în care își ținea aranjate lucrurile sale. Își scoase mantia cea mare și cizmele de drum și i le întinse spiridușului.

- Vedeți, ținuta mea să fie impecabilă! Copiii nu mă plac nearanjat. Până atunci eu o să-mi adun renii și o să deschid scrisorile.

Dar ... mare mirare, mare!! Moș Crăciun s-a întunecat la față. Spiridușii l-au întrebat curioși:

- Ce este? De ce te-ai întristat, Moș Crăciun? N-au sosit scrisorile?

- O-ho-ho, hoo! Demult n-am mai tras așa sperietură. Unde-s renii, cine a lăsat poarta deschisă? Ce ne facem? Scrisorile sunt aici și sunt foarte multe!!!

(la fiecare secvență se explica cuvintele necunoscute și se traduc cuvinte, expresii, sintagme în limbile minorităților– metoda CLIL, pentru a fi mai ușor de înțeles textul).

Spiridușii moșului, care și așa erau puțini, n-au știut ce să spună.

(Cât de trist este moșul! Copiii redau prin mimică starea de tristețe)

PREDICȚIA 1

(Educatorea folosește brainstormingul pentru a conduce discuția spre a găsi soluții).

- Copii, văd că voi sunteți îmbrăcați în spiriduși astăzi, suntem spiriduși, nu trebuie să-l lăsăm pe Moș Crăciun să se îngrijoreze. Să repetăm formula magică: „Hocus-pocus, copilași măricei/ Vă transform în spiridușii moșului.....” Cum putem să-l ajutăm? Unde or fi renii lui? (educatoarea

cere copiilor spiriduși să emită judecăți, să găsească soluții, să propună acțiuni). Copiii încep să strige renii pe nume: DONDER....DAXER...RUDOLF...dar nu le răspunde nimeni. Atunci se hotărăsc să plece în călătorie să-i caute.

Se valorifică acest moment pentru a se face pregătirea organismului pentru activitatea psihomotrică. Copiilor li se cere să meargă după comenzile verbale ale educatoarei folosind variante de mers și alergare, oprire și pornire la semnal, exerciții pentru încălzirea diferitelor segmente ale corpului: „Brațe scurte-brațe lungi”), „Șurubul”, „Mic-Mare” „Sari ca mingea”. Se fac exerciții de respirație: se inspiră pe silaba RU - expirație DOLF. Pentru că renii nu au răspuns se pornește mai departe. Apare un obstacol, un râu. Educatoarea le solicită perspicacitatea: Cum îl trecem? (sărim, pășim prin apă, ocolim etc.) Se alege varianta de sărit. Li se reamintește că în alte activități au învățat săritura în lungime de pe loc, cu elan. Li se reamintește și li se exemplifică (un copil) mișcarea motrică. Așezați pe două rânduri vor sări peste râu, executând cât mai corect mișcarea.

Dincolo de râu, sunt renii pe care copiii i-au lucrat în tehnici diferite în activitățile săptămânii în curs. Copiii își vor lua renii, vor porni înapoi imitând mișcarea de călărie pe ren și-i vor aduce renii lui Moș Crăciun . Pentru revenirea organismului la normal după activitatea psihomotrică, copiii vor face exerciții de respirație. Pe timpul expirației îl vor imita pe Moș Crăciun: „OHOO-HO-HO ... ”

Copiii redau prin mimică și gestică starea de fericire a moșului la găsirea renilor. Revin la locul inițial și povestea continuă.

Și așa zi de zi începu o activitate intensă în cer, în țara lui Moș Crăciun. În noaptea de Crăciun șeful spiridușilor veni la Moș Crăciun. Îl ajută să-și îmbrace mantia, să se încălze cu cizmele, după care se dădu câțiva pași înapoi și îi zise moșului:

- Întoarceți-vă....nu e rău....nu e rău deloc! exclamă el aranjând un pliu al mantiei moșului, după care se urcă pe un scaun pentru a aranja o şuviță de păr care ieșea de sub căciula moșului. Totul îmi pare perfect. Nu a mai rămas decât barba, care și anul acesta mi se pare, ca de obicei, un pic prea lungă...

-Așa crezi tu? întrebă moșul aruncând o privire în oglindă.

-Da, este așa de lungă încât riscați să o agățați și să cădeți din sanie. A trecut tare tare mult timp de când nu v-ați mai tuns-o. Nu este prea elegant. Nu mișcați..

Și spiridușul reveni câteva minute mai târziu cu o pereche de foarfeci mari, îl instalează pe moș într-un fotoliu de nori și începu să îi taie ușurel din barbă. Milioane de firicele de păr albe începură să zboare în cer sub ochii amuzați ai spiridușilor care se adunaseră pentru a asista la spectacol.

Pe pământ, în același timp, un copil care nu adormise așteptându-l pe Moș Crăciun, ridică perdeaua de la fereastra camerei sale. Dintr-o dată el văzu, fermecat, primii fulgi de zăpadă care dansau în noapte și acopereau un pic câte un pic pământul. Un zâmbet îi apărui pe buze. Se grăbi să o trezească pe surioara sa:

-Vino să vezi... E minunat....Ninge....! Acolo sus fără îndoială își aranjează moșul barba...aceasta înseamnă că va veni cu siguranță. Haide să-l așteptăm....!

În acest timp, Moș Crăciun era încântat de noua lui înfățișare. Își puse cizmele și dă să plece. Sacul, unde-i sacul? L-am uitat afară? Cine mi-l găsește prin zăpadă?

PREDICȚIA 2

Educatoarea solicită din nou imaginația și raționamentul copiilor.

- Ce putem face? Rămâne bradul neîmpodobit? Voi, astăzi, ați făcut niște lucruri minunate care sigur îi vor plăcea moșului. Este folosită din nou formula magică: „Hocus-pocus, copilași măricei/ Sunteți spiridușii mei!...” și copiii sunt iarăși spiridușii moșului. Cum îl putem ajuta?

- Să mergem să aducem podoabele noastre!

Coșurile cu podoabe sunt departe și a nins mult, s-au făcut troiene mari de zăpadă ...

Se valorifică acest moment pentru a se face consolidarea altei mișcări motrice: săritura de pe un picior pe celălalt cu trecere peste obstacole (suluri de zăpada). Copiii vor porni la indicația educatoarei imitând alunecatul pe zăpadă în cerc, după care vor face două coloane pentru a se întrece. Li se explică și li se exemplifică mișcarea. Aici sunt antrenate și calitățile motrice: atenția, viteza de reacție, îndemânarea, spiritul competitiv. Vor sări folosind mișcarea alternativă a picioarelor. Ajunși la destinație, vor lua jucăriile și podoabele uitate de Moș Crăciun, vor pași din nou peste sulurile de zăpadă și vor așeza podoabele în coșulețe colorate diferit, se vor întoarce dacă mai este cazul. Ambele echipe sunt câștigătoare, Moș Crăciun îi iubește pe toți la fel. Vor face exerciții de respirație imitând râsul lui Moș Crăciun.

- Gata, ați fost cu adevărat spiriduși vioi . Moș Crăciun vă mulțumește cu căldură.

Pentru a asigura retenția și transferul, educatoarea inițiază o convorbire în care se fixează ideile principale, momentele poveștii care au generat și momentele jocului psihomotric. Copiii se vor exprima cursiv și clar folosind expresii și cuvinte din poveste. Se valorifică textul din punctul de vedere al emoțiilor trăite de Moș Crăciun pe parcursul povestirii, faptul că de la un moment la altul el trece de la tristețe la bucurie, dar copiii au găsit soluții de rezolvare. Jucăriile și podoabele de brad vor fi aranjate în brad în următoarea secvență a zilei: ALA II.

Tranziția: Copiii vor cânta „Renii lui Moș Crăciun”, se vor așeza în jurul bradului (joc liniștitor) și vor începe să aranjeze bradul cu podoabele confecționate de ei în atelierele din prima parte a zilei.

Copiii vor lua podoabele și vor formula propoziții. „Eu așez un globuleț făcut din în vârful, jos, sus, lângă” (se face apel la orientarea spațială).

Vor verbaliza acțiunea făcută în propoziții fluente și corecte din punct de vedere gramatical. La sfârșit vor dansa împreună în jurul bradului utilizând altă mișcare motrică: pași de dans.

Se fac aprecieri asupra diversității ideilor pe care le-au avut pentru continuarea povestirii, fiecare putând fi valorificată ca o nouă poveste pentru a fi spusă altor copii, asupra rapidității cu care au sărit în ajutorul Moșului, trecând peste obstacole cu curaj, dar și asupra activității copiilor din perspectiva realizării obiectivelor operaționale stabilite, a progresului înregistrat de preșcolari în finalizarea scopurilor propuse.

Copiii ies din sala de grupă intonând cântecul învățat „*Mos Crăciune,/Unde-i sacul....!*”

EXEMPLUL 4

PROIECT DE ACTIVITATE INTEGRATĂ

I. DATE INTRODUCTIVE

1. Data: 30.03.2023.

2. Tema anuală de studiu: „Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

3. Proiectul: „Primăvară, bine ai venit!”

4. Tema săptămânii: „S-au trezit găzele!”

5. Grupa: Mare

6. Categoria de activitate: Activitate integrată

7. Tema activității: Povestea *Cei trei fluturi* după Ana Lulinski

8. Domeniile experiențiale integrate: DLC+DEC+DS

9. Modalități/variante de realizare: (pentru fiecare categorie de activitate)

ADP: „Dacă aș fi o găză aș fi...”- elementul surpriză; prezența; calendarul naturii;

ALA: Bibliotecă: Ghicitori despre găze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii

Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle

Știință: „A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

ADE: DLC+DOS+DS+DEC „Povestea *Cei trei fluturi*” – povestire + operații cu mulțimi + pictură

ALA 2: „Unde se așează fluturile?” - joc distractiv

Tranziții: elemente surpriză, poezii rimate, Bat din palme clap clap clap / Din picioare trap trap trap/

Ne învârtim ne răsucim /Și la centre noi pornim.

Joc cu text și cântec: Micul fluturaș apare...

10. Tipul activității: Consolidare de cunoștințe și deprinderi

11. Scopul activității: Consolidarea capacității de a audia în liniște o poveste și de a reține ideile acesteia; Consolidarea deprinderilor practice specifice nivelului de dezvoltare motrică.

12. Durata activității: o zi

13. Dimensiuni ale dezvoltării: - din curriculum

A1 - Motricitate grosieră și motricitate fină ;

B1 - Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate;

C2 - Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități);

D1 - Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);

D2 - Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);

E2 - Reprezentări matematice elementare, pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

14. Comportamente vizate:

A1 - 1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei;

A1 - 1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate;

B1 - 1.1 Imită și se joacă împreună cu adulții, interacționând pozitiv cu aceștia;

E1 - 1.2. Înțelege mesaje simple ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor;

D2 - 2.1 Demonstrează capacitate de comunicare orală a unor idei, nevoi, emoții;

E2 - 2.1 Recunoaște unele cantități ale unor obiecte (ex.: două flori, trei fluturi etc.).

15. Obiective operaționale:

O1 - Să audieze cu atenție povestea;

O2 - Să denumească personajele principale din poveste;

O3 - Să răspundă corect în propoziție la întrebările educatoarei;

O4 - Să își spună părerea cu privire la personajele din lectură;

O5 - Să așeze cifra corespunzătoare cantității;

O6 - Să realizeze creații artistice variate;

O7 - Să lucreze corect ordonat și îngrijit;

O8 - Să recunoască și să denumească insectele învățate, etc.

16. Strategia didactică: expozitivă, analogică

a. **Metode didactice:** conversația, explicația, exercițiul, demonstrația, lectura educatoarei, jocul de mișcare, jocul didactic;

b. **Mijloace și materiale didactice:** planșe, hârtie colorată, enciclopedii, imagini demonstrative, materiale colorate, marionete, pânze, bloc de desen, vopsea, cartonașe cu imagini, cartonașe cu cifre, etc.

c. **Forma de organizare** a activității copiilor: frontal, pe grupuri mici, individual

17. Modalități de evaluare: Forma de evaluare: formativă; Metode de evaluare: observarea sistematică a comportamentului copiilor, analiza răspunsurilor copiilor, aprecieri verbale, analiza lucrărilor.

18. Efectivul grupei: 23 de preșcolari

19. Bibliografie:

a) Oficială:

- Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
- *Suport pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează curriculum pentru educația timpurie*, 2019
- *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor între 3-6/7 ani*, MECT, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar, 2008

b) Pedagogică:

- Bocoș, M., Jucan, D., *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, București, Editura Paralela 45

c) Metodico-didactică:

- Anghelache, V. (2017), *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță*, București Editura Didactică și Pedagogică

d) surse internet

II. SCENARIUL ACTIVITĂȚII

A. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII Sala de grupă este decorată cu obiecte specifice pentru tema „S-au trezit găzele!”

MOTIVAȚIA ZILEI: Să realizeze ce au de făcut, pe baza indiciilor primite, să precizeze care sunt aceste sarcini, pentru a putea deschide cutia- surpriză.

FINALITATEA ZILEI: Deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară care ne-a dat câteva sarcini pentru a-i putea ajuta pe fluturi să deschidă ușa casei.

MOTIVAȚIA ZILEI: Să realizeze că au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură.

FINALITATEA ZILEI: Rezolvarea sarcinilor și deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară.

Salutul de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture:

Bună dimineața, s-a trezit și... (numele copiilor pe rând)

Bună dimineața tuturor!/- cântec

Se va realiza prezența iar preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele sau băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi.

Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm? Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, aspecte ale anotimpului, anul curent, luna ziua și data.

Împărtășirea cu ceilalți: „Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o găză ce ați fi?..... Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele.

1. „Măinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.”

2. Luați seama bine în picioare drepti/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.../Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.

Copiii sunt invitați să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri față de celelalte zile, se scoate în evidență noutatea zilei, modificarea amenajării spațiului educațional, a centrului tematic.

Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția:

„Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”

ALA

- Bibliotecă: Ghicitori despre găze/Studiarea unor dicționare zoologice, enciclopedii
- Joc de Masă: „Găze haioase!”-puzzle
- Știință: „A cui umbră sunt?” - asociere umbre/Studiarea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

La întoarcerea în grupă vom desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinski. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ - unde vom așeza atâtea fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. Vom trece apoi la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei.

Se face trecerea spre jocul de mișcare (ALA2): „Unde se așează fluturele?” (scaunele muzicale), printr-o tranziție.

			întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm?” Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, de aspecte ale anotimpului curent, de anul luna ziua și data. Împărtășirea cu ceilalți: -Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o găză ce ați fi?	Grupal și individual	ului verbal și non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor
			Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele. 1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.” 2. „Luați seama bine în piciorare drepți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.../Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii” Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”	Grupal Individual	
	Captarea atenției	Ob. Op. 1.	Copiii sunt invitați să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri față de celelalte zile, se scoate în evidență noutatea zilei, modificarea amenajării spațiului educațional, a centrului tematic. Au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură, jocuri. Se citește prima sarcină pe	Grupal	Observarea comportamentului verbal și non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

**ALA1-pe
centre**

Anunțarea temei și a obiectivelor

Ob.
Op.
3.

Ob.
Op.
8.

care trebuie să o rezolve preșcolarii. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: "Bat din palme clap clap clap Din picioare trap trap trap Ne învățăm ne răsucim și la centre noi pornim."

Bibliotecă: Ghicitori despre
gâze/ Studierea unor
dicționare zoologice,
enciclopedii

Joc de Masă: „Gâze haioase!”-puzzle

Știință: „A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

Voi reaminti copiilor comportamentul așteptat în cadrul activităților: se discută în șoaptă pentru a nu deranja colegii, apreciem și protejăm lucrările colegilor, fiecare sarcină trebuie terminată, colaborăm în realizarea sarcinilor, dacă un copil a terminat sarcina și dorește să lucreze la un alt centru este liber să o facă.

Ob.
Op.
1.

Ob.
Op.
2 /

3./

După ce vor finaliza
activitatea la centre ne vom
juca un joc cu text și cântec-
Micul fluturaș...

*Micul fluturaș apare pe sub
soare peste floare,*

Ob.
Op.
5

5.

*Micul fluturaș apare, dar ce vrea el oare?
Tipatip-tipatip un prieten,
tipatip, tipatip își dorește,
tipatip, tipatip cum se cheamă?... (numele copilului ales) se numește!-copiii stau în cerc, merg încet pe melodia cântecului, un copil în cerc este fluturașul, care își*

Frontal

Individual

În perechi

Prin analiza
răspunsurilor
elevilor, prin
chestionare
orală, prin
analiza
produselor
activității etc.

ADP- tranzitii

Dirijarea învățării

Ob.
Op.
1.

Ob.
Op.
2 /

3./

Frontal

În perechi

Observarea
comportament
ului verbal și
non - verbal al
copiilor în
timpul
realizării
sarcinilor

**ADE-act.
integrată-
DLC+DEC
+DS**

Frontal și individual

ALA 2

			asta dar aproape de cercul de dansatori. 2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare. La finalul zilei copiii vor putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.		
--	--	--	---	--	--

C. ÎNCHEIEREA ACTIVITĂȚII

Se vor face aprecieri pozitive cu privire la modul în care s-au desfășurat activitățile pe parcursul zilei, preșcolarii vor primi recompense cu fluturași de diferite culori la alegere.

ANEXA 1.

Cei trei fluturi

după Ana Lulinschi

Au fost odată trei fluturi: unul alb, unul roșu și unul galben. Ei se jucau la soare și zburau veseli din floare în floare. Și nu oboseau deloc, așa le plăcea jocul. Deodată însă, veni ploaia. Ei voiră să zboare acasă, dar casa era departe.

Ce să facă acum, bieții fluturași? Zburară repede la o floriceică, laleaua cea galbenă, și îi ziseră:

- Dragă lalea, deschide-ne floarea ta, să ne ascundem în ea, că ne omoară ploaia.

Laleaua privi pe rând la cei trei fluturași și apoi răspunse:

- Celui galben și celui roșu le voi deschide, căci ei seamănă la culoare cu mine, dar pe cel alb nu îl primesc, pentru că el nu seamănă cu mine.

- Îți mulțumim de așa primire. Dar așa nu voim să intrăm la tine, dacă nu îl primești și pe fratele nostru cel alb. Rămâi sănătoasă, ziseră ei.

Ploaia se făcea tot mai mare. Fluturii zburară la crinul cel alb și îi ziseră:

- Dragă crinule, deschide-ne floarea ta, ca să ne adăpostim în ea de ploaie.

- Pe cel alb îl primesc cu bucurie, că e alb la culoare ca și mine, dar pe ceilalți nu vă primesc.

- Dacă nu-i primești și pe frații mei, atunci nici eu nu vin la tine. Mai bine să fim udați cu toții decât să ne părăsim unul pe altul, zise fluturașul cel alb.

Astfel, fluturașii zburară mai departe.

Soarele, care era ascuns în dosul norilor, văzu bunătatea celor trei fluturași și se bucură că țineau atât de mult unul la altul. De aceea, el ieși dintre nori și alungă ploaia.

Peste puțin aripile lor se uscară, iar trupușoarele lor se încălziră. Cei trei fluturi zburară acasă și se culcară fericiți!

EXEMPLUL 5

ACTIVITATE OPȚIONALĂ
CASTELUL CU POVEȘTI
NIVELUL I GRUPA MIJLOCIE
ANUL ȘCOLAR 2022-2023

ARGUMENT

Vârsta preșcolară este vârsta la care copilul este fascinat de cuvinte, de povești, povestiri și legende. Poveștile i-au fascinat întotdeauna pe cei mici, le-au captat atenția, i-au făcut să se implice, să se viseze eroi care înving întotdeauna, să aprecieze personajele și lucrurile bune, pozitive.

Prin intermediul acestui opțional, copiii vor descoperi povești noi, se vor transpune în pielea personajelor, vor rezolva situații problemă, vor învăța să comunice corect (să asculte și să formuleze mesaje). Ghicitorile, proverbele, poezioarele hazlii, textele care au conținut satiric, umoristic îi vor face pe copii să se destindă, să participe cu plăcere și interes la acest tip de activitate.

Acest opțional urmărește prin multitudinea și diversitatea textelor ca cei mici să fie determinați să învețe să asculte sau să audieze un text, să descopere informații noi, să aplice/să valorifice cunoștințele dobândite, să redea conținutul unui text, să identifice mesajul transmis de autor. De asemenea, aceștia își vor exersa exprimarea verbală corectă și utilizarea limbajului non-verbal ca modalitate de exprimare a gândurilor și sentimentelor personajelor din povești. Prin acest opțional, copiii își vor dezvolta creativitatea și vor putea dramatiza într-o manieră proprie momente din povești.

Alegerea acestui opțional de către părinți indică dorința acestora de a-și ajuta copiii să aibă cunoștințe bogate despre povești și personaje din povești și o exprimare verbală corectă din punct

de vedere gramatical. De asemenea, aceștia doresc să se implice în activitățile opționalului participând la dramatizări sau la activitățile practice organizate la nivel de grupă.

Activitatea primordială a copilăriei este jocul, așadar, totul trebuie să se desfășoare ca un joc pentru a-i ajuta să își dezvolte creativitatea și să își formeze un așa-zis simț al limbii materne, care nu poate fi exersat decât prin lectură și prin joacă cu cuvintele, motiv pentru care am optat pentru alegerea acestui opțional.

Ceea ce se urmărește, de fapt, este a-i determina pe copii să-i învețe să asculte, să se relaxeze și, treptat, să „simtă” cuvintele, frumusețea și expresivitatea lor: să aibă răbdare și să recepteze cu plăcere textele literare.

1. DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII: .

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute;
- Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;

2. COMPORTAMENTE VIZATE:

- C1: Stimularea capacității de receptare a textelor literare din literatura română și universală pentru copii;
- C2: Dezvoltarea capacității de exprimare orală și scrisă;
- C3: Dezvoltarea capacității de reprezentare a unor secvențe din povești prin desene;
- C4: Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;
- C5: Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical și sintactic;
- C6: Stimularea imaginației copiilor prin compararea unor scurte povești;
- C7: Interpretarea prin dramatizare a unor momente din povești.

3. OBIECTIVE OPERAȚIONALE

- O1: Să asculte cu atenție un text citit sau povestit;
- O2: Să înțeleagă conținutul unui text literar audiat sau citit;
- O3: Să aprecieze comportamentul personajelor;
- O4: Să ordoneze imagini corespunzătoare firului epic dintr-un text;
- O5: Să formuleze întrebări și răspunsuri în legătură cu textul audiat;
- O6: Să prezinte conținutul textului literar;
- O7: Să creeze noi texte pornind de la un text cunoscut;
- O8: Să deseneze personaje din povești;

- O9: Să redea prin desen punctul culminant al textului audiat;
- O10: Să manifeste interes și plăcere pentru audierea textelor literare, pentru redarea lor în lucrări plastice;
- O11: Să compună text pe baza imaginilor utilizând un limbaj adecvat;
- O12: Să redea cu propriile cuvinte conținutul unei povești pe baza imaginilor;
- O13: Să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical pe baza imaginilor din povești;
- O14: Să pronunțe corect cuvintele corespunzătoare imaginilor de pe jetoane;
- O15: Să compună scurte povești pe tematica dată;
- O16: Să prezinte un alt final pentru povestea audiată;
- O17: Să interpreteze scenic pasaje din povești.

4. ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

Activitățile de învățare vor fi desfășurate prin următoarele modalități:

- Lecturi ale educatoarei;
- Povestiri;
- Repovestiri;
- Vizionarea unor materiale audio-vizuale;
- Dramatizări;
- Jocuri de rol;
- Convorbire;
- Activități practice (colaje, lipire, decupare, etc) cu input de tip instrucțiuni;
- Activități de educație plastică (modelaj) cu input de tip instrucțiuni.

5. MATERIALE DIDACTICE:

Cărți de basme, povești, poezii, scenete, ghicitori, hârtie, carton, acuarele, pensule, creioane colorate, mulaj corp uman, planșe didactice, diverse costume.

6. EVALUAREA:

- observarea sistematică a activității;
- aprecieri verbale;
- jocuri-concurs;
- CD cu poze din activitățile desfășurate;
- serbare pe teme ecologice.

Bibliografie :

1. Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
2. Cucinic, C. (2004), „În căsuța cu povești”, Editura Aramis
3. Dogaru, Z. (2001), *Jocuri didactice pentru educarea limbajului*, Editura Aramis
4. Dumitrana, M. (1999), „Educarea limbajului în învățământul preșcolar” vol.1, „Comunicarea orală”, Editura București,
5. *Ghid metodologic „Activități opționale în grădiniță”* (2002), CCD Neamț, Editura Alfa
6. Dragomir, M. (2001), „Managementul activităților didactice - Eficiență și calitate”, Editura Eurodidact, Magister MAD
7. *Revista Învățământul preșcolar*, nr.3-4/2010

PROIECTAREA ACTIVITĂȚILOR OPȚIONALE

Nr. Crt	Data	TEMA ACTIVITĂȚII	MIJLOACE DE REALIZARE
1.	12.09. 2022	„Scufița Roșie”	- povestirea educatoarei
2.	19.09. 2022	„Scufița Roșie”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
3.	26.09 2022	„Scufița Roșie”	- joc didactic pentru formarea de perechi – adjectiv
4.	03.10. 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- povestirea educatoarei
5.	10.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
6.	17.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- dramatizare
7.	31.10 2022	„E toamnă!”-ghicitori	- joc concurs

8.	07.11. 2022	„Toamna” -poezie	- exersarea creativității prin crearea unui dialog între legumele și fructele din poezie.
9.	14.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- povestirea educatoarei
10.	21.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- repovestire
11.	28.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
12.	05.12. 2022	„Baba iarnă face pozne!”- poveste	- povestirea educatoarei - redarea prin pictură a unui personaj din poveste
13.	12.12. 2022	„Fetița cu chibrituri” – Hans Christian Andersen -poveste	- povestirea educatoarei - propunerea altui final pentru „Fetița cu chibrituri” de Hans Christian Andersen
14.	19.12. 2022	„Legenda lui Moș Crăciun ”- poveste	povestirea educatoarei - redare prin modelaj a unei secvențe din poezie
15.	09.01. 2023	„Ghicește de unde vin eu!”	- exerciții de recunoaștere a personajelor din poveștile parcurse în cadrul activității din cadrul opționalului
16.	16.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- povestirea educatoarei
17.	23.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- recunoașterea personajelor după replicile acestora

18.	30.01. 2023	„Capra cu trei iezi”	- povestirea educatoarei
19.	06.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
20.	13.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
21.	20.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- dramatizare
22.	27.02. 2023	„Legenda ghiocelului”- poveste	- povestirea educatoarei
23.	06.03. 2023	„8 Martie”- poezie	- intonarea cursivă și expresivă a poeziei dedicate mamei
24.	13.03. 2023	„Ploaia pentru floarea cea mică”-	- povestirea educatoarei
25.	20.03. 2023	„De-a grădinarii”	- joc de rol; - exerciții de redare și recunoaștere a unor aspecte de primăvară utilizând un limbaj corect din punct de vedere gramatical
26.	27.03. 2023	„Ce a pus iepurașul în coș”	joc didactic; - exerciții de redare și recunoaștere a unor obiecte cu specific de Paște.
27.	03.04. 2023	„Rilă Iepurilă și cărăbușul cu aripioare de aur”-	- povestirea educatoarei
28.	10.04. 2023	„Rilă Iepurilă și cărăbușul cu aripioare de aur”-	- joc de rol
29.	24.04. 2023	„Coliba Iepurașului”	- repovestire

30.	08.05. 2023	„Coliba Iepurașului”	- dramatizare
31.	15.05. 2023	„Pungața cu doi bani”	- povestirea educatoarei
32.	22.05. 2023	„Pungața cu doi bani”	- recunoașterea personajelor după replicile acestora
33.	29.05. 2023	„Cărticica de povești”	- confecționare album
34.	12.06. 2023	„Carnavalul personajelor din povești”	-serbare

CAPITOLUL 3.

EVALUAREA

Evaluarea se poate defini ca un sistem de concepții, principii și tehnici referitoare la măsurarea și aprecierea rezultatelor școlare și a procesului didactic.

Evaluarea¹⁰⁰ reprezintă un proces didactic complex, integrat structural și funcțional în activitatea instructiv-educativă. Ea este, în opinia lui Ausubel, punctul final într-o succesiune de evenimente care cuprinde următorii pași: stabilirea scopurilor și a obiectivelor pedagogice, proiectarea și executarea programului de realizare a scopurilor, măsurarea rezultatelor aplicării programului. Procesul evaluativ este totodată și un punct de pornire, deoarece activitatea este adaptată nevoilor de educație și posibilităților reale de a le satisface, procesul de învățământ capătă o structură ciclică, iar evaluarea joacă un rol reglator.

„Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării.” (D. Ausubel). Dacă luăm în considerare studiile efectuate de către D. Ausubel¹⁰¹, se poate afirma că evaluarea este o componentă importantă a procesului de învățământ, ce permite luarea, în cunoștință de cauză, a unor decizii de reglare, ameliorare și perfecționare a activității copilului.

Scopul evaluării este de a îmbunătăți actul didactic. În opinia cadrului didactic, funcțiile evaluării urmăresc:

- strângerea informațiilor privind măsura în care au fost atinse obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii strategiei adecvate întregii grupe sau copiilor aparte;
- identificarea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de intervenție/recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual).

La nivelul învățământului preșcolar, evaluarea:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- îi mărește încrederea în forțele proprii și îi descurajează comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere, stimulându-i și dirijându-i învățarea;

¹⁰⁰ Tomșa, (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București, p. 165

¹⁰¹ Vrâncănu M., (2018), *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului*, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău, p.6

- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;

- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia. Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică.

Fiecare copil este unic, așadar pentru fiecare în parte se vor utiliza tehnicile și strategiile de învățare și comunicare potrivite, astfel, încât ei să beneficieze de sprijinul și stimularea corespunzătoare pentru dezvoltarea optimă.

Pentru a realiza o evaluare cât mai exactă a competențelor copiilor este nevoie de metode eficiente. Metodele principale pe care educatoarea le va utiliza pentru colectarea datelor privind dezvoltarea copilului sunt:

- 1) observarea copilului în timpul diferitelor activități și momente din programul zilnic, consemnarea rezultatelor în caietul de observații;

- 2) dialogul/conversația/interviul cu copilul și cu părinții pentru cunoașterea dezvoltării psiho-fizice, a nivelului de cunoaștere, a deprinderilor preșcolarilor;

- 3) proba practică.

Educatoarea poate utiliza modalități alternative de monitorizare și evaluare: discuțiile individuale cu copiii, autoevaluarea, aprecierile verbale, aprecierea rezultatelor prin laude, ecusoane, medalii, jocuri evaluative, lucrări practice, metoda consemnării pe un grafic a rezultatelor (prin simboluri) pe activități și preferințe, afișarea lucrărilor, serbările, activitățile în aer liber, vizite, excursii, portofoliul etc. Contribuția jocurilor și a activităților alese, inclusiv tranzițiile, rutinele, plimbările și jocurile în aer liber, se evaluează împreună cu cea a activităților comune/integrate, deoarece este dificil să determinăm cât din performanțele copiilor se datorează fiecărei forme de activitate. Important este ca la finele fiecărei activități, preșcolarii să-și îmbunătățească rezultatele, să se comporte conform regulilor stabilite de comun acord. Astfel, prin toate aceste forme de evaluare și metode de apreciere a rezultatelor, preșcolarii devin treptat capabili să se autoaprecieze, să descopere ce au lucrat bine, corect, ce achiziții noi au, dar și ce lacune trebuie compensate.

Cele mai des întâlnite forme de evaluare sunt: evaluarea **inițială, continuă și finală**.

Evaluarea inițială se realizează la începutul unui program de „instruire” și stabilește nivelul de pregătire a preșcolarilor în momentul inițierii programului respectiv, constituind o condiție hotărâtoare pentru reușita activităților următoare deoarece oferă educatoarei posibilitatea de a cunoaște potențialul fiecărui copil.

La fiecare început de an școlar se planifică o perioadă de două săptămâni pentru evaluarea inițială a copiilor din grupă, în scopul cunoașterii acestora, pentru a stabili care este nivelul și ritmul lor de dezvoltare, gradul în care stăpânesc anumite cunoștințe, abilități sau competențe necesare învățării.

Întrucât nu există un set unitar de probe de evaluare¹⁰² pentru copiii de 3-6/7 ani, selectarea probelor de evaluare sau conceperea lor trebuie să se facă cu multă responsabilitate, consultând bibliografia de specialitate și Curriculum-ul pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani) 2019, ținându-se seama de comportamentele specifice fiecărui domeniu de dezvoltare.

O evaluare eficientă este bazată pe observarea sistematică a comportamentului copilului deoarece oferă educatoarei informații despre copii privind perspectiva capacității lor de acțiune și de relaționare, despre competențele și abilitățile de care dispun în mod direct. Chiar dacă sunt menționate și fișele de lucru printre celelalte metode de evaluare trebuie avut grijă ca probele cu sarcini pe fișe să fie echilibrate cu observarea comportamentului copilului în timpul jocului, copiii să nu fie reținuți de la joc, pentru a rezolva sarcini pe fișe.

Probele de evaluare sunt integrate în activitatea zilnică obișnuită, de exemplu, jucându-se la Centrul „Joc de rol”, „De-a bucătăria”, copilului i se pot adresa întrebări despre culorile obiectelor de veselă. În Centrul „Construcții” se pot obține informații despre formele geometrice pe care copilul le cunoaște. La „Științe” printr-o discuție, fără a-i întrerupe jocul cu castanele, se poate constata dacă face clasificări, ordonări după mărime sau poate număra.

Este necesar să observăm copilul în contexte naturale cât mai variate, în mediile lui firești: în sala de grupă, în timpul jocului în aer liber, în timpul activităților extracurriculare, în timpul mesei, la sosirea și plecarea din grădiniță. Se recomandă evitarea evaluării unilaterale, care vizează doar latura cognitivă (daca numără, vorbește în propoziții, recunoaște anumite cuvinte, știe povești, poezii etc.), ci și nivelul de dezvoltare al copilului din punct de vedere fizic și socio-emoțional, iar informațiile obținute trebuie analizate în interrelație.

Datele obținute ajută la conturarea activității didactice în trei planuri: stabilirea modului adecvat de predare a noului conținut al programei, organizarea unui program de recuperare, dacă este cazul, și adoptarea unor măsuri de sprijinire și recuperare a unora din preșcolari.

Această formă de evaluare determină o anumită planificare a secvențelor de învățare pentru a aprecia viitoarele progrese ale preșcolarilor, dar și pentru a permite educatoarei să-și evalueze strategia didactică folosită.

Evaluarea formativă își propune să verifice toți preșcolarii asupra conținuturilor predate, fapt ce permite ca educatoarea să cunoască pregătirea copiilor, identificarea lacunelor, după fiecare secvență de învățare să adopte măsuri pentru ameliorarea procesului de învățământ.

Se poate realiza cu ajutorul fișelor individuale, a jocurilor-exerciții, a jocurilor de rol, a povestirilor, a repovestirilor, a dialogurilor în situații reale sau imaginare, memorizărilor, asamblărilor de figurine, construcțiilor, modelajului etc. Ea vizează toate domeniile de dezvoltare

¹⁰² Chiriac M.(1970), „Evaluarea-ghid al activității din grădiniță”- studiu științific, București

ale copilului. În funcție de rezultatele obținute, se stabilește un plan de intervenție remedial sau de dezvoltare.

Cele mai utilizate instrumente de înregistrare a datelor sunt: fișa de observație, grilele de verificare și control, rapoartele, fișa de caracterizare. Aceste documente însoțite de observații - comentarii, aprecieri ale educatoarei, fotografii - sunt cuprinse în portofoliul copilului și dovedesc traiectoria dezvoltării lui.

Evaluarea finală intervine la sfârșitul unei perioade mai lungi de învățare, la sfârșit de an școlar, ciclu de învățământ. Se urmărește stabilirea măsurii în care elevii au capacitatea de a opera cu cunoștințele de bază însușite și și-au format abilitățile vizate pe parcursul derulării programului de instruire. Oferă informații utile asupra nivelului de performanță atins de elevi în raport cu obiective propuse.

Aceasta formă de evaluare vizează nivelul de performanță atins în raport cu dimensiunile dezvoltării și comportamentele vizate cuprinse în curriculum și se realizează, în special, înainte de părăsirea grădiniței. Pe baza constatărilor privind măsura în care copilul a atins comportamentele vizate, educatoarea îi schițează profilul de personalitate, descrie inventarul de cunoștințe principale, identifică interesul și posibilitățile de învățare, pentru a argumenta recomandarea înscrierii sale în școala primară sau reținerea în grădiniță.

Așadar, prin evaluare, educatoarea își îndeplinește misiunea de a pregăti copilul pentru intrarea în școală, de a urmări ce se întâmplă cu el și după terminarea grădiniței, furnizând învățătorilor datele necesare continuării acțiunii instructiv-educative pe diferite trepte. Totodată, se recomandă cadrului didactic să monitorizeze în permanență progresul copilului. Acesta fiind în prealabil comunicat și discutat cu familia acestuia. Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți se poate realiza prin activități comune (părinți-copii-educatoare), activități de consiliere, discuții informale individuale, periodice sau zilnice, dacă este necesar, prin analiza portofoliului individual al copilului, prin analiza agendei de comunicare cu părinții, prin scrisori tematice, prin intermediul copiilor care vor duce acasă desene, fișe, felicitări, tablouri confecționate de ei, etc., sporind, astfel, preocuparea acestora pentru munca educativă și conținutul informațional transmis de educatoare și atrăgând sprijinul lor ca parteneri în educație. Acest lucru ajută familia să știe care sunt obiectivele programului educațional corespunzător vârstei copilului lor, precum și ce înseamnă și care sunt domeniile de dezvoltare, care este stadiul de dezvoltare la care se află propriul copil, ce este capabil să rezolve la un moment dat în raport cu vârsta și cu stadiul anterior de dezvoltare etc.

Metode și instrumente de evaluare utilizate în activitățile de educare a limbajului

În grădiniță sunt valorificate, cu nuanțe specifice, atât metodele clasice, cât și cele moderne de evaluare, adaptate particularităților copiilor preșcolari și la specificul demersului instructiv-educativ derulat în ciclul preșcolar:

METODE CLASICE/TRADIȚIONALE DE EVALUARE:

OBSERVAREA SISTEMATICĂ A COPIILOR

- deprinderile copiilor preșcolari de a valorifica valențele comunicării verbale (orale, scrise), nonverbale și paraverbale;
- etapele dezvoltării limbajului copilului;
- caracteristici ale dialogului cu copilul și cu părinții;
- caracteristici ale produselor activității copiilor (desene, colaje, machete, picturi, construcții etc.);
- caracteristici ale procesului de comunicare, de integrare/socializare;

PROBA ORALĂ

- caracteristicile pronunției copiilor;
- caracteristici ale implicării copiilor într-un anumit tip de dialog;
- măsura în care copiii utilizează limba română literară actuală la nivel fonetic/fonologic, lexical-semantic, gramatical, stilistic;
- capacitatea copiilor de a se raporta la un anumit text literar/nonliterar;
- capacitatea de a verbaliza întâmplări reale/imaginare etc.;

PROBA SCRISĂ/GRAFICĂ

- redarea în scris/grafic a unor sunete/cuvinte/propoziții, reprezentarea lor grafică;
- deprinderile copiilor de a scrie după „dictare”, de a transcrie, de a copia anumite semne grafice/litere (de exemplu, propriul prenume al copilului preșcolar) etc.;

PROBA PRACTICĂ

- relaționarea oral – grafic în comunicare;
- realizarea/completarea de machete care să reflecte receptarea și decodarea corectă de către copii a unui text (lecturat, povestit de educatoare);
- capacitatea de redare a unei replici în cadrul unei dramatizări (cu nuanțele posibile la fiecare nivel de vârstă) etc.;

TEMA DE LUCRU ÎN GRUPĂ

- gruparea personajelor aparținând aceluiași text;
- corelarea unei imagini cu reprezentarea grafică a silabelor cuvântului care o denumește (__ __ = pentru un cuvânt alcătuit din două silabe; __ __ __ = pentru un cuvânt alcătuit din trei silabe etc.);

- eliminarea dintr-o mulțime de elemente a celui care nu se potrivește;
- „verbalizarea” rezultatelor, realizată de fiecare copil sau de purtătorul de cuvânt al fiecărei echipe etc.

AUTOEVALUAREA

- raportarea la criterii stabilite/discutate în prealabil cu preșcolarii;

METODE MODERNE/ALTERNATIVE DE EVALUARE:

PORTOFOLIUL INDIVIDUAL/DE GRUP

- însumarea materialelor asociate anumitor conținuturi abordate în cadrul demersului instructiv-educativ în grădiniță, a produselor activităților copiilor preșcolari (de exemplu, portofoliul/mapa fiecărui copil);

HARTA IMAGISTICĂ

- modalitate de reflectare, de către preșcolari, a relațiilor pe care aceștia le stabilesc între imagini aparținând aceleiași sfere sau unor sfere diferite ale cunoașterii, ale realității etc.;
- în funcție de tema reflectată, harta imagistică poate fi realizată ramificat, arborescent, linear etc.; de exemplu, harta imagistică a basmului *Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici* poate cuprinde siluetele personajelor, cerulețe albe și negre (corespunzând personajelor pozitive, respectiv negative), săgeți de diferite tipuri (cu un capăt, cu două capete etc.), dispunerea acestora indicând felul în care copiii preșcolari percep relațiile dintre diferitele tipuri de personaje (de exemplu, un copil poate plasa în partea de sus a hărții împăratul și împărăteasa – mama Albei-ca-Zăpada, alt copil poate pune alături de silueta împăratului pe cea a mamei vitrege etc.);

PROIECTUL

- activitate etapizată, implicând: explicarea temei alese, discutarea elementelor noi care apar pe măsură ce se lucrează, urmată de soluționarea eventualelor probleme; de exemplu, proiectul care vizează realizarea unui album în care copiii preșcolari, pe măsură ce parcurg în cadrul activităților de diferite tipuri desfășurate în grădiniță tema *Primăvara*, lipsesc imagini caracteristice acestui anotimp, realizează desene după texte având această temă, completează treptat un mini-ierbar cu florile de primăvară din zona în care locuiesc, reflectă, în imagini, fotografii etc., obiceiurile specifice sărbătorilor de primăvară etc. (albumul poate fi realizat pe echipe de lucru: *Echipa micilor fotografi*, *Echipa florilor*, *Echipa sărbătorilor de primăvară*, *Echipa pictorilor* etc.);

INVESTIGAȚIA

- activitate organizată simplu, individual sau pe grupe, vizând acumularea de informații despre un conținut dat și sistematizarea informațiilor (după anumite criterii) și a rezultatelor obținute; de exemplu, la grădiniță se poate „investiga” de către preșcolari maniera de realizare a unor reclame

pentru produse/activități asociate vârstei copiilor sau comportamentul anumitor personaje din texte cunoscute (în acest caz putând fi folosite siluete, machete, fragmente din înregistrări audio, video) etc.

Pentru întocmirea modelelor de evaluare, inițială și finală, ambele nivele, se recomandă consultarea Curriculumului pentru educație timpurie 2019, Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Suport-curriculum educație timpurie 2019.

3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea inițială se realizează la începutul anului școlar sau la integrarea copilului în grupă. Ea ne permite o reprezentare cât mai exactă a situației existente și ne sugerează strategii adecvate pentru obținerea performanței.

De obicei, prima săptămână la grupa mică este săptămâna de acomodare, dar educatoarea face observații și le notează în caietul de observații al grupei, evaluarea fiind indirectă, observând copilul în diverse situații, discutând, prin joacă/jocuri, etc.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

DPM- Joc: „Ursuleții în excursie”

Itemi:

- a) Merge în direcția indicată de educatoare;
- b) Întinde mâinile sus, în față;
- c) Bate din palme sus, jos;
- d) Sare pe loc.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiectiv: *să execute la comandă mișcări ale diferitelor segmente ale corpului;*

Copiii vor fi organizați pe grupuri de câte 5-6 și vor executa, la comanda educatoarei, toate cerințele de la punctele a, b, c și d. Activitatea se va desfășura prin organizarea unui

parcurs aplicativ. Copiii vor merge spre un reper dat, apoi vor executa restul mișcărilor sugerate de către educatoare, care va nota, cu punctajele stabilite, activitatea acestora.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI

DLC- Joc didactic: „Camionul cu jucării”

Itemi:

- a) Denumeste 4 jucării;
- b) Pronunță corect sunetele;
- c) Formulează o propoziție simplă despre o jucărie numită.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să pronunțe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;
- să formuleze propoziții simple, ca răspuns la întrebările primite.

A. Copiii așezați în semicerc, vor recunoaște, la provocarea educatoarei, jucăriile. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu toată grupa de copii. (PROBĂ ORALĂ)

B. Pronunția clară, corectă a sunetelor integrate în cuvinte, fără omisiuni, prelungiri sau inversiuni, va fi notată cu A, cea deficitară - cu D. (PROBĂ ORALĂ)

C. Educatoarea va prezenta diferite jucării (avion, barcă, păpușă, minge, ursuleț, etc.), iar copiii vor fi solicitați să alcătuiască propoziții simple. Răspunsurile vor fi notate cu A sau D, în funcție de promptitudinea răspunsului sau de alcătuirea corectă a propoziției. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

DȘ 1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpușă”

Itemi:

- a) Spune care sunt principalele părți ale corpului uman (mâini, picioare, cap, spate, abdomen);
- b) Recunoaște și denumește 4 obiecte de îmbrăcăminte/încălțăminte;
- c) Denumeaște cel puțin 4 alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiți, etc.).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să enumere părțile componente ale corpului uman;
- să denumească unele obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte;
- să denumească alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiți, etc.).

Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

A. Fiecare recunoaștere a unei părți a corpului va fi notată cu A.

B. Proba a doua va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura la fel ca cea precedentă, cu grupuri de câte 5 copii.

C. A treia probă va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura la fel ca cele precedente, cu toată grupa de copii.

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- ACTIVITĂȚI MATEMATICE

DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Copiii harnici”

Itemi:

- a) Separă jucăriile de alte obiecte;
- b) Grupează mașinile după mărime;
- c) Construiește, după model, un tren din cuburi (1-roșu, 1-albastru)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să clasifice obiecte după criteriul formei și mărimii;*
- *să construiască structuri după un model dat.*

Proba se va desfășura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către câte un copil. (PROBĂ ORALĂ)

DȘ2- Joc didactic: „Unde se află ursulețul?”

Itemi:

- a) Denumeste poziția ursulețului: sus, jos, sub, pe;
- b) Așază ursulețul în poziția cerută.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să sesizeze relațiile spațiale între grupe de obiecte;*
- *să plaseze obiecte în pozițiile indicate.*

Proba va fi aplicată într-o activitate și se va desfășura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE - EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpușa!”

Itemi:

- a) Folosește formule de salut: „Bună ziua!”, „Bună dimineața!”, „La revedere!”;
- b) Folosește formulele: „Te rog!” și „Mulțumesc!”.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);*

Educatorea va prezenta copiilor așezați în semicerc, o păpușă ce va desfășura diferite activități: va intra/va ieși din grupă, le va prezenta diferite jucării, pe care copiii vor fi încurajați să i le ceară, etc. Proba se va desfășura sub formă de joc, cu *toată grupa de copii*. (PROBĂ ORALĂ)

DOS1- Observația**Itemi:**

- a) Mănâncă singur;
- b) Se încalță singur.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să dobândească autonomie în activitatea zilnică;*

Copiii vor fi observați pe parcursul mai multor activități și vor fi notate diferitele comportamente ale acestora (cele enumerate anterior). (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITĂȚI PRACTICE ȘI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ**DOS2- Colaj: „Câmp cu flori”****Itemi:**

- a) Lipește tulpini de flori și flori la locul potrivit
- b) Lipește fâșii de iarbă la locul potrivit

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să lipească flori și iarbă respectând indicațiile educatoarei*

Activitatea se va desfășura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- Desen: „Colorăm și ne jucăm cu baloane”

Itemi:

- a) Ține cu destulă ușurință creionul în mână;
- b) Colorează baloanele, cu sau fără depășirea liniei de contur;
- c) Numește două dintre culorile primare: roșu, galben, albastru (roșu ca mărul, galben ca soarele, albastru ca cerul).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să traseze cu îndrăzneală linii, pentru a colora suprafețe date;
- să asocieze culori unor elemente, obiecte întâlnite în mediul apropiat.

Activitatea se va desfășura cu *toată grupa de copii*. Copiii vor colora siluetele de baloane, după intuirea materialelor și a modelului.

- a) Va fi observată și notată modalitatea de a ține/a folosi creionul;
- b) Realizarea temei (colorarea) va fi notată în funcție de acoperirea suprafeței, încadrarea în spațiu, folosirea diferitelor culori;
- c) Educatoarea va prezenta diverse baloane având culorile primare (roșu, galben, albastru), apoi aceștia vor denumi culoarea baloanelor obținute.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV- EDUCAȚIE MUZICALĂ

DEC2- Exercițiu muzical: „Cântă ca mine!”

Itemi:

- a) Ascultă cu interes și atenție cântece;
- b) Reproduce relativ corect, după model, un cântec simplu.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;*
 - *să intoneze linia muzicală a unui cântec.*
- a) Pe parcursul mai multor activități, copiii vor asculta/audia, la alegerea educatoarei, în grup sau individual, cântecele propuse. (PROBĂ ORALĂ)
- b) Copiii vor fi organizați în grupuri de câte 6-7 și, pe rând, vor “imita” fragmentul/cântecul propus de educatoare (PROBĂ ORALĂ)

Cântece propuse: „Ploaia”, „O mulțime de pitici”, „Ursulețul Martinel”, „Veverița”, „Cocoșelul”, „Azorel”, „Trenul”, etc.

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mare (nivel ii)**SĂPTĂMÂNA I****A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE**

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Anotimpul meu preferat” (pictură), DPM - „Călătorie în lumea magică a poveștilor” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „Bună dimineața, dragă gradiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers, alergare, săritură învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2 p
(Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi -2p
(Comportament A.2.3)

I₅ - Își spală mâinile și le șterge înainte de masă și după utilizarea toaletei -2 p
(Comportament A.3.4)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Știu cum să mă comport” (joc didactic); Bibliotecă: „Cum ne comportăm cu ceilalți?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prietenul meu”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purcelușii/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „4 cărți, 4 povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi) (citire de imagini); Construcții: „Casa bunicuței/ Casele purcelușilor/ Casa iezilor”;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Precizează trei reguli ale grupeii -2p (Comportament B.2.2)

I₄ - Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p (Comportament B.3.1)

I₅ - Își exprimă emoțiile prin diferite desene - 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întâmplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Anotimpul meu preferat” (pictură); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Denumeste fenomene specifice anotimpului redat în imagine -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p (Comportament C.1.1)

I₃ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₄ - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p (Comportament C.3.2)

I₅ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Știu să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Diagrame cu flori și fluturi” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Știu să mă comport frumos” (convorbire)

Itemi

I₁ - Denumeste poveștile descoperite în imaginile de la panou -2p (Comportament D.1.2)

I₂ - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p

(Comportament D.1.2)

I₃ - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p (Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele recunoscute în imagini cu ajutorul educatoarei- 2 p (Comportament D.3.3)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)”.

Itemi

I₁ - Efectuează operații de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I₂ - Numără în ordine crescătoare/descrescătoare în limitele 1-7- 2p (Comportament E.2.1)

I₃ - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I₄-Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.2)

I₅ - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A-comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Jucăriile defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Locomotiva” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Animale sau plante” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecere” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?”

(convorbire), DPM - Educație Fizică: „Buburuzele la petrecere”; ALA - Joc de atenție: „Prinde jucăria”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2p (Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (Comportament A.2.2)

I₅ - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (Comportament A.3.1)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „Pisica” (desen), ALA - Construcții: „Lădițe pentru jucării”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecere”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p (Comportament B.3.2)

I₄ - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expresii faciale -2 p (Comportament B.4.1)

I₅ - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Îmi construiesc o jucărie”; Artă: „Jucăria preferată” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(Comportament C.1.1)

I₂ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei ,un cântec învățat -2 p (Comportament C.3.2)

I₄ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.2)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”;
DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre ferma cu animale”

Itemi

I₁ -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p (Comportament D.1.1)

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p (Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p (Comportament D.3.1)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DS - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează alimentele după formă”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I₁ - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I₂ - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I₃ - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)

I₄ - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I₅ - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A - comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: -2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

Obiectivele urmărite și itemii de evaluare trebuie gândiți și formulați ținând cont de particularitățile de vârstă și cele individuale ale preșcolarilor.

Sunt vizate următoarele domenii de dezvoltare:

Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

- Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare;
- Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi etc.);
- Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.).

Dezvoltare socio- emoțională

- Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte;
- Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut;
- Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate.

Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

- Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor;
- Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze;
- Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei.

Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii

- Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent;
- Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.);
- Numără cu ușurință până la 5;
- Descrie timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii etc.).

Capacități și atitudini în învățare

- Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur;

- Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic);
- Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva problema.

Evaluarea inițială la **grupa mare** poate viza următoarele obiective, dimensiuni și itemi:

DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DLC

Activități desfășurate:

1. „Cel mai bun recitator” - concurs de recitări
2. „Completează ce lipsește” - joc didactic
3. „Cine este personajul?” - joc didactic
4. „Cuvinte - propoziții” - joc didactic

Obiective

- ✓ Să recite corect și expresiv poeziile alese;
- ✓ Să folosească corect formele de singular și plural în exprimare;
- ✓ Să recunoască personajele din poveștile prezentate;
- ✓ Să asocieze corespunzător personajul cu povestea din care face parte;
- ✓ Să formuleze cuvinte și propoziții dezvoltate corecte din punct de vedere gramatical.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor;
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română.

Itemi de evaluare

- Recită clar și expresiv poeziile cunoscute;
- Recunoaște versurile unei poezii cunoscute și denumește titlul acesteia;
- Recunoaște personajul și povestea din care face parte;
- Redă în propoziții simple sau dezvoltate conținutul unei povești, respectând ordinea logică a evenimentelor;
- Reproduce formule de început și încheiere a basmelor;
- Formulează enunțuri cu cuvinte date.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative:

- ✓ Jocuri pentru exersarea pronunției corecte a sunetelor limbii române;

- ✓ Corectarea curentă a greșelilor de exprimare;
- ✓ Exprimarea permanentă în propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- ✓ Jocuri didactice pentru familiarizarea cu literele de tipar, despărțirea în silabe, identificarea poziției sunetelor în cuvinte etc.;
- ✓ Povestiri și repovestiri pentru îmbogățirea vocabularului;
- ✓ Colaborarea cu logopedul pe tot parcursul anului școlar.

DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Activități desfășurate

1. „Locurile minunate ale vacanței” - povestiri ale copiilor
2. „Așază la anotimpul potrivit” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să descrie locurile unde și-a petrecut vacanța de vară;
- ✓ Să enumere activități și jocuri specifice verii;
- ✓ Să denumească cele patru anotimpuri;
- ✓ Să asocieze imagini fiecărui anotimp.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;
- Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare;
- Relații și deducții logice în mediul apropiat.

Itemi de evaluare

- Denumeste localitatea și caracteristicile zonei unde și-a petrecut vacanța;
- Descrie cel puțin două activități/jocuri la care a participat în timpul vacanței;
- Recunoaște anotimpul reprezentat de imagine și precizează 2-3 caracteristici ale acestuia;
- Asociază cel puțin două imagini cu anotimpul corespunzător.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- Jocuri didactice pentru consolidarea și sistematizarea cunoștințelor referitoare la fructe, legume, animale, anotimpuri, etc.;
- Intuirea de către copii a unor caracteristici ale fenomenelor mediului înconjurător și a cauzalității acestora în vederea formării premiselor concepției științifice despre lume;
- Înnouirea permanentă a centrului tematic cu materiale atractive și diversificate care să asigure învățarea spontană și de durată;

- Implicarea copiilor în activități extracurriculare diverse (excursii, drumeții, vizite tematice etc). pentru dezvoltarea unor atitudini ecologice față de mediul înconjurător.

DOMENIUL ȘTIINȚE-ACTIVITATE MATEMATICĂ

Activități desfășurate

1. „Unde se află jucăria?” - joc didactic
2. „Trenulețul vacanței” - joc logico-matematic
3. „1,2,3,4,5 de acum suntem voinici” - joc didactic
4. „Numără și arată cifra!” - joc exercițiu

Obiective:

- ✓ Să sesizeze relațiile spațiale între grupe de obiecte;
- ✓ Să plaseze obiecte în pozițiile indicate;
- ✓ Să denumească și să utilizeze formele geometrice (cerc, pătrat, triunghi) în jocul propus;
- ✓ Să efectueze operații de grupare a obiectelor în funcție de anumite criterii;
- ✓ Să numere crescător și descrescător în intervalul 1-5;
- ✓ Să raporteze corect numărul la cantitate și invers.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Reprezentări elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor.

Itemi de evaluare:

- Precizează locul unui obiect raportat la un reper;
- Așază jucăriile în poziția indicată;
- Denumeste corect figurile geometrice învățate;
- Formează grupe de elemente după anumite criterii;
- Recunoaște cifrele și raportează corect cantitatea la număr și numărul la cantitate;
- Alege cifra corespunzătoare numărului de elemente;
- Formează șirul numeric 1-5;
- Precizează vecinii numerelor 2,3,4;
- Numără crescător și descrescător în limitele 1-5.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea și realizarea unor activități recuperatorii cu conținut matematic pe grupuri mici sau individuale;
- ✓ Stimularea vocabularului activ și pasiv al copiilor cu date din sfera matematicii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

Activități desfășurate

1. „Igiena corporală” - convorbire
2. „Cum ne comportăm?” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să identifice cel puțin două măsuri de păstrare a igienei personale;
- ✓ Să recunoască obiectele de uz personal și modul de întrebuințare a acestora;
- ✓ Să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);
- ✓ Să respecte regulile de comportament civilizat în timpul jocului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Interacțiuni cu adulții și cu copii de vârste apropiate;
- Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală;
- Comportamente prosociale de acceptare și respectare a diversității.

Itemi de evaluare

- Precizează care sunt măsurile de păstrare a igienei personale;
- Denumeste obiectele de uz personal și detaliază modul de folosire a acestora;
- Folosește formule și cuvinte „magice”: „Bună ziua!”, „Bună dimineața!”, „La revedere!”, „Te rog”, „Mulțumesc” etc.;
- Alege imaginile care reprezintă fapte bune, motivând alegerea făcută;
- Identifică faptele negative prezentate în ilustrații, precum și consecințele acestora;
- Formulează corect mesajul transmis de ilustrații;
- Se joacă cu alți copii, interacționând pozitiv prin colaborare.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri didactice/de rol pentru însușirea normelor de igienă personală;
- ✓ Jocuri care presupun interacțiunea permanentă și colaborarea partenerilor;
- ✓ Responsabilizarea tuturor copiilor în cadrul desfășurării activităților cu conținut moral-civic;
- ✓ Menținerea legăturii permanente cu părinții prin ședințe și ore de consiliere săptămânale cu părinții.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITATE PRACTICĂ

Activități desfășurate

1. „Mărgelile pentru păpuși” - înșirare
2. „Coiful” - îndoire

Obiective:

- ✓ Să execute lucrări practice de înșirare, decupare și îndoire utilizând materialele puse la dispoziție (mărgel, paiete, hârtie glasă, foarfece etc.);
- ✓ Să realizeze cel puțin un obiect funcțional pe baza demonstrației făcute de educatoare și a experienței anterioare.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familială;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Denumeste materialele de lucru (mărgel, paiete, hârtie glasă, foarfece etc.) precizând întrebuințarea lor;
- Înșiră elementele într-o succesiune logică, denumind lucrarea realizată;
- Îndoaie (pliază) hârtia conform demonstrației educatoarei;
- Decupează hârtia în mod corespunzător;
- Finalizează lucrarea respectând indicațiile primite pentru a realiza un coif.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Folosirea unor materiale atractive care să ofere motivație și dorința de implicare a copiilor;
- ✓ Exersarea deprinderilor practice-gospodărești a copiilor în cadrul activităților liber alese sau a celor experiențiale;
- ✓ Desfășurarea mai multor jocuri și activități pe grupuri pentru dezvoltarea abilităților de lucru în echipă;
- ✓ Planificarea unor ateliere de lucru în cadrul parteneriatelor cu familia sau cu școala.

DOMENIUL ESETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ**Activități desfășurate**

1. „Amintiri din vacanță” - desen
2. „Jucăria preferată” - pictură

Obiective:

- ✓ Să respecte poziția corectă a corpului față de suportul de lucru;
- ✓ Să traseze linii și puncte pentru a reda elemente ale mediului înconjurător;
- ✓ Să discrimineze culori după criterii asociate unor aspecte întâlnite în mediul apropiat;

- ✓ Să realizeze prin tehnici specifice picturii cel puțin un element sugerat (jucăria preferată);
- ✓ Să aprecieze lucrarea unui coleg respectând cel puțin un criteriu enunțat de educatoare (acuratețe, respectarea temei, finalizarea lucrării).

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului față de suportul de lucru;
- Trasează cu creionul linii și puncte pentru redarea temei propuse;
- Desenează elemente diferite, păstrând proporțiile și utilizând întreg spațiul plastic;
- Redă prin tehnici specifice picturii anumite elemente sugerate (jucăria preferată);
- Finalizează lucrarea începută;
- Apreciază lucrările colegilor.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Dezvoltarea reprezentărilor copiilor în cadrul tuturor activităților din grădiniță cât și a celor extracurriculare;
- ✓ Abordarea unor tehnici de lucru specifice artei plastice care să asigure motivarea și stimularea creativității copiilor;
- ✓ Exerciții pentru încălzirea mușchilor fini ai mâinii;
- ✓ Vizite la Muzeul de Artă din Ploiești și continuarea parteneriatului cu acesta.

DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV EDUCAȚIE MUZICALĂ

Activități desfășurate

1. „Cântece îndrăgite de copii” - audiții, repetare cântece
2. „Recunoaște cântecul!” - concurs de interpretări

Obiective:

- ✓ Să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;
- ✓ Să recunoască un cântec după un fragment melodic audiat;
- ✓ Să intoneze corect linia melodică a unui cântec cunoscut fără ajutorul educatoarei;
- ✓ Să execute mișcări ritmice sugerate de textul cântecului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Autocontrol și expresivitate emoțională;

- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare.

Itemi de evaluare

- Audiază cu plăcere cântece pentru copii;
- Recunoaște fragmentul audiat și continuă;
- Reproduce, respectând linia melodică, individual sau în grup un cântec cunoscut;
- Respiră corect în timpul interpretării cântecului;
- Execută corect mișcările sugerate de textul cântecului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea jocurilor cu text și cânt în cadrul Domeniului Estetic și Creativ, a activităților liber alese, a tranzițiilor etc.;
- ✓ Sensibilizarea copiilor pentru a interpreta linii melodice din cântecele cunoscute;
- ✓ Solicitarea executării de către preșcolari a mișcărilor sugerate de textul cântecelor și acompanierea cu anumite instrumente muzicale realizate de ei.

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Activități desfășurate

1. „Ștafeta celor mai sprinteni” - joc sportiv
2. „În excursie” - concurs

Obiective:

- ✓ Să execute la comandă mișcări ale diferitelor segmente ale corpului;
- ✓ Să execute corect exercițiile de mers și alergare;
- ✓ Să-și coordoneze mișcările în raport cu comenzile date;
- ✓ Să-și dezvolte deprinderile motrice de bază (mers, alergare, săritură) și calitățile motrice (viteză îndemânare);
- ✓ Să aplice regulile de joc, manifestând fair-play.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Conduită senzorio-motorie pentru orientarea mișcării;
- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare.

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului pentru comenzile „Drepti!”, „Pe loc repaus”, „La dreapta”, „La stânga”;
- Merge în direcția arătată de educatoare având diferite poziții ale membrelor;

- Execută exerciții de încălzire a diferitelor segmente ale corpului;
- Execută corect alergarea respectând poziția corectă a corpului;
- Răspunde motric la o comandă dată;
- Respectă regulile stabilite în cadrul jocului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri de orientare în spațiu după un reper dat, dezvoltare fizică armonioasă, gimnastică de înviorare zilnică, divertisment și jocuri în aer liber;
- ✓ Corectarea ținutei corporale și antrenarea copiilor în jocuri care să stimuleze cooperarea;
- ✓ Organizarea de activități extracurriculare care să satisfacă dorința de mișcare și de recreere a copiilor.

Prin activitățile propuse se urmărește dezvoltarea vocabularului și a exprimării corecte din punct de vedere fonetico-lexical. Domeniul Limbă și Comunicare, pe cele trei componente-fonetice, gramatică, formulare de enunțuri, este omni prezent în toate domeniile de dezvoltare și în toți itemii propuși, deoarece orice acțiune este inteprinsă de copilul preșcolar este verbalizată, prima dată de către educatoare, iar mai apoi de către copii, astfel reușind a se urmări exprimarea verbală, înțelegerea semantică, corectarea dicției și a pronunției. Creativitatea și expresivitatea limbajului oral sunt urmărite și exersate prin desfășurarea activităților zilnice.

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)

Model de evaluare finală aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea finală are drept scop valorificarea potențialului psihic și fizic al fiecărui copil în vederea stabilirii nivelului de pregătire, a volumului de cunoștințe, priceperi și deprinderi dobândite pe parcursul anului școlar.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Proba 1

DPM- Joc: „Ștafeta” -parcurs aplicativ

Itemi:

- a) Merge în echilibru; (-Mergi pe marginea liniei!)
- b) Execută sărituri cu desprindere de pe ambele picioare și în adâncime; (-Ferește-te de lac!)
- c) Aleargă spre un obiectiv. (-Aleargă și pasează!)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să execute deplasarea, prin pas adăugat, urmând linia trasată;
- să execute săritura în adâncime, prin flexarea genunchilor și balansarea brațelor în față și în spate, cu desprindere de pe ambele picioare;
- să execute alergarea spre direcția indicată.

Copiii vor fi organizați pe grupuri de câte 5-6 și vor executa parcursul aplicativ, urmând indicațiile educatoarei.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Proba 1-DLC- Joc didactic „Ascultă și continuă!”

Itemi:

- a) Recunoaște poezia;
- b) Recită mai departe poezia;
- c) Pronunță corect sunetele.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să pronunțe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;

Proba 2- DLC- Joc didactic „Cutia magică”

Itemi:

- a) Denumeste 3 obiecte, animale sau ființe văzute în imagine
- b) Formulează câte o propoziție simplă despre 3 obiecte din imaginea dată

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- să formuleze propoziții simple, ca răspuns la întrebările primite

C. DOMENIUL ȘTIINȚE-CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Proba 1 -DȘ 1- Joc didactic „Coșul cu vitamine”

Itemi:

- Sortează fructele și legumele în coșuri diferite
- Recunoaște și denumește 2 legume și 2 fructe
- Precizează la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să sorteze fructele și legumele în coșuri diferite;*
- să recunoască și să denumească 4 legume și 4 fructe, precizând la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere.*

Proba se va desfășura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ 1- convorbire „Fiicele anului”

Itemi:

- Recunoașterea anotimpurilor și denumirea lor.
- Semnele fiecărui anotimp.
- Hainele potrivite pentru fiecare anotimp.
- Alegerea unui anotimp îndrăgit.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- să recunoască anotimpurile reprezentate în imagini, denumindu-le;*
- să identifice, cu ajutorul imaginilor, semnele specifice fiecărui anotimp;*
- să numească piesele vestimentare potrivite pentru fiecare anotimp, alegând jetonul potrivit;*
- să răspundă întrebărilor adresate, în propoziții simple, corecte din punct de vedere gramatical.*

C. DOMENIUL ȘTIINȚE- ACTIVITĂȚI MATEMATICE

Proba 1- DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Micul matematician”

Itemi:

- a) Sortează cuburi după criteriul culorii;
- b) Precizează culorile;
- c) Numără cuburile de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să sorteze obiecte după criteriul culorii;
- să numere obiectele de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Proba se va desfășura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ2- Joc didactic: „Cine știe mai bine?”

Itemi:

- c) Numără în limitele 1-3;
- d) Recunoaște și denumește cifrele în limitele 1-3;
- c) Asociază cifra cantității corespunzătoare;
- d) Formează mulțimi cu 1, 2, 3 elemente.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- *să numere crescător în limitele 1-3;*
- *să recunoască cifra de pe jeton;*
- *să asocieze cifra la cantitate și invers, cantitatea la cifră.*
- *Să formeze mulțimi de 1, 2, 3 elemente identice.*

Proba va fi aplicată într-o activitate ulterioară și se va desfășura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile și modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Suntem prieteni!”

Itemi:

- a) Numește-ți prietenul cel mai apropiat!;
- b) Cere politicos o jucarie!;
- c) Colorează un desen pe care îl vei dăruia!

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să răspundă corect, în propoziție, întrebărilor educatoarei;*
- *să cunoască norme elementare de conviețuire în grup (formule de politețe);*

D. DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE- ACTIVITĂȚI PRACTICE ȘI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS 2- Aplicație: „Căpșuni”

Itemi:

- a) Rupe hârtia în bucățele;
- b) Mototolește hârtia, după demonstrația educatoarei;
- c) Umples interiorul respectând conturul cu bucățelele de hârtie;
- d) Aplică alte elemente decorative.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- să rupă hârtia în bucățele;
- să mototolească hârtia urmând indicațiile educatoarei;
- să aplice prin lipire hârtia obținută prin mototolire în interiorul desenului.

Copiii vor rupe bucățele de hârtie creponată, apoi le vor mototoli, pentru a realiza tema. Activitatea se va desfășura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ**DEC1- modelaj: „Ochelari de soare”****Itemi:**

- a) Cunoaște și folosește tehnica mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
- b) Obține forma finală dorită prin modelarea plastilinei;
- c) Alege lucrarea cea mai bună pentru expoziție.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.,c.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- să numească materialele pregătite pentru activitate;
- să respecte indicațiile educatoarei pentru realizarea tehnicii mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
- să obțină o pereche de ochelari, la finalul activității.

E. DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE MUZICALĂ

DEC2- „Jocuri muzicale”

Itemi:

- a) Recunoaște fragmentul din jocul muzical audiat;
- b) Reproduce relativ corect, un joc muzical;
- c) Execută corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c))

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să recunoască fragmentul din jocul muzical audiat;
- să intoneze linia melodică a unui joc muzical;
- să execute corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.

MODEL DE EVALUARE FINALĂ APLICATĂ LA GRUPA MARE (NIVEL II)

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Vara” (pictură), DPM - „Ajută-l pe Matei să ajungă la mare” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator din grădiniță” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „La revedere, grădiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I₁ – Participă la activități fizice variate, adecvate nivelului de dezvoltare- 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate -2 p (Comportament A.1.3)

I₃ – Utilizează independent cu ușurință materiale și tehnici de lucru diferite pentru a picta, a modela - 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi - 2p (Comportament A.2.3)

I₅ - Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independența la toaletă, folosește batista) -2 p (Comportament A.3.4)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă comport în societate” (joc didactic); Biblioteca: „Cum ne comportăm cu ceilalți copii?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prieteni”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purcelușii/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „7 cărți, 7 povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi, Omida mâncăcioasă, Ursul Brun, Pete Motanul) (citire de imagini); Construcții: „Grădinița de copii/ Școala/ Casa mea”;

Itemi

I₁ – Interacționează din proprie inițiativă cu copii apropiați ca vârstă în diferite contexte -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ – Își exprimă dezacordul față de comportamente incorecte -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Precizează regulile grupei -2p (Comportament B.2.2)

I₄ – Are o imagine pozitivă despre sine. Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p (Comportament B.3.1)

I₅ - Își exprimă emoțiile prin joc și activități artistice - 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întâmplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Vara-anotimpul meu preferat” (pictură prin diferite tehnici); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”- repetarea cântecelor învățate;

Itemi

I₁ - Denumeste fenomene specifice anotimpurilor redade în imagine -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p (Comportament C.1.1)

I₃ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₄ - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p (Comportament C.3.2)

I₅ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Eu știu și pot să vorbesc corect” (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Mandele” (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă voi comporta la școală?” (convorbire)

Itemi

I₁ – Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor -2p
(Comportament D.1.2)

I₂ - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p
(Comportament D.1.2)

I₃ - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p (Comportament D.2.1)

I₅ -Desparte cuvintele recunoscute în imagini -2 p (Comportament D.3.3)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele din poveste” (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă” (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)”.

Itemi

I₁ - Efectuează operații de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I₂ - Numără în ordine crescătoare/ descrescătoare în limitele 1-10 - 2p (Comportament E.2.1)

I₃ - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I₄ - Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb) - 2p (Comportament E.2.2)

I₅ - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A-comportament atins: 8-10 p

D - comportament în dezvoltare: 5-7 p

NS - comportament care necesită sprijin: 2-4 p

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: 2 p

D - comportament în dezvoltare: < 2 p

NS - comportament care necesită sprijin: < 1 p

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Pompierii defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Cireșul” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Fructe și legume” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecerea de final” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Inimșii la petrecere, dansează”; ALA - Joc de atenție: ”Prinde ursul”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I₁ - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p (Comportament A.1.2)

I₂ - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice - 2p (Comportament A.1.3)

I₃ - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (Comportament A.1.3)

I₄ - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (Comportament A.2.2)

I₅ - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (Comportament A.3.1)

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „1iunie” (desen), ALA - Construcții: „Tobogan”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecerea de final de grădiniță”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I₁ - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p (Comportament B.1.3)

I₂ - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p (Comportament B.2.2)

I₃ - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p (Comportament B.3.2)

I₄ - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expresii faciale -2 p (Comportament B.4.1)

I₅ - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p (Comportament B.4.1)

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Construiesc un raft pentru cărți”; Artă: „Rucsacul meu pentru școală” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I₁ - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plactice/practice -2p (Comportament C.1.1)

I₂ - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p(Comportament C.1.1)

I₂ - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p (Comportament C.2.1)

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei, un cântec învățat -2 p (Comportament C.3.2)

I₄ - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p (Comportament C.3.2)

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre prima zi de școală”

Itemi

I₁ -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p (Comportament D.1.1)

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p (Comportament D.1.2)

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p (Comportament D.1.2)

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p (Comportament D.2.1)

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p (Comportament D.3.1)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra rechizitelor din ghiozdan” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează fructele și legumele după formă și culoare”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I₁ - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I₂ - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I₃ - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4)

I₄ - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I₅ - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A - comportament atins: **8-10 p**

D - comportament în dezvoltare: **5-7p**

NS - comportament care necesită sprijin: **2-4 p**

Centralizare pe comportamente:

A - comportament atins: **2 p**

D - comportament în dezvoltare: **< 2 p**

NS - comportament care necesită sprijin: **< 1 p**

Evaluarea finală la grupa mare vizează cunoașterea nivelului de cunoștințe, priceperi, deprinderi și abilități pe care copiii le dețin la sfârșitul anului școlar. Evaluarea finală vizează atât cunoașterea nivelului grupei, cât și particularitățile individuale ale fiecărui copil, ritmul propriu de învățare, modul în care copiii se pot integra în activitatea școlară.

Instrumentele de evaluare sunt alese în funcție de particularitățile grupei de preșcolari:

- observarea copiilor în timpul diferitelor activități;
- dialogul cu copiii și părinții;
- aplicare de teste;
- studiul produselor activității - fișe de lucru individuale - probe orale, scrise și practice.

Dezvoltarea limbajului și a comunicării:

Comportamentele urmărite:

- formulează propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- desparte corect cuvintele în silabe, precizând numărul de silabe;
- reprezintă grafic cuvintele, silabele, sunetele;
- redă în propoziții simple și dezvoltate conținutul unei povestiri cu început dat;
- identifică poziția unui sunet în cuvânt; la începutul cuvântului, în interiorul cuvântului sau la sfârșitul cuvântului;
- dă exemple de cuvinte care încep cu același sunet;
- folosește corect singularul și pluralul;

- utilizează calitățile expresive ale limbajului oral;
- participă la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor;
- scrie litere și cuvinte simple;
- citește cuvinte simple.

Dezvoltarea cognitivă:

Comportamentele urmărite:

- cunoaște elemente ale mediului natural și social , poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului;
- cunoaște fenomene caracteristice anotimpurilor;
- descoperirea verbală a legăturilor din mediul natural;
- recunoaște înfățișarea animalelor domestice și sălbatice, produsele obținute;
- cunoaște mijloacele de transport;
- diferențiază plante, flori, fructe după anotimpul specific;
- efectuează operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date :
apreciere a cantității, punere în corespondență, stabilirea ordinii în șirul numeric;
- numără crescător și descrescător în centrul 0-10;
- folosește corect atât numeralul cardinal cât și cel ordinal;
- compară două mulțimi, stabilind unde sunt mai multe, mai puține sau tot atâtea obiecte;
- denumesc vecinii numerelor;
- rezolvă exerciții sau probleme;
- efectuează exerciții de compunere sau descompunere a unor numere;
- efectuează operații și deducții logice în cadrul jocurilor cu piesele geometrice.

Dezvoltarea socio- emoțională:

Comportamentele urmărite:

- apreciază în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute;
- respectă normele necesare integrării în viața socială, reguli de securitate personală, reguli – de protecție și ocrotire a naturii;
- manifestă prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului;
- manifestă comportament pozitiv în relațiile de grup;
- folosește spiritul de observație critic și autocritic.

Domeniul capacități și atitudini de învățare:

Comportamentele urmărite:

- formarea deprinderii de a colora în contur, de a desena chipul copilului, de a tăia pe contur pe linie dreaptă, pe linie curbă și a lipi figurile tăiate într-un spațiu prestabilit;
- efectuează operații simple de lucru cu materiale din hârtie;
- utilizează unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice;
- dobândesc comportamente și atitudini igienice corecte față de propria persoană și față de alte ființe și obiecte;
- execută organizat, echilibrat și creativ compozițiile plastice;
- redă teme plastice specifice desenului și modelajului;
- recunoaște elemente ale limbajului plastic și să diferențieze forme și culori în mediul înconjurător;
- interpretează liber creativ lucrări plastice, exprimând sentimente estetice;
- utilizează un limbaj adecvat;
- intonează cântece pentru copii;
- diferențiază auditiv înălțimea sunetelor și nuanțele interpretării: tare-încet-potrivit, tempo: repede-rar;
- exprimă prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată.

Domeniul dezvoltare fizică, sănătate și igienă personală:

Comportamentele urmărite:

- execută mișcări motrice de bază: mers, sărituri, rostogoliri, cățărări;
- manifestă în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play;
- aplică deprinderile motrice de bază în trasee aplicative: mers, alergat, sărituri, târare, tracțiune, împingere, transport de greutate;
- execută mișcări în ritmul impus de muzică în timpul dansurilor populare, moderne sau cu temă realizate;
- respectă regulile de igienă personală și colectivă;
- are o ținută corporală corectă.

Copiii grupei mari trebuie să fie capabili la sfârșitul preșcolarității să exploreze și să descrie verbal și grafic obiecte fenomene, procese din mediu înconjurător folosind cunoștințele dobândite anterior; să efectueze operații de adunare și scădere cu o unitate în limitele 1-10, să asocieze corect numărul la cantitate și invers, să compună și să rezolve probleme simple, să stabilească relații între obiecte și grupuri de obiecte realizând comparații, să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical, să recunoască locul cuvântului în propoziție și să despartă cuvintele în silabe, să distingă sunetele ce compun cuvintele, să le pronunțe corect din punct de vedere fono-articulator, folosind corect acordul de gen, să folosească formule de politețe, să recunoască cuvinte simple și

litere în text; să cunoască și să respecte principalele norme necesare integrării în viața socială precum și reguli de securitate personală; să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului, să cunoască și să aplice regulile elementare de igiena personală și de circulație rutieră; să utilizeze deprinderile motrice însușite în diferite contexte, să distingă componentelor spațio-temoprale (ritm, durată, localizare).

3.3. Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar; Caietul de observații

Fișă pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de intrarea în învățământul primar.

Nume și prenume:

Data nașterii:

Educatoare:

Data de la care frecventează grădinița:

Data la care a finalizat grupa mare:

Perioada pentru apreciere inițială:

Perioada pentru apreciere finală:

Nr. crt.	Domeniul de dezvoltare	Indicatori comportamentali	Nivelul îndeplinirii indicatorului ¹⁰								
			Punctaj 1 ¹⁰³ (apreciere inițială)-			Punctaj 2 ¹⁰⁴ (apreciere pe parcurs)-			Punctaj 3 ¹⁰⁵ (apreciere finală)		
			Ns	D	A	Ns	D	A	Ns	D	A
1.	Dezvoltare socio-emoțională	Urmează indicațiile adulților în ceea ce privește comportamentul adecvat în anumite situații	21. 09				09. 11				13. 06
		Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte		22. 09				08. 12			-
		Își adaptează comportamentul în funcție de regulile diferitelor situații (de ex.: vorbește în șoaptă când intră la bibliotecă, când merge la muzeu etc.)	30. 09				17. 11			15. 06	
		Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut	21. 09				06. 09				14. 06

¹⁰³ Aprecierea inițială se realizează în primele două săptămâni la grupa mică

¹⁰⁴ Aprecierea pe parcurs se realizează la grupa mijlocie atunci când observăm că preșcolarii și-au însușit comportamentele urmărite

¹⁰⁵ Aprecierea finală se realizează la grupa mare

		Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate	28. 09				09. 09				13. 06
		Alt comportament particular copilului									
2.	Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a prezenței citirii și scrierii	Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor	24. 09				19. 11				15. 06
		Utilizează în vorbire acordul de gen, număr, persoană, timp	23. 09				20. 09				15. 06
		Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze		23. 09				16. 02			-
		Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei	24. 09			15. 09		22. 02			-
		Recunoaște litere mari/mici de tipar și le pune în corespondență cu sunetul asociat	29. 09			19. 09	07. 03				16. 06
		Înțelege conceptul de scriere pentru comunicarea unei informații, a unui mesaj (etichetează lucrările, scrie scurte mesaje de felicitare etc.)	02. 10			16. 09	06. 04				16. 06
		Alt comportament particular copilului:									
3.	Dezvoltare fizică, a sănătății și igienei personale	Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare (a prinde o minge, a arunca ceva etc.)	22. 09			17. 11	22. 03				13. 06
		Își pune singur pantofii și își leagă șireturile /se îmbracă și se dezbracă singur	21. 09				03. 02				13. 06
		Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi, recunoaște mirosuri etc.)	28. 09				19. 10				15. 06
		Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent	21. 09				10. 03				13. 06

		toaleta, folosește batista etc.)									
		Demonstrează cunoașterea regulilor de siguranță în jocul simbolic	01. 10				14. 04			15. 06	
		Alt comportament particular copilului:									
4.	Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii	Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent	02. 10				19. 01				14. 06
		Lucrează în grup pentru soluționarea unei probleme, utilizând strategiile dezvoltate de grup	30. 09				16. 03			14. 06	
		Numără cu ușurință până la 10/20	01. 10				22. 03				14. 06
		Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)	01. 10				19. 05				14. 06
		Describe și compară nevoile de bază ale ființelor vii	02. 10				06. 06			15. 06	
		Describe timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii	29. 09				14. 10				15. 06
		Alt comportament particular copilului:									
5.	Capacități și atitudini în învățare	Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur	28. 09			14. 01	13. 10				16. 06
		Exprimă dorința de a învăța să realizeze anumite acțiuni de autoservire, să confecționeze obiecte, jucării sau să găsească informații despre subiecte de care este interesat		30. 09			05. 10	31. 03			-
		Face planul unei activități (din 3-4 pași) și îl pune în practică	29. 09				17. 11				14. 06
		Se concentrează la o activitate 20 de minute, fără supervizare	22. 09				14. 12				15. 06
		Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor	24.				12.	09.			-

	(prin muzică, desen, dans, joc simbolic)	09				12	02			
	Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva probleme	22. 09				19. 05			14. 06	
	Alt comportament particular al copilului:									

Concluzii / Comentarii:

.....

Aprecieri inițială
 Întocmit

Educatore,

Avizat

Director,

Am luat cunoștință

Părinte,

Aprecieri finală
 Întocmit

Educatore,

Avizat

Director,

Am luat cunoștință

Părinte,

În completarea fișei de progres vom nota cu roșu datele evaluării inițiale, evaluare care se realizează în primele săptămâni de grupă mică. Evaluarea pe parcurs se va nota cu verde și se desfășoară pe parcursul perioadei în care copilul frecventează grădinița, așadar nu avem o perioadă dedicată, vom nota data când am observat progresul copilului pe indicatorul comportamental ales/observat. Pentru evaluarea finală vom folosi culoarea albastră, iar ca perioadă se desfășoară la finalul ciclului preșcolar, la final de grădiniță.

Fișa individuală de progres este un instrument indispensabil pentru a evalua progresul copilului pe întreaga perioadă a ciclului preșcolar și un real ajutor pentru începutul ciclului școlar.

Caietul de observații

Caietul de observații asupra copiilor este un instrument de lucru care vine în sprijinul educatoarelor/profesorilor pentru învățământul preșcolar, în activitatea de cunoaștere, evaluare și reflecție asupra dezvoltării individuale a copiilor cuprinși într-o grupă. Acesta poate oferi câteva puncte de reper în observarea, consemnarea și intervenția asupra comportamentelor copiilor în activitatea zilnică, precum și oportunitatea de a nota propriile reflecții despre interacțiunile copiilor ce se realizează în cadrul învățării, referitoare la evoluția acestora pe parcursul anului școlar, despre modul în care intenționează să procedeze în continuare, în vederea unei reușite a integrării școlare și

sociale a preșcolarilor.

Activitatea educatoarei include o evaluare exactă a competențelor copiilor. Pentru aceasta este nevoie de metode eficiente. Una dintre aceste metode este observația. Observația asigură obținerea de informații detaliate despre copilul analizat, precum și intervenția minimă în activitatea acestuia.

Conceput ca un veritabil instrument de lucru al educatoarei, acest document colectează date și elemente care oferă o memorie a evoluției copiilor și a grupei în ansamblu. Utilitatea lui constă în prezentarea copiilor din grupă, cu istoria și evoluția personală sau de grup, pe toată durata frecventării grădiniței. Observarea liberă a comportamentelor unui copil și notarea lor, așa cum apar ele, fără delimitare pe domenii, va ajuta educatoarea să managerieze comportamentele problematice ale copiilor și să utilizeze cele mai potrivite metode de remediere acolo unde este cazul.

Caietul de observații reprezintă o metodă de evaluare a comportamentelor observabile și constituie un mecanism de ajustare continuă a procesului educațional din perspectiva cerințelor curriculumului pentru educație timpurie. Fiind un proces continuu, observarea are loc în mediul deschis al grupei și reflectă experiențele demne de luat în seamă, semnificative pentru copil și grup. Cadrul didactic se documentează prin observări repetate și face notițe descriptive ca rezultat al observării paralele a procesului educațional, întâmplări consemnate, rezultate ale unor sarcini de lucru și alte contexte care reflectă o analiză aprofundată a cadrului didactic în raport cu evoluția și dezvoltarea copilului.

Observațiile pe care trebuie să le consemnăm despre copil se referă la:

- **modul cum acționează cu obiectele** (cum le mănuieste, dacă inventează moduri noi de a le folosi, dacă se joacă cu materialele din toate centrele, dacă folosește o varietate de materiale sau optează doar pentru unele) ;
- **modul cum interacționează cu ceilalți** (educator, copii, alți adulți): mod de comunicare verbală/noverbală, inițiativă în comunicare, capacitate de autocontrol, capacitatea de exprimare a emoțiilor și de a înțelege emoțiile celorlalți;
- **relațiile în cadrul grupului social al clasei** (dacă se joacă cu copiii, ce roluri preferă, dacă inițiază jocuri, cu ce copii preferă să se joace).

Pentru o consemnare riguroasă pot fi utilizate mai multe tehnici de înregistrare a datelor prezentate mai jos:

a) Înregistrări factuale – sunt rezumate ale unor evenimente care cuprind informații despre:

- ❖ ce s-a întâmplat;
- ❖ când s-a întâmplat;
- ❖ unde s-a întâmplat;

- ❖ care a fost stimulul care a declanșat interesul pentru o anumită activitate;
- ❖ care au fost reacțiile copilului (dialogurile, calitatea comportamentului) ;
- ❖ cum s-a încheiat acțiunea.

- b) Înregistrări narrative sau de tip jurnal** – sunt aprecieri, impresii asupra activităților individuale sau de grup care prezintă aspecte reușite sau mai puțin reușite și se fac la sfârșitul zilei.
- c) Cuantumurile de frecvență și mostrele temporale** ajută educatorul să urmărească de câte ori se manifestă un anumit comportament. **De exemplu** : „Dragoș a mușcat de cinci ori copiii, până la masa de prânz.” sau „Rebeca plâns 10 minute înainte să adoarmă”.

Sugestii pentru desfășurarea observării:

- ✓ Este bine să petrecem un timp în preajma copilului, fără să notăm, pentru ca acesta să se obișnuiască cu prezența noastră.
- ✓ Dacă unul din copii vă întreabă ce faceți, îi puteți spune „Scriu ceva ce trebuie să țin minte”.
- ✓ Dacă nu avem suficient timp pentru cele 15 minute de observare, putem descrie primele 5 minute din activitatea copilului, apoi vom face notații succinte.
- ✓ Observarea se face mai bine: când sunt în clasă copii mai puțini (la sosire, la plecare); când în clasă mai este un adult care poate prelua responsabilitățile (îngrijitoarea sau un părinte); când în clasă e liniște; când copiii se joacă.
- ✓ Dacă formulați ipoteze finale prea devreme, fără a avea o imagine mai completă despre copilul observat nu puteți să hotărâți corect ce aveți de făcut;
- ✓ Dacă, totuși, credeți că aveți materialul necesar pentru formularea unei ipoteze, formulați-o sub formă de întrebare, nu ca și afirmație. Exemplu: Oare comportamentul negativist al lui Darius să fie cauzat de problemele prin care trece în legătură cu divorțul părinților ? Alte exemple de formulări acceptabile : „S-ar părea că...”, „E posibil ca...”, „Observările date ar putea să ne sugereze că...”, „Aceasta ne spune, probabil că...”.

Pentru o observare reușită, este important:

- ✓ Să stabilim exact scopul pe care ni-l propunem;
- ✓ Să stabilim comportamentele care ne interesează;
- ✓ Să ne concentrăm asupra câte unui copil pe rând;
- ✓ Să alocăm un timp special (de exemplu, 10-15 minute la jocuri și activități alese);

-
- ✓ Să notăm cât mai exact faptele;
 - ✓ Să nu facem interpretări sau etichetări subiective;
 - ✓ Să notăm ceea ce ni se pare important, nou pentru dezvoltarea copilului;
 - ✓ Să observăm în condiții cât mai variate, locuri diferite și momente diferite, deoarece un comportament constant în situații diferite, e important pentru interpretare;
 - ✓ Să interpretăm datele înregistrate pentru a diferenția aspectele caracteristice de cele aparente.

CAPITOLUL 4.

FACILITAREA TREGERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR

4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar

Copilul preșcolar este curios și plin de energie, se află la vârsta întrebării repetitive „de ce?”. Aceasta este etapa cea mai importantă din viața sa pentru că acum se formează personalitatea lui ca viitor adult, începe procesul de asimilare a informațiilor, de formare a imaginii de sine, a deprinderilor și dezvoltarea încrederii în sine.

Odată cu intrarea în grădiniță copilul de vârstă preșcolară se confruntă cu diferențele dintre cerințele comportamentale din familie și cele din mediul instituționalizat al grădiniței și cu contradicțiile datorate diferențelor dintre resursele interioare ale copilului și dorința satisfacerii unor cerințe exterioare. Copilul este acaparat de aspectele estetice care țin de amenajarea sălii de grupă cum ar fi: jucăriile, organizarea mobilierului, a centrelor tematice, decorațiunile, culorile predominante, identificarea grupei cu un anumit nume etc. Toate acestea acționează asupra proceselor cognitive și conduc la formarea personalității copilului.

Activitatea dominantă a preșcolarului este jocul, dar jocul corelat cu sarcini instructiv-educative, cu elemente de creație și muncă favorizează dezvoltarea proceselor cognitive operaționale ale acestuia. În cadrul jocului didactic se realizează trecerea de la percepția neorganizată și spontană la o percepție organizată, intenționată și orientată spre un scop. Prin activitățile organizate în grădiniță copilul este pus acum în situația de a se acomoda unui mediu nou, obositor și stresant la început, în situația de a ajuta adulții, de a relaționa cu alți copii de vârstă sa, de a găsi răspunsuri, de a rezolva situații, poate chiar și în situația de a conduce el o activitate.

Copilul preșcolar trece printr-o perioadă de organizare și pregătire a dezvoltării gândirii, finalizarea operațiilor concrete având loc între vârsta de 7/8 ani și 11/12 ani. Odată cu evoluția gândirii, evoluează și limbajul, calitatea dezvoltării proceselor cognitive fiind dată de dezvoltarea limbajului. Așadar, gândirea și limbajul sunt în strânsă intercondiționare, dezvoltarea limbajului fiind legată de evoluția gândirii și invers. De la gândirea de tip „concret și particular” se poate ajunge la gândirea de tip „generalizare și abstractizare” doar cu ajutorul unui limbaj dezvoltat corespunzător.

În jurul vârstei de trei ani copilul își însușește aproape toate sunetele limbii materne, dar pronunția acestora este deficitară din cauza particularităților de dezvoltare a aparatului fonator, a analizatorului auditiv și nervo-motor. În grădiniță, latura fonetică a limbajului se perfecționează și

în jurul vârstei de 5/6 ani, preșcolarul stăpânește structura ritmică și fonematică a cuvintelor, elemente de intonație ale frazei și normele ortoepice.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii structurii gramaticale a limbii materne deoarece preșcolarul nu „învață” regulile gramaticale, ci sunt însușite de acesta în mod practic, ascultând vorbirea celor din jurul său. În condițiile unei educații corecte la terminarea grădiniței preșcolarul stăpânește structurile gramaticale de bază și în general, le utilizează corect.

La intrarea în grădiniță copiii mici folosesc propoziții simple deseori lipsite de legătură între ele, fapt care ne arată dificultățile pe care aceștia le întâmpină în formularea și redarea propozițiilor. Totodată la această vârstă în exprimarea copiilor vom observa dezacordul dintre subiect și predicat și utilizarea defectuoasă a genitivului și a dativului .

În funcție de modelul lingvistic din jurul copiilor, aceștia vor fi capabili sau nu, să învețe și să utilizeze corect regulile gramaticale de bază ale limbii materne: folosirea corectă a substantivelor, a diferitelor forme de pronume, a adjectivelor, a gradelor de comparație, utilizarea corectă a conjuncțiilor.

Depistarea defectelor și a tulburărilor de vorbire trebuie făcută din timp, deoarece acești copii sunt timizi, retrași, lipsiți de îndrăzneală și cu o afectivitate deficitară. Aceste tulburări de vorbire au influențe negative asupra dezvoltării intelectuale a copilului și a randamentului școlar. Defectele de vorbire la vârsta preșcolară se datorează stadiului de formare și dezvoltare a copilului. Defectele limbajului de natură fiziologică dispar ca efect al maturizării copilului și al procesului instructiv educativ.

Prin dezvoltarea limbajului în activitățile instructiv educative din grădiniță se înțelege atingerea următoarelor dimensiuni:

- identificarea obiectelor prin intermediul cuvântului;
- perfecționarea pronunției;
- îmbogățirea vocabularului;
- complicarea comunicării verbale (cuvânt – propoziție – frază);
- interiorizarea structurilor gramaticale.

Odată cu dezvoltarea limbajului și a gândirii crește și capacitatea de înțelegere iar grădinița are rolul de a facilita atingerea acestui deziderat.

4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar

Grădinița constituie o etapă fundamentală în dezvoltarea copilului, nu doar prin conținutul științific al procesului instructiv-educativ, ci și prin libertatea de acțiune oferită preșcolarului, care îi stimulează interesele de cunoaștere și contribuie la lărgirea câmpului relațional.

Pregătirea pentru școală înseamnă, în primul rând, o stare de disponibilitate pentru activitatea de învățare, asigurarea unor condiții interioare care să ofere copilului posibilitatea de a aborda optim solicitările noii activități, dar și acea stare psihologică pozitivă față de momentul debutului școlar. Acestea trebuie realizate atât în familie cât și în grădiniță.

Învățământul preșcolar are menirea de a forma copiii sub aspect psiho-intelectual, fizic și socio-afectiv, pentru o cât mai ușoară adaptare la activitatea de tip școlar, asigurând astfel continuitatea de la grădiniță la școală. Activitatea instructiv-educativă din grădiniță îl impulsionează pozitiv în evoluția lui și îi ușurează trecerea spre următoarea treaptă a integrării sociale și anume, școala. Copilul percepe trecerea de la preșcolaritate la școlaritate ca un salt calitativ în evoluția lui socială. Adaptarea și integrarea copilului fără dificultăți deosebite în mediul școlar instituționalizat, este rezultatul unei dezvoltări multilaterale a copilului în grădiniță. În acest sens, grădinița are rolul:

- de a sistematiza și integra cunoștințele, experiențele și influențele dobândite de copii în primii ani de viață,
- de a lărgi contactele lor cu lumea exterioară,
- de a dezvolta capacități de receptare a informației,
- de a realiza o serie de obiective ale educației fizice, estetice, etice și afective,
- de a contribui la socializarea copiilor, la satisfacerea nevoii lor de relații sociale și de activitate.

Pregătirea copilului pentru școală vizează, în principal, dezvoltarea limbajului, cultivarea inteligenței și a spiritului de observație. Totodată se urmărește facilitarea dezvoltării proceselor cognitive, afective și voliționale, perceptiv-motorii și accentuarea pregătirii pentru citit-scris, precum și dezvoltarea deprinderilor de integrare în colectivitate, de adaptare la mediul social înconjurător, etc. Primul sistem instituțional de educație din viața copilului este creșa sau grădinița, în cadrul căreia copilul își manifestă independența.

Cea mai mare parte a zilei o petrece în compania colegilor de grupă, a adulților care își desfășoară activitatea în grădiniță și mai puțin în familie. Fiecare copil se obișnuiește în ritm propriu cu această nouă situație în funcție de personalitatea lui, de relația cu părinții și stilul de educație de care a beneficiat până la intrarea în sistemul instituțional. Odată trecut prin această perioadă de adaptare, copilului i se deschid orizonturi largi într-o lume plină de joc, povești, vrajă. Astfel poate deveni el însuși deschis către lume. Sarcina grădiniței constă în a-l face pe preșcolar apt pentru viața de școlar cu ajutorul personalului didactic, didactic auxiliar și a celui de specialitate (logoped,

psiholog). Această perspectivă este diferită de abordarea de odinioară referitoare la rolul grădiniței de pregătire pentru școală, ca un rol principal.

Ce presupun de fapt aptitudinile necesare pentru școlaritate ale copilului? Care sunt factorii necesari ca un preșcolar să devină apt pentru intrarea în ciclul primar?

Mogonea abordează aptitudinea pentru școală din două perspective:¹⁰⁶

1. Pregătirea școlară ca o capacitate de adaptare la viața școlară.

În vederea realizării acestui factor, copilul trebuie să aibă câteva trăsături și abilități de bază, (cum ar fi flexibilitatea și abilitatea de adaptare) cât și resurse specifice. Printre resurse recunoaștem resursele energizatoare (motivație, afectivitate), pre-instrumentale (ținerea corectă a creionului), instrumentale (vorbi, cunoașterea numerelor, concepte matematice de bază).

2. Pregătirea școlară ca aptitudine pentru a învăța la școală.

Se bazează pe abilități intelectuale eficiente, permite stocarea și prelucrarea corectă a informațiilor, dar în același timp implică un echilibru între resursele externe și interne ale activității de învățare, un echilibru al diferitelor tipuri de activități de învățare, corespondența dintre vârsta mentală și cea cronologică.

Copilul trebuie să fie apt din punct de vedere fizic, psihologic și social pentru a începe viața școlară. Un copil poate deveni apt pentru viața școlară ținând cont de dotările sale moștenite, influențele benefice ale mediului (îngrijire, educație), caracteristicile de dezvoltare și legile dezvoltării. Sarcina grădiniței este de a dezvolta capacitățile, personalitatea copilului și abilitățile necesare vieții școlare.

Chiar dacă este la grupa mare preșcolarul nu este încă „școlarul mic”. Așadar îi vom dezvălui tainele lumii înconjurătoare, îi dezvoltăm abilități intelectuale și lingvistice prin diferite tehnici: jocuri ritmice și/sau muzicale, îl introducem în spiritul tradițiilor prin povestiri transmise prin viu grai, activități de activizare și mișcare. Prin intermediul activităților antrenante care necesită o participare activă, capacităm preșcolarul să dobândească abilitățile unui viitor școlar.

Rolul principal al grădiniței este dezvoltarea holistică a întregii personalități, ținând cont de vârsta și particularitățile individuale ale copiilor.

Din perspectiva dezvoltării menționăm patru domenii:

1. Abilități sociale: independență, autosuficiență, autocunoaștere, încredere în sine, deschidere,

¹⁰⁶ Mogonea, F.R. (2014). Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar. In Mogonea, Florentina (coord): Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii. Ed. Paralela 45, Pitești, 157-159.

toleranță, empatie, perseverență în activități, voință, simțul sarcinii, motivație, abilități de cooperare, conștientizarea regulilor, gestionarea conflictelor, creativitate, capacitatea de rezolvare a problemelor, gândire critică, comunicare, metacomunicare.

Abilitățile sociale ale copilului pot fi observate în orice moment al zilei. Relațiile și interacțiunile sale sociale sunt, de asemenea, prezente în timpul jocurilor și activităților. Cadrul didactic din învățământul preșcolar are prilejul de a cunoaște viața socio-emoțională și calitățile copilului de la intrarea în grădiniță. Observarea copilului la intrarea în comunitate este esențială în vederea stabilirii punctului de pornire al dezvoltării.

2. Abilități intelectuale: percepție vizuală precisă, diferențiată; percepție auditivă-capacitatea de a conecta informații văzute-auzite; memorie vizual-verbală; gândire logică; gândire creativă; fantezie; atenție.
3. Abilități verbale: comunicare, metacomunicare, cutezanță în comunicarea orală, tehnică corectă în vorbire, vocabular, expresivitate, utilizarea instrumentelor limbajului vorbit.
4. Abilități fizice: mișcări coordonate, armonice; motricitate grosieră coordonată, dezvoltată; abilități motorii fine.

Introducerea clasei pregătitoare în ciclul primar poate invoca întrebarea în rândul cadrelor didactice din învățământul preșcolar, dacă la sfârșitul ciclului preșcolar copilul deja trebuie să îndeplinească în totalitate criteriile, caracteristicile psihologice ale dezvoltării care îl fac apt pentru școală. Răspunsul la această întrebare este categoric următorul: abilitățile, capacitățile, formele de comportament și de conduită ale copilului- necesare pentru învățarea în școală și eligibilitatea pentru viața de școlar- ar trebui să-și atingă apogeul la sfârșitul clasei pregătitoare. Astfel, clasa pregătitoare are rol de încurajare, susținere și sprijinire a copilului.

Conceptul de pregătire pentru școală presupune implementarea unei abordări integratoare, deoarece înseamnă, pe de o parte, pregătirea copilului prin dezvoltarea capacităților specifice, gradul de pregătire al școlii și pregătirea familiei. Educația familială, grădinița care îl pregătește pentru viața școlară și instituția de învățământ în care urmează să frecventeze, sunt în aceeași măsură responsabile.

Pentru copii și familiile lor, tranziția de la grădiniță la clasa pregătitoare înseamnă, de fapt, începutul formal al parcursului educațional. Datorită faptului că, astăzi, clasa pregătitoare nu mai este integrată în grădiniță, prima zi de școală aduce cu ea multe schimbări pe care părinții trebuie să le ia în calcul. Poate cea mai evidentă schimbare este cea a mediului în care copilul își petrece câteva ore bune din zi, într-o altă locație, cu alți copii, alți educatori și profesori. Perioada de

acomodare ar trebui să fie abordată în consecință, chiar și în cazurile în care copilul a fost anterior la grădiniță.

Sunt utile în acest sens poveștile, cărțile sau animațiile care vorbesc despre ceea ce se întâmplă la școală, li se prezintă faptul că toți copiii stau în bancă, se joacă în pauze, au un învățător care îi ajută să învețe și își fac prieteni. Copilul va fi astfel pregătit, va ști la ce să se aștepte, iar prima zi de școală nu va aduce cu ea sentimente de teamă, nesiguranță sau angoasă.

Primele 2-3 săptămâni de școală sunt considerate ca fiind o perioadă de acomodare, activitățile pe care copilul urmează să le desfășoare fiind diferite de la o zi la alta. În această perioadă, cel mai simplu mod prin care putem ajuta copilul este să comunicăm cu el, să îl întrebăm ce simte, ce i-a provocat bucurie, ce îi provoacă teamă, ce îl face să nu își dorească să meargă la școală.

În clasa pregătitoare există și o limitare destul de radicală a libertății pe parcursul zilei. Această situație poate provoca foarte multe frustrări, și multe dimineți în care cei mici refuză să intre pe poarta școlii. În contrast cu grădinița, unde activitățile erau mult mai flexibile, și copiii puteau să treacă ușor de la o activitate la alta, stând la mese, pe jos, în curte, etc. copilul trebuie să urmeze un program de 4-5 ore pe zi în care stă așezat în bancă. Cei mici petrec mai mult timp în bancă, nu pot alege o altă activitate, nu se pot juca atunci când sunt plictisiți, iar timpul petrecut afară este limitat la pauze. La școală activitățile nu mai sunt opționale, indiferent dacă le sunt pe plac sau nu și, oricât s-ar strădui învățătorii să facă procesul educațional cât mai relaxat și distractiv, mediul educațional este unul cu totul diferit.

În acest caz trebuie să îi ajutăm să înțeleagă de ce la școală există aceste restricții, cum să le accepte și cum să își gestioneze emoțiile atunci când o activitate nu le este pe plac, când se plictisesc sau nu înțeleg ce li se comunică. Putem să le amintim faptul că la grădiniță aveam stabilite regulile grupei, care se aseamănă cu cele de la școală.

Un alt aspect diferit este programul mult mai scurt la clasa pregătitoare (8⁰⁰-11⁰⁰/12⁰⁰) față de programul cu care erau obișnuiți la grădiniță (8⁰⁰-13⁰⁰/17⁰⁰), ceea ce pentru mulți copii este o reducere semnificativă a timpului petrecut la școală.

Ora de trezire dimineța poate să difere în condițiile în care cel mic trebuie să ajungă la școală mai devreme decât mergea la grădiniță sau dacă drumul este mai lung. Tranziția la clasa pregătitoare poate afecta și orele de masă, somnul de după-amiază și nivelul de energie al copilului. Este important să înțelegem aceste aspecte pentru a putea adapta programul întregii familii, mai ales

în primele 2-3 săptămâni de școală. Acomodarea copilului va fi mai ușoară și mai rapidă dacă se vor respecta rutinele dobândite în grădiniță.

Copiii trebuie să fie familiarizați cu faptul că școala nu mai înseamnă doar joacă. Chiar dacă în clasa pregătitoare nu există teme pentru acasă, copiii trebuie să se obișnuiască încă din primele zile de școală cu faptul că de acum au responsabilitatea de a fi atenți la ore, de a se implica în activități și de a își îndeplini îndatoririle conform instrucțiunilor date de învățător.

Dacă la grădiniță activitățile nu erau obligatorii, la școală munca copiilor se reflectă în calificative. Responsabilizarea copilului trebuie să se instaleze treptat și încă înainte de începerea școlii este recomandat să se introducă în programul zilnic mici reguli sau îndatoriri de tipul: „stăm împreună la masă și colorăm până la ora 12⁰⁰, nu ne putem ridica până atunci de aici” (dacă folosim un ceas analog și copilul nu cunoaște ora, îi arătăm unde trebuie să ajungă limba mare, respectiv cea mică; la un ceas digital îi vom spune exact ce cifre să urmărească), sau „până mâine trebuie să terminăm de citit această carte de povești, așa că vom sta diseară puțin să citim împreună”.

Așa cum se procedează în cazul oricărei schimbări majore ce necesită acomodare, toată familia și toate persoanele care sunt implicate în îngrijirea copilului trebuie să fie aliniate la aceleași reguli. Dacă, de exemplu, copilul primește o gustare după ce vine de la școală, acest lucru trebuie să se întâmple indiferent dacă este acasă cu părinții sau a fost luat de la școală de bunici. Orice schimbare în rutina copilului care tocmai a trecut printr-o tranziție importantă poate perturba și mai mult sentimentul de siguranță și încredere al acestuia. Consecvența adulților crește gradul de predictibilitate și îi sugerează copilului că este în siguranță.

Pregătirea copilului pentru școală depinde atât de formarea în grădiniță a unor deprinderi specifice activităților din școală - scris, citit, socotit - cât și de continuitatea în școală a unor activități specifice grădiniței - jocul.

Este important ca încrederea reciprocă între grădiniță și școală, cunoașterea și aprecierea reciprocă a activității celuilalt să fie prioritară în cooperarea dintre grădinițe și școli. Acest lucru asigură continuitatea tranziției pentru copii. Trecerea de la grădiniță la școală aduce multe schimbări în viața copiilor. Din cauza diferențelor de dezvoltare, în unele cazuri acomodarea în școală poate să dureze. Pentru a facilita tranziția și a o ușura pentru copil este important ca cei trei factori-grădiniță-familie-școală să colaboreze eficient.

Tranziția fără dificultăți de la grădiniță la școală nu depinde de munca pedagogică de un an, ci de metodele educaționale de ajutor și susținere ale familiei, grădiniței și școlii, fiind rezultatul unui proces mai îndelungat.

Experiența școlară din ultimii ani, a demonstrat că adaptarea copiilor în primul an de școală constituie premisa desființării pragului dintre cele două instituții de învățământ care se reflectă în continuitatea între diferite compartimente ale muncii instructiv-educative.

Primul pas în realizarea acestuia este implicarea părinților în viața grădiniței și în organizarea diferitelor programe. Astfel, părinții obțin mai multe informații despre viața de zi cu zi a grădiniței, situația copilului, manifestările sale în colectivul de copii. Au prilej de a primi informații despre dezvoltarea copilului, oportunități de a remedia orice problemă. Educatoarea poate să le dea repere părinților pe care aceștia le pot lua în considerare înainte de intrarea în școală a copiilor. Astfel, părinții primesc ajutor concret despre cum să-și ajute copilul „să se pregătească pentru școală”. Educatoarea poate să efectueze un sondaj de satisfacție, astfel va cunoaște nevoile părinților. În interesul copiilor, pentru a ne face munca mai eficientă, avem nevoie de cooperare cu părinții și de relații bune, deoarece dezvoltarea personalității copilului, pregătirea sa pentru învățarea eficientă și apoi pentru a-și identifica locul în societate, poate fi realizată cel mai eficient prin sarcina noastră comună, cooperarea familiei și a cadrelor didactice. În acest scop, putem organiza:

1. „Ziua porților deschise”, activități care implică participarea activă a părinților: „Parada recoltei”, „Carnavalul eroilor din povești”, „Ziua Mamei”, „Ziua Copilului”, excursii.
2. Înștiințarea permanentă a părinților despre dezvoltarea copilului: în timpul contactului zilnic, în timpul orelor de program, la întâlnirile cu părinții. Repere oferite părinților legate de aspectele pe care pot urmări în dezvoltarea copilului.
3. Efectuarea unui chestionar în care toată lumea își poate exprima opinia anonim.

În privința colaborării dintre grădiniță și școală se pot organiza de asemenea activități variate. Astfel, la întâlnirea cu părinții preșcolarilor pot participa atât învățătoarele cât și directorul școlii. Ei au prilejul de a cunoaște părinții viitorilor elevi de la clasa pregătitoare, iar părinții pot primi informații legate de programa școlară, viziunea și misiunea școlii. Invitarea profesorilor care predau la clasa pregătitoare în grădiniță este un prilej bun de a face cunoștință cu preșcolarii într-un mediu cunoscut de aceștia. Următorul pas este participarea cu grupa de preșcolari la ziua „Porților Deschise” alături de părinți, cărora le oferă informații și participă împreună cu aceștia la acțiunile organizate de școală ori de câte ori este cazul. Se pot organiza activități inclusiv în biblioteca școlii.

Din punctul de vedere al dezvoltării deprinderilor de competențe lingvistice, în vederea facilitării trecerii în școală, copilul trebuie să dobândească deprinderi de ascultare, producere, interacțiune și mediere. Acestea se formează de-a lungul unui proces mai îndelungat, iar cadrul didactic poate aplica diferite tehnici ca modalitate de realizare:

1. Dezvoltarea atenției pentru auzul vorbirii:

Conținut recomandat: - jocuri

FREAMĂT DE NUME: Fiecare copil stă în fața unui scăunel, educatoarea le rostește numele sau semnul, cine își aude și recunoaște numele sau denumirea semnului, se așează. Recomandat: de la 3-4 ani.

ANIMALE TAINICE: Copiii stau într-un cerc. Educatoarea face semn unui copil, acesta șoptește un nume de animal. Restul copiilor, dacă au auzit corect, imită vocea și mișcarea animalului respectiv. Recomandat: 3-4 ani și mai departe.

ȘOAPTE ÎN PERECHI: Copiii stau în perechi. Unul șoptește un cuvânt, celălalt rostește cuvântul cu voce tare. Cuplul primește atâtea castane, câte cuvinte au nimerit. Recomandat pentru: 3-4 ani Material necesar: castane

CE AI AUZIT?: Ascultăm sunete din mediul înconjurător (de exemplu, mersul pe jos, alergatul, bătaia, bătaia din palme, închiderea ușilor, zgomotul pungilor, ruperea hârtiei, etc.). Copiii stau în cerc cu capul plecat. Educatoarea atinge spatele unui copil care face zgomot. Restul va trebui să-și dea seama. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: hârtie, pungă...

ASCUNDEȚI-VĂ ȘI CĂUTAȚI!: doi copii se ascund sub masă, unul dintre ei este albină mică și celălalt este șarpele. Spunem cuvinte în care apar sunetele "z" sau "s". Ceilalți cheamă animalul al cărui sunet apare în cuvânt. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: masă.

ECOUL: Educatoarea cântă cuvinte despărțite în silabe. Copiii, ecoul, trebuie să repete în același mod. Variantă: să completeze o silabă pentru a obține un cuvânt nou. Recomandat pentru: 5-6 ani.

CINE TE-A STRIGAT? : Prin jocuri cu text și cântec copiii își vor ghici reciproc numele recunoscut în baza vocii auzite. Recomandat pentru: 3-4 ani

2. Abilități de ascultare a textelor povestite prin viu grai, interpretare și producere:

Conținut recomandat:

- pronunțarea corectă a sunetelor, accentuare corespunzătoare → povestire orală independentă;
- formularea mesajului și conținutului emoțional al textului scurt auzit;
- formularea opiniilor referitoare la caracteristicile personajelor, acțiunile acestora, etc.;
- imaginarea și povestirea unui final diferit pentru povestea auzită;
- înțelegerea → evidențierea focalizării emoționale din poveste, jocuri ;
- reprezentări prin jocuri dramatice, jocuri verbale.

3. Dezvoltarea capacității de învățare:

Conținut recomandat:

- împărtășirea verbală a experiențelor legate de poveste cu ajutorul jocurilor;

- exerciții de memorizare, tehnici de memorare a textelor, combinate cu exerciții de ritm, mișcare și vorbire;
- activizarea memoriei textuale, → povestire prin viu grai, jocuri legate de basme

Dramatizările și jocurile de rol, de asemenea, contribuie la dezvoltarea deprinderilor lingvistice, ele au o bază nu doar lingvistică, ci și emoțională asigură învățarea eficientă, deoarece sunt adecvate vârstei și permit spațiu și timp pentru dezvoltarea limbajului în același timp.

Toate aceste activități reprezintă pentru copii un proces natural care aduce bucuria dezvoltării și performanței de succes deoarece participă la activități adecvate vârstei. Aplicarea metodelor pedagogice bazate pe experimentare și accentuarea experiențelor pozitive au o importanță sporită pentru eficacitatea și creșterea oportunităților copiilor în vederea trecerii fluente în școală. În această etapă de vârstă, trebuie conștientizat că activitatea adecvată și dobândirea de experiență și cunoștințe bazate pe activități de experimentare, sunt condiții de bază pentru performanța școlară ulterioară. Este importantă împărtășirea acestor sentimente pline de bucurie cu părinții copiilor, deoarece la această vârstă experiența comună este de mare importanță și însușirea este mult mai eficientă.

Implicarea treptată și antrenarea copiilor în acțiuni tot mai complexe, în care sunt ajutați și îndrumați să le rezolve corect, reprezintă, de fapt, realizarea scopului final și anume pregătirea temeinică a preșcolarului pentru activitatea următoare și anume cea școlară.

4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar

Jocul didactic are o importanță deosebită în dezvoltarea vorbirii preșcolarilor fiind cea mai plăcută formă de organizare a procesului instructiv educativ. Jocul antrenează și stimulează copilul în vederea exersării vorbirii directe fără ca el să fie conștient de acest efort. Jocul didactic este cea mai utilă și distractivă modalitate pentru dezvoltarea limbajului viitorului școlar. Jocurile didactice care vizează educarea limbajului pot fi clasificate în jocuri didactice pentru dezvoltarea laturii fonetice, jocuri pentru exersarea unei exprimări corecte din punct de vedere gramatical și jocuri didactice pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului.

Jocurile didactice amintite mai sus pregătesc copiii:

- Să pronunțe cât mai corect sunetele limbii române;
- Să cunoască și să utilizeze cât mai multe substantive, adjective, pronume, numere, verbe, cuvinte de legătură;
- Să folosească substantivele în forme articulate și nearticulate, la singular și la plural, să utilizeze corect terminațiile substantivelor în diferite cazuri mai ales la genitiv și dativ;

- Să știe în ce context poate fi folosit numeralul cardinal și ordinal;
- Să fie capabil să folosească formele corecte ale verbului în funcție de persoană și număr, să deosebească timpurile și să facă acorduri gramaticale.

Pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului se pot organiza jocuri de diferențiere a sunetelor. Un astfel de joc poate fi:

„Cine vine?”, în care copiii trebuie să recunoască animalele domestice și păsările de curte după glasul lor. Poate fi folosit ca decor o căsuță lângă un copac și un gard. O fetiță stă în curtea casei și se aude sunetul onomatopeic caracteristic unui animal (pasăre). Fetița întreabă: „Copii, cine vine?”. Copiii ghicesc pasărea sau animalul respectiv care apare în curtea casei. În timp ce animalele sau păsările se adună, se pot improviza diferite scene cu mult umor. De exemplu, când vine pisica, șoricelul strigă: „Vai de mine, ce mă fac? Vine pisica.”- apoi încearcă să fugă dar nu poate. Între pisică și câine are loc un schimb de replici (lătrat - mârâit), fetița intervine să îi liniștească. Când se termină un astfel de episod se continuă cu glasul altui animal sau pasăre, iar copiii ghicesc cine vine. Pentru a motiva copiii să pronunțe diferite sunete, în cursul desfășurării jocului se poate realiza un dialog între unele animale și copii.

Diferențierea între sunetele care ridică, de obicei, probleme se poate exercita pe parcurs, în cadrul activităților de învățare obișnuite, dar și prin jocuri didactice de diferite tipuri. Se pot inventa povești¹⁰⁷ amuzante de pildă în jurul sunetelor „b” și „v” care sunt uneori înlocuite de către copii. Personajele principale sunt o **barză** și o **varză**. Din cauza unui copil neatenț care a pronunțat sau a scris greșit cuvintele, barza trece prin întâmplări ce aparțin verzei adică este semănată, cultivată, udată etc., iar varza este obligată să fie barză: i se cere să zboare, să construiască un cuib, să facă ouă și să facă pui. Întâmplările pot fi prezentate amuzant, iar dacă sunt însoțite și de desene succesul va fi dublu.

Discriminarea sunetelor componente ale cuvintelor.

Copiii tratează adesea cuvântul ca pe o realitate sonoră compactă. Primul pas în a-i învăța să perceapă cuvântul ca pe o structură de sunete succesive constă în a-i ajuta să diferențieze sunetul inițial al cuvintelor și să-și dea seama că diferite cuvinte pot începe cu același sunet. În dezvoltarea acestui comportament se pot introduce o serie de exerciții care să vizeze:

- conștientizarea existenței unui sunet inițial bine definit atunci când se rostește un cuvânt (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial de către copil (cu sprijin pe imagini);

¹⁰⁷ Dumitrana, M., (1999), Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală, Compania, București, p.63

- găsirea sunetului inițial prin analiza fonematică (fără sprijin pe imagini).

Pentru atingerea acestor comportamente se pot iniția jocuri în care se sortează jetoane cu imagini care reprezintă cuvinte care încep cu litere diferite. Educatoarea prezintă un jeton pe care este desenată o pară. Copiii recunosc para și rostesc cuvântul „pară” cu voce tare de mai multe ori. Educatoarea repetă și ea cuvântul accentuând sunetul „p”. Îi întreabă apoi pe copii ce aud ei prima dată când spun „pară”. După mai multe încercări și pronunțări ale cuvântului se ajunge la concluzia că primul sunet care se aude este sunetul „p”. În acest moment educatoarea pune jetonul într-un coșuleț roșu. Prezintă un alt jeton care reprezintă un pepene. Se repetă procedura de identificare a sunetului „p” după care jetonul se pune în coșulețul roșu. Educatoarea prezintă pe rând, reluând procedeele de identificare a sunetului inițial, mai multe jetoane cum ar fi „pană”, „purcel”, „pătură” apoi arată „intrusul” care reprezintă o mânășă. Dacă preșcolarii au sesizat că acel cuvânt începe cu un alt sunet, înseamnă că obiectivul de a identifica sunetul inițial a fost atins, iar educatoarea introduce jetonul care reprezintă mânășa într-un coșuleț de altă culoare.

Jocuri didactice care contribuie la **educarea limbajului copiilor din punct de vedere gramatical**. Foarte important în limbajul copiilor este modul de îmbinare al cuvintelor pentru ca ei să își exprime nuanțat gândurile, și pentru a pune în funcțiune sensurile secundare ale cuvintelor. Astfel, este necesar să se aibă mereu în atenție găsirea unor metode și procedee adecvate vârstei, prin care să îi determinăm pe copii să opereze conștient cu materialul verbal achiziționat.

Copiii pot învăța să îmbine cuvintele pentru a formula corect propoziții din punct de vedere gramatical prin jocuri precum: **„Să așezăm cartonașele”** (are în vedere stabilirea unor legături logice între imagini și construirea unor propoziție cu sens); **„Spune mai departe”** (reproducerea propoziției și continuarea ei într-un ritm vioi, cu pauze între cuvinte). Pentru determinarea numărului de cuvinte dintr-o propoziție putem folosi următoarele jocuri: **„Câte cuvinte am spus?”**, **„Al câtelea cuvânt lipsește?”**, **„Care e cuvântul cel mai scurt?”** etc. Pentru folosirea corectă a dativului și genitivului se folosesc jocuri cum ar fi: **„A cui este?”**, **„Cui i-am dat jucăria?”**. Pentru folosirea corectă a cuvintelor cu sens contrar se poate folosi jocul: **„Cum este, cum nu este?”**. Pentru folosirea corectă a singularului și a pluralului substantivelor se desfășoară jocul **„Eu spun una, tu spui multe” sau „Învârtește-mă!”**. Pentru consolidarea deprinderii copiilor de a folosi în vorbire propoziții și fraze cu sens logic și corecte din punct de vedere gramatical, pot fi folosite aceste jocuri didactice, dar și variante ale acestora. **„Ce știi despre mine?”** (Eu știu că el este harnic) este unul din jocurile didactice cu care se poate exersa folosirea corectă a pronumelui personal la singular. **„Eu, tu, el”** este un joc prin care se fixează deprinderea de a folosi corect pronumele personal la numărul singular, făcând corect acordul cu verbul. De asemenea, prin acest joc, se urmărește și dezvoltarea vocabularului, a atenției și a gândirii. Educatoarea complică jocul

prin alegerea unui conducător care are sarcina de a atinge umărul unui copil și de a i se adresa astfel: „Ce știi tu despre el/ea...?”, „Ce știi tu despremine, el ,ea?”. Jocul continuă prin schimbarea conducătorului și alegerea altor variante de joc prin folosirea concomitentă a două pronume personale („Cu cine te joci?” – „Eu mă joc cu el.” – „Eu mă joc cu ea.”)

De asemenea mai pot fi organizate jocuri didactice care urmăresc completarea propozițiilor pentru a-i introduce pe copii în tehnica exprimării corecte: **„Continuați ce spun!”**, **„Fii atent și completează!”**, **„Ce cuvânt lipsește?”**.

Jocurile **pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului** reprezintă totalitatea jocurilor libere, dirijate, planificate sau nu, deoarece în fiecare zi din grădiniță copilul învață cuvinte și expresii noi. Acest adevăr nu exclude planificarea unor jocuri didactice care să vizeze strict achiziția de noi cuvinte.

Jocul didactic **„Croitorul face...”** presupune învățarea de noi cuvinte și meserii, dar și utilizarea comunicării non-verbale. În cadrul acestui joc, preșcolarii sunt aranjați în cerc, iar educatoarea se așază în mijlocul lor. Aceasta formulează propoziții afirmative și atinge aleatoriu câte un preșcolar pe umăr, cu rugămintea să completeze propozițiile:

„Croitorul face”, Preșcolarul răspunde.... „haine”

„Bucătarul face.....”, Preșcolarul răspunde....„mâncare”, etc.

După această etapă, preșcolarii sunt invitați să mimeze meseria/profesia pentru completarea propoziției. Scopul jocului este de a învăța cuvinte noi și de a interpreta rolul persoanelor respective.

După consolidarea deprinderii copiilor de a construi corect propoziții, se desfășoară sistematic exerciții pentru înțelegerea sensului cuvintelor, explicându-se că unele cuvinte se pronunță la fel, dar au înțelesuri diferite, chiar în aceeași propoziție sau în propoziții diferite (omonimul „bloc”, dar care să însemne altceva decât „bloc de locuit, de exemplu: „bloc de desen”, „bloc de gheață”).

Pornind de la aceste exemple, cu ajutorul unor ilustrații, copiii pot fi ajutați să creeze versuri cu omonime. Astfel, împreună cu copiii, educatoarea poate desfășura jocul **„Să găsim alt înțeles”**- stimulând gândirea și imaginația creatoare a copiilor, deprinzându-i să creeze și ei versuri scurte cu asemenea cuvinte. Versurile create împreună cu copiii pot fi însoțite de imagini corespunzătoare. Se explică jocul, exemplificând că un cuvânt ca „lac” poate însemna „lac”- apă, „lac”- unghii, „lac”- mobilă.

Convorbirea este activitatea care solicită copiii să se exprime independent, folosind cuvinte din vocabularul lor activ și competențe verbale asimilate pe parcursul timpului prin

intermediul activităților de observare, povestire, jocuri didactice, lecturi după imagini sau în contactul direct cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare. În cadrul acestei activități, copiii au posibilitatea de a se exprima și de a-și susține părerile în fața colectivului, punându-se premisele dezvoltării competenței de exprimare a opiniei, calități ce le sunt necesare la debutul școlarizării.

În grădiniță, convorbirea se desfășoară ca activitate frontală, dar în același timp se pot organiza și convorbiri libere, cu un număr restrâns de copii, în diferite momente ale zilei. Aceste activități contribuie la rezolvarea în mod operativ a unor aspecte ale muncii educative, cum ar fi soluționarea conflictelor, respectarea cerințelor de comportare civilizată.

Scopul convorbirilor este însă de realizare a sistematizării cunoștințelor dobândite prin recapitularea lor, într-o structură nouă. De asemenea, îi ajută pe copii la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, deprinderi necesare atât în conversația de zi cu zi, cât și în activitatea școlară.

Pentru¹⁰⁸ că la grupa mare copiii dispun de cunoștințe mai bogate, ei au posibilitatea de a înțelege cu mai multă ușurință diferite aspecte ale mediului înconjurător. De aceea trebuie să fim mai pretențioși în ceea ce privește vocabularul folosit în dialogul cu ei dar și cu privire la exprimarea viitorilor elevi.

Astfel, la grupa mare, după o serie de activități ce au vizat anotimpul primăvara, poate fi organizată o convorbire cu tema: „Ce știm despre primăvară?”. Aceasta are drept scop sistematizarea cunoștințelor referitoare la diferite aspecte caracteristice ale acestui anotimp, perfecționarea exprimării corecte, coerente, în propoziții și fraze, activizarea vocabularului copiilor. Activitatea poate începe prin versurile lui Vasile Alecsandri:

„A trecut iarna geroasă,
Câmpul iată a-nverzit,
Rândunica cea voioasă
La noi iarăși a sosit.”

În desfășurarea activității, prin întrebările formulate se stimulează vorbirea copiilor. Vocabularul lor se îmbogățește, recurgându-se la folosirea unor cuvinte și expresii pe care copiii și le-au însușit în alte activități.

Pentru sintetizarea celor discutate și pentru a crea o atmosferă favorabilă, educatoarea interpretează cu copiii cântece de primăvară, recită poezii împreună cu ei.

¹⁰⁸ Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater, 2009, p. 32-34

În convorbiri, prin intermediul întrebărilor, se formează capacitatea copiilor de a-și verifica și ordona reprezentările și cunoștințele despre lumea reală după criterii noi date de educatoare. În același timp, convorbirea contribuie în mod direct la creșterea calitativă a posibilității de exprimare corectă a copiilor. Întrebările educatoarei, puse cu pricepere, sunt un exemplu de vorbire clară, corectă și precisă. Aceste întrebări orientează în folosirea corespunzătoare a formelor gramaticale. Prin intermediul acestor activități copiii își formează deprinderea să răspundă în propoziții dezvoltate, în fraze și succesiuni de fraze, strâns legate între ele. Importanța practică a convorbirii constă și în aceea că ajută la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, necesare copilului, atât în conversația uzuală, cât și în activitatea școlară.

În¹⁰⁹ învățământul preșcolar primele obiective ale educației limbajului se referă la formarea deprinderilor de a răspunde la întrebări și de a formula întrebări. Deci, convorbirea, ca activitate de tip preșcolar, contribuie la realizarea acestor obiective și urmărește, în același timp, formarea deprinderilor de pronunție corectă, de structurare a exprimării și de însușire a limbii române literare.

În funcție de nivelul exprimării copiilor, educatoarea stabilește momentul în care organizează fiecare tip de convorbire.

Având în vedere evoluția formării limbajului la copii preșcolari și particularitățile vârstei, putem deduce mai multe tipuri de convorbiri cu suport :

- Convorbiri cu suport intuitiv de sprijin;
- Convorbiri după o ilustrație;
- Lectură după imagini;
- Convorbiri generalizatoare;
- Convorbiri pe teme date.

În funcție de subiectele abordate, convorbirile dezvoltă calități morale ca: respect, hărnicie, curaj, cinste, stăpânire de sine, politețe etc.

În cadrul convorbirilor se formează deprinderi de comunicare, deoarece fiecare copil este receptor sau transmițător, pentru că învață să formuleze un mesaj, să respecte cadrul și subiectul mesajului, să aprecieze corect și civilizată răspunsuri. Cei timizi dobândesc curaj și încredere în sine, fac eforturi de voință, se deprind să-și susțină ideile etc.

Trebuie să alegem temele pentru convorbiri cu mare atenție. Acestea pot fi din lumea copilăriei, din plan social, din natură. Pentru a atrage copiii să participe la convorbiri, tema acestora

¹⁰⁹ Anna, E., *Convorbirile-educarea limbajului*, ed. Eurodidact, 2018

trebuie să fie cunoscută copiilor, să fie atrăgătoare, să le stârnească interesul. Materialele de sprijin pot fi: ilustrații, imagini pe calculator, filme, obiecte etc.

Educatoarea îndrumă copiii să observe materialele, le pune întrebări în legătură cu ele, iar copiii răspund în propoziții. După ce se formează deprinderea de a răspunde la întrebări, copiii sunt îndrumați să formuleze întrebări despre conținutul materialelor de sprijin.

Convorbirile pot fi eficiente, dacă materialele de sprijin îndeplinesc anumite condiții:

- să prezinte aspecte cunoscute copiilor;
- să conțină 1-2 acțiuni observabile;
- să fie realizate într-o formă accesibilă copiilor de 3-5 ani;
- să prezinte acțiuni cu legături logice între ele;
- să aibă o dimensiune potrivită sălii de grupă, încât să fie observate de toți copiii;
- să corespundă din punct de vedere estetic.

Întrebările au și ele o foarte mare importanță, ele trebuie să se încadreze în următoarele criterii :

- să fie clar formulate;
- să aibă în vedere nivelul exprimării copiilor;
- să nu fie prea dezvoltate;
- să se refere la materialul de sprijin;
- să solicite răspunsuri în propoziții;
- să stimuleze gândirea, imaginația.

Educatoarea ține seama de faptul că aceste convorbiri pot fi eficiente, dacă se desfășoară într-o atmosferă caldă deschisă, nestresantă, unde exprimarea copiilor este liberă, fără teama de a greși.

Convorbiri după o ilustrație (grupa mare)

Intuirea ilustrației - Acest tip de activitate se desfășoară doar la grupa mare deoarece copiii trebuie să sesizeze mai multe acțiuni aflate într-o singură ilustrație. Educatoarea dirijează observarea din plan apropiat spre plan îndepărtat iar copiii formulează propoziții în legătură cu ceea ce văd. Este bine să se ceară, mai multe formulări de propoziții pentru aceeași acțiune încât să fie activați și solicitați mai mulți copii. În continuare se realizează variante de enunțuri dezvoltate (frazе) despre conținutul materialului de sprijin .

Ordonarea enunțurilor - Acum copiii sunt solicitați să așeze într-o ordine logică propozițiile formate în timpul convorbirii.

În funcție de nivelul exprimării lor, se solicită cât mai multe variante, acestea fiind realizate prin încurajarea copiilor. Procedând astfel îi dăm posibilitatea copilului să creeze o formă proprie, care vine din interior și nu din exterior.

Convorbiri generalizatoare (grupa mare)

Acestea se fac după ce copiii și-au însușit informațiile necesare în legătură cu o temă. Fiind vorba de generalizări, ele se desfășoară atunci când cei mai mulți copii sunt pregătiți pentru această performanță.

De exemplu, după ce s-au organizat mai multe activități despre animalele domestice și sălbatice, de la noi din țară sau din alte țări, se pot planifica și convorbiri generalizate cu tema „Animale”.

Pentru aceste convorbiri educatoarea pregătește o serie de întrebări așezate în ordinea în care ar dori să fie formulate concluziile finale. Pentru ca fiecare copil să-și elaboreze concluzii prin efort propriu, se recomandă ca la fiecare întrebare să se solicite mai multe răspunsuri.

Convorbiri pe teme date sau libere (grupa mare)

Acestea se desfășoară pe teme alese de copii sau de educatoare. Au la bază seturi de întrebări care conduc copiii în „explorarea” temei. În prima parte copiii formulează răspunsuri la întrebările educatoarei și în a doua parte ordonează răspunsurile pentru realizarea unui enunț despre temă.

Problematizarea

Dacă la debutul perioadei preșcolare copilul are procese cognitive precum percepția, memoria, imaginația, gândirea și limbajul legate strâns de contextul concret și practic, după 5 ani copilul începe să se detașeze de obiectele pe care le analizează, le descompune mintal în elementele componente, le recompilează, le înțelege însușirile și stabilește criteriile pe baza cărora ele pot fi examinate. Este etapa de vârstă când educatoarea trebuie să stimuleze gândirea celor mici prin recurgerea la metode active, valorificând spontaneitatea asociațiilor, astfel ca adevărul căutat de cei mici să nu fie numai transmis, ci (re)descoperit de ei.

O metodă care solicită un efort intelectual din partea copilului pentru descoperirea de noi cunoștințe sau procedee de acțiune și de verificare a soluțiilor găsite este **problematizarea**. Această metodă dezvoltă la copil gândirea independentă, scheme operatorii și asigură motivația intrinsecă a învățării. Prin rezolvarea situațiilor problemă propuse de către educator, copilul își însușește noi cunoștințe. Orice situație-problemă dă naștere unei stări conflictuale în gândire, copilul trebuind să facă față diferenței dintre cunoștințele sale anterioare și sarcina de lucru.

Datorită ¹¹⁰strategiilor sale, aplicate pe verticală la toate clasele și pe orizontală la toate disciplinele, **problematizarea** are nebănuite resurse educative, activizând elevii și contribuind plenar la realizarea unui învățământ formativ.

Ea se cere fructificată de la o vârstă cât de timpurie a preșcolarului, pentru că din primii ani de viață ai copilului începe formarea și dezvoltarea personalității sale. Astfel, copilul preșcolar ca dezvoltare psihic-intelectuală se află în stadiul inteligenței preoperatorii, adică pre-conceptuale, care cuprinde etapa 2-7/8 ani.

Prin punerea unor probleme didactice, gândirea preșcolarului este dirijată spre găsirea sau descoperirea unor soluții edificatoare. Desigur că dificultatea este construită de către educatoare, astfel ca preșcolarul să o depășească trecând peste câteva obstacole, prin care el dobândește noi cunoștințe, experiențe, deprinderi și abilități. Premisa esențială este crearea de situații problemă de către educator.

Etapile activității didactice se structurează astfel:

- Organizarea situațiilor-problemă;
- Formularea problemelor ivite;
- Sprijinirea preșcolarilor în rezolvarea acestora;
- Sistematizarea și fixarea cunoștințelor dobândite;

Materialul cognitiv folosit pe parcursul acțiunii de problematizare a fost asimilat anterior sau pe traseul activității, în care educatorul poate recurge la una sau la mai multe metode de instruire. Problematizarea poate fi îmbinată cu alte metode de învățământ, iar scopul atins astfel nu este numai dobândirea de noi cunoștințe, ci și unele productiv creative.

Prin¹¹¹ efortul lor intelectual, prin corelațiile elaborate interactiv în abordarea demersurilor intelectuale, interdisciplinare, inovatoare, copiii își asumă responsabilități, formulează și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrup, individual sau în perechi. Calea de învățare pe care o parcurg copiii devine cel mai spectaculos exercițiu de interacțiune dintre raționamentele lor, de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere. Educația modernă reflectă nevoile și cerințele copiilor către o schimbare radicală, inovatoare a modului de abordare a activității didactice.

Crearea unei **situații-problemă** are scopul de a-l pune pe copil în situații de a cunoaște, de a elabora și de a descoperi calea spre adevăr, spre soluția problemei. Spre exemplu, pentru a motiva

¹¹⁰ Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater, 2009, p. 48

¹¹¹ Silvia Breban, Elena Gongea, Georgeta Ruin, Mihaela Fulga - "Metode interactive de grup". Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar", Editura Arves, București, 2002).

copiii în alegerea unei activități de observare poate fi propusă tema „De ce are nevoie o plantă?” iar pentru a stimula interesul de cunoaștere se poate porni de la o scurtă povestire: „Prietenii mei s-au pregătit să plece în concediu. Acasă au o mulțime de plante. M-au rugat să le îngrijesc. Oare ce am de făcut?”

Dirijarea percepției prin intermediul conversației euristice constă într-o succesiune de întrebări și răspunsuri prin care educatoarea conduce gândirea copiilor spre descoperirea de noi adevăruri. Această modalitate de problematizare presupune o adevărată „gimnastică a gândirii” copilului. Întrebările cu caracter problematic pot fi grupate în următoarele categorii tipologice:

Întrebări care solicită deducerea unei însușiri dintr-o imagine, experiență sau acțiune dată (De ce se rostogolește mingea?);

Întrebări care îi orientează spre tehnicile de investigare utilizate (Ce trebuie să facem pentru a descoperi semințele dintr-un măr?, Ce trebuie să facem pentru a ști ce se afla sub coaja unei nuci?);

Întrebări cu caracter ipotetic (Ce s-ar întâmpla dacă am scoate peștele din acvariu?, Ce s-ar întâmpla dacă mașina nu ar avea faruri?);

Întrebări cu caracter cauzal (De ce are pisica gheare ascuțite?, De ce îngheață apa iarna? etc.);

Întrebări care dirijează gândirea spre generalizări simple (După ce spunem că vulpea este un animal sălbatic?, Cum sunt lăbuțele din față ale iepurașului?).

W. Okon considera drept problemă „orice dificultate teoretică sau practică a cărei soluționare reprezintă rezultatul unei activități proprii de cercetare a copilului prin care, conducându-se după anumite reguli, tinde să învingă dificultatea respectivă și prin aceasta dobândește noi cunoștințe și experiență.”

Eficacitatea¹¹² acestei metode depinde de măiestria educatoarei de a determina conținuturile care pot servi drept bază la formularea problemei ce urmează a fi analizată, de a propune situația-problemă la momentul potrivit în cadrul unei activități. Este binevenit ca organizarea situațiilor problematice să se facă la etapa de evocare și treptat să se formuleze problema propriu-zisă, care să fie rezolvată și verificată la etapa realizarea sensului în cadrul aceleiași activități. Putem însă să propunem copiilor o situație problematică la activitățile libere, astfel încât copiii să aibă mai mult timp pentru meditație, iar la următoarea etapă să fie formulată și rezolvată problema propriu-zisă cu întreaga grupă de copii.

¹¹² Cucoș C., *Pedagogie*, ed. a II-a, Ed. Polirom, Iași, 2002
Ioan C., *Metode de învățare*, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 114

În funcție de posibilitățile de problematizare a conținutului științific și de posibilitățile individuale ale copiilor metoda problematizării poate fi combinată cu alte metode și tehnici, cum ar fi brainstorming-ul, brainwriting-ul cu mapa de imagini, interogarea multiprocesuală, jocul didactic, etc. Problematizarea poate fi realizată atât la nivel frontal, cât și ca activitate de grup. Din practica de lucru s-a constatat că lucrul în grupuri mici, a câte 4 copii, este binevenit în rezolvarea de probleme, deoarece, oferă posibilitatea de participare a fiecărui membru.

Este de la sine înțeles că jocurile didactice, desfășurate în grădiniță, care implică „rezolvarea de probleme”, au un rol esențial **pentru viitorul școlar**, deoarece problemele:

- invită viitorul școlar la acțiune, la căutare și întrerup starea pasivă a acestuia atunci când ascultă sau citește;
- invită școlarul mic să-și reactualizeze alte cunoștințe;
- cer aplicarea unor cunoștințe, adaptate condițiilor din problemă;
- contribuie la dezvoltarea capacității intelectuale;
- antrenează capacitatea de organizare logică a ideilor;
- întărește atenția, mărește puterea de concentrare;
- dezvoltă capacitatea de analiză și sinteză;
- dezvoltă gustul pentru obiectivitate și precizie.

Din aceste considerente putem afirma că aplicarea acestei metode presupune o serie de condiții: toți copiii să fie obișnuiți să fie activi, să-și expună liber părerea proprie; copiii să fie obișnuiți să lucreze individual sau în grupe mici în timpul unei activități; momentul de plasare a problemei în activitate să fie bine ales; copiii să fie obișnuiți a gândi că satisfacția principală este înțelegerea, descoperirea, creația.

Problematizarea ar trebui să ocupe un loc central în procesul de instruire, deoarece această metodă antrenează întreaga personalitate a elevilor și susține motivația învățării. Așadar, problematizarea reprezintă o cale eficientă de formare și dezvoltare a competențelor specifice în școală.

Comunicarea scrisă în grădiniță este rampa de lansare pentru viitorul școlar

Grădinița este primul cadru instituțional în care copilul își dezvoltă limbajul de comunicare orală și scrisă prin activități organizate. De la comunicarea orală până la prima literă scrisă sau citită este o cale lungă, iar educatoarelor le revine sarcina de a scurta această cale și de a crea oportunități pentru a asigura trecerea spre un limbaj mai complicat cum ar fi scrisul și cititul. În acest sens educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării sălilor de grupă în așa fel încât

acestea să încurajeze contactul cu limbajul scris și în care trebuie să se regăsească: lucruri interesante despre care se poate citi și scrie cum ar fi imagini, hărți, reviste, unelte și materiale pentru notare, cărți așezate peste tot, spații pentru expunere și materiale de scris la îndemână.

Mijloacele prin care se poate iniția scrisul și cititul în grădiniță sunt:

- amenajarea sectorului bibliotecă;
- amenajarea unui colț al scrierii în care se vor regăsi o multitudine de materiale și unelte de scris;
- utilizarea limbajului scris pentru a identifica numele unor lucruri și la ce folosesc, adică etichetarea;
- plimbări în cartier și identificarea mesajelor scrise în care educatoarea pune întrebări de genul „ce scrie aici?”, „ce este aceasta?” ca mai apoi, împreună cu copiii să ghicească înțelesul mesajului (magazin, stație de autobuz, spital, numele străzii etc.);
- scrierea numelor copiilor pe lucrări, pe materiale didactice, pe dulăpior, pe catalogul grupei;
- organizarea activităților de lectură atât individual cât și în grup în care copiii vor fi încurajați să fie atenți, să înțeleagă ce li se citește și să prevadă ce va urma;
- utilizarea mesajelor scrise în jocurile de rol cum ar fi o listă de cumpărături, o rețetă, bilete de avion etc.;
- implicarea copiilor în „scrierea” denumirilor sectoarelor;
- încurajarea copiilor să dicteze diferite mesaje, povestioare, întâmplări în care adultul scrie și apoi le citește;
- inițierea unor activități de citit în paralel prin care educatoarea cu un grup mic de copii au aceeași carte. În timp ce educatoarea citește, copiii urmăresc textul pe cărțile lor și dau filele în același timp. Copiii mai mici dau pagina o dată cu educatoarea în timp ce cei mai mari se ghidează după imagini iar cei mai avansați pot pune în corespondență ce aud cu cuvinte sau chiar cu propoziții pe care le recunosc în carte.

Este de la sine înțeles că aceste activități trebuie atent selecționate în funcție de vârsta copiilor, de obiectivele programei și nu în ultimul rând de contactul pe care fiecare copil l-a avut cu limbajul scris înainte de a veni la grădiniță. Totodată aceste activități trebuie introduse treptat, pe rând, evitându-se oboseala copiilor. Foarte important este ca aceeași activitate să fie introdusă mai întâi prin câteva elemente simple, apoi, pe măsură ce copilul primește experiență, să se complice gradual. Spre exemplu scrierea scrisorilor poate fi introdusă din grupa mică: se face cunoștință cu foaia de hârtie, creionul, plicul, cu modul în care se împăturește hârtia, se introduce în plic iar plicul

se lipește. În ceea ce privește scrierea propriu-zisă este suficient ca preșcolarul să facă semne mâzgăleli cu creionul imitând comportamentul adultului.

Comunicarea scrisă presupune activități de citire și activități de scriere. Prin activitățile de citire se dorește ca preșcolarii să recunoască existența scrisului, să înțeleagă că scrisul are semnificație, să stârnească interesul copiilor pentru citit, să recunoască litere și cuvinte simple în contexte familiare și să utilizeze materialele scrise în vederea executării unei sarcini date.

- 1. Recunoașterea existenței scrisului.** Preșcolarii trebuie să fie capabili să diferențieze desenul/imaginea de scris și totodată să indice scrisul în cărți, reviste, ziare, subtitrări ale filmului etc., dar și din mediul înconjurător.

Exemple de activități care să atingă aceste comportamente prin care preșcolarii recunosc existența scrisului:

Jocul de rol „La piață”. Educatoarea pregătește jetoane care reprezintă legume și fructe în dreptul cărora pune etichete pe care sunt scrise denumirile acestora (mere, pere, morcovi, roșii etc.) și etichete pe care sunt scrise prețurile. În timpul jocului educatoarea va folosi în mod intenționat sintagmele imagine/desen și scris prin întrebări și răspunsuri de tipul: „Ce reprezintă acest desen?” „Ai dreptate aici scrie mere.” „Cât costă perele?” „Aici scrie că costă X lei”.

Jocurile de masă cu zaruri sau cu pionii, în care pionii pleacă doar din poziția în care scrie start nefiind nevoie ca preșcolarii să știe să citească pentru a recunoaște această poziție. Pe măsură ce preșcolarii se familiarizează cu mesajul scris, educatoarea poate modifica, complica sau confecționa jocuri de masă pe a căror parcurs să apară sarcini scrise sau reprezentate grafic (STOP, STAI, SARI x 3, ↑, ↓, ⇐, ⇒).

Lectura poveștilor ilustrate. Educatoarea prezintă imaginea/imaginile apoi spune „acum am să vă citesc ce scrie sub această imagine” arătând textul scris. În continuare educatoarea solicită copiilor să descrie ce reprezintă o anumită imagine/desen prin intermediul întrebărilor ajutătoare („Ce face copilul?”, „Unde doarme ursulețul?”, „Cine se joacă?” etc.) apoi verifică corectitudinea răspunsului citind și arătând textul de sub imagine. Activitatea se poate complica arătând textul scris educatoarea întreabă în glumă „dar în imaginea aceasta ce este?” copiii vor fi fericiți să o corecteze specificând că aceea nu este o imagine. Educatoarea întărește ce le spuse de copii menționând „așa este, aici este imaginea iar aici este scrisul”. Prin aceste procedee simple copiii vor învăța foarte repede diferența dintre imagine și scris: la o imagine te poți uita și spune ce este, dar la scris chiar dacă te uiți nu știi despre ce este vorba până nu înveți literele.

Atunci când copiii realizează **desene**, educatoarea poate întreba copilul ce reprezintă acel desen sau imaginile desenate de el spunându-i „acum voi scrie ce reprezintă desenul tău” așadar preșcolarul va înțelege că el a desenat iar educatoarea a scris.

Scrierea numelui copilului pe **desenele, picturile sau fișele de lucru** este o altă modalitate prin care copilul face diferența dintre scris și imagine/desen și, în timp, preșcolarul își va recunoaște propriul nume.

Plimbările și vizitele sunt utile pentru observarea diferitelor tipuri de scris din mediul înconjurător: numele străzilor, indicatoarele, semnele de circulație, numerele mașinilor, numele firmelor, a produselor etc. Educatoarea dă explicații în legătură cu plimbarea și printre altele atrage atenția copiilor asupra elementelor enumerate mai sus. Nu este neapărat necesar ca preșcolarii să cunoască semnificația tuturor textelor întâlnite, ci pentru început, ei trebuie doar să identifice aceste texte. Acest lucru nu înseamnă că educatoarea va refuza să răspundă la întrebările lor privind conținutul textului, dimpotrivă, ea va citi tot ce i se cere, neobligându-i însă pe copii să țină minte ce s-a citit, în acest fel copiii își vor menține motivația pentru ambianța tipărită iar prin repetiție, prin învățare spontană vor achiziționa mai mult decât prin învățarea formală.

2. Scrisul are semnificație.

După ce preșcolarul acceptă că imaginea este altceva decât scrisul în jurul vârstei de 4-5 ani nu se mai mulțumește doar cu atât, el cere adultului să-i citească povestea, ori mai specific, să i se citească ce scrie. Cu alte cuvinte el cere ca scrisul să fie pus în funcțiune ca mesajul să poată fi transmis. Copilul intuiește că scrisul înseamnă ceva deși nu poate explica încă ce anume. Dacă adulții, însemnând familia și grădinița, îi oferă experiențe cu textul scris el va primi treptat confirmarea corectitudinii intuiției sale: întotdeauna oamenii urmăresc ceva atunci când scriu și când citesc.

Prima semnificație pe care copilul o identifică la mesajul scris este recunoașterea propriului nume. Acest comportament poate fi atins la început cu copiii mici prin utilizarea doar a primei litere a prenumelui iar copiii care sunt familiarizați cu propriul nume scris vor porni direct de la prenumele scris întreg. Primul pas în atingerea acestui comportament este acela de a pune numele copilului pe tot ce îi aparține: dulăpior, pătuț, materialele didactice, însoțit la început de o poză a copilului. Inițial își va recunoaște numele după imagine dar în același timp își va forma și o reprezentare globală a numelui său scris.

O altă activitate este alcătuirea portretului clasei. Fiecare copil se desenează pe sine, iar educatoarea îi scrie numele sub desen. Autoportretele sunt expuse la nivelul copiilor pe panouri sau agățate pe sfori frumos ornamentate.

Jocul de tip memory poate fi confecționat din două seturi de jetoane, un set cu fotografiile și numele copiilor, iar celălalt set va conține doar numele copiilor. Copiii trebuie să potrivească fotografiile cu numele corespunzătoare.

O altă modalitate prin care un copil își poate recunoaște propriul nume poate fi confecționarea de insigne, pentru cei mici insignele vor avea lipite imagini/simboluri/fotografii alături de nume iar pentru cei mai mari insignele vor avea lipite doar numele, insigne, pe care copiii le vor purta zilnic la grădiniță.

„Citirea” unui text pe baza unei succesiuni de imagini este o deprindere cu importanță pe cel puțin două niveluri în învățarea citit- scrisului.

- copilul va învăța să urmărească în pagină mișcând ochii și mâna de la dreapta la stânga și de sus în jos;
- copilul va învăța să analizeze materialul perceput, să-l structureze astfel încât prin manipulări motrice și mai târziu prin manipularea reprezentărilor mentale să desprindă semnificații.

Pentru atingerea acestor comportamente educatoarea trebuie să le ofere modele: citind cărți, urmărind ilustrațiile din reviste, aceasta va indica întotdeauna cu degetul și va verbaliza acțiunea, fenomenul ilustrat, începând de la stânga și mergând spre dreapta. Foarte importante sunt activitățile de lectură după imagini care nu sunt altceva decât o succesiune de imagini reprezentând o acțiune, un fir narativ în secvențe progresive, care vizualizează pentru copil ideea că evenimentele, pentru a se produce, trebuie să respecte o anumită ordine în desfășurarea pașilor acțiunii. Se va începe cu maximum de trei imagini așezate pe rând, una câte una, și explicate pe rând în succesiune. Imaginile trebuie să reprezinte un text, o poveste bine cunoscută de copii, astfel încât să nu existe nici o piedică în perceperea efectivă a secvențelor.

3. Identificarea ideii unui text urmărind indiciile oferite de imagini

Pasul următor desprinderii semnificației din succesiunea imaginilor este încercarea de a transfera această semnificație la cuvintele ce însoțesc aceste imagini. Copilul va putea să găsească ideea unui text urmărind indiciile oferite de imagini. Acest comportament este urmărit nu prin activități formale, de predare, ci prin situații concrete, spontane pentru copii, dar create intenționat de educatoare. Nimic nu este mai natural decât o educatoare în mijlocul copiilor cu o carte în mână, întrebându-i „ce credeți că scrie aici?”. Cărțile vor fi alese cu grijă, vor avea imagini clare, bine desenate și inteligibile, iar sub ele sau alăturat va apărea un singur cuvânt care să corespundă răspunsului dat de copii. Procedul poate fi aplicat cu succes chiar de la grupa mică.

Copilul va putea să facă deosebirea între cuvintele pronunțate și imaginile la care acestea se referă. Acesta este un comportament pregătitor celui în care se cere aflarea sensului cuvântului

scris. Nu se poate trece mai departe dacă preșcolarul nu este capabil, atunci când îi este pronunțat un cuvânt, să indice imaginea corespunzătoare alegând dintre ilustrațiile avute la dispoziție. În mod obișnuit, preșcolarul vine la grădiniță având deja acest comportament, educatoarei revenindu-i sarcina de a-l exersa și dezvolta.

Un alt comportament care vizează activitățile de citire este acela în care copilul va putea să facă legătura între cuvântul oral și imagine și între cuvântul scris alăturat, înțelegând că aceste cuvinte sunt nume. O activitate simplă care poate fi desfășurată cu copiii de patru ani este următoarea: educatoarea utilizează un set de jetoane, fiecare jeton conținând o ilustrație și alăturat sau dedesubt un cuvânt. Educatoarea pronunță un nume și cere copiilor să găsească cuvântul scris corespondent de exemplu: „Eu spun iepuraș iar voi vă uitați pe cartonașe și îmi spuneți unde scrie iepuraș”. Evident, copiii arată jetonul cu ilustrația respectivă, educatoarea îi laudă și îi întreabă „Cum ați reușit să vă dați seama dacă încă nu știți să citiți?”. Copiii vor arăta imaginea și vor spune că s-au gândit că alături scrie iepuraș.

Copilul va asculta textele citite simultan cu urmărirea imaginilor pentru a găsi răspunsurile cerute. Primele exerciții în acest sens se fac în sectorul bibliotecă atunci când se citesc cărți cu ilustrații mari și texte simple. Cel mai eficient mod este acela în care atât educatoarea cât și copiii au în față câte un exemplar din aceeași carte: în timp ce educatoarea citește povestea copiii ascultă și urmăresc simultan pe carte călăuzindu-se după imagini. Din când în când educatoarea se va opri din citit și va întreba preșcolarii ce cred ei că se va întâmpla mai departe. Îi poate ajuta în găsirea răspunsului îndrumând copiii să se uite pe pagina următoare. Dacă cartea este bine aleasă ilustrația va sugera copiilor continuarea acțiunii.

4. Interesul pentru citit al copilului se datorează aproape în întregime adulților.

Preșcolarul trebuie învățat să știe cum să manipuleze o carte iar acest lucru **nu** se face prin predare sau cicăleală, ci prin exercițiu, dar mai ales prin model. Atunci când educatoarea la sectorul bibliotecă citește o poveste, copiii vor vedea și modul în care se manevrează cartea: cum o scoate din bibliotecă, cum se uită la ea să se asigure că este cea dorită, o deschide cu grijă și cu atenție să nu se îndoie foile sau să le murdărească. Nu toate aceste operații de manipulare sunt vizibile pentru toți copiii de aceea, de fiecare dată, când educatoarea manevrează o carte, un caiet, catalogul, aceasta va fi atentă să verbalizeze aceste condiții „e o carte frumoasă”, „trebuie să umblu cu multă grijă”, „nu vreau s-o murdăresc”, „acum întorc foaia cu grijă să nu o îndoiesc” etc. Preșcolarii vor fi dornici să o emite în comportamentul ei față de carte pe doamna educatoare. Preșcolarul va cunoaște elementele importante și distinctive ale unei cărți.

Atunci când educatoarea dorește să citească o poveste, copiilor trebuie să le prezintă coperta cărții arătându-le unde scrie numele poveștii și unde este scris numele autorului. Acest „ritual” trebuie repetat de fiecare dată când se citește o carte. Pe măsură ce copiii se obișnuiesc cu acest mod de prezentare pot fi implicați mai activ în acest „ritual” cu ajutorul întrebărilor „unde este scris titlul dar autorul?”, „cum se poate deosebi titlul de autor?” - prin poziție (titlul de obicei este așezat în centrul copertei iar autorul la marginea de sus sau de jos), prin mărimea literelor: de obicei titlul este scris cu litere mult mai mari decât celelalte cuvinte ale copertei. Educatoarea atrage atenția copiilor și asupra altor elemente cum ar fi: fiecare pagină este numerotată, există cifre care arată prețul cărții, poate arăta preșcolarilor unde este scris titlul în interiorul cărții și de unde începe povestea propriu-zisă. Aceste informații se împărtășesc copiilor treptat în timpul diferitelor activități. Pentru aceste informații nu se organizează activități specifice în acest sens.

5. Copilul va putea să cunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris.

Perceperea și recunoașterea globală a cuvintelor nu presupune interzicerea cunoașterii literelor componente, precum și, invers cunoașterea literelor nu presupune abandonarea completă a activităților de percepere globală. Cele două comportamente trebuie urmărite mai degrabă simultan, în mod echilibrat.

În timpul activităților de antrenament al auzului fonematic, precum și cu oricare alt prilej, educatoarea caută să-i facă pe copii conștienți de sunetul inițial al numelui lor. Se va arăta litera corespondentă fără a face din aceasta o activitate propriu zisă. Copiii vor învăța foarte ușor corespondența literei cu sunetul, fiind bine motivați vor reuși să transfere mai repede aceste deprinderi și la alte cuvinte. Acest procedeu al numelui, în recunoașterea sunetului lui și literei corespondente, se poate folosi pentru toate sunetele/literele conținute în numele fiecărui copil. De exemplu, educatoarea va pronunța M-A-R-I-A. Împreună vor auzi sunetul „m”, educatoarea va scrie numele arătându-i copilului litera „m”, se vor juca astfel descoperind „m”-urile din toate cuvintele cunoscute. Cu alt prilej vor auzi sunetul „a” și așa mai departe jocul continuă până sunt epuizate toate literele din numele copilului. Pe măsură ce preșcolarul învață câte o corespondență sunet/literă va primi cadou litera respectivă care poate fi confecționată, sau scrisă pe un jeton mic. De câte ori se va desfășura jocul numelui copilul va dovedi că știe ce sunete respectiv litere a învățat, așezându-le în ordine până când vor fi învățate toate literele numelui și vor fi conștientizate toate sunetele din interiorul acestuia. După ce toți copiii din grupă și-au învățat numele și-au „câștigat” jetoanele cu toate literele, se pot organiza activități de grup distractive, ca, de exemplu, toți copiii dintr-un grup își amestecă în mijlocul mesei literele din numele lor, apoi fiecare încearcă să-și găsească cât mai repede literele cu care să și formeze propriul nume.

De reținut este faptul că educatoarea va avea grijă să urmărească ca fiecare copil să-și poată compune propriul nume din literele unui alfabetar, din cuburi cu litere, litere decupate și lipite etc.

Astfel de jocuri pot fi inițiate și cu literele din cuvintele jucăriei preferate, a animalului preferat sau a oricăror alte cuvinte.

Copilul va putea să arate cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă după mai multe exerciții privind litera ce trebuie cunoscută. În acest sens, pot avea loc complicități ale jocurilor de învățare a literei respective prin găsirea orală a unor cuvinte care încep cu aceasta. Individual sau în grupuri mici, preșcolarii primesc câteva jetoane pe care sunt trecute câteva cuvinte. În prima etapă, cuvintele nefiind bine cunoscute, ele vor fi însoțite de imagine; aceasta va constitui un suport pentru analiza fonetică și analiza perceptivă a cuvântului. Sarcina de îndeplinit poate lua mai multe forme: se cere ca toate cuvintele care încep, de pildă, cu „b” să fie puse deoparte, să fie subliniate toate cuvintele care încep cu „b”, să fie încercuit „b” când se găsește la început și așa mai departe. Când copilul devine familiarizat cu această sarcină se renunță la imagini.

Copilul va putea să compună cuvinte scurte familiare. După ce preșcolarul a fost familiarizat cu compunerea propriului prenume se poate trece la o altă etapă și anume cea a compunerii de cuvinte scurte, familiare. Compunerea cuvintelor prin jocuri puzzle este foarte îndrăgită de preșcolari. Pentru aceasta se procură/confecționează o serie de jetoane din carton, pe ele vor fi desenate un obiect, o ființă, o jucărie, iar sub desen se scrie denumirea acestora. Jetoanele se taie vertical astfel încât fiecare fâșie să cuprindă o parte din imagine și o literă din cuvânt. După ce fâșiile sunt amestecate, copilul reconstruind imaginea, reconstruiește și cuvântul. Pentru copiii foarte mici se poate începe cu cuvinte formate din două litere (ac, ou, om), se trece apoi la cuvinte de trei și patru litere.

Compunerea propozițiilor formate din două, trei sau mai multe cuvinte se poate realiza cu aceeași tehnică puzzle, dar de această dată jetoanele vor avea imagini și propoziții iar fâșiile verticale vor cuprinde o parte din ilustrație și un cuvânt. Pentru început, educatoarea arată copiilor imaginea și propoziția în întregime, se poartă o mică discuție asupra imaginii și a ceea ce reprezintă ea. Le citește apoi propoziția indicând cu degetul fiecare cuvânt. Se observă corespondența între ce spune imaginea și ce spune propoziția. Copiii primesc jetoanele tăiate în fâșii și recompun imaginea și propoziția. Din a doua activitate preșcolarii vor primi materiale diferite. Ar fi bine să existe două chiar trei tipuri de imagine-propoziție care să fie împărțite copiilor la întâmplare. Îndată sarcina îndeplinită, copiii vor verifica rezultatele comparându-le cu ale celor care au avut imagini identice. Pentru copii, această mișcare și verificare reprezintă, de fapt, o punere în ordine a experienței lor

perceptiv-intelectuale. Educatoarea se plimbă printre ei și îi ajută în verificare. Educatoarea citește propoziția formată de fiecare copil, punând demonstrativ degetul pe fiecare cuvânt. Prin această metodă educatoarea oferă copilului un nou model de evaluare a unei lucrări, demonstrându-le că scrierea are un înțeles permanent și este autonomă, neavând nevoie de imagine pentru a comunica ceva (este de la sine înțeles că preșcolarul asimilează aceste afirmații la nivel intuitiv fără ca educatoarea să explice acest raționament).

Desfășurarea activităților de scriere.

Maria Montessori a demonstrat în prima jumătate a secolului XX că cel mai potrivit mediu pentru învățarea scris-cititului este grădinița, iar cea mai bună metodă pentru această achiziție nu este cea prin care copilului i se predă, ci acele metode prin care cititul și scrisul apar în situații de joc. În acest mod abordarea limbajului scris apare ca un moment natural al dezvoltării copilului.

1. O deprindere extrem de importantă în abordarea scris-cititului este aceea a discriminării perceptive, adică a deosebi un lucru de altul, o formă de altă, o culoare de altă. Antrenamentul perceptiv al tuturor simțurilor este o condiție esențială pentru întreaga dezvoltare a copilului și el trebuie inițiat din prima zi de grădiniță și de la cea mai fragedă vârstă. Acest antrenament nu se efectuează doar pentru a atinge obiectivul scriere, deși în acest context este destul de important. Educatoarea trebuie să conceapă foarte multe activități cu caracter de joc prin care copilul să aibă întotdeauna ceva interesant de privit, găsit, manipulat, pipăit etc.
2. Primul pas către scriere este capacitatea copilului de a trasa semne pe o suprafață cu ajutorul unui instrument.
 - Primul aspect tehnic pentru scriere este ca preșcolarul să cunoască și să știe cum se utilizează hârtia, creionul negru, creioanele colorate, creta și alte instrumente de scris. Această cunoaștere începe încă de la un an și câteva luni, copilul fiind capabil să țină strâns un creion gros apăsând sau mai degrabă lovind hârtia ca mai târziu acesta să reușească să facă linii scurte pe suprafața foi. Când ajung în grădiniță foarte mulți copii au deja experiența instrumentelor cu care se execută grafismele și desenele. Pentru început în grădiniță copiii foarte mici nu au nevoie de creion și hârtie pentru a-și forma deprinderea de trasare grafică. Micii preșcolari vor fi încântați să traseze urme cu bețișoare pe pământ sau cu degetele în nisip lăsând dăre. O educatoare pricepută va putea să-i învețe pe copii literele cu mult înainte ca aceștia să lucreze pe caiete doar prin jocuri la nisip, desenând cu degetul sau cu un bețișor.
 - Copiii trebuie să știe să execute elemente grafice simple. Prin elemente grafice se înțelege liniile drepte în diferite poziții, linii curbe deschise sau cercuri la fel în diferite poziții. În jurul vârstei de trei ani copilul face deja cercuri mai mult sau mai puțin perfecte și linii (mai

ușor cele verticale decât cele orizontale). Pentru copiii de grupă mică este mai important procesul trasării și mai puțin rezultatul. Astfel că în prima etapă ei vor fi lăsați să se bucure de „mâzgăleală”, vor lăsa „urme” peste tot cu bățul pe pământ, cu degetul pe nisip, cu creta pe asfalt ori pe tablă, cu creioanele negre și colorate pe hârtie de diferite tipuri (aici este de preferabil carioca groasă). Colorarea este o activitate plăcută și motivantă care poate se poate întinde pe tot parcursul anilor de grădiniță. În cazul colorării, educatoarea va trebui să aleagă cu atenție materialele. De obicei cărțile de colorat reprezintă desene prea mari cu suprafețe de colorat prea largi și prea obositor de acoperit cu creionul. Așadar nu este de mirare că preșcolarul mic mâzgălește câteva linii cu creionul colorat și declară că a terminat trecând la alt desen. Pentru început trebuie să i se ofere de colorat figuri simple de dimensiuni mici. Copilului îi place să schimbe repede creionul și desenul astfel încât este interesat de proces și mai puțin de rezultatul final. Treptat el învață să respecte contururile și să se concentreze asupra sarcinii de îndeplinit nu asupra mișcării creionului în sine. Educatoarea nu trebuie să insiste asupra acestor condiții de la început, în caz contrar ea va transforma o activitate plăcută într-o muncă plictisitoare, rezolvată superficial și fără efecte pozitive în desfășurarea activității. După o perioadă ce depinde în general ritmul de asimilare al copiilor, educatoarea va trece la sarcini mai organizate: le va cere să deseneze un cerc mai mare ori mai mic, linii în linii culcate, linie lungă, linie scurtă, linie mică, linie mare. De asemenea, educatoarea va urmări organizarea paginii: va cere, spre exemplu, un nor sus, o minge jos pe pământ ori o căsuță pe mijloc. Unii copii pot realiza aceste sarcini alții nu. Educatoarea nu trebuie să privească trasarea acestor elemente grafice ca un obiectiv urgent de atins într-o perioadă de timp strict limitată. Pe măsură ce copiii se simt mai siguri în execuție educatoarea poate trece la alte modalități de implicare a elementelor grafice.

- Astfel copilul va putea să execute diferite tipuri de trasări peste modele date. Se pornește de la uniri de puncte fie trasând linia peste una punctată, fie în mod liber. Cei mici vor avea de trasat liber o linie între două repere foarte vizibile. Ei încă nu pot să-și coordoneze mișcările astfel încât să poată plasa exact creionul și să tragă o linie peste cea deja trasată. În funcție de copil educatoarea poate aborda și trasee punctate.
- Copilul va urmări perceptiv și motric anumite trasee. Spre exemplu: fiecare copil va primi o coală de hârtie pe care sunt desenați un cățel, în stânga paginii și un băiețel în dreapta paginii. Între cei doi este trasat un drum drept cu o linie punctată pe mijloc. Educatoarea discută cu copiii despre ceea ce văd în desen: un cățel și un băiat și întreabă: „Ce face cățelul?” - „aleargă”, „Unde aleargă?” - „spre băiat”, „Ce face băiatul?” - „îl așteaptă”, „Pe unde aleargă cățelul” - copiii arată drumul fiecare cum crede. Educatoarea scoate la iveală o coală de hârtie cu același desen dar mai mare și o fixează pe o tablă sau pe un suport să

poată fi văzută de toți copiii. Acum, spune educatoarea, aș vrea să rog pe cineva să-mi arate drumul pe care fuge cățelul spre băiat. Unul dintre copii va arăta drumul respectiv, mișcând degetul de la cățel spre băiat (deci de la stânga la dreapta) pe linia punctată. După ce câțiva copii au făcut această operație, educatoarea va îndemna copiii să arate individual pe foaia lor cu degetul drumul cățelului spre băiat. După ce s-a asigurat că toți copiii trasează cu degetul corect de la stânga la dreapta, solicită copiilor să traseze cu creionul pe linia punctată. Procedul cu coala mare de hârtie se folosește doar în primele activități de trasare peste linia punctată. În următoarele activități traseul poate fi complicat prin linii șerpuite, spiralate, în zigzag etc. Alte trasee grafice pe care copiii le pot executa sunt labirinturile foarte simple pentru cei mici și mai complicate pentru cei mari.

- Completarea părților care lipsesc în desene simple pregătesc scrierea, dar nu sunt specifice acesteia, de aceea, ele pot fi abordate în cadrul activităților libere în care educatoarea va lucra doar cu grupul care a ales creionul și hârtia. Completarea lacunelor structurează și întărește reprezentările mintale, dezvoltă capacitatea de sinteză perceptivă și combină această capacitate cu acțiunea motrică, element important al învățării la vârste mici.
- Respectarea regulilor/condițiilor minime ale scrierii. Aceste reguli trebuie să fie cunoscute de copii începând de la grupa mică, din momentul în care încep să folosească instrumentele de scris. Primul lucru care trebuie corectat este poziția, cunoscut fiind faptul că cei mici au tendința de a se apleca asupra foii de scris. Al doilea element ce trebuie prevenit sau îndepărtat este tensiunea motrică, preșcolarii țin foarte strâns creionul în mână și apasă puternic astfel în câteva minute se instalează oboseala. Pentru început este indicat să se folosească creioane groase ori carioca, astfel încât mâna încă neîndemânatică să nu trebuiască să se cârcească pe bețișorul subțire al creionului. În timpul exercițiilor de trasări libere cu mișcări largi copilul va învăța să relaxeze mâna pe creion abia după aceea se poate trece la îndeplinirea sarcinilor grafice cum ar fi linia trasă de la un punct la altul
- Executarea trasării semnelor grafice relativ corect în ceea ce privește mărimea, direcția de la stânga la dreapta ajută copiii să își formeze deprinderi de trasare grafică ordonată, simetrică, echilibrată însă nu trebuie exagerat cu acest tip de activități.

CAPITOLUL 5: INTERCULTURALĂ

5.1. Premise teoretice

5.1.1. Conceptul de educație interculturală

Interculturalitatea este o stare de fapt a întregii societăți contemporane, caracteristică nu numai școlii, grădiniței, ci întregii societăți. Întâlnirea reală sau virtuală a culturilor este un fenomen comun care poate fi perceput în două moduri:

- Modelul în care fiecare cultură își păstrează perimetrul, nu îl depășește, numit perspectiva multiculturală, model care nu este în concordanță cu realitatea;
- Modelul intercultural, ce presupune o interferență creativă a culturilor, fiind modelul care permite o mai bună comunicare și adaptare a culturilor.

Prin urmare, prin intermediul educației interculturale, grădinița trebuie să genereze prilejul păstrării valorilor culturale naționale dar și al identificării și asumării valorilor universale.

Educația interculturală propune formarea competenței interculturale, astfel încât activitatea de învățare în grădiniță să devină o învățare a acceptării alterității, iar pe termen lung să formeze copiii pentru o societate democratică viitoare în care persoanele să relaționeze bine cu ceilalți și cu propriile culturi.

Rolul grădiniței în societatea interculturală de astăzi este acela de a-i face pe copii să descopere la celălalt, în același timp, alteritatea și asemănarea și nu doar de a-i face să cunoască altă cultură. Astfel, copilul este ajutat să se definească, să se cunoască, în orice moment, în raport cu ceilalți și să comunice chiar și în situații conflictuale. Rolul educatoarei este acela de „facilitator” al educației, mediator cultural, care stimulează dialogul intercultural între copii, favorizează relațiile constructive în grup, încurajează autonomia copilului pentru a da posibilitatea tuturor de a-și trăi și exprima identitatea culturală.

Educația interculturală se constituie, astfel, într-un proces de educare socială devenită necesară societății în ansamblu și fiecăruia în mod individual, pentru a depăși pericolul egocentrismului, a îndepărtării de celălalt, a discriminării întâlnite uneori în societatea contemporană.

5.1.2. Cultură și identitate

Cultura cunoaște o definire elitistă (ce vizează dimensiunea artistică sau intelectuală a vieții) și o definire largă (vizând valorile și sistemele comportamentale ce permit grupurilor și persoanelor să dea un sens lumii care le înconjoară). Cultura reprezintă un univers cu o structură complexă și interdependentă, alcătuit dintr-un ansamblu de norme și valori, cunoștințe, coduri, reprezentări, interese, aspirații, credințe și mituri, modele de comportament, toate acestea apărând ca mod de reacție a unui grup de persoane la nevoi concrete ce apar sau au apărut în perimetre existențiale.

UNESCO definește cultura ca fiind „o serie de caracteristici distincte a unei societăți sau grupă socială în termeni spirituali, materiali, intelectuali sau emoționali”. Center for Advance Research on Language Acquisition, a făcut un pas mai departe și definește cultura ca fiind „modele comune de comportamente și interacțiuni, construcții cognitive și de înțelegere care sunt dobândite prin procesul de socializare”, potrivit Live Science. Astfel, se poate observa că dezvoltarea identității unui grup este favorizată de modelele sociale unice ale grupului.¹¹³

Cultura este un fenomen dinamic și nu o realitate statică, fiind un proces în continuă derulare. Fiecare individ este purtătorul unui număr de modele de idei, trăiri și manifestări potențiale achiziționate pe parcursul existenței sale, multe dintre acestea fiind achiziționate în perioada copilăriei. Preluând acest concept, G. Hofstede consideră cultura o „programare mentală colectivă care distinge membrii unui grup de alții.”¹¹⁴

Conform concepției aceluiași autor, cultura este cea care îi face pe oameni să semene între ei, dar și să îi diferențieze de alte categorii sau grupuri. Diferențele pot fi manifestate prin patru moduri de expresie: simboluri, eroi, ritualuri și valori. Acestea sunt moduri ale persoanelor de a se raporta la realitate, apelând la elemente ale culturii proprii.

„Prin cultură, existența se îmbogățește cu cea mai profundă variantă a sa. Cultura este semnul vizibil, expresia, figura, trupul acestei variante. Cultura ține deci mai strâns de definiția omului decât conformația sa fizică sau cel puțin tot așa de strâns.”¹¹⁵

Identitatea culturală este esența perenității popoarelor; ea conferă omului specificitate și grupurilor unitate, caracter irepetabil și ireductibil; ea constituie legătura între trecutul, prezentul și viitorul lor, cultura condiționează întreaga experiență a omului, de la naștere până la moarte.¹¹⁶

¹¹³ <https://jurnalspiritual.eu/ce-este-cultura/>

¹¹⁴ Hofstede, G., 1996, „Cultures and organizations: Software of the mind: Intercultural cooperation and its importance for survival.” New York: McGraw Hill.

¹¹⁵ Lucian Blaga – „Geneza metaforei și sensul culturii”, unul din volumele din „Trilogia culturii”, 1936

¹¹⁶ <http://www.asociatiaproroma.ro/site/index.php/domeniu/cultura>

Omul datorează demnitatea sa culturii și vocației sale de a fi civilizat. De aceea, în filozofia drepturilor omului, un loc central ocupă, după viața și integritatea fizică, modurile de exprimare culturală, cum ar fi libertatea de expresie, de conștiință, de gândire, de reuniune și de asociere, dreptul la educație etc. De altfel, dreptul la identitate culturală este o expresie a diversității culturale a lumii, a dreptului de a fi diferiți.

Înțelegerea conceptului de identitate culturală presupune raportarea lui la două niveluri de semnificație:

1. Un nivel psihologic, care se referă la percepția pe care o are fiecare persoană, respectiv copilul, despre sine însuși, la modul în care fiecare conștientizează modul său de a exista în relație cu alte persoane împreună cu care formează un grup social. Percepția identității presupune totodată un aspect individual (autoidentificarea cu grupurile de apartenență) și unul colectiv (ceilalți membri ai grupurilor de apartenență îi recunosc persoanei propria identificare cu grupul);

2. Un nivel social, care se referă la termenul „cultural”: identitatea culturală presupune acea componentă a identității care vizează autoidentificarea persoanei, copilului, cu patrimoniul cultural al grupurilor de apartenență. Acest fapt conchide că identitatea culturală este o identitate globală presupunând un ansamblu de identificări particulare reprezentând tot atâtea apartenențe culturale distincte.

Identitatea etnică presupune identificarea unui grup cu o istorie sau o origine comună simbolizată de o moștenire comună (concretizate într-o limbă, o rasă sau o religie comună, teritoriu, instituții sau trăsături culturale comune), cu toate că unele dintre acestea pot lipsi. Identitatea etnică sau grupul etnic se manifestă prin sentimentul de atașament pe care o persoană sau un grup îl simte. „Grupul etnic este definit ca o populație distinctă în cadrul unei societăți, a cărei cultură poate fi diferită de a sa; un grup de persoane care au în comun una sau mai multe dintre caracteristicile enumerate mai sus, deci membrii grupului etnic au o pronunțată conștiință a propriei identități, datorită unor elemente comune de natură rasială, națională și culturală. În fiecare societate conviețuiesc persoane aparținând mai multor grupuri etnice, care pot fi majoritare sau minoritare.”¹¹⁷

Identitatea culturală se referă la identificarea cu un anumit grup sau la sentimentul de apartenență la acesta pe baza mai multor categorii culturale, incluzând naționalitatea, etnia, rasa, sexul și religia. Identitatea culturală este construită și întreținută prin procesul împărtășirii cunoașterii colective, precum tradițiile, patrimoniul, limba, estetica, normele și obiceiurile. Având

¹¹⁷ Repere ale educației interculturale, Chișinău, 2013, Consiliul Național al Tineretului din Moldova

în vedere că indivizii, în mod tipic, se afiliază la mai mult de un singur grup, identitatea culturală este de natură complexă și are multiple fațete.

În grădiniță, în jurul vârstei de 5 ani, copilul începe să-și construiască o identitate de grup cultural, etnic, religios, precum și o identitate individuală. El poate explora mai mult diferențele din cadrul unui grup etnic, de exemplu, sau între grupurile diferite, precum și similitudinile dintre acestea. Copiii în jurul vârstei de 5 ani, au capacitatea de înțelegere a diferențelor de cultură, limbă, obiceiuri și tradiții, le acceptă și sunt interesați, curioși de descoperirea asemănărilor și a diferențelor între grupurile etnice cu care intră în contact.

Identitatea culturală a unui individ este creată în relație cu alții, într-un context social unic. Orice identitate culturală se definește prin recunoașterea prezenței celuilalt și a practicilor culturale ale acestuia. Dialogul intercultural este esențial în construirea identității culturale, deoarece susține indivizii în a vedea deopotrivă similaritățile și diferențele care există în raport cu ceilalți și în a defini cine sunt ei înșiși.¹¹⁸

În concluzie, identitatea și cultura sunt componentele de bază care fac construcțiile și interacțiunile sociale să funcționeze și să se influențeze reciproc, iar dezvoltarea unei identități necesită o anumită formă de interacțiune și perspectivă personală într-o perioadă de timp.

5.1.3. Identitatea culturală a minorității poloneze din România

„Patrimoniul cultural reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor care au rezultat de-a lungul timpului din interacțiunea factorilor umani cu cei naturali. Acesta se află într-o evoluție continuă și contribuie fundamental la dezvoltarea umană și creșterea calității vieții colective. În fond, patrimoniul cultural ne încântă și inspiră generațiile vechi și noi în călătoria lor spre cunoaștere.”¹¹⁹

Patrimoniul cultural al unei etnii exprimă modurile de viață dezvoltate de o comunitate, pe care le transmite din generație în generație, incluzând: limba, obiceiurile și tradițiile, portul popular, valorile și credințele manifestate prin artă, bunuri mobile și imobile, o colecție de mărturii excepționale ale creativității umane de-a lungul istoriei sale.

Conștiința importanței limbii comune pentru existența unui popor a fost vie încă din secolul al XVI-lea printre locuitorii ținuturilor poloneze, dar și pentru vorbitorii de limbă polonă din alte ținuturi, emigranți sau refugiați. Dragostea pentru limba polonă a fost motivul care a unit polonezii de pretutindeni și le-a permis să își păstreze sentimentul identității naționale, chiar după pierderea

¹¹⁸ <http://centerforinterculturaldialogue.org>

¹¹⁹ <http://www.cultura.ro/directia-patrimoniu>

teritorială a statului polonez, împărțit în secolul al XX-lea între Rusia, Prusia și Austria. Mulți poeți polonezi au identificat patria cu limba polonă.

Prin urmare, limba polonă a constituit și constituie încă elementul de bază al identității culturale poloneze și un bun imaterial al patrimoniului cultural polonez, iar păstrarea acestei culturi și dezvoltarea ei sunt posibile prin protejarea limbii polone. Din aceste considerente, învățarea limbii materne în școli și grădinițe este un deziderat de bază al tuturor celor implicați în organizarea și desfășurarea învățământului pentru minorități în România.

Referitor la relațiile românilor cu polonezii, aceștia au o istorie comună de secole, deoarece cele două popoare au fost, prin evoluția timpului, multă vreme vecine. Relațiile istorice și contactele culturale au contribuit la importante schimburi reciproce. Polonezii reprezintă astăzi în România una din cele 29 minorități recunoscute de statul român. Destinele polonezilor de pe teritoriul României reflectă cu fidelitate istoria popoarelor român și polonez, ca și raporturile stabilite între ele de-a lungul timpului.¹²⁰

Despre o comunitate polonă încheagată pe teritoriul românesc putem vorbi, după anul 1774, odată cu schimbarea statutului Moldovei de nord, cunoscută și sub numele de Bucovina. O statistică a acestei provincii datând din 1772-1773, atestă un număr de 460 de polonezi, reprezentând 0,54% din populația provinciei. Emigrația politică poloneză spre teritoriile românești a stat sub semnul dramatismului unor momente din istoria Poloniei. Ea nu s-a constituit în comunități compacte pe teritoriul României, dar prin dinamismul și personalitățile ei, a amplificat ecourile prezenței polonezilor într-un spațiu care le-a fost ospitalier. Sute de refugiați polonezi sunt atestați în diverse localități din Moldova și Dobrogea.¹²¹ În Bucovina, pe de altă parte, se constată după 1848, o emigrație poloneză care crește în intensitate la sfârșitul secolului XIX. În anul 1870 sunt atestați în provincie 2 475 de polonezi, caracterizați printr-o educație ridicată și grad înalt de alfabetizare. Acest nivel ridicat de instrucție și alfabetizare a făcut să apară numeroase societăți culturale, de lectură, care aveau menirea de a cultiva și conserva valorile culturale și identitare, limba, credințele religioase, istoria națională.

Pe teritoriul României, polonezii au înființat mai multe școli, coordonate de Uniunea poloneză a școlilor, au editat numeroase publicații, au început să-și tipărească, în limba polonă, operele clasicilor, atât de necesare școlilor poloneze, dar și opere care surprindeau tragedia proaspăt dezlănțuită. Așa a apărut, în 1940, la Tîrgu Jiu, volumul de versuri „Vânt prin România” de Boguslaw Leskiewicz, dar și versiunea românească a romanului „Panica vine din văzduh” (Pobojowisko) de Boguslaw Kuczinski. Polonezilor emigrați în România în septembrie 1939 li se

¹²⁰ http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/sup_curs/istorie24.pdf

¹²¹ Istoria și tradițiile minorităților din România, Toader Nicoară, București, 2005

adaugă alții, din Bucovina și Basarabia, refugiați în urma ultimatumului sovietic din iunie 1940 și reocupării acestor teritorii în anul 1944. După 1947 nu s-au mai produs modificări semnificative în structura minorității poloneze din România, conform sursei citate.¹²²

Astăzi, conform datelor Comisiei Naționale pentru Statistică (2011), în România trăiesc 2.543 de polonezi (reprezentând 0,02% din populație), răspândiți pe tot teritoriul țării. Cei mai mulți locuiesc în județul Suceava (1.922), în localități ca Solonețul Nou, Cacica, Poiana Micului, Pleșa, Bulai, dar și în București (160), județul Hunedoara (51) sau Timiș (65). Conducerea Uniunii Polonezilor din România, Dom Polski declara că numărul etnicilor polonezi este mai mare, circa 10.000 de persoane, dar din diferite motive, unii dintre ei se declară de naționalitate română.

Uniunea Polonezilor din România-Dom Polski, care are sediul central la Suceava și filiale în București, Constanța, Iași etc, editează din 1991 revista lunară bilingvă Polonus, care pe lângă informații din viața comunităților oferă date despre cultura și istoria polonezilor. Dom Polski organizează anual, în luna septembrie, „Zilele culturii poloneze” care cuprind simpozioane științifice, expoziții artistice, spectacole folclorice. De două ori pe an, în lunile mai și noiembrie, sunt organizate concursuri de recitări în limba polonă, pentru copiii care studiază limba maternă polonă. Pe lângă aceste evenimente cultural-științifice, există numeroase întâlniri cu prilejul sărbătorilor sau al altor evenimente importante, marcate prin dansuri și cântece tradiționale, programe artistice deosebite oferite de către ansamblurile folclorice ale comunității dar și de către grupurile de copii din școlile unde învață etnicii polonezi. **Anexa A**

Referitor la tradițiile și obiceiurile etnicilor polonezi, acestea au fost transmise din generație în generație și respectate cu strictețe de întreaga comunitate. Majoritatea obiceiurilor și tradițiilor sunt legate de sărbătorile religioase ale cultului romano-catolic dar există și unele din perioada premergătoare creștinismului, perioada păgână, care sunt încă păstrate.

La mare preț sunt sărbătorile religioase, procesiunile catolice și zilele sfinților, dar și pelerinajele la mănăstiri precum: Mănăstirea Jasna Gora din Czestochowa sau la Grabarkva (pentru ortodocși) ori la Lezajsk pentru evrei.

Pe parcursul unui an, calendaristic vorbind, există o serie de obiceiuri și tradiții perpetuate și transmise copiilor, care se celebrează atât în familie cât și în mediul școlar, în cadrul activităților extrașcolare. Enumerăm câteva dintre acestea, în ordine cronologică:

¹²² http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/sup_curs/istorie24.pdf

1. Tradiții de Crăciun

Împodobirea bradului de Crăciun se face în cadrul pregătirilor pentru această sărbătoare mare, înainte de Ajunul Crăciunului. De obicei polonezii țin bradul de Crăciun împodobit până în luna februarie.

Masa de Crăciun începe cu apariția primei stele pe cer, iar ospățul se numește wigilia și are loc în Ajunul Crăciunului. Mesenii, înainte de a gusta merindele, se roagă sau citesc un pasaj din Noul Testament, urmând a se face urări pentru viitorul an. Familia va mânca mai întâi oplatek, un simbol al pâinii sfinte. Toate felurile de mâncare sunt în număr de 12 și sunt gătite fără carne, de post. După cină se cântă colinde sau se merge la biserică la slujba de la miezul nopții numită „Pasterka”. Jaselka este o piesă de teatru, jucată de amatori, ce relatează nașterea Domnului. În zonele rurale, colindătorii merg de la o gospodărie la alta și joacă această scenetă, având cu ei o stea din carton sau un pătuț pentru copii. De asemenea colindătorii joacă și alte scene inspirate din biblie cu referire la Nașterea Domnului.

2. Marzanna

O tradiție păgână extrem de importantă este înecarea fecioarei de gheață (Marzanna), o sărbătoare a vieții și a primăverii, marcând renașterea naturii, dar și un soi de descântec pentru a avea recolte abundente. Marzanna este o reprezentare a iernii, fiind o efigie din paie, care reprezintă o femeie, îmbrăcată în alb și împodobită cu panglici și mărgel. Acest obicei cere ca sătenii să ducă păpușa din casă în casă, după care Marzanna este dezbrăcată de haine, acestea fiind aruncate pe câmp. Apoi, păpușii i se dă foc și este aruncată într-un apă curgătoare sau iaz. Atunci când Marzanna este luată de ape, sătenii aruncă în apă crenguțe numite maik, ce sunt împodobite cu panglici și mărgel.

Obiceiul păgân Marzanna se desfășoară în fiecare an pe data de 21 martie. În mitologia slavă, Marzanna este asociată cu zeița agrară, ce are la bază moartea și renașterea naturii. În comparație cu mitologia românească această zeiță poate fi asociată cu Baba Dochia.

3. Duminica Palmierului

Duminica Palmierului se desfășoară cu puțin timp înainte de Paște în bisericile catolice. Această sărbătoare este asociată cu sărbătoarea de Florii de la ortodocși. Deși se numește Duminica Palmierului, enoriașii nu folosesc frunze de palmier ci ramuri de salcie înmugurite, adunate într-un buchet și prins cu panglici colorate. După sfințirea buchetului din timpul slujbei, acesta se păstrează în casă, cu credința că oamenii sunt apărați de boli și necazuri. După încheierea slujbei credincioșii se ating cu buchetele unul pe celălalt și își fac urări de bine.

4. Joia grasă- Thusty czwartek

Se sărbătorește în ultima zi de joi înainte de Postul Mare. Cu joia grasă începe ultima săptămână de carnaval înainte de Postul Mare, post care debutează cu Miercurea Cenușii. De joia grasă este permis să se mănânce până la refuz.

Simbolul acestui obicei în Polonia, este acela de a mânca gogoși pe săturate pentru a putea posti apoi. În această zi, în Polonia se înregistrează vânzări record la gogoși. Cine se pricepe, le coace acasă, iar alții trebuie să stea la cozi interminabile pentru a le cumpăra. Obiceiul spune că, dacă nu mănânci o gogoasă în joia grasă, nu poți conta pe noroc.

În trecut, gogoșile nu erau așa rotunde și pufoase ca în prezent. Acestea erau preparate din aluat cu drojdie și umplute cu slănină, costiță sau carne. Gogoșile de astăzi sunt rotunde, ușoare și pufoase, de culoare aurie cu o margine deschisă în jurul lor. În mod tradițional, acestea ar trebui să fie prăjite în multă grăsime, preferabil în untură, umplute cu dulceață de casă, spre exemplu de trandafir, și presărate cu zahăr pudră sau acoperite cu glazură, adeseori chiar și cu coajă confiată de portocală. Cu toate acestea, câte gospodine, atâtea rețete, de multe ori acestea fiind transmise din generație în generație. În afară de popularele gogoși din acea zi, sunt mâncate, de asemenea, minciunelele crocante și papanashi.

5. Tradiții specifice Sărbătorilor Pascale

La fel ca și la alte etnii, de Paște se pregătesc ouăle roșii și coșul cu produse specifice sărbătorii pascale, pentru a fi dus în biserică la sfințit. Cu timpul, obiceiul de a vopsi ouăle a devenit o artă. Împodobirea acestora a jucat un rol important în cultura populară, cu diferențe regionale distincte. Desenele sunt făcute cu ceară fierbinte iar în unele sate se lipesc bucățele de lână sau hârtie colorată.

După ce mâncarea este sfințită în biserică, aceasta poate fi gustată doar duminică dimineața, în ziua de Paște. Pe masă se găsesc diferite preparate din carne, supă, rulade, mezeluri și prăjituri. Polonezii pentru această sărbătoare prepară o pâine tradițională numită oplatek. Se spune că dacă la prepararea acestei pâini participă un bărbat, aluatul nu va crește, iar mustața acestuia se va albi.

O altă tradiție poloneză mai veche de secolul al XV-lea este Śmigus-Dyngus, cunoscută și ca „Lunea udă”, ce este celebrată în prima zi de după Paște și constă în udarea din plin cu apă și baterea ușoară cu crenguțe de salcie a fetelor de către băieți. Ziua imediat următoare, rolurile se inversează, iar fetele sunt cele care udă și lovesc ușor băieții cu aceste crenguțe de salcie. Dis de dimineață, băieții se strecoară în casele fetelor, înainte ca acestea să se trezească și le spun: Dyngus, dyngus, po dwa jaja; nie chce chleba tylko jaja („Dyngus, dyngus, pentru două ouă; nu vreau pâine

dar vreau ouă”). Dacă fetele nu le oferă ouă încondeiate sunt stropite din plin cu apă. Dacă în trecut toată această bătalie cu apă avea ca simbol atragerea ploilor pentru o recoltă bogată, acum această tradiție este mai mult pentru distracție. **Anexa B**

5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse

Știm că interculturalitatea reprezintă o întâlnire reală sau virtuală a culturilor, o relație de interacțiune și cooperare a diverselor grupuri culturale. Multiculturalitatea în schimb, reprezintă o însumare a culturii tuturor popoarelor care o alcătuiesc, astfel că diferite grupuri socioculturale trăiesc într-un spațiu fizic comun, fără a stabili în mod intenționat relații de schimb cultural și cunoaștere reciprocă. Reprezentanții acestor grupuri intră în contact doar întâmplător sau atunci când sunt puși în fața unor situații concrete de viață. Toleranța reciprocă este de tip pasiv, fiecare fiind centrat pe sine, ceilalți fiind considerați mai degrabă o amenințare pentru identitatea grupului.

Într-o societate multiculturală, diferitele culturi, minorități naționale, trăiesc împreună dar fără a avea un contact constructiv, important fiind să se păstreze diferențele culturale și afirmarea identității culturale specifice. Spre deosebire de aceasta, într-o societate interculturală diversitatea este un lucru pozitiv pentru dezvoltarea socială, politică și economică, iar interacțiunea dintre membrii grupurilor este parte integrantă a societății. Perspectiva interculturală înseamnă asigurarea respectului reciproc printr-o astfel de interacțiune, membrii grupurilor culturale având aceleași drepturi, același statut și urmărind definirea continuă a celor mai adecvate modalități de conviețuire.

Educația interculturală ne oferă o nouă perspectivă asupra educației și ne propune o abordare a învățării școlare centrate pe deschiderea spre diversitate culturală. „Cadrele didactice trebuie să construiască diverse strategii de învățare pentru o tratare pluralistă a interculturalității și diversității culturale, cum ar fi: aprecierea patrimoniului cultural pe care îl aduc cu ei elevii și utilizarea acestuia pentru a ajuta profesorii și directorii să învețe culturile elevilor; utilizarea conflictelor etnice pentru producerea unor schimburi culturale și sociale pozitive; crearea unui mediu de cooperare între elevi, profesori și familiile elevilor; facilitarea succesului tuturor prin asigurarea accesului egal și eficient la instituția școlară; înlăturarea prejudecăților legate de rasă, clasă socială sau etnie; eliminarea unor practici care dezavantajează persoane și grupuri de elevi.”¹²³

Diversitatea înseamnă acceptarea faptului că oamenii sunt diferiți, atât în privința aspectului exterior, cât și a mentalității. Diferențele dintre noi nu trebuie considerate o problemă a societății, dimpotrivă ele sunt avantaje în a privi lumea din mai multe perspective și a găsi multiple soluții la problemele societății contemporane.

¹²³ „Ghid practic de activități interculturale”, Oana Mihăiescu, Dorina Putineanu, Doinița Tulac- București 2021

Diversitatea culturală este o realitate ce trebuie fructificată, deoarece fiecare grup sociocultural contribuie la îmbogățirea experienței umane și fiecare dintre ele oferă o perspectivă distinctă asupra vieții.

„Dacă copiii trăiesc cu exercițiul acceptării diversității, vor învăța să găsească mai ușor dragostea în lume.”¹²⁴

Prin urmare, acceptarea și promovarea diversității în grădiniță prin educația interculturală este cea mai potrivită cale de valorificare a diferențelor culturale, permițând în același timp egalizarea șanselor la educație pentru toate grupurile socioculturale. Fiecare grădiniță poate deveni un exemplu de bună practică pentru o educație democratică, experimentând cetățenia globală, învățând copiii că pot conviețui constructiv, apreciind diferențele ca „valori”.

Diversitatea și egalitatea de șanse sunt interdependente. Diversitatea se bazează pe principiul echității, iar împreună sunt principii de bază ale educației interculturale. Atât conținuturile cât și procesele pedagogice ale educației interculturale se structurează, în practică, pe principiul diversității și cel al egalității de șanse.

În cadrul educației interculturale, copilului îi este prezentată o realitate socială compusă din elemente diverse (grupuri, indivizi, interese). Aceasta realitate diversă oferă copilului posibilitatea de a înțelege că există perspective diferite de ale sale, dar care pot fi la fel de „corecte” cu cele proprii. Mai mult, din emiterea mai multor puncte de vedere, diferite, pot rezulta soluții mai bune la anumite probleme sau pot fi identificate mai multe soluții. Posibilitatea copilului de a comunica și de a coopera cu ceilalți, duce la o conștientizare a diversității, a acceptării, a toleranței, deziderate de bază ale educației interculturale.

Principiul egalității de șanse sau al echității, pornește de la faptul că suntem diferiți, avem păreri diferite, dar toți suntem egali și avem aceleași drepturi. Este vorba despre abordarea conceptelor legate de drepturile omului, de faptul că toți indivizii se nasc egali, au dreptul la educație și la participarea deplină la viața socială și economică, fără deosebiri de origine etnică, sex, religie, vârstă, dizabilități etc. Politicile educaționale, prin care este pusă în aplicare educația interculturală promovează echitatea și respectul diversității, conform principiilor drepturilor omului, educația în scopul prevenirii și combaterii rasismului, a xenofobiei, a discriminării de orice tip, a marginalizării și excluziunii sociale.

Pentru respectarea acestor principii în educația preșcolară este nevoie ca ele să fie înțelese de copii, prin exemple de bună practică și prin activități interculturale făcute la nivelul grupei și al

¹²⁴ „Copiii învață ceea ce trăiesc”, Dorothy L. Nolte, Humanitas București, 2011

întregii grădinițe. Toți cei implicați în procesul de învățare, copii, profesori, părinți, trebuie să conștientizeze diversitatea și complexitatea naturii umane și să valorifice fiecare individ sau latură creativă. Prin încurajarea egalității de șanse, fiecare copil are oportunitatea de a se dezvolta și a avea acces la o viață socială, indiferent de condițiile socio- economice sau de categoria socială din care face parte. În concluzie, „copiii trebuie pregătiți să învețe să trăiască și să interacționeze pozitiv în această lume diversă.”¹²⁵ **Anexa C**

5.1.5. Minoritatea polonă din România în contextul diversității lingvistice-specificul limbii polone

Cu cele 38 milioane de vorbitori în Polonia, 2 milioane în Europa, plus circa 8 milioane de beneficiari, îndeosebi nativi din afara Europei, limba polonă face parte din cele 25 de limbi mari din lume. Este una dintre cele mai mari 10 limbi din Europa. Din punctul de vedere al numărului de vorbitori nativi, ea ocupă locul șase în Uniunea Europeană. Este cunoscută într-un grad diferit de circa 50 de milioane de oameni. Ca limbă maternă este recunoscută de locuitori din 21 de țări. Pentru circa 45 de milioane ea este limba maternă.

Laolaltă cu limbile cehă, slovacă, luzaciană inferioară, luzaciană superioară, cașubă și polabă, limba polonă face parte din grupa limbilor slave de vest a familiei limbilor indoeuropene. Această familie cunoaște două tipuri de limbi, numite satem și kentum. Limba polonă, împreună cu celelalte limbi slave, dar și cele baltice și iranene, face parte din grupul satem (compară srdce din cehă, sirdis din lituaniană, serce din polonă, cu heart din engleză, coeur din franceză, cor din latină, herz din germană).

Limba polonă se deosebește de alte limbi slave de vest prin următoarele trăsături:

1. Trecerea consoanelor sonore r și l în ar, ier sau il, compară sarna, kark, pierscien, wilk din polonă, cu srna, krk, prsteń, vlk din cehă;
2. Trecerea consoanelor palatine t, d, r în consoanele moi ć, dź, rz;
3. Accentul fix paroxitonic (adică pe penultima silabă) și absența vocalelor cantitative și a intonației (în afară de cea expresivă).

Din punct de vedere fonetic limba polonă literară contemporană se caracterizează printr-un număr nu prea mare de vocale (a, e, o, u, i, y, ę, ą; neexistând diferențierea între lungi și scurte) și un număr relativ mare de consoane care în scris apar destul de frecvent în grupuri consonantice. În pofida numărului restrâns de vocale, printre ele există două moștenite din perioada protoslavă, neîntâlnite în majoritatea limbilor europene și nici în alte limbi slave contemporane. Acestea sunt

¹²⁵ „Ghid practic de activități interculturale”, Oana Mihăiescu, Dorina Putineanu, Doinița Tulac- București 2021

vocalele nazale ą (în pofida scrierii, este vorba de o nazal, și nu de a) și ę. De altfel, și în limba polonă, în anumite circumstanțe, ele își pierd nazalitatea. La finalul cuvântului își păstrează caracterul nazal doar vocala ą (de ex. z taką ładną ksiązką), în schimb, vocala ę la finalul cuvântului se pronunță astăzi ca e (de ex. lubię cie, deși se scrie lubię cię). În interiorul cuvântului ambele vocale se pronunță nazal doar înaintea consoanelor fricative w, s, z, sz, ż, ś, ch; înaintea celorlalte consoane (adică înainte de p, b, d, t, c, dz, cz, dż, ć, k, g) nazalitatea lor transpare într-o consoană nazală distinctă m, n, sau ń; de exemplu, se spune și se scrie wąsy, węż, dar se spune zombek, zemby, wentka, pieńć, deși se scrie ząbek, zęby, wędka, pięć.¹²⁶

Impresia de încărcare cu consoane a textului polonez este amplificată de ortografie; potrivit ortografiei, unele consoane care nu dispun de litere proprii în alfabetul latin se înregistrează cu două litere pentru consoane, de exemplu grafemele sz, cz redau sunetele ș (rom. ș) și ć (rom. ci). Străinii se amuză și se sperie de propozițiile construite special în acest scop. De exemplu: Mali po polu hulali I pili kakao.

Limba polonă este o limbă flexionară: cuvintele declinate (substantive, adjective, numerale și pronume) au:

- șapte cazuri,
- două numere,
- trei genuri la numărul singular,
- două genuri la numărul plural.

Verbele se manifestă în diferite forme în funcție de persoană, număr, gen, timp, mod, diateză și aspect.

Datorită flexiunii relativ bogate, ordinea cuvintelor în propoziții și în frază este liberă, fără a fi întru totul arbitrară. Topica liberă este îngrădită de factori de ordin stilistic și logic, și nu de natură gramaticală sau semantică.

Ca urmare a acceptării, în secolul al X-lea, a creștinismului de la Roma prin intermediul Cehiei (spre deosebire de Rusia Kieveană), ținuturile poloneze s-au aflat pe orbita influenței vest europene. O formă de manifestare a acestei influențe, cu consecințe de lungă durată, a fost utilizarea alfabetului latin pentru înregistrarea primelor cuvinte poloneze, apoi a propozițiilor și, în final, a textelor. În perioada manuscriselor, așadar în secolul al XV-lea, s-au stabilit principiile generale de notare a grafemelor pentru care lipseau litere latine.

¹²⁶ „The Council for the Polish Language”, Varșovia 2009- tradusă în limba română de prof Constantin Geambașu

Alfabetul polonez contemporan este alcătuit din 32 de litere: A, Ą, B, C, Ć, D, E, Ę, F, G, H, I, J, K, L, Ł, M, N, Ń, O, Ó, P, R, S, Ś, T, U, W, Y, Z, Ź, Ż.

5.2. Să ne cunoaștem reciproc - activități axate pe educația interculturală

5.2.1. Sărbători de toamnă, iarnă și primăvară și nuanțele interculturale

SĂRBĂTOAREA ROADELOR- DOŻYŃKI	
Elemente comune	Elemente diferite
Prin această sărbătoare ne exprimăm mulțumirea adusă pământului pentru roadele bogate ale anotimpului toamna. Se promovează valori precum munca, hărnicia, destoinicia. Sărbătoarea roadelor este un carnaval al toamnei. Fiecare copil din grupă aduce câte un fruct sau o legumă la grădiniță pentru a le observa împreună cu colegii și a le descrie. La finalul activității are loc carnavalul toamnei, care se desfășoară pe fond muzical, copiii fiind costumați în fructe și legume de toamnă.	Preșcolarii de etnie polonă vor denumi fructele și legumele în limba lor maternă polonă, vor recita și intona cântece. În ziua în care este sărbătorită „Ziua Recoltei”, vor merge la biserică împreună cu familia și întreaga comunitate pentru a sfinți aceste coșuri cu roadele toamnei. Anexa D
1. Activitate axată pe cooperare interculturală La domeniul DȘ, are loc o activitate de observare a fructelor și legumelor de toamnă. Copiii vor denumi fructul/leguma, îl vor descrie după culoare, formă, gust, miros. Se vor umple coșuri cu fructe și legume, iar copiii își vor alege din coș câte un fruct sau o legumă. Se joacă jocul exercițiu „Spune ce este? Cum este?”. La finalul activității, preșcolarii sunt costumați în personaje tematice, Zâna Toamnă și spiridușii toamnei, aceștia fiind spiridușul Măr, spiridușul Pară, spiridușul Dovlecel, spiridușul Cartofior etc. Vor interpreta cântece, vor recita poezii despre fructele și legumele alese. Preșcolarii cooperează, contribuie la această activitate cu fructe și legume aduse de acasă, pe care le împart cu ceilalți colegi, după care își împărtășesc păreri, gânduri, emoții referitoare la anotimpul toamna cu roadele ei.	

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon.

Pentru a găsi cuvintele potrivite în limba română, preșcolarii de etnie polonă sunt ajutați de educatoare dar și de către colegii români, repetându-se pronunția anumitor cuvinte cu glas tare, individual dar și în grup. Se joacă jocul-exercițiu „Ascultați și repetați”. Se insistă pe pronunția sunetelor diferite sau inexistente în limba polonă, cum ar fi, *î, â*, repetând: *a – ă* (alune, ardei– măr, pară), *ă- â* (măr, nucă – vânăță, pâine), *i – î* (ardei, struguri- împreună. învață). Se repetă versurile:

„În tâmplăria unui tâmplar

s-a întâmplat o întâmplare.

Alt tâmplar, care din întâmplare

auzise de întâmplarea

întâmplată tâmplarului,

s-a dus să vadă ce i s-a întâmplat

tâmplarului în tâmplărie și,

din întâmplare, s-a lovit cu tâmpla

de tâmpla tâmplarului.”¹²⁷

SĂRBĂTOAREA SFÂNTULUI ANDREI- ANDREJKI

Elemente comune	Elemente diferite
Sfântul Andrei se sărbătorește atât la români cât și la polonezi, pe data de 30 noiembrie și marchează sfârșitul toamnei. De Sfântul Andrei tradiția ne vorbește despre vrăji, ghiciri ale viitorului, obiceiuri care se mai perpetuează și în zilele noastre. În grădiniță se organizează diferite jocuri, competiții, activități distractive care îl au ca personaj central pe Sfântul Andrei și prin care se promovează tradițiile și obiceiurile.	Sfântul Andrei este patronul spiritual al României. Pentru etnia polonă acesta este un sfânt „jucăuș”, se fac diverse ritualuri, gen vrăji, dar care sunt realizate în scopul distracției și pe care le fac și copiii. Există o mulțime de jocuri care au ca temă ghicirea viitorului, adaptate pentru preșcolari.

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Preșcolarii stau așezați în cerc și pe ritm muzical își transmit din mână în mână un săculeț cu surprize în interior, se joacă jocul „Săculețul magic”. Când muzica este oprită, copilul care are pachetul îl deschide și descrie surpriza primită de la Sfântul Andrei. Pentru a primi acea surpriză,

¹²⁷ <https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/>

copilul trebuie să răspundă la câteva întrebări legate de modul în care sărbătorim în familie pe Sfântul Andrei, atât în familiile de români cât și în familiile de poloni.

Fiecare copil, pe rând, descrie modul cum îl sărbătorește în familie pe Sfântul Andrei, astfel că vom observa diferențele de obiceiuri între români și poloni, dar și interculturalitatea lor, mai precis cum sunt acceptate, tolerate și câteodată intercalate aceste obiceiuri. De pildă, vrăjile de Sfântul Andrei de la români sunt preluate și în familiile poloneze, dar și invers.

Preșcolarii își dezvoltă abilitatea de a recunoaște, a accepta, a aprecia și a respecta asemănările și deosebirile dintre oameni. Cooperarea existentă între cele două etnii este manifestată permanent și încurajată.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon.

Preșcolarii vizionează un filmuleț despre obiceiurile și tradițiile românești de Sfântul Andrei, după care, cu ajutorul metodei exploziei stelare, copiii răspund la întrebări referitoare la imaginile vizionate: Ce? Cine? Unde? De ce? Când?. Întrebările sunt scrise pe stelute din carton de culori diferite. Copiii, individual sau în grup, formulează întrebări apoi răspund la întrebări.

Se insistă pe pronunția cuvintelor în limba română, pe exprimarea corectă în propoziție.

În afară de limbaj, preșcolarii de etnie polonă învață, din povestirile colegilor, despre obiceiurile și tradițiile românești, pe care le practicăm apoi împreună în sala de grupă. Povestirile, lecturile după imagini, cât și vizionarea unor filmulețe pentru copii, ajută la dezvoltarea limbajului, a comunicării în limba română.

„LA IESLEA DOMNULUI”- JASELKA

Elemente comune	Elemente diferite
De Crăciun sărbătorim Nașterea lui Isus Cristos, iar serbarea/sceneta de Crăciun se referă la acest moment important al creștinătății. Se promovează valori creștine, iar personajele din sceneta de Crăciun sunt personaje biblice. Se va reproduce sceneta cu Nașterea lui Isus Cristos, copiii fiind personaje din povestea biblică.	La etnia polonă nu există Moș Crăciun, cadourile pentru copii fiind aduse de Pruncușorul Isus. Există și o diferență de limbaj în ceea ce privește numele lui Isus, pentru că la etnia polonă este Isus Hristos. Anexa E

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Se urmărește dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți membri ai comunității, de a coopera în bună înțelegere. Dat fiind că rolurile din scenetă sunt atât în limba română cât și în limba polonă, preșcolarii interacționează în mod constant unii cu ceilalți, urmărind firul poveștii biblice. Are loc

jocul-dramatizat al Nașterii lui Isus, fiecare copil fiind un personaj: Maria, Iosif, pruncușorul Isus, cei trei magi, regele Irod. Se improvizează pe scenă un grajd cu o iesle, unde se naște Isus și unde are loc întreaga dramatizare. Fiecare personaj are un rol, copiii având costumații diferite, în funcție de etnie.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon.

Li se vorbește copiilor despre Moș Crăciun, personaj important și care aduce cadouri la fel ca pruncușorul Isus la polonezi. Se precizează faptul că Isus în limba română este Isus Cristos, și nu Hristos, aceasta fiind o diferență de limbaj.

Cu ajutorul memorizării și apoi a recitării versurilor din scenetă, copiii sunt familiarizați cu cuvinte noi, dar și cu modul de pronunție al acestora. Există diferențe religioase între români și polonezi, dar se vor consolida obiceiurile comune, și anume sărbătoarea Nașterii lui Isus, simbolul Crăciunului, bucuria participării la această sărbătoare importantă, împărțirea cadourilor, împodobirea bradului și intonarea colindelor.

Jocul-dramatizare, dar și jocurile de rol sunt plăcute copiilor deoarece, fiind puși în pielea personajului, se transformă în mici actori dar totodată își însușesc mult mai bine limba, pentru a fi la fel ca personajul interpretat.

„IARNĂ, SĂ TE DUCI CU BINE”- TOPIENIE MARZANY

Elemente comune	Elemente diferite
Există în mediul rural obiceiuri pentru a alunga iarna, mai ales dacă iarna a fost grea, cu zăpadă multă și ger. Primăvara este așteptată atât de adulți, cât mai ales de copii, deoarece sunt încântați de activitățile în aer liber, în natura proaspăt reînviată la viață, plină de zumzet și culoare. Preșcolarii vor confecționa o păpușă, mare, din paie și materiale textile, care întrușipează anotimpul Iarna. După asamblarea păpușii vor ieși afară, la marginea râului, pentru a arunca păpușa în apă, intonând cântecul „Iarnă, să te duci cu bine!”	Etnicii polonezi au un personaj numit Marzany, care întrușipează iarna, și care a dat numele acestui obicei. Acest personaj este o păpușă din paie și cârpe, confecționată de copii, pe care o conduc cu alai și veselie la râu, unde va fi aruncată în apă pentru a alunga iarna din sat. Se intonează în limba polonă un cântec, care exprimă dorința copiilor de a veni primăvara.

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Activitatea din cadrul DOS debutează cu conversația – Ce anotimp se sfârșește? – Ce anotimp

sosește/vine? – Cum este primăvara? – Ce culoare are primăvara? Apoi copiii fac un cerc, se iau de mâini, interpretează cântecul „Vine, vine primăvara” utilizând gesturi și mimică- joc euristic.

Se trece la confecționarea unei păpuși, care întruchipează sfârșitul iernii, sub îndrumarea educatoarei, copiii fiind atenți la indicații. Preșcolarii se ajută unii pe alții, acționând împreună pentru un scop comun, fără a conștientiza diferențele culturale dintre ei. În timp ce se lucrează la asamblarea acestei păpuși, se intonează cântecul „Iarnă, să te duci cu bine!” și se explică copiilor ce simbolizează această păpușă.

Copiii de etnie polonă ne spun denumirea păpușii în limba polonă, iar la final, cu toții participă la aruncarea păpușii în apă, în speranța plecării anotimpului Iarna și venirea mult așteptatei Primăveri.

2.Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon.

În cadrul Domeniului Limbă și comunicare se joacă jocul didactic „Găsește cuvântul potrivit”. Copiii vor fi așezați pe scăunele dispuse în semicerc. În funcție de nivelul grupei, educatoarea va formula propoziții eliptice, copilul trebuind să adauge fie complementul, fie predicatul, fie atributul, fie subiectul. Se pot utiliza propoziții de genul:

- Iarna este pe.....
-pomii înfloresc.
- Zăpada sede la soare.
- Vestitorii primăverii sunt.....

Se folosesc propoziții și cuvinte referitoare la anotimpurile iarna și primăvara. Se pune accent pe verbalizare, formulare de propoziții, pronunție, antrenarea auzului fonematic. În a doua parte a jocului, și anume complicarea jocului, se dă un cuvânt cu care copiii trebuie să formuleze o propoziție. Acel cuvânt poate fi folosit la începutul propoziției, în mijloc sau la sfârșit.

OUĂ DE PAȘTI- PISANKI	
Elemente comune	Elemente diferite
Sărbătoarea Paștelui este sărbătoarea Învierii lui Cristos, a renașterii naturii la viață odată cu sosirea primăverii, sărbătoarea bucuriei. De Paști se încondeiază ouă, prin tehnica topirii cerii atât la români cât și la polonezi. Ouăle astfel încondeiate sunt așezate în coș și duse la biserică, împreună cu alte produse tradiționale, pentru a fi sfințite și apoi consumate în familie.	Denumirea ouălor de Paști în limba polonă, <i>Pisanki</i> , provine de la verbul „ <i>pisać</i> ”- a scrie. Încondeierea ouălor cu ceară se face din cele mai vechi timpuri iar modelele de pe ouă sunt diverse: flori, forme geometrice, forme de oameni sau animale. Anexa F
1. Activitate axată pe cooperare interculturală În cadrul domeniului estetic și creativ are loc activitatea de pictură numită „Încondeiem ouă de Paști”. Se prezintă copiilor materialele cu care vor lucra și niște imagini cu modele de ouă încondeiate. Copiii repetă denumirea materialelor și intuiesc imaginile în limba română apoi în limba polonă. Educatoarea prezintă tehnica de lucru și o demonstrează realizând un ou încondeiat. Copiii se împart în două grupe, pentru a lucra modele diferite. Ei cooperează, se ajută și comunică atât în limba română, cât și în limba polonă pentru a înțelege cerința sau pentru a cere explicații în plus. Preșcolarii așază ouăle încondeiate în suporturi de ouă pentru a se usca și pentru a putea fi admirate de toți. Se fac aprecieri, se așază toate ouăle într-un coș pentru a fi duse la biserică de Înviere. Fiecare copil povestește cum petrece Învierea cu familia lui și ce obiceiuri au, împărtășind cu ceilalți emoții, păreri diferite legate de obiceiuri diferite. 2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon. Înainte de a trece la activitatea de pictură propriu-zisă, se repetă următoarele versuri, făcând exerciții de antrenare ale degetelor și mâinilor, exerciții de încălzire a mușchilor mici ai mâinii: Mișcăm degețelele, Batem tare palmele, Răsucim încheietura Și dăm mingea dura, dura. Ploaia picură pic – pic, La pian cântăm un pic, Strângem pumnii și-i desfacem,	

Evantaiul știm să facem.

Se insistă pe pronunția sunetelor dificile de pronunțat pentru etnicii polonezi: î, ă, â. Pentru a consolida pronunția acestor sunete, se joacă în continuare jocul „Ce e bine? Ce e rău?”. Sarcina didactică constă în găsirea greșelilor în pronunțarea unor cuvinte și enunțarea lor în forma corectă. Regulile jocului: copiii aplaudă pe cel care pronunță corect cuvintele și îl corectează atunci când greșește. Jocul începe prin pronunțarea unui cuvânt greșit, iar cel care a primit oul de Paște, răspunde pronunțând cuvântul corect. Se vor face greșeli de omisiune a unor sunete: pâne-pâine, cheion-creion, ahăr-zahăr și greșeli de înlocuire de sunete: mală-mamă, pală-pară, cată-casă, enghețată- înghețată. La sfârșitul activității se împart copiilor ouă de ciocolată, recompensă pentru participarea cu entuziasm și implicarea în activitate.¹²⁸

1 Iunie- ZIUA COPILULUI- *DZIEŃ DZIECKA*

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Pe 1 Iunie se sărbătorește ziua copilului, o zi specială care promovează iubirea, speranța, bucuria și puritatea copilăriei și a copilului în sine. Copiii sunt sărbătoriți prin tot felul de activități, manifestând împreună sentimente pozitive și participând la acțiuni care le stimulează încrederea în sine, sociabilitatea și cooperarea.	Diferențele în sărbătorirea acestei zile se referă la limbaj, la denumirea lucrurilor și a activităților în limba polonă cât și la îmbrăcămintea copiilor. Ei poartă costumele tradiționale la toate serbările și activitățile extrașcolare, recitând și cântând în limba maternă. Anexa G

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

La începutul zilei, în cadrul ALA, copiii se împart pe sectoare și îndrumați de educatoare descoperă surprizele pregătite de 1 Iunie, la activitatea intitulată „Bucurie, veselie, asta e copilăria”. La sectorul „Artă” copiii vor confecționa pampoane pentru petrecerea de la amiază, la „Știință” se joacă jocul „Trenul cu jucării”- joc exercițiu de numărare, formare de grupe și recunoașterea cifrelor iar la sectorul „Joc de rol” copiii se joacă „De-a magazinul cu jucării”. Copiii intuiesc materialele primite și sunt atenți la sarcinile date. Cooperează în realizarea sarcinilor, cerând ajutorul sau ajutându-i pe cei care au nevoie. Se verbalizează în limba română acțiunile făcute și se insistă pe comunicarea în propoziții corect formulate.

¹²⁸ <https://ro.scribd.com/document/565501127/73048419-ROLUL-JOCULUI-DIDACTIC-IN-DEZVOLTAREA-VORBIRII-LA-VARSTA-PRE%C5%9ECOLAR%C4%82>

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon

Pentru formularea corectă a propoziției, respectând acordul dintre substantiv și adjectiv și pentru recunoașterea și denumirea corectă a culorilor în limba română, la domeniul DLC se joacă jocul „Ce culoare are balonul tău?”. Fiecare copil denumește culoarea balonului primit, apoi se grupează în funcție de culoarea balonului și se folosește pluralul în exprimarea acestei acțiuni. Pentru complicarea jocului, copiii sunt antrenați în a găsi obiecte de aceeași culoare cu balonul primit, în sala de grupă. În cadrul acestui joc se va insista asupra acordului corect dintre substantiv și adjectiv, astfel: balon galben- baloane galbene, balon verde- baloane verzi, balon roșu – minge roșie, balon albastru – rochiță albastră, etc. La finalul activității copiii recită versurile învățate anterior, pentru a marca importanța acestei zile:

Lumea ta, copilărie,

Lumea ta, copilărie,

Cea mai dragă-i dintre toate

Are zmeie de hârtie

Si baloane colorate.

Cer de pace o-nconjoară

Glas de păsări, flori de vară

Râu de ape cristaline

Zbor de harnice albine.¹²⁹

5.2.2. Elemente interculturale în folclorul copiilor

BATISTA PARFUMATĂ- CHUSTECZKA HAFTOWANA

Elemente comune	Elemente diferite
Jocul „Batista” se joacă după aceleași reguli, elementul principal fiind o batistă care este purtată de la un copil la altul. Este un joc cu text și cântec în care sunt implicate atât atenția preșcolarilor cât și aptitudinile de mișcare, pe care copiii îl joacă din generație în generație. Ca orice joc are și o parte amuzantă, provocând participanților o stare de bine, stârnindu-le râsul și creându-le o dispoziție bună.	Elementul diferit este chiar în denumirea jocului, adică „Batista brodată” plus faptul că la polonezi se folosește o batistă brodată și nu parfumată. O altă diferență se regăsește în versurile folosite la cântecel, diferite de cele în limba română prin conținut, și anume: „Am o batistă brodată, care are patru

¹²⁹ (https://www.didactic.ro/materiale-didactice/87912_culegere-de-jocuri-didactice-pentru-dezvoltarea-limbajului)

	colțuri Pe care îl iubesc, pe care îmi place, o voi arunca la picioarele lui. Nu îl iubesc pe acesta, nu-mi place acesta, nu îl sărut pe acesta Și batista brodată ție ți-o dăruiesc”¹³⁰
1. Activitate axată pe cooperare interculturală La ALA 2 se joacă jocul cu text și cântec „Batista parfumată”. Copiii stau așezați într- un cerc, în picioare. Unul dintre ei, cu batistuța în mână trebuie să se deplaseze în afara cercului, în timp ce se cântă versurile: „Mi-am pierdut o batistuță Mă bate mămica Cine-o are să mi-o dea Că-i sărut gurița. Batista-i parfumată Se află la o fată La fata cea frumoasă, Pe care o iubesc.” Spre finalul cântecelului, copiii din cerc închid ochii iar cel cu batista lasă batistuța în spatele unui copil. Apoi toți copiii deschid ochii și se uită în spate. Cel care are batistuța jos în spatele său, trebuie să îl sărute pe obraz pe cel din afara cercului, după care îl va înlocui și tot așa până la sfârșitul jocului. Există și varianta cu alergat. După ce termină de cântat, copilul care găsește batista în spatele său, trebuie să ia batista și să alerge după cel care a lăsat-o. Dacă îl prinde, îi ia locul, dacă nu, se întoarce în cerc și tot acela va merge în afara cercului cu batistuța (sau se alege alt jucător aleatoriu din cerc ca să nu se repete situația).¹³¹	
2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon. În cadrul acestei secvențe din ALA2, se urmărește pronunția corectă a sunetelor în limba română, a cuvintelor din versurile cântecelului învățat, cât și memorarea acestora. Copiii care necesită sprijin în pronunția anumitor sunete, fac în prealabil câteva exerciții de pronunție, folosind frământările de limbă, care sunt pline de haz și create anume pentru a stârni	

¹³⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=Wug8EPjIChY>

¹³¹ <https://jocuripentrucopiiimarisimici.blogspot.com/2011/10/mi-am-pierdut-o-batistuta.html>

râsul când sunt spuse cu repeziciune:

„Tot ce-am zis și-am zis c-oi zice,

Dar de zis eu n-am mai zis,

Nici n-am zis, nici n-oi mai zice,

C-am să zic ce-am zis c-oi zice.”¹³²

URSUL DOARME- *STARY NIEDŹWIEDŹ MOCNO ŚPI*

<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Personajul principal al acestui joc este ursul, care doarme, hibernează. Copiii se învârt încet în cerc, prinși de mâini, în jurul copilului care joacă rolul ursului și care se preface că doarme. Acest joc este un joc distractiv, care are rolul de a bine dispune și a le dezvolta copiilor atenția, capacitatea de a reacționa la diferiți stimuli.	În limba polonă acest joc se numește „Bătrânul urs doarme mult”. Versurile cântecelului interpretat de copii sunt diferite și anume: „Bătrânul urs doarme mult, Ne este frică de el. Mergem în vârful picioarelor, Când se va trezi, ne va mânca. Ora unu, ursul doarme, Ora două, ursul sforăie Ora trei, ursul s-a trezit!”

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

În cadrul ALA2 se joacă jocul muzical „Ursul doarme”. Copiii stau în cerc, în picioare, ținându-se de mâini. Un copil este ales să fie ursul și va sta în mijlocul cercului, așezat și cu ochii închiși, prefăcându-se că doarme, în timp ce ceilalți copii se învârt încet în jurul lui cântând:

„Ursul doarme și visează

Că papucii lui dansează,

Ce să-i dam noi de mâncare?

Lapte dulce sau cafea?

Să prindă pe cineva...”

Atunci ursul se ridică și cu ochii închiși trebuie să atingă pe cineva din cerc. Copilul care este atins, va fi ursul.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon.

¹³² <https://www.salvaticopiii.ro/afla-mai-multe/noutati/framantari-de-limba>

Achiziția sunetelor, a cuvintelor în limba română se face pe parcursul întregii activități din grădiniță prin folosirea tuturor tipurilor de jocuri, garantând reușita acestui demers instructiv-educativ.

Una din variantele acestui joc presupune folosirea unor numărători pentru a alege cine va fi personajul principal Ursul. Folosim aceste numărători pentru a exersa pronunția corectă a sunetelor și a cuvintelor în limba română, dar și pentru a alege fără a numi, personajul principal, cât și pentru divertisment. Putem folosi una dintre următoarele poezii-numărătoare:

„De-ge-țel!

Codiță de purcel!

Mă sui în copăcel

Și găsi un bilețel.

Iar pe bilețel scria:

Ieși afară dumneata!”

„Ursul

Stă ursu’ pe canapea

Și bea o cafea,

O cafea americană

Ieși dumneata afară!”

„Rațe pe gunoi

Două rațe pe gunoi,

Numără din doi in doi,

2, 4, 6, 8, 10

Ieși afară măi cumetre!”

„Peștele

În oceanul Pacific

Locuia un pește mic

Și pe coada lui scria

Ieși afară dum-nea-ta!”¹³³

¹³³ <https://gokid.ro/numaratori-distractive-in-versuri-alegerile-in-jocurile-copiilor/>

5.2.3. Valori culturale transmise prin intermediul poveștilor

ÎN LUMEA MINUNATĂ A POVEȘTILOR- W CUDOWNYM ŚWIECIE OPOWIEŚCI	
Elemente comune	Elemente diferite
Lumea poveștilor este una magică pentru copii iar poveștile au un rol important în transmiterea de valori morale și oferirea unor modele de conduită copiilor. Personajele din povești sunt niște eroi pentru copii, care rezolvă toate situațiile, mai ales pe cele neplăcute. Copiii văd în aceste personaje modele de comportament, se identifică ușor cu personajele din povești și transpun în realitate mesajul poveștii, și anume că soluția tuturor problemelor este la noi, o putem identifica și aplica fiind responsabili, sociabili și manifestând trăiri afective pozitive. Valorile transmise cu ajutorul poveștilor sunt: binele, frumosul, adevărul, dreptatea, curajul, cinstea, respectul.	Poveștile clasice, universale au denumiri diferite în limba polonă, se scriu și se pronunță diferit, conținutul fiind același. Enumăr câteva dintre cele mai cunoscute povești și basme: Scufița Roșie- Czerwony Kapturek Albă ca zăpada și cei șapte pitici- Królewna Śnieżka i siedmiu krasnoludków Motanul încălțat- Kot w butach Cenușăreasa- Kopciuszek Țărâncuța cea frumoasă- Piękna wieśniaczka Hansel și Gretel- Jaś i Małgosia
1. Activitate axată pe cooperare interculturală În cadrul domeniului „Limbă și comunicare” și nu numai, se spun copiilor povești sau basme, folosind diferite metode și procedee cât și strategii didactice, cum ar fi povestirea educatoarei, repovestiri, povești cu început/cu sfârșit dat, lecturi după imagini, audiții sau vizionare de materiale audio-video etc. Jocul didactic „În lumea poveștilor” este un joc folosit la educarea limbajului, având ca scop consolidarea conținutului poveștilor. Copiii sunt împărțiți în două echipe, echipa Piticilor și echipa Uriașilor și primesc ecusoane cu aceste însemne. Li se explică de către educatoare regulile jocului și li se arată un panou pe care se vor așeza buline zâmbitoare, în dreptul echipei câștigătoare. Probele jocului constau în rezolvarea unor ghicitori despre povești, ordonarea corectă a unor imagini din povești, așezarea personajelor pe planșa poveștii de care aparțin, recunoașterea unor replici din povești și corectarea afirmațiilor greșite despre povești. La complicarea jocului, copiii vor forma un diamant utilizând jetoane cu personaje și simboluri din povestea „Scufița Roșie”, răspunzând corect la întrebările adresate.	

Pe durata acestei activități se urmărește cooperarea copiilor în rezolvarea sarcinilor, chiar dacă este o probă și presupune doar o echipă câștigătoare. Copiii sunt ajutați de educatoare în înțelegerea cât și rezolvarea sarcinilor, iar la final toți sunt recompensați cu câte o cărticică de povești.¹³⁴

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon.

Jocul didactic are un rol important în achiziția elementelor de limbaj, iar formularea de întrebări cât și de răspunsuri presupune o comunicare clară, concisă și o exprimare fluentă, corectă. Folosirea ghicitorilor în cadrul acestui joc, face ca activitatea să fie distractivă și stimulează curiozitatea copiilor în a găsi cât mai rapid răspunsul corect. Totodată, cu ajutorul ghicitorilor, se urmărește pronunția corectă a sunetelor și a cuvintelor în limba română, se repetă sunetele și cuvintele greu de pronunțat pentru unii copii.

Putem folosi următoarele ghicitori:

„Pe cărare tot mergând
A-ntâlnit lupul flămând.
De sfatul mamei a uitat
Și greșeala a costat!
Ghici, ghici cine este?”

„A avut o coadă lungă,
Lungă, mare și stufoasă
Și o mai avea și astăzi
Dacă nu se lăcomea
Să prindă peste mult din baltă
Precum vulpea l-a-nvățat!
Ghici, ghici cine este?”

„El e cel ce-a ascultat
Și-n cuptor s-a furișat
Iar când mama a venit
Iute-n brațe i-a sărit.
Ghici, ghici cine este?”

„Într-un basm cu – a fost odată,

¹³⁴ <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/proiect-de-activitate-integrata-o-lume-fermecata>

Știți voi cine a purtat
Cizmulițe, ca să-i poată
Fi cuvântul ascultat?”¹³⁵

POVEȘTI ȘI BASME UNIVERSALE- UNIWERSALNE HISTORIE I BAJKI	
<i>Elemente comune</i>	<i>Elemente diferite</i>
Elementele comune sunt valorile și morala pe care ne-o transmit toate poveștile și basmele din lume. Valorile transmise cu ajutorul poveștilor sunt: binele, frumosul, adevărul, dreptatea, curajul, cinstea, respectul. Morala poveștilor, mesajul, este că binele și adevărul înving întotdeauna iar noi putem învăța de la personajele din povești cum să gestionăm o situație, să găsim soluții potrivite urmând exemplul acestora. Personajele din povești sunt asemănătoare, au aceleași calități și virtuți morale atât în poveștile românești cât și în cele poloneze.	Există diferențe de limbaj, ce provin din denumirile în limba polonă a poveștilor cât și a personajelor. Îmbrăcămintea, locuințele și stilul de viață al personajelor din povești este diferit, ținând de cultura polonă, de obiceiurile și tradițiile din Polonia.
<i>1. Activitate axată pe cooperare interculturală</i> La ALA, se deschid trei centre de interes pentru a lucra și a realiza o carte de povești. Tema activității este „Cartea mea preferată”. La centru „Artă” copiii vor colora imagini din povești, la centru „Științe” vor sorta imaginile pentru o poveste anume și vor numerota paginile. Au la alegere imagini din trei povești: <i>Hansel și Gretel</i>, <i>Scufița Roșie</i> și <i>Motanul încălțat</i>, povești pe care le regăsim și în literatura polonă. La centru Joc de rol, copiii vor purta măști cu personaje din povești și vor dramatiza, cu ajutorul imaginilor derulate pe videoproiector, poveștile menționate. Se va evalua activitatea de pe centre iar cu materialele realizate se va crea cartea. La DOS, copiii vor fi împărțiți în 3 grupe, în funcție de povestea aleasă și vor lipi imaginile pentru a realiza cartea. Educatoarea prezintă modalitatea de lucru și urmărește realizarea corectă a sarcinilor de către fiecare copil. Copiii se ajută între ei, se sfătuiesc, comunică atât în limba română cât și în limba polonă pentru a realiza lucrarea propriu zisă.	

¹³⁵ <https://anidescoala.ro/divertisment/ghicitori/ghicitori-despre-personaje-din-povesti/>

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului polon

Jocul de rol și dramatizarea contribuie semnificativ la dezvoltarea limbajului verbal și non-verbal la copilul preșcolar. Obiectivul principal al acestor jocuri de rol, dramatizări, nu este neapărat respectarea textului de bază al poveștii, cât mai ales exprimarea trăirilor, a emoțiilor, gesturile și mimica atunci când copilul intră în rolul personajului. Participarea activă a preșcolarului la activitățile instructive - educative din grădiniță presupune, implicit, un exercițiu de comunicare.

Un joc de rol folosit la tema despre povești este jocul „Alege personajul”. Într-o cutie se pun câteva jetoane cu imagini reprezentând personaje din povești. Un copil extrage un jeton din cutie și mimează/ execută mișcări/ acțiuni specifice personajului respectiv. Înainte de începerea jocului, este nevoie de câteva discuții în grup despre ceea ce înseamnă mimica și pantomima.

Acest joc se poate juca cu copii mai mari, de 4-5 ani. După joc pot avea loc discuții despre trăsăturile caracteristice ale personajului, așa cum apar ele în povești. Apoi se poate trece la dramatizarea poveștii, copiii primind roluri cu personaje din povești, costume sau măști pentru a intra mai bine în pielea personajelor. Rolurile sunt în versuri, care vor fi memorate și recitate de copii, astfel dezvoltându-și vocabularul, memoria, dar și simțul artistic, prin exersarea unor aptitudini de mici actori.¹³⁶

Câteva exemple de versuri folosite în dramatizarea poveștii „Capra cu trei iezi”:

Capra:

„Dragii mamei, trebuie să plec acum,
 Ușa la nimeni să n-o deschideți nicicum.
 Mă veți recunoaște, când voi veni acasă,
 Voi cânta la ușă, ca și altădată.

Trei iezi cucuieți,

Ușa mamei descuieți!

Că mama v-aduce vouă:

Drob de sare în spinare,

Mălăieș în călcâieș,

Smoc de flori pe subsuori.”

Povestitorul:

„Iedul mic - după horn se ascunde,

¹³⁶ <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/jocul-de-rol-si-dramatizarea-contributii-la-dezvoltarea-limbajului-verbal-si-non>

Iedul mijlociu - sub covată plânge,

Iar cel mare - nu se mai gândește

Ușa o deschide și rău o pățește! ”

Lupul:

„Uite-l pe cel mare!

Aici te-ai oprit?!

Mi-e foame de moarte și eu te-am găsit!

Vin’ la nașu-ndată, vreau să te mănânc,

Să-mi astâmpăr pofa, asta am în gând.”¹³⁷

5.3. Să ne înțelegem reciproc- provocări întâmpinate în achiziția limbii române

5.3.1. Bune practice în achiziția elementelor de natură fonetică

Achiziționarea elementelor de natură fonetică la preșcolari este un proces important în dezvoltarea abilităților de comunicare și a dimensiunilor dezvoltării limbajului, comunicării și a premiselor citirii și scrierii. Iată câteva bune practici care pot fi aplicate în acest sens:

1. *Exersarea sunetelor în mod sistematic:*

Exersarea sunetelor pentru achiziția elementelor de natură fonetică se face în grădiniță prin planificarea unor activități și jocuri care să ajute copiii să recunoască și să exerseze sunetele specifice limbii lor. Începem cu sunetele de bază, cum ar fi vocalele și consoanele, și treptat avansăm către sunetele mai complexe. De exemplu, la grupa mică se poate juca jocul „Focul și vântul”. Sarcina didactică a acestui joc este redarea corectă a unor sunete izolate și a sunetelor din componența unor cuvinte. În introducerea activității se vor reactualiza reprezentările despre foc și vânt, cerându-se copiilor să reproducă onomatopeele fâșș-fâșș, vâjj-vâjj. În acest scop se vor prezenta pe rând cele două ilustrații și se vor denumi fenomenele: foc și vânt. Apoi educatoarea introduce exercițiile de pronunțare în contextul unei povești simple. Regula jocului cere copiilor ca atunci când povestea se întrerupe, ei să reproducă sunetele/onomatopeele corespunzătoare

¹³⁷ <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/dramatizare-capra-cu-trei-iezi>

fenomenului enunțat în contextul poveștii. În pronunțarea sunetelor/onomatopeelor care încep cu consoanele f-v, se recomandă articularea exagerat conturată prin aducerea buzei inferioare sub incisivii superiori. Se repetă aceste consoane de către toți copiii.

2. Utilizarea jocurilor de cuvinte:

Jocurile de cuvinte, cum ar fi ghicitori, cântece și poezii, pot fi modalități distractive de a introduce și exersa sunetele și cuvintele. Genul acesta de activități trebuie adaptate nivelului de dezvoltare al copiilor, oferindu-le oportunități de a vorbi și de a exersa sunetele respective prin memorizări, interpretări artistice, jocuri euritmice, jocuri de rol, dramatizări etc.

Putem juca, începând de la grupa mijlocie, jocul sinonimelor sau jocul antonimelor, pentru a exersa pronunția sunetelor și a cuvintelor, dar și pentru a dezvolta vocabularul preșcolarului. De exemplu, în cadrul activității de educare a limbajului se joacă jocul „Răspunde repede și bine”, unde regula jocului este ca preșcolarul să găsească sinonimul sau antonimul unui cuvânt, în funcție de imaginea prezentată. Se pot folosi versuri eliptice, pentru ghicirea cuvintelor, cum ar fi:

„Muntele din depărtare/ De nu-i mic, e ... (*mare*);

Iar zăpada dalbă/ De nu-i neagră-i ... (*albă*);

Norul ce s-a dus/ De nu-i jos, e ... (*sus*);

Ursul greu la pas/ De nu-i slab, e ... (*gras*)”.

Iar pentru omonime se pot folosi versuri ritmate, poezioare scurte, ca de exemplu:

„Seara-nvârt cheia în *broască* / Ascultând cum cântă o *broască*.”

„Dacă-i pui pe coadă *sare* / Iepurele cât acolo *sare*.”

„Printre florile de *mac* / Cine măcăie *mac-mac*?”¹³⁸

3. Exemplificarea clară și corectă:

Educatoarea trebuie să fie un model clar și precis atunci când pronunță sunete și cuvinte. Asigurați-vă că articulați corect și că sunetele sunt ușor de înțeles pentru copii. Repetați cuvintele și sunetele de mai multe ori pentru a le oferi exemple clare, concrete și concise.

4. Jocuri de imitație:

¹³⁸ „Educarea limbajului în învățământul preșcolar”, Magdalena Dumitrana, Editura Compania, 1999

Încurajați copiii să imite sunetele și cuvintele pe care le pronunțați. Puteți face acest lucru prin jocuri de imitație, cum ar fi „Simon spune” sau prin prezentarea de sunete și reproducerea lor. Apoi încurajați copiii să asculte sunetele din jur, din mediul înconjurător, ale animalelor, ale naturii în sine (apă, vânt, ploaie etc) sau ale instrumentelor muzicale. Se pot juca diferite jocuri-exerciții de imitare a sunetelor animalelor, cum ar fi jocul „Spune cum face”. Copiii recunosc imaginile cu animale și pronunță onomatopeele specifice lor, imitând glasul animalelor. Aceste jocuri le vor dezvolta copiilor abilități auditive și de reproducere a sunetelor.

5. *Utilizarea materialelor vizuale:*

Folosiți imagini și alte materiale vizuale pentru a susține învățarea sunetelor și cuvintelor. Afișați imagini cu obiecte și animale și vorbiți despre ele, evidențiind sunetele specifice. Acest lucru ajută copiii să facă conexiuni între sunete și reprezentările vizuale. Majoritatea conexiunilor pe care preșcolarul le face sunt legate de imagini, de planșe, jetoane, prezentări ppt etc. Poveștile, povestirile, lecturile după imagini, convorbirile sunt metode didactice cu ajutorul cărora dezvoltăm vocabularul preșcolarului, dar și competența lingvistică prin dimensiuni ale dezvoltării specifice nivelului de vârstă preșcoară, cum ar fi ascultarea activă a mesajului oral pentru înțelegerea și receptarea lui, exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor.

6. *Activități interactive:*

Implicați copiii în activități interactive care să îi ajute să recunoască și să exerseze sunetele. Puteți utiliza jocuri de sortare, puzzle-uri cu litere și alte activități tactile care să îi stimuleze să exerseze pronunția sunetelor și să asocieze sunetele cu literele.

Metodele interactive de grup sunt extrem de utile în activitățile de educare a limbajului cu preșcolarii. De exemplu, *Metoda cubului* fost folosită în cadrul Întâlnirii de dimineață: „Ce ai făcut în week-end / în vacanță?”

Copiii au fost așezați în semicerc. Un copil a venit și a aruncat cubul spre alt copil ales de el; al doilea copil trebuia să răspundă la întrebarea scrisă pe latura de sus a cubului, apoi arunca cubul spre al treilea copil, până au fost antrenați toți copiii în joc. Întrebările de pe laturile cubului: Unde ai fost în week-end?, Ce povești ai ascultat în week-end?, Ce fapte bune ai făcut?, Pe cine ai vizitat?, Ce activități ai făcut?, Ți-a fost dor de grădiniță? De ce?. Acest moment este folosit pentru stimularea comunicării între copii, dimineața, înainte de activitățile frontale.

7. *Feedback pozitiv:*

Oferiți copiilor feedback pozitiv și încurajator atunci când fac progrese în achiziționarea elementelor de natură fonetică. Elogiile și încurajările le vor da încredere și îi vor motiva să continue să învețe și să exerseze.

Accentul și rolul acestuia în comunicare

Accentul reprezintă modul în care o persoană pronunță sunetele și cuvintele în vorbirea sa. Este influențat de fonetica limbii materne, experiența lingvistică și influențele culturale. Accentul poate avea un rol semnificativ în comunicarea preșcolarilor, întrucât poate afecta înțelegerea și exprimarea lor verbală.

În dezvoltarea limbajului preșcolarilor, accentul joacă un rol important în procesul de învățare a limbii materne și a abilităților de comunicare. Preșcolarii își formează accentul prin imitarea și reproducerea sunetelor pe care le aud în jurul lor. Ei își modelează pronunția în funcție de modelele auditive și lingvistice la care sunt expuși în familie, la grădiniță și în comunitatea în care trăiesc. De exemplu, un copil care a crescut într-o familie în care se vorbește cu un accent specific, poate găsi dificil să înțeleagă un vorbitor cu un accent diferit. Pe de altă parte, accentul poate transmite emoții și intonații. Un accent puternic poate sugera entuziasm sau pasiune, în timp ce un accent lin poate sugera calm și răbdare. Preșcolarii pot să nu înțeleagă întotdeauna cuvintele sau expresiile, dar pot înțelege tonul și emoțiile asociate.

Accentul poate influența înțelegerea preșcolarilor în comunicarea cu cei din jur. Dacă un preșcolar are un accent puternic sau pronunță greșit anumite sunete, acest lucru poate duce la dificultăți în comunicarea verbală. Alți copii pot întâmpina dificultăți în înțelegerea preșcolarului cu accent și pot necesita eforturi suplimentare pentru a-l înțelege. De asemenea, preșcolarul însuși poate fi frustrat dacă nu este înțeles corect sau dacă întâmpină dificultăți în a se face înțeles.

Este important să se ofere sprijin și să se stimuleze dezvoltarea limbajului preșcolarilor, indiferent de accentul lor. Aceasta poate include oferirea de modele corecte de pronunție și sunete, practicarea cuvintelor și sunetelor dificile, implicarea în activități de vorbire și ascultare și crearea unui mediu de învățare pozitiv și receptiv.

De asemenea, este esențial să se promoveze toleranța și înțelegerea în rândul preșcolarilor cu privire la diversitatea culturală și lingvistică. Copiii trebuie să învețe că există diferite accente prin moduri de vorbire și varietăți de limbă și că toate acestea sunt normale și valoroase. Încurajarea comunicării interculturale și interlingvistice poate contribui la dezvoltarea empatiei, respectului și înțelegerii reciproce.

În concluzie, accentul poate influența comunicarea preșcolarilor și poate implica anumite dificultăți în înțelegere și exprimare. Cu sprijin adecvat și prin promovarea valorilor de diversitate lingvistică, preșcolarii pot dezvolta abilități de comunicare eficientă și înțelegere interculturală.

Foneme specifice limbii române

În limba română există 33 de foneme, adică 33 de sunete distincte care sunt utilizate pentru a forma cuvinte. Acestea sunt:

1. Consoanele:

- Plosive: /p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/
- Fricative: /f/, /v/, /s/, /z/, /ș/, /j/, /h/
- Nazale: /m/, /n/, /ɲ/ (în cuvinte de origine străină)
- Afiante: /r/
- Liquide: /l/
- Vibrante multiple: /r/
- Consoane semivocale: /w/, /j/

2. Vocalele:

- Vocale monoftongi: /a/, /e/, /i/, /o/, /u/
- Vocale diftongi: /ea/, /ia/, /oa/, /ua/, /ie/, /oi/, /iu/, /ui/, /âi/, /âu/

Fonemele nu sunt aceleași cu literele, în realitate neexistând o corespondență perfectă între sunete și litere. De exemplu, în cuvântul „casa” avem patru litere, dar doar trei foneme (c, a, s). Cele 31 de litere ale alfabetului notează 33 de sunete distincte câte există inventariate în Sistemul fonologic al limbii române.¹³⁹

Trebuie menționat că fonemele exacte pot varia ușor în funcție de dialect și de pronunția regională. Aceasta este o listă generală a fonemelor limbii române.

În perioada preșcolarității se dezvoltă foarte mult latura fonetică a limbajului, cu toate că pronunția cuvintelor nu este corectă din cauza unor particularități ale aparatului fonator, ale analizatorului verbo-motor și ale analizatorului auditiv. Sunt posibile omisiuni, substituiți și

¹³⁹ <https://foneticalimbiiromane.ro/fonologia/>

inversiuni de sunete, dar spre sfârșitul preșcolarității scade numărul greșelilor de pronunție. Copiii își însușesc fondul lexical, dar și semnificația cuvintelor.

Perfecționarea auzului fonematic dezvoltă posibilitățile de autocontrol ale pronunției și de dirijare corectă a mișcărilor articulatorii iar o vorbire clară, expresivă se realizează prin efectuarea corectă a respirației și prin formarea reprezentărilor audiomotrice ale sunetelor.

Printr-o temeinică muncă individuală și cu grupuri mici de copii, prin exerciții și jocuri didactice, de mișcare sau distractive se insistă asupra dezvoltării atenției auditive și a auzului fonematic precum și pentru antrenarea respirației și a articulației, respectiv pronunției.¹⁴⁰

De obicei, exercițiile de dezvoltare a atenției auditive se reduc la repetarea unor serii simple de silabe fără sens, începând de la 1-5 asociații silabice:

- Sta, ste, sti;
- Pta, pte, pti;
- Esp, spe, pse;
- Pap, pep, pip, pop, pup.

Apoi se pot introduce serii de cuvinte ritmice care se deosebesc printr-un singur sunet:

- Ac, lac, sac, mac, rac, pac, fac, tac;
- Mere, pere, bere, vere;
- Ață, rață, ramă, rană;
- Corn, corb, cort, corp.

Pe lângă aceste exerciții, de un real folos în prevenirea și corectarea defectelor de articulare fonetică sunt jocurile didactice de educare a limbajului, unele dintre ele enumerate și descrise mai sus: „Focul și vântul”, „Spune cum este”, „Ce ai făcut în weekend/ vacanță?” dar și altele, prevăzute în Curriculum pentru învățământul preșcolar, cum ar fi: „Ghicește ce spun eu!”, „Cu ce sunet începe cuvântul?”, „Ghici ce sunet se repetă?”, „Jocul silabelor”, „Ce e bine, ce e rău?”, jocuri prin care sunt exersate memoria auditivă, capacitatea de diferențiere fonematică, atenția auditivă și auzul fonematic.¹⁴¹

¹⁴⁰ https://cjraehd.ro/wp-content/uploads/2020/03/MATERIAL-GHID_dezvoltarea-auzului-fonematic.pdf

¹⁴¹ „Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar”, conf. univ. dr. Anca Sirghie, Editura Alma Mater, Sibiu 2009

5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului

Dezvoltarea capacității de comunicare în grădiniță este unul dintre obiectivele majore ale curriculumului preșcolar și se realizează în mod treptat, prin comunicarea cu ceilalți, sub influența împrejurărilor concrete de viață și a relațiilor mereu noi care se stabilesc între copil și realitatea înconjurătoare. Astfel, copilul trebuie să dobândească capacitatea de a comunica cu cei din jur, de a formula cerințe în mod inteligibil și de a-și exprima verbal intențiile, acțiunile, emoțiile.

Vocabularul preșcolarului include cuvinte simple și familiare, care se referă la obiecte, acțiuni și emoții comune. Unele dintre aceste cuvinte includ:

- Numele proprii ale membrilor familiei și ale prietenilor apropiați
- Culori (roșu, galben, albastru, verde etc.)
- Forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)
- Numere (de la 1 la 10 sau chiar mai mult)
- Părți ale corpului (cap, mână, picior etc.)
- Jucării și obiecte comune din casă (păpuși, mașinuțe, cărți etc.)
- Fructe și legume (mere, banane, morcovi, broccoli etc.)
- Animale și sunetele pe care le fac (câine, pisică, vacă, păsările etc.)
- Acțiuni și verbe simple (mers, sărit, alergat, mâncat etc.)
- Emoții și stări (fericit, trist, îngrijorat, încântat etc.)

Pentru copil, cuvântul ține locul explicației și al justificării. Iubește cuvântul în sine, iar învățarea unui cuvânt nou îl încântă ceva timp, iar apoi devine o adevărată pasiune: vânează cuvinte, face colecții, pronunță triumfător cuvântul nou achiziționat, leagă cuvinte, găsind astfel cele mai curioase invenții verbale.

Fiecare copil își dezvoltă propriul vocabular în funcție de experiențele și interesele sale individuale, dar sub atenta îndrumare a cadrului didactic, acest vocabular se îmbogățește și este vizibil îmbunătățit, pe întreaga perioadă a preșcolarității.

Onomatopee și metode de integrare a acestora în vocabularul preșcolarului

Onomatopeele sunt cuvinte care imită sunetele produse de diverse obiecte, animale sau fenomene naturale, cum ar fi: miau, ham-ham, bâzz, plic-plic, clap-clap, toc-toc, zgomot de vânt, ploaie etc. Ele sunt deosebit de eficiente pentru dezvoltarea auzului fonematic al preșcolarilor și pot fi integrate în mod ludic în procesul de învățare.

Iată câteva metode prin care se pot introduce onomatopeele în vocabularul preșcolarului:¹⁴²

Jocul de rol: Invitați copiii să se joace diferite roluri și să imite sunetele produse de obiectele sau animalele corespunzătoare. De exemplu, pot juca rolul unui câine și să latre, sau pot juca rolul unui pompier și să imite sunetele unei sirene.

În cadrul activității integrate, se joacă jocul „Cine face așa?”, care are ca scop exersarea pronunției corecte a unor sunete, îmbogățirea vocabularului, dezvoltarea capacității copiilor de a face legături simple (între glas, mișcare și animalul respectiv). Sarcina jocului desfășurat a fost recunoașterea animalelor imitate și reproducerea onomatopeelor corespunzătoare glasului acestora. Copiii primesc jetoane cu animale domestice și sălbatice (fiecare copil, un jeton). Au de imitat, pe rând, glasul diferitelor animale, răspunzând la întrebarea: „Cine este? /Cine face așa?”. Copiii care au jetoanele corespunzătoare trebuie să recunoască animalele, apoi să reproducă glasul acestora (individual și în colectiv).

În a doua parte a jocului, li se propune copiilor să imite, la rândul lor, diferite animale (onomatopee, mișcări), iar ceilalți, din public, au ca sarcină recunoașterea animalului imitat. La final, se interpretează cântecul „Graiul animalelor”, pronunțând corect sunetele corespunzătoare onomatopeelor din textul cântecului.

Cântece și poezii: Folosiți cântece și poezii care conțin onomatopee și încurajați copiii să le cânte sau să le recite. Acest lucru poate fi deosebit de distractiv și poate ajuta la memorarea cuvintelor noi. Iată câteva versuri ritmate, în care există onomatopee:

„E frumos și năvălaș

Tropa, tropa prin oraș!

E căluțul di, di, di

Prieten bun pentru copii.”

¹⁴² „Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar”, conf. univ. dr. Anca Sirghie, Editura Alma Mater, Sibiu 2009

„O broscuță stă pe lac

Eu șez leneș pe colac

Diri, diri-dac, oac, oac,

Ea se teme, eu o plac!”

Jocuri de ghicit: Folosiți onomatopeele pentru a crea jocuri de ghicit cu copiii. De exemplu, puteți să imitați sunetul unui animal și să îi întrebați pe copii ce animal credeți că face acel sunet.

Poveștile, lecturile după imagini: În timpul citirii poveștilor, acordați o atenție specială asupra onomatopeelor și explicați-le copiilor ce înseamnă și cum se pronunță aceste cuvinte. Tot aici se pot face dramatizări ale poveștilor cunoscute dar și jocuri de rol, copiii interpretând rolurile și folosind onomatopee în exprimarea acestora.

Experimente sonore, audiții: Folosiți obiecte din jurul casei pentru a crea diferite sunete și pentru a introduce copiii în lumea onomatopeelor. De exemplu, puteți lovi o tavă cu o lingură și să îi întrebați pe copii ce sunet se aude, să pronunțe sunetul auzit. Se pot audia diferite sunete din natură, după care se pot apoi repeta, pronunța.

În concluzie, onomatopeele sunt o modalitate ludică și eficientă de a introduce cuvinte noi în vocabularul preșcolarilor. Prin integrarea lor în activitățile de joacă, lectură sau experimente sonore, acestea pot deveni o sursă de bucurie și de învățare pentru copii.

Tehnici și strategii de achiziție a cuvintelor necunoscute

În vederea formării capacității de comunicare la preșcolari, educatoarea trebuie să aibă în vedere caracteristicile esențiale ale limbajului la vârsta preșcolară, și anume:

- sporirea expresivității realizate prin conținutul și structura propoziției, prin epitete, prin comparații;
- trecerea de la limbajul interior la cel exterior- adesea, jucându-se, copilul își susține singur dialogul;
- dezvoltarea morfologiei și a sintaxei vorbirii;
- dezvoltarea limbajului și sporirea calitativă a vocabularului.

Observarea realității înconjurătoare reprezintă o modalitate eficientă de îmbogățire a vocabularului. Spre exemplu, la intrarea în grădiniță copilul își însușește cuvinte uzuale care denumesc jucăriile din grupă, denumirea încăperilor, numele colegilor de grupă, numele

personalului din grădiniță. Treptat, sfera cognitivă se extinde asupra altor domenii: faună, floră, fenomene ale naturii și relații interumane.

În ceea ce privește aspectul îmbogățirii vocabularului prin intermediul diferitelor activități instructiv- educative, copiii își însușesc cuvinte noi dar mai ales, li se activează vocabularul pasiv și exersează o exprimare corectă cu ajutorul mijloacelor de educare a limbajului folosite în grădiniță. O atenție deosebită se acordă în aceste activități, precizării sensului cuvintelor și expresiilor, precum și corectării deficiențelor de pronunție.

Cuvântul care urmează să fie învățat trebuie să se desprindă din context, să aibă o întrebuintare gramaticală, să fie implicat în realizarea unei comunicări verbale. Cuvântul selectat pentru lărgirea vocabularului și pentru a fi preluat în fondul lexical activ trebuie folosit întâi cu sensul propriu, nu cu sensuri secundare sau figurate, iar dacă este posibil, este bine să se folosească întâi în situații concrete de viață, pentru a da prilejul apariției reprezentărilor asociate, necesare formării noțiunii exprimate de cuvânt.¹⁴³

Problematica limbajului copiilor ilustrează varietatea și dificultatea sarcinilor cu care se confruntă ei. Copiii trebuie să achiziționeze și să stăpânească toate nivelurile limbajului, nu numai nivelul sunetelor vorbirii, ci și modul de combinare a acestora în sute de cuvinte, precum și modul de combinare a cuvintelor în propoziții (pentru a-și exprima gândurile). Se poate spune că este o minune că toți copiii, din toate culturile, reușesc să-și însușască limba maternă în numai 4-5 ani.

Una din metodele folosite de cadrele didactice în dezvoltarea și activizarea limbajului copiilor, pe care o putem considera ca metodă activ participativă, este jocul. Prin joc, preșcolarii sunt atrași la verificarea nivelului dezvoltării limbajului și a capacităților de exprimare corectă. Această metodă este utilizată în scopul stimulării curiozității copiilor și a setei de cunoaștere. La vârsta preșcolară, concomitent cu dezvoltarea intensă a percepțiilor și a reprezentărilor despre lumea înconjurătoare, informațiile dobândite de copil devin tot mai clare și limbajul lui înregistrează modificări calitative și cantitative însemnate.

În jocurile didactice - indiferent de obiectivele urmărite - educatoarea trebuie să asigure prezentarea sarcinii didactice într-o formă atractivă, saturată de elemente de joc, pentru a facilita rezolvarea optimă a sarcinilor jocului, pentru a stimula vorbirea copilului, însușirea cuvintelor necunoscute dar și pentru a trezi dorința copiilor de a-și exprima gândurile și impresiile, dorința de a se juca. Astfel că, prin jocul didactic, li se formează copiilor deprinderea de a povesti întâmplări,

¹⁴³ Ursula Șchiopu și Emil Verza, Psihologia cuvintelor, EDP, București, 1981

evenimente, deprinderea de a expune cu ușurință, coerent și logic un limbaj adecvat, îmbogățit cu cuvinte și expresii noi.¹⁴⁴

Iată câteva exemple de jocuri didactice folosite în grădiniță și care au ca scop activizarea și îmbogățirea vocabularului:

1. Jocul „Fii atent!”

Obiective: - îmbogățirea vocabularului.

-dezvoltarea creativității și exersarea lexicului.

Reguli: Copiii numesc propoziția în care se potrivește cuvântul cheie. Materiale: planșe cu cuvinte, propoziții despre anotimpuri - iarna, primăvara, vara, toamna.

Desfășurarea jocului: Conducătorul jocului - educatoarea, le spune copiilor un singur cuvânt, apoi le citește de pe planșă mai multe propoziții. Copiii trebuie să numească acele propoziții cu care se potrivește cuvântul. De exemplu se poate lua cuvântul: „iarna” și variantele de propoziții: 1. Copacii au înverzit. 2. Afară ninge. 3. Ne bronzăm la soare etc. Se analizează celelalte enunțuri, constatându-se care obiect, fenomen corespunde acestor enunțuri. Un copil trebuie să povestească despre acest obiect, fenomen etc. Va câștiga cel care va spune o povestire mai captivantă, originală, în care va folosi cât mai multe cuvinte noi.

2. Jocul „Cine face?”

Obiective. Activizarea și îmbogățirea vocabularului.

Reguli. Copiii să își însușească cuvinte care denumesc (ocupații) profesii.

Materiale: imagini care reprezintă diferite profesii.

Desfășurarea jocului: Conducătorul jocului va arăta copiilor imagini care reprezintă diferite ocupații și le va cere să spună cum este numită persoana care face acest lucru. Cine mână caii? – Vizitiul, Cine conduce tramvaiul? – Vatmanul, Cine conduce locomotiva? – Mecanicul, Cine conduce automobilul? - Șoferul (șoferița), Cine conduce avionul? – Pilotul, Cine conduce vaporul? – Căpitanul, Cine conduce tractorul? - Tractoristul (tractorista), Cine vinde cărțile? – Librarul, Cine împrumută cărțile? - Bibliotecarul (bibliotecara), Cine vindecă bolnavii? - Doctorul (doctorița) etc. Se va discuta cu copiii despre ocupațiile părinților. Apoi fiecare copil își va alege o profesie și va compune o mică povestioară folosind cuvintele nou învățate.

¹⁴⁴ https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-64.pdf

Tehnici de consolidare a cuvintelor și utilizarea lor în comunicarea verbală

În activitățile de educare a limbajului, convorbirea constituie un mijloc, un procedeu cu eficiență maximă în fixarea, precizarea, aprofundarea, consolidarea și sistematizarea cunoștințelor preșcolarilor. În grădiniță, convorbirea se desfășoară ca activitate frontală, dar în același timp se pot organiza și convorbiri libere, cu un număr restrâns de copii, în diferite momente ale zilei.

Complexitatea convorbirii derivă din faptul că se poate desfășura în exclusivitate pe plan verbal, iar pregătirea minuțioasă este condiția de bază în reușita acesteia. Prin intermediul întrebărilor se formează capacitatea copiilor de a-și valorifica și ordona reprezentările și cunoștințele despre lumea reală, după criterii noi. Acest gen de activitate descătușează gândirea copiilor din stereotipuri rigide, o face mai flexibilă. Concomitent cu aceasta, prin convorbire copilul își dezvoltă capacitatea de exprimare verbală deoarece are permanent modelul educatoarei, care îl orientează. Copilul învață să folosească corect cuvintele, își controlează vocabularul și modul de exprimare a gândurilor și ideilor prin intermediul propozițiilor formulate. Reușita convorbirilor este determinată de pregătirea planului de întrebări, care dirijează copilul în structurarea și precizarea conținutului științific.

Activitățile de convorbire se planifică la perioade mai lungi de timp, după ce în prealabil, se desfășoară activități de observare, povestire, lecturi după imagini, jocuri didactice, toate acestea având aceeași temă cu a convorbirii, pentru a putea consolida cunoștințele copiilor în legătură cu o categorie de obiecte, fenomene sau activități.

De exemplu, activitatea de convorbire „Toamnă, toamnă harnică” poate fi planificată după un șir de activități de observare a fructelor și legumelor de toamnă, lecturi după imagini „Munca oamenilor în livadă”, „La cules de vie” și după memorizarea poeziei „Toamna”.

Introducerea în activitate se face cu ajutorul unei ghicitori:

„Frunzele pe ramuri au îngălbenit,

Plouă, plouă într-una,

Cine a venit?”

Apoi se trece la desfășurarea activității, cu ajutorul întrebărilor, planul de întrebări fiind conceput în prealabil de educatoare.

- De ce așteptăm cu bucurie toamna?
- De ce au îngălbenit frunzele?

- De ce cad frunzele toamna?
- Unde au plecat păsările călătoare? De ce?
- Ce flori apar în acest anotimp?
- Ce fac oamenii în grădini, livezi, pe câmp?
- Ce pregătiri se fac pentru iarnă?

În această activitate se creează o atmosferă propice dezbaterii, dând posibilitatea copiilor de a formula mai multe răspunsuri la o întrebare, fiecare copil având propria părere și susținând-o cu argumente. Atenția educatoarei trebuie să fie îndreptată înspre modul de formulare al răspunsurilor, adică să fie corecte din punct de vedere gramatical, să folosească cât mai multe cuvinte noi pentru a le intra în vocabularul activ.

În cadrul acestei convorbiri putem folosi metoda brainstorming-ului, care oferă copiilor posibilitatea unei discuții libere, stimulează creativitatea și antrenează preșcolarii în găsirea celor mai potrivite răspunsuri.

O altă metodă activ-participativă ce poate fi folosită în cadrul acestei convorbiri este metoda ciorchinelui, pentru a sintetiza caracteristicile anotimpului toamna și a le consolida.

La sfârșitul activității de convorbire se împart copiilor medalioane cu fructe și legume de toamnă și se joacă „Coșulețul rupt”, un joc distractiv apreciat de copii care se joacă astfel:

Copiii stau în semicerc, pe scaunele. În mijlocul semicercului se pune un scaun și se alege un copil (conducătorul jocului). Conducătorul jocului se învârt în jurul scaunului său spunând: „Eu mă duc, mă duc la piață să cumpăr niște legume/ fructe!” Se așează pe scaun și începe să enumere legumele cumpărate, atunci copiii care au medalionul cu leguma/ fructul denumită/denumit, se ridică și se învârt în jurul scaunului. Când sunt foarte mulți copii care se învârt, conducătorul jocului spune: „Coșulețul s-a rupt, toate legumele/ fructele-au căzut!”, iar copiii care se învârtteau în jurul lui, cad ușor pe covor. După ce se ridică și revin toți la locurile lor, conducătorul jocului desemnează alt copil care să îi ocupe locul.

Comunicăm eficient - formule de politețe și de adresare

Comunicarea eficientă în grădiniță este esențială pentru a crea un mediu plăcut și cooperativ între copii, educatori și părinți. Iată câteva formule de politețe și de adresare care pot fi utilizate în acest context:

1. Saluturi și formule de bun venit:

- „Bună dimineată!” sau „Bună ziua!” atunci când intrați în clasă.
- „Bun venit la grădiniță!” pentru a întâmpina copiii sau vizitatorii.

2. Formule de adresare către copii:

- „Dragă” sau „Dragul meu” urmat de numele copilului (de exemplu, „Dragă Ana” sau „Dragul meu Andrei”).
- „Ești foarte bun la...” pentru a aprecia o abilitate sau o acțiune a copilului.
- „Te rog!” sau „Mulțumesc!” pentru a-i învăța pe copii despre politețe și recunoștință.

3. Formule de adresare către educatori:

- „Doamna” sau „Domnul” urmat de prenumele educatoarei sau educatorului (de exemplu, „Doamna Maria” sau „Domnul Andrei”).
- „V-aș ruga” sau „Aș dori să vă întreb” atunci când aveți o solicitare sau o întrebare pentru educatori.
- „Mulțumesc!” pentru a le arăta recunoștința față de eforturile lor.

4. Formule de adresare către părinți:

- „Stimate părinte” sau „Dragi părinți” în corespondența scrisă sau la întâlnirile formale.
- „Mamă” sau „Tată” urmat de numele părintelui când vă adresați personal.
- „Vă mulțumesc pentru sprijinul acordat” pentru a arăta recunoștință părinților pentru implicarea lor în educația copilului.

Este important de subliniat că formulele de politețe și de adresare ar trebui adaptate la contextul cultural și la preferințele fiecărei persoane. În plus, în grădiniță, accentul se pune în principal pe crearea unui mediu cald, empatic și bazat pe relații pozitive, în care comunicarea să fie cât mai deschisă și prietenoasă.

Iată câteva jocuri cu formule de politețe pentru preșcolari:

1. **Jocul de salut:** Printr-un joc de rol, de exemplu „De-a magazinul”, în care preșcolarii se salută reciproc folosind formule de politețe. Împărțindu-le roluri, vânzător și client, li se cere

copiilor să se salute, să folosească formule precum „Bună ziua!” sau „Salut!”, să mulțumească și să fie politicos în diferitele situații în care se află.

Un alt exemplu de folosire a formulelor de salut este în cadrul Întâlnirii de dimineață, unde putem juca jocul „Cum salutăm?” Acesta are ca obiective dezvoltarea capacității de a dialoga, folosind formulele de salut și formarea deprinderilor de salut.

Copiii trebuie să salute conducătorul jocului, apoi colegii, în funcție de momentul zilei.

Desfășurarea jocului:

Conducătorul jocului lipește pe tabla magnetică o planșă cu un peisaj, și anume momentul în care răsare soarele.

BUNĂ DIMINEAȚA!

Bună dimineața, cer frumos! (mâna ridicată spre cer)

Bună dimineața, soare luminos! (mâinile sub forma de cerc deasupra capului)

Bună dimineața, proaspete vânt! (imităm mișcarea vântului, cu brațele)

Bună dimineața, copaci înfloriți! (mâinile arată forma rotundă a coroanei apoi coboară pe tulpină în jos)

Bună dimineața, păsările mari și mici! (desfacem brațele lateral pentru zbor - păsări mari, palmele în față pentru păsări mici)

Bună dimineața, pietre tari! (palmele bat podeaua)

Bună dimineața, animale mici și mari! (imitând animalele mici, stăm ghemuit, animalele mari le reprezentăm în picioare)

Copiii trebuie să salute conducătorul jocului în funcție de momentul zilei reprezentat pe planșă. După ce au salutat corect, imaginea se schimbă. Apare un soare strălucitor care ilustrează momentul amiezei. Ultima imagine ilustrează momentul serii. Conducătorul îi salută pe copii iar aceștia îi răspund cu salutul respectiv. Jocul se bazează pe dialog. Primul dialog are loc între educatoare și copii, iar apoi între doi sau mai mulți copii. Ei sunt puși în diferite situații. Trebuie să salute diferite persoane pe care nu le cunosc. Persoanele au vârste diferite și de aceea copiii trebuie să salute corespunzător, mai apoi copiilor le vor fi adresate întrebări de genul: „Cum salutăm colegii când venim la grădiniță? /Dar cum o salutăm pe doamna educatoare?/Cum o salutăm pe mama?/Cum salutăm când plecăm de la grădiniță?”

Copiii trebuie să răspundă corect întrebărilor care le sunt adresate.¹⁴⁵

¹⁴⁵<http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/83/EUCATIA%20COPILOR%20PENTRU%20JOCURI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

2. **„Cărțile de politețe”:** Realizăm câteva cărți cu imagini reprezentând diferite situații în care preșcolarii trebuie să utilizeze formule de politețe. Fiecare copil va trebui să aleagă o carte și să prezinte o situație imaginată, utilizând formula de politețe corespunzătoare. De exemplu, o carte ar putea avea imaginea unui copil care oferă un obiect, iar formula de politețe corectă ar fi „Vă rog să acceptați acest cadou!”
3. **„Călătorie în țara politeței”:** Organizăm un joc de tip „călătorie” în care preșcolarii vor explora diferite locuri, călători fiind, iar stațiile de tren fiind marcate cu însemne ale formulelor de politețe. De exemplu, o stație de tren ar putea fi „Stația Bună Dimineața”, iar preșcolarii ar trebui să salute folosind mai multe tipuri de salut. O altă stație ar putea fi „Stația Mulțumesc” iar copiii să mulțumească imaginar persoanelor de la ghișeu. Copiii-călători trebuie să fie politicoși unii cu alții, folosind formulele de politețe învățate.
4. **„Puzzle-ul politeței”:** Creăm un puzzle mare cu formule de politețe scrise pe piesele acestuia. Invităm preșcolarii să formeze puzzle-ul împreună cu educatoarea, citind și recitind formulele de politețe pe măsură ce piesele sunt așezate corect. După finalizarea puzzle-ului, putem discuta în grup despre situațiile în care aceste formule sunt potrivite.
5. **„La spectacol/ la cinema”:** Organizăm un mic spectacol, în care fiecare preșcolar să interpreteze un personaj care utilizează formule de politețe într-o anumită situație. Aceasta poate implica scenarii simple, precum cererea unui lucru, mulțumirea pentru un ajutor, sau salutarea unei persoane. Sau poate fi un scenariu după povestea educatoarei, poveste care se numește „Suntem copii politicoși”, în care fiecare copil are un rol specificat de educatoare iar acțiunea poveștii se petrece într-o sală adevărată de teatru sau cinema. Astfel că, preșcolarii vor învăța cum să se comporte atunci când merg la teatru sau la cinema.

Aceste jocuri vor ajuta preșcolarii să se familiarizeze cu formulele de politețe într-un mod distractiv și interactiv, totodată stimulându-le interesul pentru utilizarea acestor formule de politețe și în viața de zi cu zi.

5.3.3. Învățăm să ne exprimăm corect gramatical

Însușirea structurii gramaticale a limbii materne reprezintă o provocare continuă și o problemă importantă a dezvoltării vocabularului preșcolarilor. Studiile de specialitate au arătat că, spre sfârșitul vârstei preșcolare, copilul stăpânește formele gramaticale de bază ale limbii materne și cel mai important, le folosește corect.

Astfel că, preluând modelul oferit de adultul prezent în educația și mediul lui, adică părintele și educatorul, copilul își însușește în mod practic atât vocabularul cât și structura gramaticală, prin procesul viu al comunicării. Necunoscând încă regulile gramaticale impuse de norme, preșcolarul respectă totuși în vorbirea sa principalele reguli de modificare și îmbinare a cuvintelor în propoziții. Prin îmbogățirea experienței verbale, formându-și astfel „simțul limbii”, copilul ajunge la crearea independentă a unor cuvinte, la inventarea lor, iar această etapă de „născocire” de cuvinte este o dovadă în plus a dezvoltării limbajului dar și o premisă pentru etapa următoare a dezvoltării sale – etapa școlarității.

Dorind să arătăm copiilor formele vorbirii corecte, în primul rând vom considera etapa „inventării de cuvinte noi” una firească în dezvoltarea limbajului. Apoi prin exerciții organizate în acest scop, valorificând capacitatea copiilor de a citi o imagine, de a face legătura între elementele ei componente și ceea ce vrea să reprezinte, prin capacitatea lor de a crea povești, de a întreține un dialog, de a pune întrebări și de a răspunde, le dezvoltăm limbajul, gândirea, îi deprindem cu ordinea în gândire și limbaj.¹⁴⁶

Pentru a învăța preșcolarii să se exprime corect gramatical în limba română se pot fi folosi diferite strategii didactice și o multitudine de activități interactive. Iată câteva sugestii:

1. *Limbajul oral bogat*: Încurajați copiii să vorbească în mod regulat și oferiți-le modele de exprimare corectă. Conversați cu ei despre diverse subiecte și răspundeți la întrebările lor folosind propoziții complete și corecte gramatical. Evitați corectarea într-un mod critic sau dur, dar interveniți subtil și corectați cuvintele/expresiile greșite.
2. *Povestiri și povești*: Citirea și povestirea poveștilor este o modalitate minunată de a dezvolta vocabularul și gramatica. Alegeți cărți potrivite vârstei lor și discutați despre personaje, evenimente și structura poveștii. În timpul lecturii, puteți să vă opriți și să întrebați copiii despre sensul cuvintelor sau despre anumite structuri gramaticale.
3. *Jocuri lingvistice*: Jocurile lingvistice pot fi distractive și educative. Puteți juca jocuri precum „Ghicitori”, „Cine sunt?” sau „Alege cuvântul corect”. Aceste jocuri ajută la consolidarea vocabularului și la exersarea structurilor gramaticale într-un mod interactiv.
4. *Cântece și poezii*: Copiii învață cu plăcere prin muzică și ritm. Învățați cântece și poezii simple și repetați-le împreună. Puteți adăuga gesturi sau mișcări pentru a face experiența mai captivantă și pentru a ajuta la înțelegerea și reținerea noțiunilor gramaticale.

¹⁴⁶ [https://scoalatiha.ro/isbn/profesor_corina_maria_besa_rasdlc MERITOCRAT ISBN 978-630-6502-83-7.pdf](https://scoalatiha.ro/isbn/profesor_corina_maria_besa_rasdlc_MERITOCRAT_ISBN_978-630-6502-83-7.pdf)

5. *Exerciții de completare și de asociere:* Folosiți exerciții de completare sau de asociere pentru a-i familiariza pe copii cu diferite structuri gramaticale. Acestea pot fi realizate sub formă de jocuri sau activități interactive. De exemplu, puteți folosi un set de cartonașe cu imagini și cuvinte iar copiii trebuie să le asocieze corect.

6. *Corectarea constructivă:* Atunci când copiii fac greșeli gramaticale, interveniți într-un mod blând și încurajați-i să se corecteze ei înșiși. În loc să le spuneți că sunt greșite, puteți întreba: „Ai observat ceva ciudat în propoziția ta?” sau „Poți găsi o altă modalitate de a spune asta?”. Astfel, îi încurajați să gândească critic și să găsească soluții corecte.

7. *Modelarea corectă:* Asigurați-vă că vă exprimați corect gramatical în prezența copiilor. Aceștia observă și imită comportamentul adulților. Dacă ei vă aud tot timpul vorbind corect, este foarte probabil să-și îmbunătățească și ei abilitățile lingvistice.

Este important de reținut că prescolarii învață cel mai bine prin activități interactive, jocuri și exemple practice. Asigurați-vă că atmosfera unei activități este plăcută și plină de încurajări pentru a motiva preșcolarii să-și exprime corect ideile și să exploreze limba română¹⁴⁷.

Poziția substantivului și a adjectivului în propoziție

În limba română, în general, substantivul ocupă poziția de bază într-o propoziție, fiind elementul central care indică persoane, obiecte, locuri etc. Adjectivul, la rândul său, descrie sau determină substantivul și se află, în mod normal, după acesta în propoziție. Astfel, ordinea obișnuită în propoziție este: Substantiv + Adjectiv

Exemple:

- „Casa frumoasă”
- „Copilul inteligent”
- „Floarea roșie”

Există și situații în care adjectivul poate preceda substantivul, iar această inversare poate aduce anumite nuanțe stilistice sau de accentuare. De exemplu:

- „Frumoasă fată”
- „Grozavă petrecere”

De asemenea, în anumite construcții sau în exprimarea unor emoții, adjectivul poate fi separat de substantiv prin alte cuvinte sau construcții. De exemplu:

¹⁴⁷ „Educarea limbajului în învățământul preșcolar”, Magdalena Dumitrana, Editura Compania, 1999

- „Cu inima grea m plecat.”
- „Ei sunt oameni buni.”

Este important să menționăm că aceasta este regula generală, iar în limba română există numeroase excepții și situații în care ordinea cuvintelor poate fi modificată în funcție de context, stil, intenție poetică sau construcții specifice.

Învățarea așezării substantivului și a adjectivului în propoziție poate fi realizată prin intermediul unor activități practice și interactive, adecvate nivelului de dezvoltare și înțelegere al copiilor preșcolari. Iată câteva sugestii pentru a-i ajuta pe preșcolari să învețe despre poziția substantivului și a adjectivului:

1. *Jocuri de masă*: Realizați jetoane cu imagini care prezintă diverse obiecte - substantive și enumerați mai multe însușiri - adjective. Cereți copiilor să potrivească însușirea cu fiecare obiect de pe jeton, în funcție de cum îl descriu. De exemplu, un jeton cu o floare poate avea însușiri precum „mică”, „frumoasă”, „colorată”. Astfel, copiii vor învăța să asocieze adjectivul corespunzător cu fiecare substantiv, respectiv să realizeze corelația însușire-obiect.

2. *Povești și cântece*: Utilizați povești sau cântece în care apar substantivul și adjectivul într-o anumită ordine. Repetați frazele împreună cu copiii și încurajați-i să identifice poziția substantivului și a adjectivului în propoziție. De exemplu, puteți spune: „Acolo este un câine vesel” și cereți copiilor să identifice „câinele” (substantivul) și „vesel” (adjectivul).

3. *Activități de sortare-jocuri de manipulare*: Realizați o activitate de sortare a cuvintelor, în care copiii trebuie să împartă substantivul și adjectivul în două grupuri distincte. Puteți utiliza jetoane sau cartonașe cu cuvinte și cereți copiilor să le împartă în grupuri. Astfel, îi veți ajuta să identifice și să facă distincție între cele două tipuri de cuvinte.

4. *Exerciții de completare a unor propoziții*: Prezentați copiilor propoziții incomplete și cereți-le să completeze aceste propoziții cu cuvinte care se potrivesc, pronunțând cu glas tare aceste cuvinte, fie substantive sau adjective, conștientizând diferența categoriei gramaticale. De exemplu, puteți spune: „Am văzut un _____ (substantiv) _____ (adjectiv) în grădină.” Aceste tipuri de exerciții îi va provoca să găsească cât mai multe soluții, să folosească corect ordinea substantivului și a adjectivului în propoziție¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Mara Elena Lucia, „Metodica limbii și literaturii române în învățământul primar și preșcolar”, Alba Iulia, editura Aeternitas, 2012

Este important să utilizăm materiale vizuale și interactive, să oferim copiilor multe ocazii de practică și repetiție pentru a consolida conceptul de așezare a substantivului și a adjectivului în propoziție. Fiți răbdători și încurajați-i să încerce să formuleze ei înșiși propoziții cu aceste părți de vorbire, tocmai pentru a-și dezvolta vocabularul și a-și însuși corect aceste părți de vorbire.

Genul și numărul substantivelor

La fel ca în limba română, substantivul polonez are la numărul singular trei genuri: masculin, feminin și neutru. Substantivele pot fi animate (ființe) și neanimate, aceste categorii fiind foarte importante pentru stabilirea desinențelor cazuale (mai ales la cazul Acuzativ și Genitiv, la ambele numere și la Nominativ plural).

În limba polonă genul este o categorie morfologică fundamentală, deoarece de el depinde nu numai modul de formare a pluralului, dar și declinarea. Întrucât substantivele se modifică în funcție de număr și caz, dar își păstrează mereu genul, care este constant și specific, genul nu este în limba polonă un criteriu de flexiune.¹⁴⁹

Ținând cont de aceste caracteristici, în activitățile de educare a limbajului desfășurate cu preșcolari de etnie polonă, pentru a se exprima corect gramatical în limba română, vom insista pe cunoașterea genului substantivelor atât la numărul singular cât și plural. Prin activitățile specifice folosite în grădiniță, dar mai ales prin intermediul jocului, vom putea forma preșcolarilor de etnie polonă capacitatea exprimării corecte și din punct de vedere gramatical.

Jocul didactic constituie un important mijloc de educare a limbajului, prin intermediul căruia se fixează, se precizează și se activează vocabularul copiilor, contribuind astfel la îmbunătățirea pronunției, la formarea unor noțiuni, la însușirea unor construcții gramaticale necesare deprinderii de citit-scris.

Prin jocul didactic se asigură înțelegerea, fixarea sau repetarea anumitor cunoștințe în mod plăcut, fără ca interesul celor care comunică să scadă. Astfel că jocul exprimă experiența socială a copilului sub forma comunicării cu cei din jur. Putem apela la o paletă largă de jocuri didactice pentru educarea limbajului, rolul acestora fiind în formarea și exersarea deprinderilor de ordin fonetic, lexical și gramatical.¹⁵⁰

În cele ce urmează vom descrie două exemple de jocuri didactice pentru consolidarea deprinderii de a folosi corect substantivele, genul și numărul substantivelor.

¹⁴⁹ Ion Robciuc, Constantin Geambașu, Cristina Godun, Marina Ilie, Vasile Moga, „Marele dicționar polon- român”, Editura Paideia, 2019

¹⁵⁰ Jocuri didactice integrate pentru învățământul preșcolar, Florica Mitu și Ștefania Antonovici, editura Humanitas, 2005

1. Jocul didactic „Unde s-a oprit roata?”

Sarcina didactică: diferențierea și numirea corectă a substantivelor la singular și plural, formularea corectă a propozițiilor utilizând genul substantivelor.

Regulile jocului: copiii trebuie să identifice obiectul sau obiectele unde s-a oprit roata (singular/plural). Materialul didactic: un disc fixat pe ax cu segmente unde sunt indicate obiecte (singular/plural), iar pe alt disc suprapus pe el cu un segment lipsă. La învârtirea sa se va descoperi doar câte o imagine.

Indicații pentru organizarea și desfășurarea jocului: copiii vor fi așezați pe scăunele. Se va acorda o deosebită atenție formulării corecte de către copii a propozițiilor: Roata s-a oprit la copac. Sau se poate specifica copiilor ca subiectul să fie însoțit de adjectiv: Roata mică s-a oprit la copa. Copilul numit va alege de pe masă un jeton, reprezentând un obiect/mai multe obiecte, după cum indică imaginea de pe disc. Se insistă pe genul substantivelor: roată, copac, floare, măr, etc dar și pe alcătuirea de propoziții cu substantive de gen și număr diferite.

Este foarte important ca aceste jocuri să fie utilizate în activitățile instructiv-educative din grădiniță, deoarece ele vizează aspectul fonetic, lexical, semantic și structura gramaticală și exersarea capacităților și proceselor psihice, cum ar fi gândirea, atenția și memoria. Acțiunile din joc reprezintă acea plăcere pentru copil în care i se satisfac dorințele și așteptările proprii. Și de aceea este necesar ca jocul să reprezinte activitatea de bază în grupa de copii cu vârsta între 3-4 ani.¹⁵¹

2. Jocul didactic „Eu spun una, tu spui multe”

Sarcina didactică: alegerea corectă a jetonului cu una/mai multe imagini și numirea corectă a singularului și pluralului.

Regulile jocului: copilul va trebui să-și aleagă un jeton, numind astfel dacă sunt un singur sau mai multe obiecte reprezentate pe el.

Copilul care are cartonașul în care este reprezentat mai multe obiecte, va alcătui propoziții cu acest/aceste obiecte. Indicații pentru organizarea și desfășurarea jocului: pentru fiecare substantiv va exista două cartonașe, unul cu un singur element, dar altul cu mai multe. Pe rând copiii vor extrage câte un jeton, va numi obiectul reprezentat pe el, și va alcătui propoziții.

În partea a doua a jocului, cadrul didactic va spune un cuvânt la singular, iar copiii vor trebui să-l spună la plural. Pentru complicarea jocului, la copiii de grupă mare, se pot folosi și substantive de genuri diferite. Se precizează genul și numărul substantivului, după care se formulează propoziții cu acestea.¹⁵²

¹⁵¹ <https://jhs.usch.md/wp-content/uploads/2022/09/Buletin-St.-Umanistice-210-2019.pdf>

¹⁵² <https://jhs.usch.md/wp-content/uploads/2022/09/Buletin-St.-Umanistice-210-2019.pdf>

Problematica verbelor: timpuri și moduri

Verbul, în limba polonă, la fel ca și în limba română este o parte de vorbire flexibilă, având modurile și timpurile aproximativ ca cele în limba română. Singura deosebire o reprezintă aspectul.

În toate limbile slave, la fel și în limba polonă, există categoria aspectului. La modul foarte simplist, aspectul reprezintă o categorie gramaticală specifică verbelor poloneze, care exprimă caracterul perfectiv sau imperfectiv al verbului, atât la formele sale personale cât și nepersonale. Astfel că, aspectul perfectiv exprimă acțiuni de rutină, repetitive, simultane, pe durata unui proces- verbele fiind la timpul trecut, prezent sau viitor iar aspectul imperfectiv exprimă acțiuni care au loc o singură dată, acțiuni de scurtă durată și acțiuni care se succed cronologic- verbele fiind la timpul trecut sau viitor.

Forma de bază a verbului polonez este infinitivul iar la timpul prezent, trecut și viitor, verbul se formează cu ajutorul desinențelor de timp prezent, trecut și viitor, dar ținându-se cont totodată și de categoria genului.¹⁵³

Ținând cont de aceste aspecte, purcedem la învățarea preșcolarului de etnie polonă în a se exprima corect din punct de vedere gramatical, prin activitățile specifice grădiniței. Formele de realizare și de atingere a scopului de a dezvolta vocabularul preșcolarilor sub aspect gramatical, sunt poveștile și lecturile educatoarei, lectura după imagini, convorbirea, memorizarea, povestirile copiilor, repovestirile, jocurile didactice.

Exemplificăm în cele ce urmează tipuri de activități folosite pentru însușirea exprimării corecte din punct de vedere gramatical, ținând cont de particularitățile preșcolarului de etnie polonă dar și de specificul gramaticii limbii polone, insistând asupra diferențelor comparativ cu gramatica limbii române.

Prin *convorbiri* se realizează verificarea cunoștințelor, sistematizarea lor, perfecționarea exprimării într-o formă gramaticală corectă. Acest gen de activitate este considerat ca mijloc de dezvoltare a vorbirii, în cadrul căruia se pune accent sporit pe aspecte ale structurii gramaticale, urmărindu-se folosirea corectă a verbelor la timpul prezent, trecut și viitor precum și utilizarea corectă a modurilor verbale.

De mic, copilul este atras de imagini iar în grădiniță, copilul preșcolar întâlnește diferite tipuri de imagini prezentate sub formă de jetoane, tablouri, desene realizate de copii și adulți, albume, diafilme. Astfel că *lectura după imagini* reprezintă o modalitate creativă de desfășurare a activităților de educare a limbajului în vederea dobândirii de către copilul preșcolar a achizițiilor verbale corecte.

¹⁵³ Ion Robciuc, Constantin Geambașu, Cristina Godun, Marina Ilie, Vasile Moga, „Marele dicționar polon- român”, Editura Paideia, 2019

În ceea ce privește organizarea activității de *lectură după imagini*, educatoarea va orienta desfășurarea activității în următoarele direcții: să deprindă copiii să perceapă imaginile, să deprindă tematica și să înțeleagă conținutul; să activeze vocabularul celor mici, să-i ajute pe cei mici în formarea unei exprimări armonioase, corecte din punct de vedere gramatical.

Prin gradul de complexitate, lecturile de imagini contribuie la dezvoltarea limbajului ca mijloc de comunicare și de cunoaștere (alcătuirea de propoziții și fraze înlănțuind logic ideile; folosirea corectă a propozițiilor simple și a cuvintelor de legătură, pronunțarea corectă a substantivelor proprii și comune atât la singular cât și la plural, utilizarea în vorbirea curentă a gradelor de comparație ale adjectivelor, folosirea corectă a timpurilor verbelor).¹⁵⁴

Tematici pentru *lecturile după imagini* ce pot fi folosite în grădiniță sunt: „Familia mea”, „La munte/la mare”, „Din tainele naturii”, „Jocurile copiilor în diferite anotimpuri”, „Anotimpurile” etc. Pe parcursul desfășurării acestor activități, vom urmări exprimarea corectă a timpurilor și modurilor verbale, folosirea acestora corect în propoziții/fraze interogative, exclamative sau enunțative.

Pentru utilizarea corectă a verbului, la timpurile și modurile verbale specifice, putem folosi ca formă de realizare a activităților din grădiniță, *jocul didactic*. Un exemplu de joc didactic folosit este jocul „Fii atent și completează”:

Sarcina jocului: Completarea verbelor la timpul și modul potrivit în propozițiile date.

Material utilizat în activitate: jetoane cu imaginile acțiunilor din propoziții.

Exemple de propoziții eliptice:

„Alinala violină.

Bunica.....mâncare gustoasă.

Doi prieteni.....la maraton.

Săptămâna trecută.....în excursie.

Ieri.....la film.

Luna trecută.....ziua mea.

La vară.....la mare.

Când voi crește mare.....inginer.

La serbarea de Crăciuno poezie.”

Pentru a complica jocul, se împart copiilor jetoane pe care sunt reprezentate diferite acțiuni. Preșcolarul numit de educatoare sau ales, în urma unei numărători, va trebui să formuleze propoziții cu verbul ce denumește acțiunea de pe jeton, la toate timpurile: trecut, prezent și viitor.

¹⁵⁴ https://scoalatiha.ro/isbn/profesor_corina_maria_besa_rasdlc_MERITOCRAT_ISBN_978-630-6502-83-7.pdf

Prepoziții și orientare spațială

Nu există diferențe între prepozițiile în limba polonă și cele în limba română, sunt tot părți de vorbire neflexibile, iar din punct de vedere semantic, ele dobândesc înțeles numai în asociație cu alte părți de vorbire, cum ar fi: substantivul, numeralul, adverbul. Totodată, prepozițiile exprimă poziții spațiale, ele fiind cele care arată direcția (la), locul (unde), timpul (când) dar și situarea în timp și spațiu.

Învățarea prepozițiilor și a pozițiilor spațiale de către preșcolari poate fi realizată prin intermediul unor activități practice și interactive, jocuri simple, de mișcare sau jocuri de masă. Iată câteva sugestii:

1. *Jocuri de mișcare*: Organizați jocuri în care copiii să facă diverse mișcări în relație cu obiectele din jur, folosind prepoziții precum „în față”, „în spatele”, „peste”, „sub” etc. De exemplu, poți spune: „Stai în fața scaunului”, „Treci peste linie”, „Ascunde-te sub masă”.

2. *Construirea unui oraș miniatural*: Folosește cuburi sau alte jucării pentru a construi un mic oraș. Cere copiilor să plaseze obiecte în diferite locuri, precum „mașina în fața clădirii”, „copacul în spatele casei” sau „jucăria pe masă”.

3. *Jocul „Eu văd, eu văd”*: Alege un obiect din încăperea și descrie-l copiilor folosind prepoziții pentru a indica poziția sa. De exemplu, spune „Eu văd, eu văd un obiect roșu sub masă”. Copiii trebuie să ghicească obiectul pe baza descrierii și să-l găsească.

4. *Labirintul prepozițiilor*: Desenează sau construiește un labirint simplu pe hârtie sau într-o cameră cu mobilier. Cere copiilor să găsească calea prin labirint, urmând instrucțiuni precum „mergeți înainte”, „faceți o cotitură la dreapta” sau „sari peste obstacol”.

5. *Imagini și discuții*: Utilizează cărți cu imagini sau fotografii care prezintă scene variate. Adresează întrebări precum „Unde crezi că se află pisica în imagine?” sau „Cum ai descrie poziția copacului în raport cu casa?”. Acest lucru îi va ajuta pe copii să exerseze folosirea prepozițiilor și să înțeleagă pozițiile relative ale obiectelor.

Asigurați-vă că aceste activități sunt interactive, captivante și adaptate nivelului de dezvoltare al copiilor. Repetarea și practicarea regulată a acestor activități vor consolida înțelegerea conceptelor în mod treptat, mai ales că jocul este cea mai iubită activitate de către copii.¹⁵⁵

Totodată, pentru învățarea prepozițiilor și a pozițiilor spațiale se pot folosi și jocurile didactice, cum ar fi:

¹⁵⁵ „Educarea limbajului în învățământul preșcolar”, Magdalena Dumitrana, Editura Compania, 1999

Jocul „Unde este jucăria?”

Scopul: Formarea deprinderilor de a completa o propoziție cu prepozițiile adecvate și de a preciza poziția spațială a obiectului/jucăriei

Reguli: Copiii să plaseze conștient în spațiul clasei diferite obiecte, precizând locul pe care îl ocupă în raport cu un reper dat.

Materiale: jucării, o cutie, cărți, mobilierul din sala de grupă.

Vocabular: pe, lângă, sub, în, deasupra, dedesubt etc.

Desfășurarea jocului. Conducătorul va aduce în grupă, sub formă de surpriză, o cutie cu jucării și alte obiecte specifice grădiniței. Pe rând, câte un copil chemat de conducător scoate din cutie un obiect, pe care îl denumește, apoi îl așază în grupă, la locul său, precizând poziția pe care o ocupă.

De exemplu: „Am luat o carte. Este o carte cu povești și o așez în bibliotecă, pe raft.”

Educatoarea poate interveni cu întrebări ajutătoare:

Lângă cine (ce) ai așezat obiectul/jucăria? Ce se află în fața obiectului/jucăriei?

În partea a doua se va desfășura un exercițiu de limbaj. Copiii trebuie să completeze propozițiile eliptice cu cuvinte potrivite, propozițiile fiind formulate de educatoare:

„Păpușa este pe.....

Ursulețul este lângă....

Mașinuța este în....

Cartea este sub.....”

Fiecare răspuns corect este apreciat cu aplauze.¹⁵⁶

Indiferent de activitățile propuse la grupă, cadrul didactic trebuie să conștientizeze că cerințele pot să difere în funcție de nivelul grupei și mereu trebuie să țină cont de faptul că fiecare copil are propriul ritm de dezvoltare. Cadrul didactic este cel care direcționează dezvoltarea preșcolarilor prin activități care să contribuie la îmbogățirea experiențelor ținând totodată cont de nevoile copilului: de joacă, imaginație și creativitate.

„Să nu-i educăm pe copiii noștri pentru lumea de azi. Această lume nu va mai exista când ei vor fi mari și nimic nu ne permite să știm cum va fi lumea lor. Atunci, să-i învățăm cum să se adapteze.” (Maria Montessori)

¹⁵⁶<http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/83/EUCATIA%20COPILOR%20PENTRU%20JOCURI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

BIBLIOGRAFIE

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic
2. Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House
3. Anna, E., (2018), *Convorbirile-educarea limbajului*, Editura Eurodidact
4. Antonovici, Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis
5. Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press
6. Ausubel, P.D., (1981), *Pedagogia secolului XX. Învățarea în școală*, București, Editura Didactică și Pedagogică
7. Balint, M., (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca, Syllabus,
8. Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
9. Barabási T. (2011), *Óvodakezdestől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas
10. Beșa C., (2022), *Rolul activităților specifice domeniului limbă și comunicare în dezvoltarea limbajului la preșcolari- Aplicații grupa mare*, editura Meritocrat, Cluj-Napoca
11. Blaga L., (1936), *Geneza metaforei și sensul culturii*, unul din volumele din „Trilogia culturii”, București, editura Humanitas
12. Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*, Pitești, Editura Paralela 45
13. Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45
14. Bontaș, I., (2008), *Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL
15. Breban, S., Gongea, E., Ruin, G., Fulga, M., (2002), *Metode interactive de grup. Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar*, București, Editura Arves
16. *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/Conseil de l'Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru

- Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.
17. Cant, A., (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint
 18. Căpiță, L., Sarivan, L., (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia școlii*. Temă de cercetare, București, ISE
 19. Cemortan S., (2008), *Educația copiilor pentru jocuri- ghid metodologic pentru cadrele didactice din instituțiile preșcolare și clasele primare pentru părinți*, Chișinău, editura Stelpart
 20. Cerghit, I., (1977), *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică
 21. Cerghit, I., (2006), *Metode de învățate*, Iași, Editura Polirom
 22. Chiriac M., (1970), *Evaluarea- ghid al activității din grădiniță - studiu științific*, București
 23. Chomsky, A. N., (2006), *Language and Mind*, ediția a III-a, Cambridge University Press
 24. Colceriu, L., (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sinteză de material, (n.p.)
 25. Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint
 26. Consiliul Național al Tineretului din Moldova, (2013), *Repere ale educației interculturale*, Chișinău
 27. Cristea, S., (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom
 28. Cucos, C., (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom
 29. Cucos, C., (2000), *Educația- Dimensiuni culturale și interculturale*, Iași, Editura Polirom
 30. Cucos C., (2002), *Pedagogie*, ediția II-a, Iași, Editura Polirom
 31. Cucos, C., (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom
 32. Cucos, C., (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
 33. Cucos, C., (2008), *Pedagogie*, Ediția a II-a, revizită și adăugită, Iași, Editura Polirom
 34. Demeter, K., (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*, Debrecen, Editura Kossuth
 35. Dumitrana, M., (1999), *Educarea limbajului în învățământul preșcolar*, vol. 1, *Comunicarea orală*, București, Editura Compania
 36. Evseev, I., (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior
 37. Ezechil, L., & Lăzărescu P.M., (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral
 38. Fóris-Ferenczi R., (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékelélmélet*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

39. Gălușcă, L., (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
40. Gălușcă, L., (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, Universitatea Publică de Stat Ion Creangă, Chișinău
41. Geambașu C-tin., (2009), *The Council for the Polish Language*, Varșovia
42. Gherghiț, I., Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, Universitatea București
43. Glava A., Pocol M., Tătaru L., (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45
44. Goraș-Postică, V., (2015), *Psihopedagogia comunicării*. Suport de curs, Chișinău: CEP USM
45. Hofstede, G., (1996), *Cultures and organizations: Software of the mind: Intercultural cooperation and its importance for survival*, New York: McGraw Hill
46. <https://anidescoala.ro/divertisment/ghicitori/ghicitori-despre-personaje-din-povesti/>
47. <http://www.asociatiaproroma.ro/site/index.php/domeniu/cultura>
48. <http://centerforinterculturaldialogue.org>
49. <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/83/EUCATIA%20COPILOR%20PENTRU%20JOCURI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
50. <https://edict.ro/evaluarea-in-invatamantul-prescolar/>
51. <https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de>
52. <https://foneticalimbiiromane.ro/fonologia/>
53. <https://gokid.ro/numaratori-distractive-in-versuri-alegerile-in-jocurile-copiiilor/>
54. http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/sup_curs/istorie24.pdf
55. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf
56. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf
57. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-64.pdf
58. <https://www.youtube.com/watch?v=Wug8EPjIChY>
59. <https://jocuripentrucopiiimarisimici.blogspot.com/2011/10/mi-am-pierdut-o-batistuta.html>
60. <https://jhs.usch.md/wp-content/uploads/2022/09/Buletin-St.-Umanistice-210-2019.pdf>
61. <https://jurnalspiritual.eu/ce-este-cultura/>
62. <https://www.logorici.ro/framantari-de-limba/>
63. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf
64. <https://www.salvaticopiii.ro/afla-mai-multe/noutati/framantari-de-limba>
65. https://scoalatiha.ro/isbn/profesor_corina_maria_besa_rasdlc_MERITOCRAT_ISBN_978-630-6502-83-7.pdf

66. <https://ro.scribd.com/document/565501127/73048419-ROLUL-JOCULUI-DIDACTIC-IN-DEZVOLTAREA-VORBIRII-LA-VARSTA-PRE%C5%9ECOLAR%C4%82>
67. <https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>
68. <https://www.dictie.ro/educarea-si-dezvoltarea-auzului-fonematic/>
69. <https://www.cultura.ro/directia-patrimoniu>
70. <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/jocul-de-rol-si-dramatizarea-contributii-la-dezvoltarea-limbajului-verbal-si-non>
71. <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/dramatizare-capra-cu-trei-iezi>
72. https://www.didactic.ro/materiale-didactice/87912_culegere-de-jocuri-didactice-pentru-dezvoltarea-limbajului
73. <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/proiect-de-activitate-integrata-o-lume-fermecata>
74. http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a
75. Ilica, A., (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu
76. Ioan C., *Metode de învățare*, (2006), Iași, Editura Polirom
77. Ionescu, M., (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL
78. Ionescu, M., și colab. (2010)., *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde
79. Ionescu M., (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon
80. Iosifescu, Ș., (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*, Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București
81. Jinga, I., Negruț, I., (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis
82. Manolescu, M., (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis
83. Mara E. L., (2012), *Metodica limbii și literaturii române în învățământul primar și preșcolar*, Alba Iulia, editura Aeternitas
84. Mândruț, O., (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curriculumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curriculumului*, București, Institutul de Științe ale Educației
85. Mihăiescu O.; Putineanu D., Tulac D., (2021), *Ghid practic de activități interculturale*, București, Asociația pentru Incluziune Socială „Proetnica”
86. Mitu F.; Antonovici Ș., (2005), *Jocuri didactice integrate pentru învățământul preșcolar*, București, editura Humanitas

87. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, (2008), *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*, (n.p.)
88. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, (2019), *Ghid de implementare a curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*, Chișinău
89. Ministerul Educației Naționale, (2019), *Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
90. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), *Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*, Pitești, Editura Paralela 45
91. Nicoară T., (2005), *Istoria și tradițiile minorităților din România*, București
92. Nolte D. L., (2011), *Copiii învață ceea ce trăiesc*, București, editura Humanitas
93. Oprea, C.L., (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a*, Editura Didactică și Pedagogică București
94. Pamfil, A., (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45
95. Pamfil, A., (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art
96. Papp E.- Makár É., (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény*, Szatmárnémeti
97. Pavelea, C., (2005), *Psihopedagogie aplicată în activitățile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
98. Pânișoară, I. O., (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
99. Pânișoară, I. O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare*, Material elaborat în cadrul proiectului *Cariera de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602
100. Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință
101. *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin
102. Robciuc I.; Geambașu C-tin; Godun C.; Ilie. M; Moga V., (2019), *Marele dicționar polon-român*, București, editura Paideia
103. Rus C.; Neșțian-Sandu O.; Bajka O., (2019), *Ghid de educație interculturală*, Institutul Intercultural Timișoara

104. Sîghie, A., (2009), *Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar*, Editura Alma Mater
105. Stan C., (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon
106. Stark G., (2010), *Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus
107. Stark G., (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
108. Stoica, M., (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
109. Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextul provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației
110. Szabó Thalmainer N., (2001), *Tanulásmódszertan - Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*
111. Șchiopu U., (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel
112. Șchiopu U.; Verza E., (1981), *Psihologia cuvintelor*, București, Editura Didactică și Pedagogică
113. Tomșa, G., (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București
114. Turcu, F., Turcu, A., (1999), *Fundamente ale psihologiei școlare*. București, Editura All Educational
115. Verza E., (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas
116. Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului*, Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău

ANEXE- sursa fotografiilor este pagina de facebook a Uniunii Polonezilor din România:

<https://www.facebook.com/www.dompolski.ro>

Anexa A

- **Sediul Uniunii Polonezilor din România, Suceava**

- **Casa Polonă din localitatea Solonețu Nou, județul Suceava**

- **Costumul popular polonez**

- **Revista comunității poloneze**

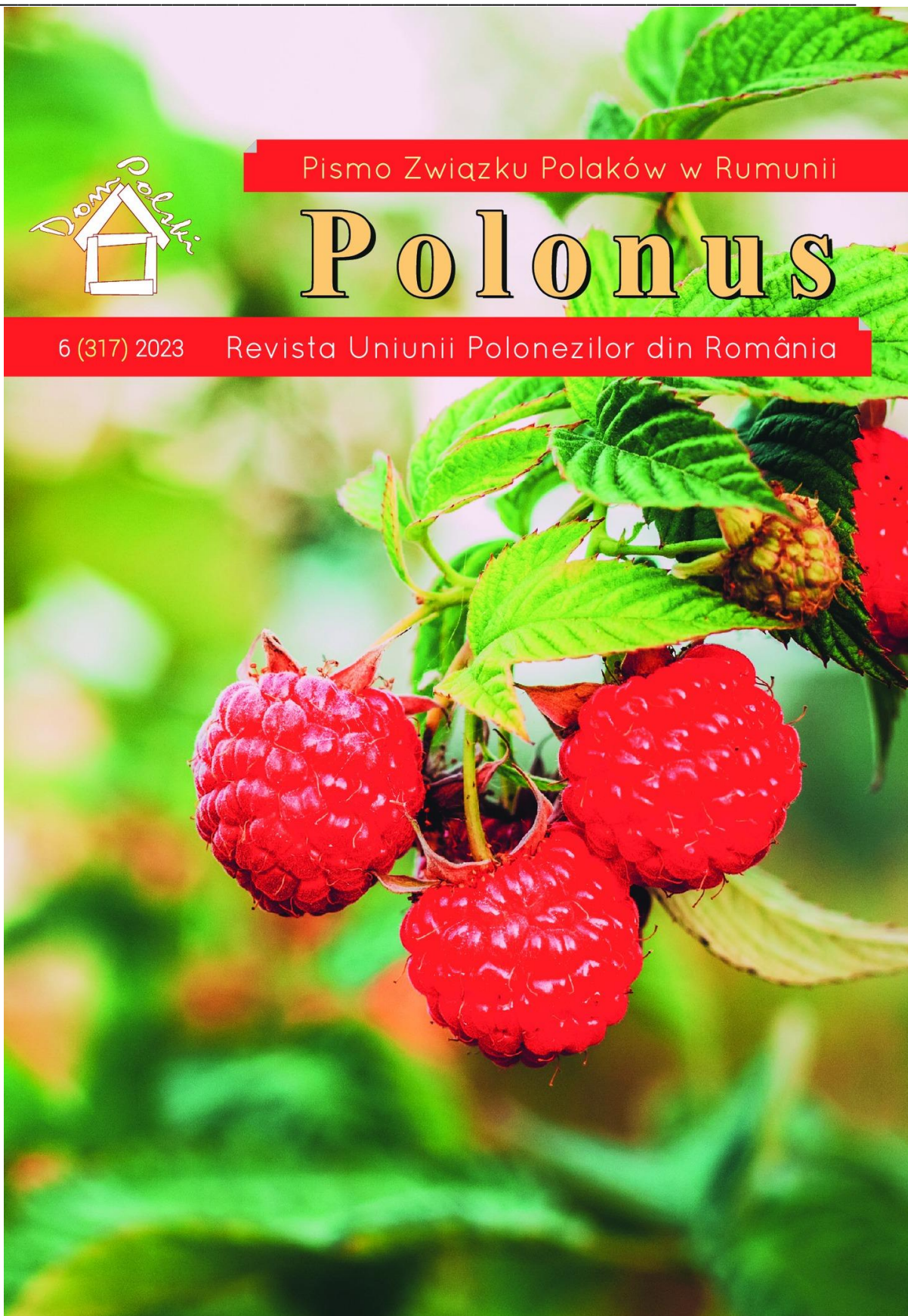

Pismo Związku Polaków w Rumunii

Polonus

6 (317) 2023

Revista Uniunii Polonezilor din România

- Școlile și elevii comunității poloneze

Anexa B

- Tradiții de Crăciun

- **Tradiții de Paște**

- Joia Grasă, obicei polonez care se practică în joia din săptămâna dinaintea intrării în postul Paștelui

- Smigus-Dyngus- obicei polonez de Paște

Anexa C

- Festivaluri interetnice, multiculturalitate, diversitate

Anexa D

- Sărbătoarea Roadelor- Dozynki

Anexa E

Jaselka- scenetă de Crăciun

Anexa F

Încondeierea ouălor de Paște

Anexa G

1 iunie- Ziua Internațională a Copiilor

Titlul proiectului: „*Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România*”

Beneficiarul proiectului: Ministerul Educației

Elaboratori: Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szöcs Mónika, Moroșan Petronela Otilia

Validatori: Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

Data publicării:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.